

DICCIONARIO BILINGÜE
QUECHUA - CASTELLANO

CUSCO - COLLAO YAYACUCHO - CHANKA

DEDICATORIA

Con profunda gratitud a nuestros padres y profesores, quienes encaminaron el logro de nuestros objetivos y metas tanto personales como profesionales, plasmándose en este trabajo el cual va dirigido a todos los maestros, alumnos y a la sociedad en general.

AGRADECIMIENTO

Nuestro agradecimiento:

Al ISPP "La Salle" de Abancay por brindarnos una formación profesional basada en los principios: "FE, FRATERNIDAD Y SERVICIO".

Director:

Hno. Manuel Segundo Marín Herrera.

Profesores:

- Raúl Peralta Vera.
- Elías Javier Lopinta Valenzuela.
- Víctor Necochea Tello.
- Elio Rozas Valenzuela.
- Humberto Barrionuevo León.
- A la Municipalidad Distrital de Ocos (Ayacucho)

Autores:

- Elizabeth Espinoza Rojas.
- Carolina Silvertrina Leon Silvera.
- María Saavedra Durand.
- Lidia Juarez Ccorimanya.
- Wilber Oscoco Carrión.

Especialidad de Comunicación
I.S.P.P. "La Salle"

PRESENTACIÓN

El presente diccionario bilingüe está basado en las lenguas: castellano y quechua, dentro del idioma quechua están los dialectos quechuas del Cusco - Collao y Ayacucho - Chanka.

Está dirigido a la población en general, pero fundamentalmente a los estudiosos del quechua y a todos aquellos que, en alguna forma, se interesan por la integración nacional, ya que no es posible hablar de ella mientras una parte importante de la población peruana se sienta discriminada a causa de su idioma.

El grupo "Hatarisun", comprometida con la cultura de su pueblo no ha escatimado ningún esfuerzo, para brindar este material, que sin lugar a dudas contribuirá a mejorar la comunicación y las relaciones interpersonales con nuestros hermanos del Ande, de esta manera reformar el desarrollo de nuestro país y la gente andina.

A

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras simples)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Abajo	uraypi, urayta, uray, urayman	uray, uku
Abalorio	piñi	piñi, qisqi muru
Abandonar	saqerpariy, wikchuy, saqey saqeypariy	saqiy, wischuy
Abanicar	wayrachiy	wayrachiy
Abanicarse	wayrachikuy	wayrachikuy
Abanico	wayrachina	wayrachikuna
Abaratado, a	uraykachisqa	pisiyasqa, uraykusqa
Abaratar	urayachiy chaninta, uraykapuy	pisiyay, uraykuy
Abastecerse	kamarikuy	kamaqta maskarikuy
Abatido,a	willpusqa, ullpuykusqa	kumusqa, putisqa
Abdicador,a	haqepoq, haqereq	saqiq, saqirquq
Abdicar	wasqey, haqepuy, haqerey	saqiy, saqirquy
Abdomen	wiksa	wiksa
Abeja	wanqoyro, wayronqo	wanquyru, mapa mana
Abertura	kicha, raqra, kichasqa	raqra, kallpi, qasa
Abierto,a	kichasqa, hawa sonqo, kicha raqrasqa	kichasqa, raqrasqa, kicha
Abiabigeato	uywa suway	uywa suway, uywa suwakuy
Abigeo	uywasuwa	uywasuwa
Ablandar	apiyachiy, ñapuyachiy, chulluchiy	llanpuyachiy
Abobado,a	oqarayaq, opa, opayasqa, oqarayay	upa, upayasqa
Abobnar	opayachiy	upayachiy, upayarqachiy
Abobarse	opayapuy	upayay, upayarquy, puqisyay
Abofeteador	maqmaq, saqmaq	maqmaq, laqyaq, saqmaq
Abofetear	maqay, saqmay	maqay, laqichuy, lapyay, laqyay, lapuy
Abofetearse	maqanakuy, saqmanakuy	maqanakuy, laqyanakuy
Abogado	amachaqe, yanapaqe	rimaq
Abogar	amachay, rímapuy	rímapuy, warkay
Abolido,a	qollochisqa, chinkachisqa	chinkachiqa, anchuchisqa
Abolir	amatay, qollochiy, chinkachiy	chinkachiy, chinkarqachiy

Abombado,a	asnaq, asnasqa	asnaq, punkipakusqa
Abominable	millaymana, millana	millay runa, chiqnipasqa
Abominación	miŕllay millana	millarikuna
Abominar	cheqniy, millay	chiqnipay, chiqnipayay, anchuchiy
Abonar	wanuchay, yakay, wanuy, kullchay	wanuyachiy
Abono	wanu, kullcha, yaka	wanu, ispay, qupa
Aborrecedor	cheqnikoq, cheqneq, cheqnipayaq	chiqniy, chiqnikuy
Aborrecer	cheqniy, cheqnikuy	chiqninakuy,
Aborrecerse	cheqninakuy	chiqnipayanakuy
Aborrecible	cheqnina	chiqnipaslla
Aborrecido,a	cheqnisqa	chiqnisqa
Abortar	sulluy, malpariy, pisiyay, sullurqoy	sulluy, sullurquy
Abortivo	sulluchikoq, sullucheq	sulluchiq, sulluchikuq, Sullunapaq hanpi
Aborto	sullu, sullun	sullu
Abrevadero	uywa ukyachina, unu oqyana	yaku upyana, qucha, pukyu
Abrevar	ukyachiy, unu oqyachiy	upyachiy
Abridor	kichaq, kichana, kichareq	kichaq, kichariq
Abrigado,a	qatasqa	quñi, quñilla, quñi kay
Abrigar	qatay	quftichiy, quñiykachiy, aytuy qataykacihiy
Abrigarse	qatakuy	maytukuy, quñirikuy, quñikuy
Abril	ayriway killa	ayriwa
Abrir	kichay, kichariy	kichay, kicharquy, kichariy
Abrirse	kichakuy	kichakuy, kicharikuy
Abumado,a	qatirisqa	qiqipayasqa, ñitirqusqa
Abumadora	qatireq	qiqipachikuq, ftitiq
Abumar	llakichiy, qathiy	qiqipayay
Abrupto,a	sayaq qhata, soqlla soqlla	qachqa, sasa
Absolución	panpachay	panpachay
Absorbente	hiwikacheq	suquy, millpuq, apakuq
Absorber	hiwikachiy	suquy, millpuy, apay
Absorto,a	utisqa	qanllarayasqa
Abstinencia	sasi	mana aycha mihuna
Abstistente	sasikoq	punchaw
Abstraido,a	sapan kawsaq, uteq, oqarayaq	mana aycha mikuq
		runamanta sapaq chakuq

Absuelto,a	qespisqa, panpachay, panpachasqa	qispichiy, panpachay, panpachasqa
Abuela	hatun mama, hatuku, paya, hatumama	paya, mamap maman, taytap maman
Abuelo	yaya, machula, apucha, hatuku	machu, ñayiap taytan, mamap taytan
Abultado,a	hatunkaray, hatun, hatunyasqa	hatunyasqa, mirachisqa
Abultar	hatunyachiy	hatunyachiy, mirachiy, wifachiy
Abundante	llasaq, puchu puchu, waleq	achka, tukuy mana, sinchi, tukuy riqchaq
Aburrido,a	mahisqa, amisqa	piñasqa, piñanasqa
Aburrir	mahichiy, amichiy	piñachiy, amircpchiy, pisryachiy
Aburrirse	akanayay, mahiy, amipuy	piñakuy, amirquy, pisiparquy
Abusar	alqochakuy, mana chaynimpi ruray	mana allin ruray
Abyecto	usuriy, usoq	wischusqa, putisqa, kumuykachisqa
Acá	kaypi, kayman	kayman, kaypi
Acabable	tukunalla, tukukoq	tukuqlla, puchukaqlla
Acabado,a	tukusqa	puchukasqa, tukusqa
Acabar	tukuy	tukuy, puchukay
Acabarse	tukukuy, tukukapuy	tukukuy, puchukapuy, qullurquy, paqway
Acallado,a	upallachisqa	upallachisqa
Acallar	upallachiy	upallachiy, upallarqachiy
Acariciado,a	wayllusqa	kuyapayasqa, wayllupasqa
Acariciadora	lulukoq, luloq, waylloq	wayllukuq, kuyapayakuq
Acariciar	luluy, waylluyukuy, waylluy	kuyapayay, waylluy
Acarreado,a	astasqa	astasqa, apasqa, qipjsqa
Acarreador,a	astaq	astaq, astapakuq, apapakuq, qipipasqa
Acarrear	astay	astay, qipiy, apay
Acarrearse	astakuy	astakuy, astakurquy, ripuy
Acaso	paqta, ichas, ichapas	ichas, ichapas, paqya, ñaqapasña
Acatado,a	yupaychasqa	yupaychasqa
Acatar	yupaychay	yupaychay
Acaudaladla	chapaq, kapuyniyuq, qollqeyoq	apu, qullqisapa, kapuyniyuq
Acudalador,a	qollqe huñuq	qullqi huñuq, apuyay munay
Acaudalar	qollqe huñuy	qullqi huñuy, apuyay

Acceder	uyñikuy, huñiy, munay, uynuy	munay, aw niy, anri niy
Acción	aknay, ruray, imanay	ruray
Accionar	aknaykachay, waqywaykachay	makita waywistin rímay
Acechado, a	watiqasqa	watiqasqa, qawasqa
Acechadora	toqllay, suyapakuy, wateqay	watiqay
Acechar	toqllay, wateqay, suyapakuy	watiqay, qawasqa
Acémila	uywa	uywa
Acepillar	llaqllay	llanpu llaqllay
Aceptable	chaskina, chaskinapaqkaman	chaskipalla
Aceptado, a	chaskisqa, ari nisqa	chaskisqa, anisqa
Aceptador, a	chaskeq, huñeq	chaskiq, ari niq, uyakuq
Aceptar	chaskiy, huñiy	ari niy, anri niy, chaskiy
Acercado, a	asuykachisqa	asuykachisqa
Acercar	asuykachiy	asuykachiy, hichparkachiy
Acercarse	qayllay, asuykuy, sispay	asuykuy, hipchakuy
Acertijo	watuchi, watuchina, qomachiy qomachina	watuchi, watuchinakuy
Aciago	aqoyraki	chiki, mancharichina
Aclamación	haylli, waqyakuy	huk similla qaparíy
Aclimatar	yachakachiy	yachakachiy
Aclimatarse	yachakuy	yachakakuy
Aclocar	toqtoy	uquqyay, uquqyakuy
Acné	suchi	suchi
Acogedor, a	chaskeq, qorpachaq	qurpachaq, chaskiq
Acoger	chaskiy, amachay, qorpachay	chaskiy, qurpachay, samaykachiy
Acogerse	chaskichikuy, qorpachakuy	samakuy, pakakuy, qurpakuy
Acogido, a	chaskisqa, qorpachasqa	chaskisqa, qurpachisqa
Acometedor, a	qallaríq, qallaríkoq	qallaykuq
Acometer	waykay, qallariy, qallaríkuy	yuyariy, yuyarikuy, yuyarikurquy
Acomodable	churana, churarina	allichapasqa, allichallaña
Acomodado, a	allichasqa, kapuyniyoy, qollqeyoy, kaqniyoy, churasqa	allin churasqa
Acomoda dor, a	allichay, churay	allichay, allichakuy
Acomodar	allichay, churay	allichay
Acomodarse	churakuy, alDchakuy	allichakuy, allichakurquy
Acompañante	pusaq, tiyapayaq, tiyayseq	kuska riq, pusapayaq, pusaq, pusaqnín
Acompañar	pusay, tryapayay, tiyaysry	kuska rry, pusay, pusapayay
Acompañarse	riysiy, puriysiy, kuska puriy	kuska riy, riysiy
Aconchavarse	kamachinakuy	kamachinakuy

Acongoja do, a	llakisqa	manchasqa, llakisqa
Acongojarse	llakikuy	pisipay, llakikuy, putikuy
Aconsejado, a	kunasqa	allin kunapasqa, kamachiq
Aconsejadora	kunaq	willaq, yachachiq, niq
Aconsejar	kunay, anyay, yuyayqoy yuyaychay	willay, yachachiy, yacharqachiy
Aconsejarse	kunakuy	yachachinakuy, rimanakuy kamachinakurquy
Acopiado, a	huñusqa	huñusqa
Acopiador, a	huñoq	huñuq, tantaq
Acopiar	huñuy, karmay	huñuy, tanta y
Acoquinarse	manchaykachakuy, manchapakuy	chintipakuy, chintipakurquy
Acordado, a	yuyasqa, rimapanakusqa	willanakusqa
Acordante	yuyakoq, rimapanakoq	willanakuy
Acordar	yuyariy, yuyaykuy, rimanakuy, yuyachinakuy	rimanakuy, kamachinakuy
Acordarse	yuyay, yuyariy, yuyarikuy	yuyariy, yuyarikuy, yuyarikurquy
Acordelado, a	tupusqa	tupusqa
Acordelar	tupuy	tupuy, tupurquy
Acorneado, a	waqrasqa	waqrasqa
Acorneador, a	waqrakoq	waqrakuq
Acorrallar	qayqoy	qayquy
Acosado, a	qatikachasqa	qatikachasqa
Acosar	qatikachay, qatipayay	qatikachay, qatipayarquy
Acostado, a	sirisqa, sirichiy, siriy	ustusqa
Acostarse	suchuy, sirikuy, siriy	ustukuy
Acostumbrados	yachasqa	yachasqa
Acostumbrar	yachachiy, yachaykachiy, yachakuy	yachakachiy, yachakarqachiy
Acostumbrarse	yachakoq, yachaykachakoq	yachakakuy, yachakakurquy amañay, amañakuy
Acrecentados	mirasqa, mirachisqa	wiñachisqa, mirachisqa
Acrecentador, a	miracheq	mirachiq, mirachikuq
Acrecentar	mirachiy, yapakuy, miray	mirachiy, mirarqachiy, wiñachiy
Acrecer	miray, wiñay, hatunyay	wiñay miray, hatunyay
Acreedor, a	manoq	manuyuy
Acribar	icharapi suysuy	aqichay, suysuy
Acriminado, a	tunpasqa	huchapayasqa, tunpasqa
Acriminador, a	tunpaq	tunpaq, tunpakuq, huchachakuq

Acriminar	tunpay	tunpay, tunpakuy, willay, huchachay
Actualmente	kunan pacha, kunan pachapi, kunan	kunan, kunanpuni, kunallan
Acuciillarse	runkuykuy	unchuykuy, unchukurquy
Acudir	yanapay, amuchamuy	yanapay, amachay, rirquy
Acudirse	amachakuy, amachanakuy	yanapakuy, yanapanakuy amachanakuy
Acueducto	pincha	yarqa, yaku pasanan
Acumulado, a	huñusqa, tantasqa	huñusqa
Acumulador, a	huñuq, tantaq	huñuq, tantaq
Acumular	taqey, huñuy, tantay	qutuy, huñuy, tantay
Acuoso, a	unusapa, unu unu	yaku yaku, yakusapa
Achaca do, a	tunpasqa, huchachasqa,	tunpasqa
Achicador, a,	tuapaq, huchachaq	tuapaq, tuapakuq
Achacar	tunpay, tanqasqa, huchachay	tunpay, huchachay
Achacoso, a	onqoli, onqorayaq, soqsoq	iqu, iquyasqa, unqurayaq
Achiote	achiwirj	achwti
Achispado, a	tunpan machasqa, sinkasqa susunasqalla	sinkarisqa, tunpa upyasqalla
Achispar	sinkachry, sinkay, machachiy	sinkarichiy, sinkarirqachiy
Achisparse	machariy, sinkariy	sinkariy, sinkarikurquy, susunalla-susunay
Adaptable	tinkuchina	tinkuykachinalla, churanalla
Adaptar	tinkuchiy	tinkurqachiy, churaykuky
Adecenable	chunkachana	chunkayachinalla
Adecenado	chunkachasqa	chunkayachisqa
Adecenar	chunkachay, chunkay	chunka chunkallamanta churay
Adelantado, a	ñawpachisqa	ñawpasqa
Adelantar	hatariy, ñawpay	ñawpay, ñawpariy
Adelantarse	ñawpany, ñawpakuy	ñawpakurquy, ñawparquy
Adelante	ñawpaqpi, ñawpaqta, ñawpaq ñawpaqman	ñawpaqpi
Adelgazado, a	ñañusqa, ñañiyasqa, llapsayasqa	llañuyasqa, tulluyasqa
Adetgazador, a	tulluyachikoq, llapsayacheq, ñañuyacheq	llafluyachiq, llapsayachiq
Adelgazar	ñañuyachiy, tulluyachiy, llapsayay	llañuyachiy
Adelgazarse	llaqayaq, sukyay, tulluyay	lañuyay, llapsayay
Además	chaytawan, hinaspapis, chaywanpas, chaymanta	chaymanta, aswan, astawan
Adementado, a	upayasqa	apayasqa, upa
Adentellado, a	kanisqa	kanipasqa, kachusqa

Adentellador, a	kaneq, kanikoq	kaniq, kachuq
Adentellar	kaniy	kaniy, kanirquy, kachurquy
Aderezar	sumaqyachiy	allichay
Adeudado, a	manu manu, manuyasqa	manuyasqa
Adeudarse	manuchakuy, manukuy	manukuy, manuchakuy, manukuykuy
Adherirse	ratay, ratachry	laqay, laqarquy, ratachiy llutarquy
Adicionarse	yapay	yapay
Adiestrar	yachachiy	yachachiy, pusapayay
Adinerado, a	qollqeyaq, qollqesapa	apu, apuyasqa, qullqisapa
Adivinable	yachanalla, watumalla	musyapaslla, musyanalla yachanalla
Adivinado, a	watusqa	musyasqaña
Adivinadora	watoq, umulleq	layqa, musyay, yachaq umu, chuqaq
Adivinar	watuy	musyaya, musyarquy
Adjunto, a	kuska kaq, kaqmasi	kuska kaq, paywan kaq
Adjutor, a	yanapakoq, yanapaq	yanapaq
Admirable	utichikoq, utirayana	qanllarayachikuq
Admirado, a	utisqa, utirayasqa	qanllarayasqa
Admirarse	utiy, utirayay	qanllarayay, utiy
Admitido, a	chaskisqá, ari nisqa	chaskisqá, ari nisqa, anri nisqa
Admitidor, a	chaskeq, ari neq	chaskiq, a niq
Admitir	haykuchiy, kachakuy, chaskiy, ari niy	chakiy, ari niy, anri niy
Adobe	tika, arwi	tika
Adolorido, a	llakisqa, nanasqa, nanaq	nanasqa
A dónde	mayman, mayñeqman, maytan mayta	mayman, mayta, mayniqman
Adondequiera	maymanpas, maytapas, mayñeqmanpas	may mayllamanpas, maymanpas, mayniqmanpas
Adoptado, a	uywa, uywasqa, churichasqa, wawachasqa	churichakusqa, wawanchakusqa
Adoptante	uywaqe, wawachakoq, churichakoq	churichakuq, wawachakuq,
Adoptar	wawachakuy, churichakuy, uyway, uywakapuy	wawancha-karquy, churichakuy, wawanchakuy, churichakurquy
Adormecedor, a	puñuchikoq, muskacheq, susunkacheq	susunkachikuq, susunchachiq

Adormecer	puñunayachiy, puñuykachay, susunkay, susunkachiy, muskay	susunkachiy, susunkarqachiy, puñuyac
Adormecerse	tunuyay, utiy, kaywin, muskakuy, susunkachikuy	susunkay, utiqay, susunkarqay, susunkankuy
Adormecido,a	susunkasqa, muskasqa susunchachisqa	susunchachisqa,
Adormecimiento	kukupá, tuni, uíi	susunka
Adormitarse	muskay, puñunayay, muskakuy	puñutiyay, puñutiyarqay, puñuywan aysachikuy
Adornado,a	wailparisqa, sumaqchasqa, allichasqa	allichasqa
Adomador,a	sumaqchaq	allichaq, allichapakuy
Adornar	sumaqchay, allichay	allichay, allicharqay, sumaqyachiy
Adornarse	allichakuy	allichakuy, allichakurqay, sumaqyakuy
Adquirido,a	tarisqa	tarisqa
Adquiridora	tareq	tariq, tariquq
Adquirir	usachly, rantiy, tariy	tariy, tariquy
Adrede	waktanta, wakta, yanqa, tunpalla	chiqaypa, munaywan,, sunqumanta
Adúltero,a	wasanchaq, ayoq	wasanchakuq, waqra runa
Adunar	tantay, hukllachay, huñuy, hukllachiy	hukllaway, hukllawarqay, kuskachay, taqrurqachiy
Adunarse	hukllachakuy	hukllawakuy, kuskachakuy, taqrurkuy
Advenedizo,a	mitma	hawa runa, kuk llaqtayuyq
Advenimiento	chayamuy, hamuy	hamuy, hamurqay
Adversario	hayu awqa, awqa, tinkunakoq masi	awqa, tinkuq masi
Adversidad	aqoyraki, hatun llaki	ñakarikuy, llaki, waqay
Advertencia	willay, willana	willay, kunay, willakuy
Advertido,a	willasqa	willasqa, kunasqa
Advertir	musyay, rikuchiy, niy, willay	willay, kunay, yuyaykachiy
Advertirse	willanakuy	willanakuy, yuyaykachinakuy
Afección	munay, munapayay	kuyay, munay
Afectuoso,a	munay sonqo, munaq munakoq sonqoyoq	kuyakuq, munakuq, wayllukuq
Afeitar	pasikuy,	sapra rutuy, allichay
Afeitarse	mumikuy, pasikuy, hawikuy	allichakuy
Afeite	hawi, hawina, pasikuna	allichakuna
Afeminado	chinaku, chinanayaq, maqlla	maqlla, warmiyasqa, warmihina

Afianzador, a	takyacheq	takyachiq
Afianzar	takyachiy	yakyachiy, takyarqachiy
Afición	munapakuy, munapayay	kuyay, munay, kuyapay, kuyaparqay
Aficionarse	munapakuy, wañupakuy	munakurqay, munapayay, wañupakuy, kuyarqay
Afirmado,a	taqyachisqa	takyachisqa
Afirmar	takyachiy	takyachiy, takyarqachiy
Aflicción	llaki	llaki, llakikuy, muchuy
Afiectivo,a	llakichikoq	llakichiq, llakichikuq
Afligido,a	llakeq apasqan, llakisqa	llakisqa, llakikusqa
Afligir	llakichiy	llakichiy, waqachiy
Afligirse	llakinayay, llakikuy	llakikuy, llakikurqay, nanakuy, putikuy
Aflojado,a	wayayasqa, kacharisqa	wayayasqa
Aflojar	wayayachiy, wayachiy, kachariy	wayayachiy, paskariy
Aflojarse	wayay, wayayay, wayayarqoy, kacharikuy	wayayarqukuy, kacharikurqay
Afortunado,a	samiyoq, atawnisqa, usapu	samiyuq, kunisqa
Afuera	hawapi, hawa	hawa, hawaman, hawapi
Agave	paqpa, chuchaw	paqpa, chuchaw
Agigantado,a	hatunkaray, sunisapa runa	hatun runa, chikankaray runa
Agitar	maywiy, aytiy	aywiy
Aglomerar	huñuy, tantay	huntay, tawqay, pirway
Aglomerarse	huñunakuy, tantanakuy	tanqanakuy, huntanakuy
Agonizar	wañunayay	wañunayay, tipinayay, wañuy patapi kay
Agorero	umu	yachaq, musyaq
Agostado,a	qarwayasqa, qarpamanasqa	chakisqa
Agostarse	qarwayay, qarpamanay	chakikuy, chakikurkuy, awikurqay
Agradar	kusichiy	kusichiy
Agradarse	kusikuy	kusikuy, kusikurqay
Agradecer	reqsikuy, sonqonchakuy, añaychay	riqsikuy, yupaychay
Agradecido,a	yupaychay, allí kutichiy	muchaykukuy
Agradecido,a	reqsikoq, añay, yupaychakuy	riqsikuq, yupaychakuq
Agradecido,a	alli kutichikoq	
Agrandado,a	hatunyachisqa	hatunyachisqa
Agrandar	hatunyachiy	hatunyachiy, hatunyarqachiy, wifiarqachiy
Agrandarse	hatunyay	hatunyakuy, hatunyakurqay

Agravar	anchayachiy, aswan ruway watuykayay, llasaykachiy, yapay	llasaqyachiy, llunpaychay yapay
Agraviado,a	watuykayasqa	kamisqa, qaqchapasqa, sintichisqa
Agraviar	watuykayay	kamiy, kamirquy, sintichiy
Agregado, a	yapasqa	yapasqa, masyasqa
Agregar	yapay	yapay, yaparquy
Agresor,a	maqaq, qallareq	qallaykuq, qallaríq
Agreste	llaqtaku, wasu, puna runa	chakra runa
Agua	unu	yaku
Aguacero	para	para
Aguado	seqwe, chirli, unusapa	chirli, yaku
Aguanoso,a	unuy unuy, unu, seqwe, chirli unusapa, hilliyuq	yakusapa, yaku yaku, yakusapa
Aguador,a	unu astaq, unu apaq	yaku astaq, yaku astapuq
Aguar	unuchay, unuyachiy	yakuchay, yakuyachiy, yaku tarquy
Aguardado,a	suyasqa, suyakusqa	suyasqa
Aguardadora	suyaq, suyakoq	suyaq, suyakuq, suyarikuq
Aguardar	suyay, suyaykuy, suyakuy	suyay, suyakuy
Agüero	tapyaraki, a ti tapya, qollu, aqoyraki	chiki, tapya
Aguijoneado,a	yumaykusqa	tuksipayasqa
Aguijón	kisara, yumay	puya, wachi, ullu
Aguja	yawri, sirana, akwa, rawrí	sirana, tipa, yawri
Agusanado,a	kuru, kurusqa	urusqa, uruyaq
Agusanar	kuruy	uruy
Agusanarse	kuruyay, kururqoy	ururquy, urukurquy
Ahí	chaypi, anchaypi	chaypi
Ahijar	wawachakuy, churichakuy, churíyay, mukmuy	churíyay, wawachay
Ahuyentado,a	ayqesqa	manchachisqa, qatisqa
Ahuyentada, a	ayqecheq	manchachiy, qarquq, wischuy
Ahuyentar	ayqechiy	manchachiy, qarquy, wischuy
Aire	wayra	wayra
Aislado,a	puruntasqa, sapanchasqa	sapanchasqa, sapankay
Aislarse	sapanchakuy	rakikuy, sapanchakuy
Ajeno,a	hukpa, runaq, runaqpa	hukpa kaq, runap, runapkaqnin
Aj	uchú	uchú
Ajiaco	uchú, roqro	puqti, tiqti

Alabado,a	yupaychasqa, añaynisqa	yupaychasqa
Alabanza	yupaychay, apuskachay, mañayukuy, añay ñiy	muchakuy, yupaychay
Alacrán	sira sira, sirara	atuq atuq
Alanceado,a	chukisqa	tuksirkusqa
Alanceador,a	chukeq	tuksiq, tuksipayaq
Alancear	chukiy	tuksiy, tuksipayay
Alardear	anchakachuy, yawnay	willaykachay
Alargado,a	suni	suytuyasqa
Alargar	suniyachiy, chutay	wiñachiy, hatunyachiy
Alarido,a	qapariy, qaparikuy, ayllakuy	qapariy
Alaridos	qaparqachay	qapariy, qaparikuy
Alarmado,a	tukurisqa	mancharisqa, manchasqa
Alarmador,a	tukuricheq	mancharichikuq
Alarmar	takurichiy, wahakachakuy, waqarikuy	manchachiy
Alarmarse	tukurikuy	manchakuy, manchakurquy
Alba	achikyay, paqar, illariy, warallikuy, pacha paqariy, paqariy	illariy, achikyay, paqarimuy, pacha achikyay, wachimuy
Albañil	wasichaq, perqaq, perqaq kamayoq	pirqapakuq
Albedrio	munay	munay
Albergado, a	qopachasqa	samasqa, qurpachasqa
Albergador,a	qorpachaq	samachikuq, qurpachiy, qurpachikuq
Albergar	qorpachay	samachiy, quepachiy
Albergarse	qorpachakuy	samakuy, qurpachakuy
Albergue	qorpa wasi, qorpachama	samakuna, qurpakuna wasi
Alborotado,a	takurisqa	chaqwasqa
Alborotar	takurichiy, takuriy	chaqway
Alcahuete	kachapuri, hucha pakaq	pakaq, kacha puriq, kacha pakaq, hucha, pakaq
Alcanzar	taripay, aypay, hayway	taripay, taríparquy, hayway haypay
Alcapara	mutuy	mutuy
Alcoba	pitita, puñuna	puñuna
Aldea	llaqta	sallqa llaqta
Aleccionado, a	yachaykuchisqa	yachachisqa
Aleccionar	yachachiy, yachaykuchiy	yachachiy, yacharqachiy
Alegrear	kusichiy, qapachariy	kusichiy, kusirqachis, asichiy, quchuchiy
Alegrarse	kusikuy, chamay, qochukuy	kusikuy, quchukuy
Alegre	kusisqa, kusi sonqo, kusi	kusi, kusisqa, kusi kusilla

Alegremente	kusiy kusiylla, kusikusilla kusikuywan, kusilla	kusi sunqu kusikuywan, kusikustin kusikuy, quchukuy, kusi
Alegría	kusi, kusikuy, chama, qapa	karunchasqa kallpachasqa
Alejado,a	karu, karunchasqa	
Alentado,a	kallpachasqa, sinchichasqa kallpanchasqa	
Alentar	kallpachay, kallpanchay sinchikay, kusirichiy	sinchichay, kallpachay
Alforja	vvayaqa, mariwayaqa	quqaw apaña
Algo	tunpa, ima pis, imapas, imallapas	¡mapas, imallapas
Alguien	pipas, pillapas, maypas	pipas, mayqinpas
Alguno,a	imapis, mayqenpas, pipas pitapas, hukninchis	pipas, mayqinpas, hukninchik, wakin ninchik
Algunos,as	wakin, wakinninku ,	wakin ninkuna
Aliado,a	nmanakoq	huñunakusqa, kamachinakusqa
Aliarse	wakinchakuy	huntanakuy, kamachinakuy
Aliento	samay, waqsiy, sama	samay, kallpa
Aligerado, a	pisiyachisqa	pisiyasqa, pisiyachisqa
Aligerar	pisiyachiy	pisiyachiy, pisiyaraqchiy
Alimentar	mihuchiy	mikuchiy
Alimento	mihuna, mihuy	mikuy, mukuna
Alienado,a	seqechasqa	siqispa
Alienar	wachuchaq, seqechay	siqichiy, siqirqachiy
Alienarse	seqechakuy	siqikurquy
Almacigo	wanpal	mallki
Almohada	sawna, kiraw	sawna
Alpaca	paqo, paqocha	paqu
Alrededor	muyuyinpi, muyureq, patastin	muyureq
Acuitamiento	wachay	wachay, wachakuy
Aluvión	lloqlla	lluqlla
Alza	seqay	miray, masyay
Alzado,a	hoqarisqa	uqarisqa
Allá	haqaypi, chahaypi, chaqayman anchahaypi	wakman, chaqayman
Allanado,a	panpachasqa	panpachasqa, kuskachasqa
Allanar	mallmay, panpachay	panpa chay, kuskachay
Allegado,a	wakichisqa, huñusqa	ayllu, huñusqa, tantasqa
Allegador ,a	wakicheq, huñoq	hufiuq, pirwaq
Allegar	wakicheq, huñuy	huñuy, tantay
Allí	chaypi, anchaypi	wakpi, chaypi
Amable	munay sonqo, munakoq sumaqa sonqo, munana, munaypaq	kuyayllapaq, munayllapaq

Amado,a	munasqa	kuyasqa, wayllusqa
Amador,a	wayllukoq, munaq	kuyaq, kuyakuq
Amamantado,a	ñuñoq	ñuñusqa, chupusqa
Amamantamiento	ñuñuchiy	ñuñuy, ñuñuchiy, chuchuy
Amamantar	ñuñuy	ñuñuy, chuchuy
Amancebado, a	waynayoq, sipasniyoq, warmiyoy	qariyuq, waynayuq, sipasniyuq
Amancebamiento	uywanakuy, kuska tiyay, wachuy, huchapi tiyay	qaranakuy, waynanakuy
Amancornado, a	chaqnasqa, watasqa	makin watasqa, chaqnasqa
Amancornador, a	chaqnaq, wataq	makin wataq, chaqnaq
Amancomar	chaqnay, watay	chaqnay, watay
Amanecer	illaríy, paqariy, pacha paqariy, yuriy	achikyay, paqariy, punchawayay, pacha achikyay
Amansar	sonqo tiyachiy	sunqu llapuyachiy, sunqu tiyachiy
Amante	inka, munaq, waylloq	walluq, kuyaq, munaq, yana wayna, waynan
Amar	munakuy, waylluy, munay	kuyay, munay, waylluy
Amarrarse	watakuy, watanakuy	watanakuy, chaqnanakuy, chaqnakurquy, watakuy
Amarse	wayllunakuy, munanakuy	kuyanakuy, munanakuy, wayllunakuy
Amarrado,a	watasqa	watasqa, chaqnasqa
Amarrar	watay	watay, chaqnay, kipuchay
Amasado,a	chapusqa, chapoq	masarasqa
Amasador, a		masarakuq, masaraq
Amasar	masay, chapuy	chapuy, masaray
Ambición	munapayana	astawan munay
Ambicionado,a	munapayasqa	munapasqa
Ambicionar	munapayay	achka munay, llunpay, munapayayay
Ambicioso, a	munapayaq	munapayaq, munarayaq, llunku, munalli
Ambos,as	iskayninku, iskaynin	iskaynin, masintin
Ambulante	purirkachaq, pureq runa	puríkuq, mana llaqyanpi tiyaq
Amedrentado,a	mancharisqa	manchasqa, manchachisqa
Amedrentador, a	manchacheq, llakllacheq	manchachiq, manchachikuq
Amedrentar	llaksachiy, manchachiy, llakllachiy	manchachiy, mancharichiy
Amén	hinataq kachun	hinataq kachun, chaynataq kachun

Amenaza	manchachiy	manchachiy
Amenazado,a	mapasa nisqa, manchachisqa	manchachisqa
Amenazador,a	mapas neq	manchachiq
Amigo, a	anasu, urpi	riqsinakuq masi, kuyaq masi
Amígdala	amoqlo, amoqli	amuqllu
Aminorado, a	pisiyachisqa	pisiyachisqa
Aminorar	pisiyachry	pisichiy, pisiyachiy
Amisible	chinkaqla	chinkaqla, tukulla, puchukaqla
Amistar	allipunachiy, allipunakuy, tinkuy reqsinakuy, yachanakuy	kuyanakuy, riqsinakuy, yanapanakuy
Amistosamente	allin sonqolla	allin sunqulla, kuya kuyayllawan
Amo	apu, wiraqocha, wasiyuq	wasiyuq, wiraqocha, apu
Amojonar	saywachay, sayway	rumi suntiy
Amonestado,a	willasqa, waqyasqa	willasqa, anyasqa
Amonestador,a	willaq, waqyaq	willaq, yachachiq
Amonestar	kunay, willay, woqyay, anyay, anyanakuy	willay, anyay, kunay, yachachiy
Amontonado,a	pirwasqa, suntusqa, qotusqa, taqwasqa	pirqasqa, muntusqa, tawqasqa
Amontonada, a	suntoq, qotoq, taqwaq, perwaq, qollqaq	qutuq, suntuq, tawqaq, huñuq, pirwaq
Amontonar	qotoy, luyluy, pirway, waruy, tawqay, qollpay	qotuy, suqyay, arkuy, tawqay, huñuy
Amor	munakuy, urpi, warma yana, munay, muña	kuyay, munay, waylluy
Amotinado,a	ankalli, hatarisqa, takurisqa	hatarisqa
Amotinad», a	ankallicheq, hataricheq, takuricheq	runa hatarichiq
Amotinar	ankallichiy, takurichiy, ankallikuy, runa hatarichiy	runa hatarichiy, hatarichiy
Amotinars	runa hatariy, takurikuy	hatariy, hataririy
Amparado,a	amachasqa	amachasqa
Amparador, a	amachaq, amachaqeq	amachaq, yanapaq
Amparar	amachay, sayakuy	amachay, yanapay
Ampararse	amachakuy	ayqikurquy, qispikurquy
Ampo	surunpi	ritip yuraqnin, ritip yuraqkaynin
Amuchachados	wawaykachaqa, warmaykachaqa	warwa tukuq, warmahina
Amurallado,a	perqasqa	qinchasqa, pirqasqa
Amurallador, a	perqaq	qinchaq, pirqaq
Amurallar	perqay, kanchay	pirqay, qinchay
Anciana	mamaku, paya	paya, yuyaq

Ancianidad	payayay, machuyay	machuyay, payayay, yuyaqyay
Anciano	machula, yuyaq, taytaku, machu	yuyaq, machu
Andado,a	purisqa	purisqa, ríqsisqa
Andador, a	pureq	puríq, puríkuq
Andar	puriy	piriy, purikuy
Andariego,a	purinkichu, musti, chanchaku	purinkichu
Andarín	puñylla pureq, chanchaq, pikichaki	sisichaki, puríq chaki, ancha puríq
Andes	pata, mallma	pata
Andenes	pata pata	pata pata
Andes	antikuna	riturqkuna
Angustia	Kaki	llaki, puti
Angustiado,a	llakisqa, waqanayaq	llakisqa
Angustidora	llakicheq	llakichikuq
Angustiar	llakichiy	llakichiy
Angustiarse	llakikuy	llakikuy, putikuy, kichkichakuy
Anillo	sirwi	surtiha
Animado,a	kawkachisqa, kawsaq	kallpanchasqa, kawsarisqa kawsaq
Animal	uywa	uywa
Animar	kallpachay, kawsachiy	kawsarichiy, unanchay
Aniñado,a	wawakachaqa, wawarayaq	wawahina
Aniquiladla	qollusqa	puchukarqusqa
Aniquiladora	qollucheq	tukuchiq, puchukachiq
Aniquilar	qolluchiy, peqtukuy	tukuchiy, chinkachiy, qulluchiy
Aniquilarse	qollupuy	puchukakuy, tukukurquy
Anoche	qayna tuta	chisi, tuta, chisilla
Anochece	tutayayay, sipi sipiykuy	tutayay, chisiyay, tutaykuy
Anochecido,a	tutayasqa	tutayasqa
Anónimo	mana sutiyoq	mana sutiyoq, manariqsisqa
Ansia	sinchi munasqa	munapayasqa
Ansiado, a	sinchi munasqa	munapayasqa
Ansiar	imakachakuy, wañukuy, sinchi munay	sinchi munay, mancha munay
Antaño	ura wata, ñawpa pachapi, qayna wata, wayma wata	qayna wata, qayna kuna, unaykunaraq
Ante	ñawpaqenpi, qaylla, ñawpaq	qaylla, ñawpaq
Anteanoche	qayna tuta	qayninpa tuta, qayna chisi
Anteayer	qayninpa, qayniwanchay qayninpa	qayninpa punchaw
Anteceder	ñawpariy, ñawpay	ñawpay, ñawpariy

Antecedido, a	ñawpachasqa	ñawparichisqa
Anteponer	ñawpaqman churay, ñawpachiy, allichiy	llallichiy, ñawpaqchay, ñawpaqninmam churay
Anterior	ñawpa, ñawpaq, ñawpaq	ñawpa
Antes	ñawpaqta, ñawpaq qa, ñawpaq	ñawpa, qayna
Anticipado, a	ñawpachisqa	ñawparichisqa
Anticipador, a	ñawpaq, ñawpacheq	qallariq, ñawpa qallariq
Anticipar	ñawpay, ñawparuy, ñawpachiy, uriy	qallaykurquy, ñawparquy, ñawparirquy
Anticuado, a	ñawpa	ñawpa
Antidoto	hanpi	hanpi, tinkuqnin hanpi
Antifaz	saynata	uya panpana
Antiguamente	ñawpa pachapi, ñawpaqqa	unayku, ia, ñawpaq watakuna
Antiguos, as	ñawpakuna, awkikuna	ñawpakuna
Antipatía	cheqni, cheqniy, cheqmry	chiqnipakuy, chiqnirikuy
Antojadizo, a	hillu, munaq	munaq, munayninta ruraq
Antojarse	munarqoy, munapayay, hillikuy, munapakuy	munarquy, munapayarquy
Antojo	hilluna	munapay, munay
Anualmente	watan watan, sapa watan, sapanka watan	watan watan, sapa wata
Anuencia	uynikuy, huñiy	munasqa, uñisqa
Anuente	uynikoq, huñeq	nunaq, uñiq
Anunciado, a	willasqa	willakusqa
Anunciador, a	willaka, willaq	willaq, willakuq
Anunciar	willay, willachiy, willakamuy	willay, willarquy, yachachiy
Anverso	uyan, ñawpan	uyan
Anzuelo	yawwna	pinta, sinpi
Añadido, a	yapasqa	yapasqa
Añadidura	yapa, yapana	yapa, yapachan
Añadir	yapay	yapay, masyay
Añejo, a	unayniyoq, watasapa, ñawpa	waqaychasqa, machu, machuyasqa, payayasqa
Año	wata	wata, chunka iskayniyuq
Añoso, a	poqosqa, taqyasqa	killa
Aovar	runtuy	watasapa, puqusqa
Apacentador	michisqa	runtuy, runtu churay, wachay
Apacentadora	micheq	michisqa
Apacentar	upsay, michiy	michiq, michikuq, michipakuq
		michiy, michichaykuy

Apacible	qasi sonqo	llanpu sunqu, qasikawsay, sumaqsunqu, ñukñu
Apaciguador, a	hawachaqe, amachaq	llanpuyachiy, tiyayachiy, amachay
Apaciguar	qasiykayachiy, amachay	llanpuyachiy, tiyayachiy
Apagar	wañuchiy, mukiy	wañuchiy, pukuy, tasnuy
Apalabrados	rimanasqa, kamachinakusqa	rímanakusqa, kamachinakusqa
Apalabrar	rimanakuy, kamachinakuy	rimanakuy, kamachinakuy
Aparado, a	kamarisqa, mallmasqa	kamarisqa
Aparar	kamariy, mallmay, kasmay	chaskiy, kamariy
Apareado, a	masachasqa	kuskachasqa, tinkisqa
Aparear	masachay, warkuy, pituchay	kuskachay, tinkiy, mayarqachry, kuskacharkuy
Aparecer	rihurimuy, alayriy, rihuriy	rihuriy, qispry
Aparejado, a	kamarisqa	kamarukusqa
Aparejadora	kamareq	kamariq, kamaykuq
Aparejar	kamariy	kamariy, kamarichiy
Aparejarse	kamarikuy	kamarikuy
Aparentado, a	tukusqa	tukusqa
Aparentador, a	tukoq	tukoq
Aparentar	tukuy	tukuy, llullakuy
Aparentemente	tunpalla	qawanallapaq
Apartarse	ayqerikuy, anchakuy	anchurikuy, sapaqchakuy, rakikuy, anchukuy
Aparte	chaywanpis, chaywantapis, waqman, waqpi, cheqanpi	sapaq, sapaqman
Aparvadero	wayrachina	wayrachina, urkita
Apear	uywamanta uraykuy	uraykarqachiy, urkachiy
Apearse	uywamanta uraykukuy	uraykuy, uraykukuy
Apedreado, a	allqa, chanqasqa, chuqasqa	chamqasqa, chuqasqa
Apedreador, a	chanqaq, choqaq	chamqaq, chuqaq
Apedrear	chanqay, choqay	chuqay, chanqay
Apedrearse	chanqanakuy, choqanakuy	chanqanakuy, chuqanakuy
Apegado, a	ratasqa	ratasqa
Apegarse	laqakuy, ratakuy	laqakuy, ratakuy, raturakuy
Apego	ratakuna, ratana	ratay, laqakuy, ratakuy
Apelativo	sutiyuq, sutichasqa	suti
Apellidar	sutichay	sutichay, qayay
Apellido	suti	suti ayllu suti
Apenado, a	llakisqa	llakisqa, llakiwan huntasqa
Apéndice	yapa, yapana	yapa, yapana

Apersonarse	qayllakuy	rikuriy, tupay, tinkuy
Apertura	kichana	kichakuy, kichasqa
Apestado,a	asnaq, asnasqa	asnaq
Apestar	asnay	asnay
Apestoso,a	asnaq	asnan, asnaq
Apetecedora	munapayaq	munaq, munapayaq
Apetecer	munapayay	munay, munapay, munapayay
Apetecible	munapayana, munapayan	munapaslla, mikupaslla
Apiadarse	llakipayay, llakipayakuy	llakipayay
Aplacado,a	sonqon tryachisqa	sunqun tiyaykachisqa, sunqun tanichisqa
Aplacar	sonqon tiyachry	sunqun tiyachiy, tanichiy
Aplanar	panpachay	panpachay
Aplauádo,a	kusipayasqa, pawqarchasqa	kusipasqa
Aplaudir	kusipayay, pawqarchay	kusipay, kusipayay, allin nipayay
Aplazado,a	suyachisqa, anchuchisqa	suchuchisqa, anchuchisqa
Aplazar	apapatatay, suyachiy, anchuchiy	suchuchiy, suchurqachiy
Aplicado,a	qokusqa	uti rurakuq
Aplicarse	qokuy	qukuy, qukurquy
Apoca do,a	pisi sonqo	pisi sunqu
Apocar	pisi sonqo kay	pisichiy, asllarkarqachiy
Apodar	sutiyay, sutichay	sutichay, suticharquy
Apodo	hawa suti, sawkay suti	maqna allin suti, musuq suti
Apoltronado,a	llasayaq	llasaqyasqa
Apoltronarse	llasapayakuy	llasaqyay, qillaman muyurquya
Aporcado,a	hallmasqa	hallmasqa
Aporcar	aysay, hallmay, kut'riy	hallmay, panpay, kutiriy
Apotar	qoy	apay
Aporreado,a	maqasqa, waqtasqa	maqarqusqa, waqtakusqa
Aporrear	maqay, waqtay	maqay, waqtay
Aposentar	qorpachay	qurpachiy, samachiy, pachachiy
Aposento	qorpa wasi, wasi	wasi puñuna
Apostado, a	misanasqa	churasqa
Apostar	misay, makipuray	misanakuy, churay, makipuray
Apostrofadla	anyanakusqa	anyasqa, qaqchasqa
Apostrofador,a	anyanakoq	kamuq, qaqchay
Apostrofarse	anyanakuy	kamiy, qaqchay
Apreciable	chaniyoq munaylla	kuyapaslla

Apreciado,a	chaniyoq munasqa	kuyasqa, chaninchasqa
Apreciar	chaninchay, munakuy chaniyoq munay	kuyay
Apremiado,a	qatarisqa	ancha qalisqa
Apremiador,a	qatirikoq	ancha munakuq, qikutaq
Apremiar	qatiriy	qikutay, amuylay
Aprendido,a	yachasqa	yachasqa
Aprendiz	yachapu, yachapakoq, yachachikoq	yachakuq, yachapakuq
Aprensivo,a	manchaykachaq	manchariq, manchapakuq, muchkiykachaq
Apresar	watinkay, piñaschay	hapiy, hapirquy
Aproximadamente	yapa	hiña
Aquel,lla	haqay, chahay, anchahay	wak
Arado	taqla	taklla
Arar	yapuy, chaomay	yapuy, chaornay
Arbitrariedad	munasqata ruray	munasqalla ruray
Arbitrario	munasqan ruray	munasqalla ruray
Arbitrio	munay	munay
Árbol	mallki	sacha
Arbusto	taqsa mallki	taqsa sacha, yura
Arcada	millanayay, qepnunayay	wischunayay
Archivar	waqaychay	waqaychay, churay
Arder	yawray, rawyay	rupay, rawray, ratay
Ardid	artiy	sakriryay
Ardido,a	yawrasqa, yawrasqa, rawrachisqa	rupasqa, kañasqa, qaspasqa
Ardiente	yawraq, yawrareq, yawraq sonqo, yawraq	rupay, akachay
Ardor	yawray	rupay, rupakuy
Arduo, a	sasa	sasa, ñakachikuq
Arena	aqo	aqu, ñutu aqu
Arenal	aqo aqo, aqosqa, aqo panpa	aqu aqu, aqullaña, aqu sapa, aqu panpa
Argamasa	chapusqa isku	chapusqa isku
Argentado,a	qollqeyasqa, qollqechasqa	qullqichasqa
Argolla	watana suti	hatun suti
Árido,a	puruma, panpa, purun	chaki, chakisqa
Armadillo	kirkinchu	kirkinchu
Arpón	puya , yawrina, yarina	qillay sinpi
Arrancharse	qechunakuy	wakanakuy, qichunakuy
Arrado,a	purunchasqa	puchukasqa
Arrasador,a	purunyacheq	panpayachiq

Arrasar	purunyachiy, qolluchiy	panpayachiy, chaqway, chaquy
Arratrador,a	aysaq	aysaq, chutaq
Arrastrar	qaratatay, asyay	asyay, chutay, qachachichay
Arrastrarse	suchuy	aysakuy, lluyaykachakuy
Arreada	yawa qatina, michina	qatiy, qatiriy
Arreado,a	qatisqa	qatisqa
Arreador,a	qateq	qatirquy, qatiq
Arrear	qatiy	qatiy, qatirquy, qayquy
Arrebata dor,a	qechukoq, qechoq	qichukuq, waykaq
Arrebatar	qechuy, kapuhay, ayqechiy, waykay	qichurquy, waykay, ayqichikuy, qichuy
Arrebol	akupana, antawara, aqapana	anta, puka puyu
Arreglado,a	ailichasqa	ailichasqa
Arreglador,a	allichay	allichay
Arreglar	allichay, allchay	allichay, allinchay
Arrepentido,a	wanakoq, llakisqa	putikusqa
Arrepentimiento	wana, llakikuna, wanakuna	llakikuywanakuy, putikuy
Arrepentirsse	llakikuy, wanakuy	lakikuy, wanakuy, putikuy
Arriba	hanaq, wichaypi, wichay, hanaq,	hana
Arribar	chayay, chayamuy	chayay, siqaykuy
Arribado,a	chayamusqa	chayamusqa
Arrodiado,a	qonqor chaki	qunqurasqa
Arrodillar	qonqorichiy, qonqorikuy	qunqurichiy, qunqurirqachiy
Arrodiarse	qonqorikuy, qonqoriy	hullpuykachiy
Arrogancia	apuskachay, anchaykachay, hatun sonqo kay	qunqurikuy, qunqurichakuy, qunquray, qunquri sayay
Arrogante	apuskachay, wallpari, anchaykachay, hatun sonqoyoq	hatun runa tukuq
Arrogarse	hapiykukuy	wapuyasqa
Arruinar	taqmay, tukukurquy	hapiykukuy
Arruinarse	tukukapuy	mawkayachiy, tukuchiy
Articulación	moqo	tukurqachiy
Articulado, a	sumaq rimasqa	wakchayay
Articulado* ,a	sumaq rimaq	muqu
Articular	allin rimariy	sumaq rimasqa
Artífice	ruraq, kamayoy	sumaq rimaq
Artificial	rurasqa, rurasqalla	sumaq rimay, allin rimay
Asa	rinn, aysana	ruraq
		rurasqa, rurasqalla
		rinri, hapina, aysaku

Asable	kankanalla	kankapaslla
Asado	kankasqa, aycha kanka, kanka, kusasqa	kanka,kankasqa, kusay, watya
Asar	kankay, kusay	kankay, kankarquy, kusay
Ascender	wichay, seqay	siqay, wichay, wichariy
Asco	millanayay, milla, millay, millapakuy, millakuy	millay, millakuy
Ascua	sansa	sansa, rawraq nina
Asegurar	takyachiy, waqaycay, allin waqaychay	waqaychay
Asentado,a	yuyaysapa, takyachisqa	tiyasqa, takyasqa
Asentar	tiyachiy, wahachiy, takyachiy	tiyachiy, tiyarqachiy
Asequible	taripanalla	taripaslla, tari na ll a
Aserrable	kuchunalla	kuchupaslla, kuchunalla
Aserrado,a	kuchusqa	kuchusqa
Aserrar	kuchuy	kuchuy, kuchurquy
Asesinado,a	sipisqa, wañuchisqa	wañuchisqa
Asesinar	wañuchiy, sipiy	wañuchiy, tuksiy, sipirquy
Asesino, a	qomalli, runa wañucheq	runa wañuchiq, runa sipiq
Aseverar	ari niy	ari niy, aw niy, wa nirquy
Así	hinata, hiña	hiña, chayna, kayna
Asiento	tiyana, pata	tiyana
Asistir	yanapaykuy, sasay, haykuy, riy	chaypi kay, kaypi kay, karayay, kaypi kay, yanapay
Asociado,a	masinchasqa	masinchasqa, masanchasqa
Asociar	masinchay	masanchay,
Asociarse	tantachakuy, hukllanakuy, masinchakuy	kuskanakarqachiy
Asolador,a	purunyacheq, taqtaq	huntanakuy,
Asolar	taqmay, purunyachiy, taqtay	kuskachakurquy
Asoleado,a	qawiyachiy	chinkachiq, chinkarqachiq
Asombrado,a	utisqa	chinkachiy, chinkarqachiy, chaqway
Asombrarse	utiy, utikayay	rupaykachiy,
Asombroso,a	utichikoq, utipaqqama	rupaywan-mastarquy
Aspirante	munaq	qanllayarqusqa,
Aspirar	samay, munay, hapkay	mancharisqa
Asquear	millachry, millakuy	qanllarayay, qanllarayarquy
		qanllarayachikuq
		munaq
		munay, suquy, suqurquy
		millakuy, millakurquy,
		millapakurquy

Asta	waqra	waqra
Astilla	chulpa	killpi
Astucia	yachaysapa kay, atoqrayaq	sakrikuy, sakrikurquy
Astuto,a	wati, yachaysapa, atoq runa	sakríruna, atuq runa, yachaypa pasasqa, sakri samay, samaykuy, samana, samana punchaw
Asueto	samana, samay	manchapakuq, mancharichiq
Asustadizo,a	manchali, manchaykachay, llakllaq, manchay sonqo	manchachiy, mancharqachiy
Asustar	mancharichiy, mancharikuy, manchay, llakllachiy	
Atadero	wayana	watana
Atador,a	wataq	wataq
Atajadizo,a	qencha, perqa	qincha, pirqa
Atalaya	chapatiyana	qawana
Atalayar	chapatiyay	qaway, qawarayay
Atar	watay	watay, chaqnay, wankurquy, kipurquy
Atarse	watakuy, watanakuy	watakuy, chunpinakuy, watanakuy
Atascado,a	qaqnasqa	kichkirqusqa, kichkipakurqusqa
Atascarse	qaqnakuy	kaksarquy, kichkipakuy,
Ataúd	aya wantuna	aya wantuna
Atemorizado,a	manchasqa, manchachiy, mancharisqa, llakllasqa	mancharisqa
Atemorizar	manchachiy, llaksachiy	manchachiy, mancharichiy
Atemorizarse	manchakuy, manchapakuy, llaksay	manchakuy, manchapakurquy
Atender	urariykuy, urariy	urariy, waqaychakuy
Atenderse	uyarinakuy	qawaychanakuy
Atento,a	yupa, uyariy	uyariy, yupaychakuy
Aterido,a	chirayasqa	chiripayasqa, chirisqa
Aterimiento	alankuy, chirayay	chiriyay, chirikurquy
Atesorar	qollqechay, qollqe huñuy	qullqi huñuy, qullqi maskay
Atetar	ñufiuchiy	ñuñuy, ñuñurquy
Ático	marka	marka
Atontado, a	uteq	uparqusqa
Atontarse	utepuy	muspaykachakuy, puqisyay
Atorado, a	chakachikoq, qaknakoq	kichkipakusqa
Atorarse	chakachikuy, qolochikoq	kichkipakuy, qiqipakirquy
	qaknakuy, chakakuy	qiqipay, kichkipakurquy, hiqipay

Atragantado,a	chakachikoq, qaknakoq	kichkipakusqa
Atragantarse,	qolochikuy, oqoy, chakachikuy	kichkipakuy, kichkipakurquy
Atraible	aysanalla	aysamunalla, aysapaslla
Atravesador	chakachisqa, chakasqa	pasaqa, chakarqusqa
Atravesar	chinpay, chakapay, chakay, chakachiy	chakay, chakarquy pasarqachiy
Atrevido,a	mana manchakoq, mana manchaq	mana manchaq
Atrevimiento	churapakuy	mana manchay
Atribuir	tunpay	tunpay, tunparquy
Atribulado,a	llaqeq qatisqan	llakisqa
Atribular	llakichiy, llakikuy	llakichiy, llakirqachiy
Atropellador,a	tanqakoq, saroq	tanqaq, tanqakuq, tanqaykachakuq
Atropellar	tanqarpariy, tanqakuy yustuy, saruy	yanqay, tanqarquy
Atroz	aqoylla, millay, mana chanin, hatun nanaq	chika hatun, chikankaray llunpay hatun
Aturdido,a	upayasqa	musparqusqa
Aturdir	chukakayachiy, upayachiy	muspachiy, upachiy
Aturdirse	chukakayay	muspay
Atusado,a	rutusqa	rutusqa
Atusador,a	rutoq	rutoq, kuchuq, kaptaq
Atusar	rutuy	rutuy, kaptay, kuchuy
Augusto,a	qollanan	qollanan
Aulladora	waqvvaq	wanyaq, waqaq, ulwaq
Aullar	awtiy, waqway	wanyay, waqay, allwan, awllay
Aumentable	mirachinalla, yapanalla	mirachinalla, yapanalla
Aumentador,a	miracheq, yapaq	mirachiy, yapay
Aumentar	yapay, miray, mirachiy	mirachiy, mirarqachiy
Aumentarse	mirakuy, yapakuy	mirakurquy, mirakuy, achkayakurquy, wifiakurquy
Aumento	yapa, miray	miray, yapay, hatunyay
Aumentarse	mirakuy, yapakuy	mirakurquy, mirakuy, wiñakurquy, achkayakurquy
Aunado,a	hukllachasqa	hukllachasqa, hukllawarqusqa
Aunar	hukllachry, hukllachay	hukllaway, hukllawarquy,
Aunarse	hukllachakuy	bñktuy kamachinakuy, hukllawanakuy

Aurora	achikyay, illariy pacha paqariy, yuraqyamuy	achikyay, paqariy
Autor,a	paqaricheq	qallariq, ñawpaqlla-ruraq
Autoridad	apulli, kamachikoq, yalleqe	warayuq
Autorizado,a	kamachisqa	kamachisqa
Autorizador,a	kamacheq, ruracheq	kamachiq, kachaq
Autorizar	kamachiy, rurachiy	kamachiy, kachay, rurachiy
Auxiliado,a	yanapasqa	yanapasqa
Auxiliadora	yanapaq, yanapaqnin	yanapaq, yanapakuq
Auxiliar	yanapay	yanapay, yanaparquy
Auxilio	yanapa, yanapana	yanapay
Avaluar	chanínchay	chanínchay, chaníncharquy
Avanzar	ñawpariy, usachikuy	ñawpay, ñawpariy
Avecindado, a	mitma, llaqtachakusqa	llaqtachakusqa, wasinakurqusqa
Avecindarse	mitmakuy, llaqtachakuy	llaqtachakuy, wasinakurquy
Avejentado,a	machuyasqa, payayasqa	machuyasqa, payayasqa
Avejéntense	machuyay, payayay	machuyay, payayay, suqu umarquy
Avenida	lloqlla	lluqlla
Aventado,a	wayrachisqa	wayrachiqa
Aventador,a	wayrachina, wayracheq	wayrachikuq, wayrachiq
Avetajar	yallyr	llalliy, llallirquy
Aventar	wayrachiy, wayray	pukuy, wayrachiy
Averiguabte	yachanaWa, tapunalla	yachanaWa, tapunalla, tapuy, atinada
Averiguadora	tapukoq, yachay munaq, tapoq	tapuq, yachay munaq
Averiguar	tapukakuy, tapukachay, tapukuy, yachariy	tapuy, tapuykachay, tapupayay
Averrugados	tiktikama, tiktisapa	tiktisapa
Averrugarse	tiktijay, tiktichikuy	tiktipakurquy
Aversión	cheqni, cheqnipakuy	chiqniqurquy, mana munay
Avezarse	yachaykachakuy	yachakakuy, yachakakurquy
Avido,a	yupa munaq	llunpay munaq
Avigorado,a	kallpanchasqa	kallpanchasqa
Avigorar	kallpanchay	kallpanchay, kallpata quy
Avisador,a	willaq, willakoq	willaq, willakuq
Avisar	wiíiay, wiffakuy	willay, willakuy
Aviso	willakuy	willakuy
Avispa	urunqoy	waylis, aya wantu
Avistado, a	rikusqa	rikusqa, qawasqa

Avistar	rikurqoy, iikuy	rikuy, rikurquy, qaway, qawarquy
Avistarse	rikunakuy	rikunakuy, qawanakuky, tinkurquy, tuparquy qayna punchaw
Ayer	qaynunchay, qayniwanchay, qayni unchay	yanapay, yanaparquy, ruraysiy, amachaysiy
Ayuda	yanapa, yanapana, haywa, yanapay	yanapakuq, yanapaq, ruraysikuq, rurapakuq
Ayudador,a	yanapakoq, yanapaq	yanapay, yanaparquy, ruraysiy
Ayudar	yanapay, hawmay	yanpanakuy, ruraysinakuy, ayninakuy
Ayudarse	yanapanakuy, aynínakuy	sasi punchaw
Ayuno	sasi	tinkinalla, tinkipaslla, watanalla, taqruchinalla
Ayutable	huñunalla	tinkiy, tinkirquy
Ayuntador,a	huñoq	lanpa
Ayuntar	huñuy	llaqllay, llaqllarquy
Azada	lanpa, qurana, kuti	mancnapakurquy
Azotar	Kaqlay	waqtasqa, asutisqa
Azorarse	llaqllakuy	siqulluy, asutiy, waqtay
Azotado,a	saqsa, waqtasqa, sikwasqa	asutikuy, asutikurquy, waqtakurquy, waqtakuy
Azotar	sikway, waqtay	
Azotarse	waqtakuy, seqwakuy	
Azuela	llaqlfana	llaqlfana
Azul	anqas	anqas
Azuzador,a	yachaykacheq	yachachiq, chuschuqaq
Azuzar	yachaykachachiy	yachachiy, chuschuchay, chuschuchiy, chuschucharquy

CASTELLAO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras glotalizada)	
Abandonado,a	wikch'usqa	saqisqa, wischusqa
Abandonar	wikchuy	saqiy, wichuy
Abandono	wikch'uy	saqly, wischuy
Abatido	q'anparmanasqa, k'umuykuksqa, k'umuchisqa	kumuykusqa, chiqnichasqa, llakirqachisqa, putisqa, ullpusqa
Abatir	k'umuchiy	chiqmichay, kumuykachiy, ullpuykachiy
Abatirse	k'umuykuy	llakikuy, pufikuy, kumuykuy
Abismo	p'uytu	uku pacha, uku, puyunisqa, tiraqcha
Ablanda do,a	llanp'uyasqa	llanpuyachisqa
Ablandar	llanp'uyachiy, ñup'uyachiy	llanpuchiy, nupuchiy
Ablandarse	llanp'uyay, llanp'uyakuy	llanpuyay, llanpukuy
Ablandativo, a	llanp'uyacheq	llanpuyachiq
Abochomado, a	p'enqarqosqa	rupapakusqa, pinqakurqusqa
Abochomarse	p'enqarqokuy	rupapakuy, pinqakurquy
Abofetear	ch'aqlay	lapuy, laqichuy
Abogado, a	p'ltuykoq	rimaq
Abogar	p'ituy, p'ituykuy	rimapuy, markay
Abollado, a	q'aqñusqa	taqñusqa, puqru, taqñu
Abolladura	q'apñu	taqñu, taqñusqa
Abollar	q'apñuy	taqñuy, taqñurqachiy, pukruyarqachiy
Abrazador, a	marq'ay, mak'alleg	makallaq, marqaq
Abrazar	marq'ay, mak'alliy	makallay, makallarquy, makallakuy
Abrazarse	mak'allmakuy	makallanakuy, makallanakurquy
Abriga do,a	q'oñi	qtiñuq, quñi
Abrilantar	k'ancharickiy	chilluchay
Abrochar	sinp'iy, t'ipay, wisk'ay	sinpiy, sinpichiy
Abrocharse	t'ipakuy	sinplkuy, sinpikurquy
Abundancia	p'uchu p'uchu	achka, anchallaña, nanaq, imaymana
Acabado, a	mav'A'ayasqa	mawkayasqa
Acabar	p'uchukay ch'usaqyachiy, q'aruchay	tukuy, puchukay

Acabarse	p'uchukapuy	qullurquy pagwaw
Acacheteadla	ch'aqlasqa	takapasqa, maqapasqa
Acachetear	ch'aqlay	takay, maqay, takarquy
Acardenalado,a	q'oyo, q'oyoyasqa	quyuyasqa
Acardenalar	q'oyoyachiy	quyuychiy, quyuyachiy, quyuyarqachiy
Acecinar	ch'arkiy, ch'arkichay	charkiyay, charki ruray
Acedar	p'osqoyachiy	puchquchiy, qamyarqachiy
Acedarse	p'ochqoyarquy, p'ochqoyay	puchqukuy, puchkuqurquy
Acegador, a	sayk'oq	sama tiyaq
Acezar	sak'uy	samatrayay
Aciago,a	ch'iki	ckiki, mancharina
Acicalador, a	lluchk'ayacheq, llanp'uyacheq	llanpuyachiq
Acicalar	lluchk'ayachiy	llanpuyachiy, lluchkachiy
Acido, a	p'osqo, p'ochqo, k'arku, p'oshqo	puchqu, qatqi, qayma
Acilarado,a	sut'ichasqa	sutictiasqa, willasqa
Acilarar	sut'inchay, ch'uyanay	sutinchay, chiqaychay, nkunchiy, kaqlata
Acilararse	sut'inchakuy, ch'uyayay, ch'uyay,	sutinchakurquy, chuyay, chuyakuy, sutinchakuy
Acobardados	k'uytusqa	manchasqa, uchuy, kutuy,
Activamente	k'uchilla	taksachiy, kuchupay
Activar	k'uchiychakachay	utqayllamanta
Activo,a	ch'iti, k'uchi	utqayachiy, utqaykachiy
Acuchillado, a	t'urpusqa	tuki, manchay ruraq
Acuchillador, a	t'urpoq	tuksisqa
Acuchillar	t'urpuy	tuksiq
Acuchillarse	t'urpukuy, t'urpunakuy	tuksiy tuksikuy, tuksinakuy
Acurrucados	k'uytusqa	tuksinakurquy, tuksikurquy
Acurrucarse	k'uytuykuy	unchuykukusqa unchukuy, unchukuykuy chuychuy
Acusado,a	ch'atasqa	tunpasqa, willasqa
Acusador, a	chat'ay	willaq, willakuq, willapakuy
Acusar	ch'atay	willay, willapay
Achatado,a	p'altayasqa, t'añusqa	paltayasqa
Achatar	t'astay, p'altayachiy, t'añuy	paltayachiy
Achatarse	p'altayakoq	paltayakuy, paltakurquy
Achicado,a	huch'uyasqa, q'entisqa	taksayachisqa
Achicador, a	huch'uyacheq, q'enticheq	uchukyachiq, taksayachiq, chintichiq

Achicar	huch'uyachiy, q'entichiy	uchuykachiy, taksayachiy, quruy
Achicarse	huch'uyay, q'entiy	taksayakuy, uchuykyakuky
Adherido,a	k'akasqa	laqasqa, laqarqusqa, ratasqa
Adherir	k'askay, k'askachiy	laqay, laqarqay, ratachiy, llutarqay
Adherirse	k'askakuy, rast'akuy	laqakuy, laqakurqay, ratachiy
Adolescente	maq't'a, t'aski	hatun maqta, sipas, hatun sipas
Adoración	much'aykuna	muchaykuy
Adorado, a	much'asqa	muchasqa, yupaychasqa
Adorar	much'aykuy, much'ay	muchaykuy, muchaykukuy
Adormecerse	k'aywin	utirqay, susunkarqay, susunkarikuy
Adulador, a	llunk'u, llunk'oq	llaqwaq, llaqwapayakuq
Adular	llunk'uy	llaqway, llaqwapayay
Adunado,a	p'atachasqa	hukllawasqa, kuchkachakurqusqa
Adunar	p'atachay	hukllaway, hukllawarqay, huskachay, taqrurqachiy
Adunarse	p'atachakuy	hukllawakuy, kuskachakuy, taqrukuy
Afable	llanp'u sonqo	ñukñu simi, miski simi, wawa simi
Afanarse	p'itwikuy	ñakarikuy
Afilado,a	ñawch'i, ñawch'iyasqa	ñawchiyachisqa, ñañuyachisqa, ñawchi, ñawchichay
Afilador, a	ñawch'iyacheq	llapsayachiy, llafiuchi
Afilar	ñaweh'iyachiy	fiawchiyachiy, flafliuyachiy
Afluir	hunt'ay	huntamuy, huñunakuy
Afrecho	hamch'i	qamchi, qaran
Afrenta	p'enqay	pinqay
Afrentado,a	p'enqachisqa, q'esachasqa	pinqasqa
Afrentar	p'enqachiy, q'esachay	pinqarichiy, pinqarqachiy
Agachado, a	k'umu, k'umusqa	kumusqa, kurku
Agacharse	k'umuy, k'umuykuy, f uytuykuy	kumuykuy, kurkuykuy, kurkukurkuy
Agarrado, a	mich'a, qap'ipakusqa	hapisqa, micha, maqla
Agarrar	hap'iy, hap'ipakuy	hapiy, hapipakuy, hapikurqay

Agotado, a	ch'akichisqa, sayk'usqa, q'ala	tukusqa, puchukasqa
Agotable	ch'akichinalla	puchukanalla, puchukaqla, tukunalla, tukuqla
Agotar	ch'akichiy	puchukay, tukurqay
Agotarse	ch'akichipuy	puchukakuy, tukuy, tukurqay
Agraciado, a	munay rikch'aq, k'acha, allin rikch'aq	sumaqla, sumaqchalla
Agreste	sanp'a	chakra runa
Agridulce	p'ochqoyaq misk'i	as michki as puchqu
Agrio	posqo, k'arku, q'oymi	puchqu
Agujoneador, a	t'urpoq	puyuy, wachiq, ulluq, tuksiy
Agujonear	t'urpuy	puyuy, wachiy, ulluy, tuksiy
Aguileno, a	k'umu senqa, suyt'u uya	suytu uya, q'iw sinqa
Agujerear	t'oqoy, utk'uy, haphq'ey, p'ukruchay	uchkuy, ukuchay, aspiy, uchkurqay, puqruchay, tuquy
Agujerearse	fuqorqokuy, utk'urqokuy	uchkukurqay, tuqukurqay
Agujero	t'oqo, hutk'u	uchku, tuqu
Ahogado,a	hap'ipasqa	iqipasqa, kichkipakusqa
Ahogar	heq'epay, heq'epachiy	iqipachiy, iqiparqay
Ahogarse	heq'epay, heq'epakuy	iqipay, iqipakurqay, qiqipay
Ahondado, a	p'ukruchasqa	uchkusqa, pukruchas'qa
Ahorcado,a	seq'osqa	warkusqa, warkurqusqa
Ahorcador, a	seq'oq	warkuq, iqipachiy
Ahorcar	seq'oy, seq'okuy	warkuy, warkurquyuy
Ahuecado, a	t'oqosqa, hutk'usqa, p'ukruchasqa	siqurqay, uchkusqa, pukruchasqa
Ahuecar	t'oqoy	tuquy, uchkuy
Ahumado, a	q'oqñichisqa	qusñichisqa, qusñirqachisqa
Ahumador, a	q'oqñicheq	qusñichiq
Ahumar	S q'oqñichiy, q'osñiy, q'osñiriy	iqig qusñichiy, qusñirqachiy
Ahumarse	q'oqñichikuy	qusñichikuy, qusñichikurqay
Aislar	t'aqay	sapachay
Ajustado, a	mat'i, k'iski, mat'isqa	tiqusqa, tiqurqusqa, qiru, tiqu
Ajustador, a	mat'eq, mat'irqoq, ruk'eq	patachay, tiquq, tiqurquq
Ajustar	mat'iy, mafirqoy, ruk'iy	patachay, tikuky, tiqurqay
Ajustarse	mat'ikuy	tiqurqay
Alacena	t'oqo	churana
Alargado,a	suyt'uyasqa, wask'a, suyt'u	suytuyasqa
Alargador, a	suyt'uyachiy	wiñachiy, hatunyachiy
Alarma	ch'aqwa	manchay, mancharikuy
Alazán	ch'unpi, llanka p'aqo	quchu, kusi, kusikuy

Alcoba	r'itita, wasi k'uchu	puftuna
Aldea	huch'uy llaqta	sallqa llaqta
Alfarería	raqch'i	allpa manka ruraq
Alfiler	t'upu, t'ipana, t'ipki	tipa, tipki
Alga	ch'ankil	unqina
Alineado, a	waq'a	siqisqa
Aliñar	misk'irichiy	allichay
Alisado,a	lluchk'ayachisqa	llanpuyasqa
Alisador, a	lluchk'ayacheq	lluchkachi, lluchkayachiy
Alisar	lluchk'ayachiy	llanpuyachiy, lluchkayachiy
Alumbrador, a	k'anchacheq, k'anchareq	akchi, akchirichiy, kanchaq
Alumbrar	k'anchachiy, k'anchariy, k'anchay	akchiy, kanchariy, wachay, wachakuy
Alumbrarse	k'anchachikuy	akchikuy, kancharikuy
Amansar	sanp'ayachiy, llanp'uyachiy	sunqu tiyachiy, tiyachiy, sunqu llanpuyachiy, llanpuyachiy
Amarillear	q'elluyay	qarwayay
Amarillo	q'ello	qillu
Amorotado, a	q'oyu, q'oyuyasqa	quyu, quyuyasqa
Amoratar	q'oyuyachiy	quyuyachiy
Amortajado,a	aya p'istusqa	awituchisqa
Amortajador,a	aya p'istoq	aya pachachiy
Amortajar	aya p'achachiy, aya p'istuy	aya pachachiy
Amputado,a	witusqa	kuchusqa, qurusqa
Amputador,a	wit'oq	kuchuy, quruq
Amputar	wit'uy	kuchuy, kutuy, quruq
Angosto	ch'uku, k'ikllu	kichki
Ángulo	k'uchu, huk'i	kuchu
Angustia	p'itikyay, sonqo q'erisqa	llakisqa
Anhelado,a	p'itusqa	munasqa
Anhelante	p'itoqlla	llunpayay munaq
Anhelar	p'ituy	munay, munapay, ñakay samay
Anidado,a	q'esachasqa	qisarqusqa, qisachasqa
Anidar	q'esachakuy, qesachay	qisachakuy, q'istachay, qisachay
Ano	sip'uti	uquti, siki, chiputi
Anoche	ch'isi	chisi, tuta, chisilla
Anochecer	ch'isiyay, ch'isinyay	tutayay, chisinkkuy, chisiyay, chisiyamuy, tutayay
Anocheerse	ch'isiyarqoy	tutayarquy, chisikurquy

Anochecido	ch'isiyasqa	tutayasqa
Anteayer	qayna p'unchaw	qayninpa punchaw, qayninpa
Antorcha	k'anchana	akchi, akrhikun
Antro	mach'ay, p'uytu	machay
Anzuelo	hach'una, sinp'i	pinta sinpi qillay sinpi
Añicos	ñut'u, t'una	ñu tu, chame ha
Apacible	llanp'u sonqo, sanp'a	llanpu sunqu, sumaq sunqu, ñukñu, qasi kawsaq
Apaciguador, a	llanp'u sonqoyachiy	llanpuyachiy, tiyayachiy
Apachurrar	hap'ipayay, naq'oy, ñaq'oy	taqnurqachiy
Apadrinar	marq'akuy, marq'ay	marqay, marqakuy
Apaleado,a	q'asusqa, panasqa	waqtasqa
Apaleador,a	p'anaq, q'asoq	v/aqtaq, "maqaq
Apalearse	q'asunakuy, p'ananakuy	waqtanakuy, wirunakuy, kaspinakuy
Apañador,a	hap'eq	pakaq, waykaq
Apañar	hap'iy	hapiy, waykay, hapirquy
Apañuscado,a	sip'usqa, q'aqñusqa	llapisqa
Apañuscador,a	sip'usqa, q'aqñusqa	sipichiy, supuchiy
Apañuscar	sip'uy, q'apñuy	sipuchiy, Hapirquy, taqnurqachiy
Apariencia	rikch'ay	rikchay, hiña niraq
Apartado,a	t'aqasqa	rakisqa
Apartador, a	faqaq	sapaqchaq, akllaq, rakiq
Apartar	faqay	sapaqchakuy, anchurikuy, rakikuy, anchukuy
Apedreador,a	ch'aqeq, ch'anqaq	chuyaq, chanqaq
Apedrear	ch'aqey, ch'anqay	chuqay, chanqay
Apegado,a	k'askasqa	ratasqa
Apegarse	k'askakuy	laqakuy, rataqay, ratakurquy
Apego	k'askakuy	ratay, laqakuy, rataqay
Apenas	ñak'ayllataña, ñak'ayta	ñakayta, sasataray
Apiñado,a	ch'unquinasqa, ñit'i, k'ichki	tawqasqa, pirqasqa, pirwasqa
Apiñar	ñit'inachiy, ch'unquchiy, ñifichiy, k'ichkikuy	tawqay, pírway, pirqay, ñitinakarqachiy
Apiñarse	ch'unquinakuy, ñifinakuy, k'ichkinakuy	tawqanakuy, qiminakuy, ñitinakuy
Aplanado,a	lluchk'asqa, p'aqpa, t'aqta	panpayasqa
Aplanador,a	lluchk'ayachiy	panpayachiy
Aplanar	lluchk'ayachiy, t'astay, t'aqtay	panpayachiy, kuskachay
Aplastado,a	ñit'isqa	ñitichisqa

Aplastar	f astay, fiifry	ñitirquy, Hapiy, piqay, fiitiy
Apocado,a	sanp'a	pisi sunqu
Apocar	t'aqariy	pisichiy, asllaykarqachiy
Apoderarse	hap'ikuy, hapiykukuy, hap'iyukuy	hapiykukuy, hapikuy, manakachariy munay
Aportillado, a	q'asasqa	kichasqa, qasachasqa
Aportillar	q'asay	qasachay, kichay
Apostatar	t'aqarqakapuy	rakikuy
Apostema	ch'upu, q'eyayasqa	chupu, qiya
Apostemarse	ch'upuyay, q'eyayapuy	chupuyay, chupupakurquy
Apoyado,a	q'emisqa, k'irasqa	qimisqa, qimipakusqa
Apoyar	q'emiy, k'irachiy	qimirqachiy, yanapay, asuykachiy, qimiykachiy
Apoyarse	q'emikuy, k'irakuy	qimikuy, qimikuykuy, hapipakuy, asuykukuy, hichpaykukuy
Aprehendido,a	hap'isqa	hapisqa, watasqa
Aprehender	hap'irkuy, hap'iy, hapirpariy	hapiy, watay
Aprensado,a	mat'isqa	ñitiparqusqa
Aprensador, a	ñit'ipaq, mat'eq, mat'icheq	ñitiq
Apresar	hap'iy	hapiy, hapirquy, watay
Apretadizo,a	k'ichkinayaq	tuqupaslla
Apropiado,a	hap'ina	hapisqa, hapikurqusqa
Apropiarse	hap'ipakuy, hap'iyukuy	hapikuykuy
Apufialeado,a	t'urpusqa	tuksipasqa
Apuñalear	t'urpuy	tuksirquy
Arañado,a	hallp'isqa	aspisqa
Arañador,a	hallp'eq	aspikuq, aspiq
Arañar	hallp'iy, hasply	aspiy, aspirquy, chapriy
Arañarse	hallp'ikuy	aspikuy, aspikurquy
Arañazo	hallp'isqa	aspisqa, aspiy
Arboleda	sach'a sach'a	sachasapa, sacha sacha, yurasapa
Arbusto	sach'a, ch'awkra	sacha, yura
Arcilla	llank'i t'uru, ilink'i, chank'a	llinka mitu, llinki mitu
Arcilloso, a	llank'i atipa, llank'i, llank'iyasqa	kika
Arco iris	k'uychi	chirapa
Arena	t'iyu	aqy, ñutu-aqy
Aroma	q'apay, k'apay	miskiasnaq, miskín
Aromático,a	q'apaq, k'apaq	miski asnayniyuq
Arrancado,a	t'irasqa	sapintinta urqusqa
Arrancador,a	t'iraq	chutaq, sikirquq, chiptiq
Arrancar	t'iray, sik'iy, p'itiy, k'itay, k'ipray	tipiy, chutay, sik'irquy,

9

Arrancarse	firakuy, sik'ikuy, p'itikuy, saq'akuy	chiptirquy urqukuy, chutakuy, rachukarquy, chutarquy
Arrastrarse	hat'ay	aysakuy, lluykaykachakuy
Arregazado,a	q'ollurisqa, q'allpasqa	qinpisqa
Arregazar	q'allpay, q'olluriy	qinpichiy, qinpirikuy
Arregazarse	q'ollurikuy, q'allpakuy	qinpiy, qullurikuy
Arremangar	q'allpay	qinpiy
Arremolinado,a	fuyurkachasqa	muyuchisqa
Arremolinador,a	fuyurkachacheq	muyuchiy
Arremolinar	t'uyurkachachiy	wichqasqa
Arrestado,a	wikch'asqa	harkay, wichqay
Arrestar	wich'ay	kuchumanakusqa
Arrinconado,a	k'uchuchasqa	kuchuchay, kuchuman,
Arrinconar	k'uchuchay, k'uchunay	churay
Arrojadizo,a	wikch'unapaqkamalla	wischupaslla, wischunalla
Arrojado,a	wikch'usqa	wischusqa
Arrojador,a	wikch'oq	wischuq, wikapaq
Arrojar	wikch'uy, ch'aqey	wischuy, wikapay, chuqay
Arrojarse	wikch'ukuy	wischukuykuy, wikapakuykuy
Arromadizo,a	ch'ullmisqa	chuliwan unqusqa
Arromadizarse	ch'ullmisqa	chuliwan hapichikuy
Arropado,a	p'istusqa	mastisqa, qatasqa
Arropar	p'istuy	maytuy, qatay, qatachiy
Arroparse	p'istukuy	maytukuy, qatakurquy
Arroyuelo	huch'uy mayu	uchuk mayu, uchuy mayulla, paqcha
Arruga	ch'ipu, sip'u, ch'awi, q'enti	sipu
Arrugado, a	sip'usqa, q'aqno, q'aqñu, ch'awi, q'entillisqa, q'aqnosqa, q'aqñusqa	sipusqa
Arrugar	q'entilichiy, ch'ipunachiy, sip'uy hawch'ay, q'aqñuy, q'aqnoy	sipuy, sipuchiy, sipurqachiy
Arrugarse	sip'ukuy, ch'awiy	sipukuy, sipukurquy
Asaetado,a	wach'isqa	wachisqa
Asaetador,a	wach'ichaq, wach'eq	wachiq
Asaetar	wach'ichay, wach'iy	wachiy
Aseado,a	llunp'a, ch'uyanchasqa	pichasqa, mayllasqa, alllichasqa, aywisqa
Asear	llunp'achay, ch'uyanchay	pichay, mayllay, aywiy, altichay

Asearse	ch'uyanchakuy	pichakuy, pichaykukuy, mayllaykuy
Asemejadla	rikch'akoq	rikchakuq
Asemejarse	rikch'akuy	rikchakuy, kaqlla-kay, payhinafiakay, chayhinafiia
Aserrable	wit'unalla	kuchupaslla, kuchunalla
Aserrado, a	wit'usqa	kuchusqa
Aserrar	wifu	kuchuy, kuchurquy
Asordado, a	roqt'uyasqa	upayasqa
Asordar	roqt'uyachiy,	upayachiy, upayarqach'ry
Asperjar	ch'allay	chaqchuy, chaqchupayay
Asumir	hap'iy, hat'alliy	hapikurquy, hapikuykuy
Atado	q'epi	qipi, maytu
Atajador, a	hark'akoq, hark'aq	harkaq
Atajar	hark'ay, q'emiy	harkay, harkaykachiy, qimiy
Atardecer	ch'isiyay, ch'isiyakuy	chisinpay, chisinkuy
Atolondrarse	p'ankukuy	muspay, muspaykachay
Atolladero	hat'ansilla, p'unqo	muspay, muspaykachay
Atollado, a	safirayasqa	siniharqusqa
Atollarse	hafansilfay, safrykukuy	sinihaqurquy, ñakarichly, satikurquy
Atormentador, a	ñak'aricheq	nakarichikuq, ñakarichiq, muchuchiq, amuylaq
Atormentar	ñakarichry	ñakarichry, muchuchiy
Atrancado, a	q'emisqa	qimichisqa
AJrapado, a	hap'ipakusqa	hapirqusqa
Atrapar	hap'irqoy, hap'ipakuy, hap'iy	hapiy, hapirquy
Ausencia	ch'usa	illay, illarquy, llusqirquy
Ausentarse	ch'usay	¡Hay, Jluqsiy, ripuy, illariy, illarquy
Ausente	ch'usanmi	illanmi, illarqunmi
Avaramente	mich'apakusqa, mich'akusqa	michakusqa
Avaricia	mich'akay	michakuy, maqllakuy
Avarientos	mich'apakoq, mich'a	micha, maqlla, qullqimanta, wañuq
Avegonzar	p'enqachiy, p'enqakuy	pinqachiy
Avergonzarse	p'enqakuy,	pinqakuy
Avinagrado, a	p'ochqoyasqa, p'oshqoyasqa	puchqusqa, puchqu
Avinacjar	p'osqoyachiy, p'oshqoyay	puchquchiy, qamyarqachiy, puchqurqachioy
Axila	waltwak'u, liuk'i	wallwa, wallwaku
Ayunar	ch'achay, sasi p'unchaw	sasi punchaw
Ayuntable	tlnkinafla	tinkinalla, tinkipaslla,

Ayuntador, a	t'inkeq	taqruchinalla, watanalla
Ayuntar	t'inkey	tinkiq, wataq, masanchaq
Azotar	soq'ay	watay, tinkry, tinkirquy
Azucena	hamanq'ay	asutay amanqay

CASTELLANO **QUECHUA CUSCO COLLAO****(Palabras compuestas)**

Abandonadla	qhanra
Abierto	khapu, khapusqa
Abismo	sankha, akhu pacha
Abochornado,a	ruphapakoq
Abochornarse	ruphapakuy
Abrasador,a	ruphaq
Abrasar	ruphachiy, ruphachikuy, ruphay
Abrasarse	ruphaykuy
Abreviado,a	usqhasqa
Abreviador,a	usqhaq, usqhacheq
Abreviar	usqhay, usqhachiy
Abrir	phanchiy, phatay
Abrupto	sayaq qhata
Acalorado,a	ruphapakusqa
Acalorarse	ruphapakuy
Acanalado, a	yarqhachasqa
Acanalar	yarqhachay, sakhay, yarqhay
Acatarrado,a	chhullisqa
Acatarrarse	chhullikuy
Acaudalado,a	qhapaq
Acechador,a	qhawamiwaq
Acechar	qhawamiyay, qhamisay
Acelerar	usqhachiy, usqhay
Acequia	yarqha, rayqha
Acercar	achhuyachiy, achhuykachiy, achhuykukuy
Acercarse	achhuyuy, achhuykuy
AcKJo,a	qhatqe, qhaqe
Aclararse	phaksariy
Acometer	phawaykuy
A ^h tTy ^h i ^v » 3	ph'itisqa

QUECHUA AYACUCHO
CHANKA

saqisqa, wischusqa
kichasqa, raqrasqa
ukupacha, uku, puyúniqa,
tiraqcha
rupapakusqa,
pinqakurqusqa
rupapakuy, pinqakurquy
rupaq, rawvaq
rupay, rawray, rupachiy,
kañay, kañarqay
rupakuy, rupakurquy
utiqman rurasqa
utiqman rurasqa
utiqman ruray, utqachiy
tuqyaya, panchiy
qachqa, sasa
rupapakusqa, pukayarqusqa
rupapakuy
yarqachasqa,
wuyquyaykachisqa
tarqachay, wayquyaykachiy
chullip hapisqa
chullinwan unquy,
chullikurquy
apu, qullqisapa, kapuqniyuq
watiqaq
watiqay, qawasqa
utqay, utqaykuy
yarqa
tupaykachry, tinkuykachiy,
asuykachiy,
hichpachaykachiy
asuykuy,
hichpakuyachikyamuy
puchqu, qatqi, qamya
kicharikuy, achikyay,
achikyamuy
atipakuy, qallaykuy
manrJiasqa, llakisqa

Acongojarse	phufay, phuiikuy	pisipay, íiakikuy, puiiokkuy
Acre	qhaqe, qhatqe	qatqi, puchqu,qamya
Activar	usqhachiy	utqayachiy, utqaykachiy
Acueducto	yarqha	yarqa, yaku-pasanan
Acumulado,a	rawqhasqa	tumpasqa
Acurrucarse	usthuy	unchukuy, unchukuykuy,
		chuychuy
Achatado,a	thatu, pharka	paltayasqa
Adentro	akhupi, ukhu	uku, ukupi
Adinerado,a	qhapaq	apu, apuyasqa, qullqisapa
Adinerar	qhapaqayay	apuyay
Adinerarse	qhapaqyakuy	apuyarquy,
		qullqisapayarquy
Admirar	qhawapayay	qawapayay
Aflicción	phuti, phuteq	llaki, llakikuy, muchuy
Afflictivo	phutichikoq	llakichiq, llakichikuq
Afligido,a	phutisqa, ullphu	llakisqa, llakikusqa
Afligir	phutichiy	llakichiy, waqachiy
Afligirse	phutikuy, phutiy	llakikuy, llakikurquy
Afrecho	qhapa	qamchi, qaran
Agazaparse	uathuy, usthukuy	pakakuy, pakakurquy
Agitable	chhapchina	kuchuchinalla, kuyuchipaslls
Agitar	chhapchiy	tapsiy, taspiy, taspurquy,
		yawiy, maywi
Agitarse	chhapchikuy	pisiparquy, saykuy
Agriar	aqhayachiy, aqhayay	puchquchiy, qamyachiy,
		qatqirqachiy
Agrió,a	qhatqe	puchqu, qatqi
Aguatiar	qhawamiway	wariqay, watiqarquy
Agujereadla	thapu, thapusqa	uchkusqa
Agujerear	khapuy, wawankhay, thapuy	uchkuy, uchkurquy, tuquy
Agujero	wankha, thapu	uchku, tuqu
Aguzado,a	thupasqa	ñawchichasqa,
		puntachasqa
Aguzar	thupay	ñawchichay, puntacharquy
Ahombrado,a	qharinchu	qarihina
Ahondar	ukhuy	ukuchay, puqruchay, aspiy
Ahuecar	khapuy	pukruchay, pukruchaykachiy
Airado,a	piñasqa, piña	piñasqa
Airarse	piñakuy	piñakurquy, piñakuy
Ala	raphra	rapra
Alado,a	raphrayoq	raprayuq, rikrayuq
Alborear	rasphiyay	paqarimuy, wachimuy,

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras compuestas)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Abandonado,a	qhanra	saqisqa, wischusqa
Abierto	khapu, khapusqa	kichasqa, raqrasqa
Abismo	sankha, akhu pacha	ukupacha, uku, puyüniqa, tiraqcha
Abochornadla	ruphapakoq	rupapakusqa, pinqakurqusqa
Abochornarse	ruphapakuy	rupapakuy, pinqakurquy
Abrasador,a	ruphaq	rupaq, rawraq
Abrasar	ruphachiy, ruphachikuy, ruphay	rupay, rawray, rupachiy, kañay, kañarquy
Abrasarse	ruphaykuy	rupakuy, rupakurquy
Abreviado,a	usqhasqa	utiqman rurasqa
Abreviador,a	usqhaq, usqhacheq	utiqman rurasqa
Abreviar	usqhay, usqhachiy	utiqman ruray, utqachiy
Abrir	phanchiy, phatay	tuqyaya, panchiy
Abrupto	sayaq qhata	qachqa, sasa
Acalorado, a	ruphapakusqa	rupapakusqa, pukayarqusqa
Acalorarse	ruphapakuy	rupapakuy
Acanalado,a	yarqhachasqa	yarqachasqa, wuyquyaykachisqa
Acanalar	yarqhachay, sakhay, yarqhay	tarqacnay, wayquyaykachiy
Acatarrado,a	chhullisqa	chullip hapisqa
Acatanarse	chhullikuy	chullinwan unquy, chullikurquy
Acaudalado,a	qhapaq	apu, qullqisapa, kapuqniyuq
Acechador,a	qhawamiwaq	watiqaq
Acechar	qhawamiyay, qhamisay	watiqay, qawasqa
Acelerar	usqhachiy, usqhay	utqay, utqaykuy
Acequia	yarqha, rayqha	yarqa
Acercar	achhuyachiy, achhuykachiy, achhuykukuy	tupaykachiy, tinkuykachiy, asuykachiy, hichpachaykachiy
Acercarse	achhuyuy, achhuykuy	asuykuy, hichpakuyachikyamuy
Acido,a	qhatqe, qhaqe	puchqu, qatqi, qamya
Aclararse	phaksariy	kicharikuy, achikyay, achikyamuy
Acometer	phawaykuy	atipakuy, qallaykuy
Aiongojsyfr'i,a	phMtisqa	mancha^qa, llakisqa

Acongojarse	phufiy, phuúfcuy	pisipay, fiafcfcuy, puiofcfcuy
Acre	qhaqe, qhatqe	qatqi, puchqu, qamya
Activar	usqhachry	utqayachiy, utqaykachiy
Acueducto	yarqha	yarqa, yaku-pasanan
Acumulado,a	rawqhasqa	tumpasqa
Acurrucarse	usthuy	unchukuy, unchukuykuy, chuychuy
Achatado,a	thatu, pharka	paltayasqa
Adentro	akhupi, ukhu	uku, ukupi
Adinerado,a	qhapaq	apu, apuyasqa, qullqisapa
Adinerar	qhapaqyay	apuyay
Adinerarse	qhapaqyakuy	apuyarquy, qullqisapayarquy
Admirar	qhawapayay	qawapayay
Aflicción	phuti, phuteq	llaki, llakikuy, muchuy
Aflitivo	phutichikoq	llakichiq, llakichikuq
Afligido,a	phufJsqa, ullphu	llakisqa, flakikusqa
Afligir	phutichry	llakichiy, waqach'ry
Afligirse	phutikuy, phutiy	llakikuy, llakikurquy
Afrecho	qhahapa	qamchi, qaran
Agazaparse	uathuy, uslhukuy	pakakuy, pakakurquy
Agitable	chhapchina	kuchuchinalla, kuyuchipaslla
Agitar	chhapchiy	tapsiy, taspiy, taspirquy, yawiy, maywiy
Agitarse	chhapchikuy	pisiparquy, saykuy
Agriar	aqhayachiy, aqhayay	puchquch'y, qamyachiy, qatqirqachiy
Agrio,a	qhatqe	puchqu, qatqi
Aguatiar	qhawamiway	watiqay, wafjarquy
Agujereado,a	thapu, thapusqa	uchkusqa
Agujerear	khapuy, wawankhay, thapuy	uchkuy, uchkurquy, tuquy
Agujero	wankha, thapu	uchku, tuqu
Aguzado,a	thupasqa	ñawchichasqa, puntachausqa
Aguzar	thupay	ñawchichay, puntacharquy
Ahombrado,a	qharinchu	qar'hina
Ahondar	ukhuy	ukuchay, puqruchay, aspiy
Ahuecar	khapuy	pukruchay, pukruchaykachiy
Airado,a	phiñasqa, phiña	piñasqa
Airarse	phiñakuy	piñakurquy, piñakuy
Ala	raphra	rapra
Alado,a	raphrayoq	raphrayuq, rikrayuq
Alborear	rasphiyay	paqarimuy, wachimuy,

Alear	raphapapay, raphra chhapchiy	pacha achikyay
Aletear	raphapapay, raphararayay	rikra tapsiriy, rapra-tasirikuy raprapayay, rapapapay, lapapapay, lapyay
Algodón	utkhu	utku
Algodonado,a	utkhuyasqa	utkhuyasqa
Aligerado,a	utqhayasqa	tukiychachisqa, utqayachisqa
Aligerar	utqhay, utqhachiy, usqhachiy	utqachiy, utqarichiy
Alimentado, a	mikhuchisqa, mikhusqa	mikuykachisqa, qarasqa
Alimentados a	mikhucheq	mikuchiq, qaraq
Alimentar	mikhuchiy	mikuchiy, qaray, qarapay
Alimento	mikhuna	mikuna, mikuy
Aliviar	thanichiy	tanichiy
Alivio, a	thaniy	taniy
Amado,a	khuyasqa	kuyasqa, wayllusqa
Amador, a	khuyaq	kuyaq, kuyakuq
Amalgamador, a	chhaqroq	taqruchi, taqrurqachiq
Amalgamar	chhaqruiy	taqruchiy, chaqruchiy
Amancebada	qhariyoq	waynayuy, qaríyuy
Amancillado,a	qhellichasqa	qachachasqa
Amancillar	qhellichay	qachachay, qachacharqay
Amancillarse	qhellichakuy	qachachakuy, qachachakurqay
Amante	khuyaq	kuyaq, munaq, wayna, yana
Amar	khuyay	kuyay, munay, waylluy
Amargo, a	qhatqe	qatqi, qamyá
Amargar	qhatqeyachry	qatqichiy
Amarse	khuyakuy	kuyakuy, wayllukuy
Amarrado,a	kipusqa	watasqa, chaqnasqa
Amarrar	kipuy	watay, chqñay, kipuchay
Amarrarse	kipukuy, kipunakuy	watakuy, watanakuy, chaqnakurqay, chaqnanakuy
Amtgo,a	qhochu masi, khunpu	riqsinakuq masi, kuyaq masl
Amonestar	khunay	willay, anyay, kunay, yachachiy
Amonestarse	phiñanakuy	piñanakuy, anyanakuy
Amontonados a	rawqhaq	qutuq, suntuq, twqaq, huñuq, pirwaq
Amontonar	phinay, rawkhay, munthuy, khuchuchay	muntuy, qutuy, suntuy, tawqay, huñuy, suqyay
Amor	khuyay	kuyay, munay, waylluy
Amorto	khuyanakuy	kuyanakuy

Amoroso,a	khuyaq sonqo	kuyakuq, kuyaq sunqu; wayllukuq
Ampolla	phusullu, phusulli	supullu, pusullu , supulluy
Ampollar	phusulluy, phusulluchiy	kuchusqa, qurusqa
Amputado,a	qhorusqa	kuchuy, quruq
Amputador, a	qhoruq	kuchuy, kutuy, quruy
Amputar	qhoruy	hatun
Ancho,a	phanka, sakha, qhanpu, wanphu	latapa
Andrajo	thanta	latapa runa
Andrajoso, a	thanta runa, saphsa, chhachu	llaki, puti
Angustia	phuti	llakisqa
Angustiado,a	phutisqa	llakichikuq
Angustiadora	phuticheq	llakichiy
Angustiar	phutichiy	llakikuy, putikuy
Angustiarse	phutikuy, ullphukuy	llakichikuq
Angustiosos	phub'chikoq	qayllaypi, uyaypi
Ante mf	ñawkhiypi, manta	tutayay, chisryay, tutaykuy
Anochecer	sukhayay	puyusqa, llatusqa
Anubarrados	phuyusqa, phuyoq, llanthoq	puyuy, llantuy
Anubar	phuyumuy, phuyuy	puyurquy, puyukarqamuy, llantuy, llantumuy
Anublarse	phuyuy, llathuy	tinkisqa
Anudado,a	kipusqa	tinkiq, wataq
Anudador,a	kipoq	kipuy, kipurquy, kipunchay, watay
Anudar	kipuy	qapchusqa, taqñusqa
Apachurrado,a	thañusqa	taqñurquy
Apachurrar	thañuy	taqñukurquy
Apachurrarse	thañupuy	tasnusqa, wañusqa
Apagado, a	qhopa, phukusqa, thaqñusqa	wañuchiq, pukuq, tasnuchiq
Apagador,a	phukoq, thasnoq	wañuchiy, pukurquy, pukuy, tasnuy
Apagar	phukuy, thañuy	llapisqa
Apañuscados	thañusqa	sipuchiq, llapirquq
Apañuscador, a	thañoq	sipuchiy, llapirquy, taqñurqachiy
Apañuscar	thañuy	rikuriy, qispiy
Aparecer	ríkhuriy	rikurisqa, tarísqa
Aparecidos	rikhurusqa	llakikuy, putikuy
Apesumbrado,a	phutikuy	yarqay, munay, mikunayay
Apetencia	mikhunayay, mikhunaya wan	sunqu tryachiy, tanichiy
Aplacar	phiñaray	puyurqusqa
Apolillado, a	mullpha, thutasqa, mullphasqa	

Apolillar	thutay, thutakuy	puyuy, puyurquy
Apremiar	usqhachiy	kikutay
Apresuración	usqha	utqa
Apresuradamente	usqhalla, usqha usqhalla, usqhaylla	utqaylla, utqayllamanta
Apresurados	usqhachasqa	utqachisqa
Apresuramiento	usqhay usqhay	utqay, utqay
Apresurar	usqhachiy, usqhachay, usqhay, usqhariy	utqay, utqariy
Apresurarse	usqhay	utqay, kallpay
Apretado,a	khaka	mati, tiqu
Aprisa	usqhaylla, usqhay usqhay	utqaylla, kallpaylla, tukilla
Aprisco	qhencha	qincha, cancha
Aproximar	achhuykachiy, achhuykuy, achhuykachiy	asuykachiy, suchuykachiy
Aproximado,a	achhuykachisqa	asuykamusqa, hichpaykamusqa
<i>Aproximada, a</i>	achhuykacheq, achhuykatacheq	<i>asuykachimuy, hichpachimuy</i>
Aproximarse	achhuykuy, achhuyuy	asuykuy, asuykukuy
Arañar	raskbay	<i>aspiy, aspirquy, chapriy</i>
Ardiente	rupha	rupaq, akachaq
Ardor	ruphaykuy	rupay, rupakuy
Arraigado,a	saphinchasqa	sapichakurqusqa
Arraigarse	saphinchakuy	sapichakuy, sapichakurquy
Arrastrar	lloqhay	qachachiyay, chutay, aysay
Arremeter	phawaykuy	qab'rquy, atiparquy
Arremetido,a	phawaykuy	qatirqusqa
Animar	acchuykachiy, achhuykachiy	asuykachiy, hichpaykachiy, qimiykachiy
Arruinado,a	thunisqa	tunisqa, tukusqa, mawkasqa
Arruinador, a	thunicheq	tunichiq, mawkachaq, wakchachaq
Arruinarse	thunipuy	tunikuy, tunikurquy
Artemisa	markhu	marku
Acechador, a	qhawamiwaq	watiqaq, watiqapayaq, sapapayaq, tryapayaq
Acechar	qhawamiyay	watiqay, watiqapayay, sapayay, sayapayay
Asistir	qhawaykuy	chaypi kayyanapay
Asoleado,a	khayasqa, khawnusqa	rupaypi mastasqa
Asolear	ruphachikuy, khayachiy	rupaykachiy, rupayman mastamuy
Asomado,a	rikhurisqa	rikuchisqa

Asomar	rikhurimuy, rikhurichiy	rikurichiy, rikurichiy
Asomarse	H rikhuriy	rikuriy, rikuchikuy, asuykukuy, asuy
Asombrar	llanthuy	llantuy, llanturquy
Áspero	qhasqa, qhuspa, khirki, chharpa qhanqo, qhatqe	qachqa, qatqi
Astilla	chhallpa, chhillpa	killwi, chiqta
Astillar	chhallpay, chhillpay, khullpiy	killwiy
Astillarse	chhallpailikuy	killwikuy, killwikurquy
Atacar	phawaykuy	atipay, atiparquy
Atadero,a	kipuna	watana
Atado	kipu	qipi, maytu
Atador,a	kipuchaq	wataq
Atalaya	awqa qhawana, qhawana pata	qawana
Atalayar	qhawarayay	qaway, qawarayay
Atar	kipuy, kipuchay, thunkuy	watay, chaqnay, wankurquy
Atardecer	sukhayay, rankhryay, sukha	kipurquy
Ataviar	qhapchichay	chisimpay, chisinkuy
Atesorado,a	qhapaq	allichay
Atesorador,a	qhapaqayaq	qullpi, waqaychasqa
Atesorar	qhapaqayay	quíqí huñuq, quíqímaskaq, qullqimanta yarqasqa
Atisbador,a	qhawapayaq	qullqi huñuy, qullqi maskay, qullqi tanaty
Atisbar	qhawapayay	watiqay, qawapayaq
Atolondrados	musphakoq, thanqosqa	watiqay, qawapayay
Atolondrar	musphachiy	muspayasqa, sunsuyasqa
Atolondrarse	musphakuy	muspachiy, sunsuyachiy
Atrás	qhepaman, qhepapi, qhepa	muspay, muspaykachay
Atrasado,a	qheparisqa, qhepakoc	qipa, qipaman, wasaman
Atrasar	qhepacheq, qhepay, qhepakuy	qiparisqa, man yachaq
Atrasarse	qhepakuy	qiparqachiy
Atrevido,a	haphila, qhariy qhany	qiparquy, qipaririquy, qiparikurquy
Atufado,a	phiñasqa	mana manchaq
Atufar	phiñachiy	piñasqa
Avalentonados	qhariykachaq, qharitukoq	ppiñachiy, piñarqachiy
Avalentonarse	qhariy kachaq	runa tukusqa
Avemo	ukhu pacha	qarít tukuy, runa tukuy
Azar	qhencha	supay wasi
Azogado,a	khatkay	mana suyasqa llaki
		katkatay, katkatatay

B

CASTELLANO QUECHUA CUSCO COLLAO
(Palabras simples)

Baba	llawsa
Babear	llawsa suruchiy
Baboso, a	llawsa suru, llawsaq
Báculo	tawna, kullku
Badulaque	waroqlla
Bailador, a	tusoc, tusuykachaq
Bailar	tusuy
Baile	tusuy
Bajada	uraykuy, uraykuna
Bajar	uraykuy, urakachiy, urayuy, urapay, urayachiy
Bajarse	uraykuy, uraykukuy
Balbucear	hamlluy, aklluykachay
Balbuciente	hamlluykachaq, aklluykachaq
Baluarte	pukara
Bamboleado", a	maywiykachakoq
Bambolear	maykachakuy, wanliyay maywiykachakuy
Banda	chiripa
Bandido,a	apache, pistaku, wañucheq tapya runa, sepeq manchana runa
Bañar	armay, armakuy, armachiy
Bañarse	armakuy, mayllikuy
Baño	arma, armakuna, mayllikuna
Baqueano	reqseq
Barahunda	roqya, sawka
Baratero,a	chanin uraqacheq
Barato,a	chanin urayasqa
Barbacoa	kawitu, watya, pachamanka
Bárbaro,a	salqa runa, purun runa
Barbechado, a	chaqmasqa, yapusqa
Barbechador,a	chaqmaq, yapoc
Barbechar	kuskiy, chaqmay, yapuy

QUECHUA AYACUCHO
CHANKA

lawsa, lawta
lawtay, lawsapakuy
lawta suru, lawta simi
tawna, kaspi
chuchilla
tusuq, qachwac, tusukuq
tusuy, qachway
tusuy, qachway
uraykamuna
urakachiy, uraykarqachiy
uraykuy, uraykukuy
akakllastin rimay
akwa akwa rimaq, akllu
pukara
kuyuchi
tanrí tanrí, kuyuy
chanriykachay
chiripa
suwa, waykakuy, sipikuq
runawañuchi
runa sipiq, wañuchi
armachiy, armarqach
armakurquy, mayllakuy,
armakuy, taqsakuy
armakuna yaku
armakunap yaku
riqsiq, yacha
chaqwa
asllataquy munaq
pisillaquy munaq
pisilla, manachaniyuq
watya, pachamanka
purun runa, tuksu runa
chakmasqa
chakmaq
yapuy, cnacfnay

Barragana	churi wacha	uywanakuq
Barrer	pichay, kawchuy	pichay, picharquy, pichachakurquy
Barrido,a	pichasqa	pichasqa
Barrida	wiksa	wiksa
Barrigón,a	wiksasapa	wiksasapa, punruru, hatun wiksayuq
Barroso,a	suchisapa, muchisapa	suchisapa
Basar	takyach'ry	qimichry, tryachiy, ñitichiy
Basta	chayllata	chayllataña, chayllapaqña
Bastante	chanin, llasaq, waleq	achka, aypaq, kamaq
Bastimento	qoqaw, aqoya	mikuy-huñusqa
Batalla	maranay, awqawan pukilay	maqanakuy, wañuchinakuy
Batán	maran peqana	maray
Batido,a	qaywisqa	qaywisqa
Batir	qaywiy, tacjnay	qaywiy, aychiy
Babedor,a	ukyaq, machaq wiksa	upyaq, sinkaq, upyakuq
Bebible	ukyana, ukyanalla	upyanalla, upyupaslla
Bebida	ukyana	upyana
Bebido, a	ukyasqa, ukyarisqa	as sinkarisqa, upyasqa, machasqa lia
Becerro,a	uña, uña waka	uña, uñacha
Bejuco	chaqlla	arwikuq, arwi-arwi
Belleza	munay kay, sumaq kay	sumaqllaña
Bello, a	akmu, sumaq, ima sumaq,	sumaq, sumaqcha, kusa,
	ima munay	kusacha
Bendito, a	saminchasqa, añay nisqa,	wiña wiña kusikuyniyuq,
	kusi samiyoc	kusisqa, kusi kawsayniyuq
Benefactor, a	allin ruraqe, yuyapoqe	allin ruraq
Beneficiar	allin ruray	allinchay
Benévolo, a	allin sonqo, allin allinlla,	allillan, allin sunquyuqllan
	sumaq munakoq	
Beodez	machay	machay, upyay, sinkay
Beodo, a	ukyasqa, machasqa, machaq	sinka, sinkasqa, machasqa
Berro	, oqoruru	uqururu
Bestia	uywa	uywa, tawa chakiyuq
Bien	allin	allin
Bienhecho,a	allin rurasqa	allin rurasqa
Bienio	iskay wata	iskay wata
Bienquisto,a	llapaq munasqa	llapanpa kuyasqa
Bigamo	iskay warmiyoc	iskay warmiyuq
Bilis	hayaqe, hayaqen	hayaq
Bimestre	iskay killa	iskay killa

Bipedo,a	iskay chaki	iskay chakiyuq
Bisnieto,a	anpullu, chupullu, pata haway	willkap churin, willkap wawan
Bisoño,a	yachapakoq	yachapakuq
Blanco	yuraq, ruyaq	yuraq
Blancura	yuraq kay	yuraq kaynin
Blanqueadora	yuraqyacheq	yuraqyachiq, yuraqyachikuq
Blanquear	yuraqyachiy, pachaschay	yuraqyachiy, yuraqyarqachiy
Blanquearse	yuraqyachikuy	yuraqyay, yuraqyarquy
Bocado	huksimi	simula, huk aimilla, huk millpuna
Bocón	simisapa	simisapa, hatun simiyuq
Bolsa	wayaqqa, qamaña	wayaqqa
Bonificar	wanuchay, yakay	wanuyachiy
Bonito,a	munaycha	sumaqcha, kusacha
Borbotar	leqliy, pullpoq	puqpu, timpu
Borbotones	pullullulluy	puqpuqayay
Borde	patán, pata	patán, patacha
Botar	choqay	hitay, wischuy, wikapay
Bostezar	hanllapakuy, hawnipakuy	hanllakachay, hanllar'iy
Bostezo	hanlla, hanyay	hanlla, hanllakuy
Brasa	sansa	sansa, nina
Brazo	ríkra	ríkra
Brazudo	rikrasapa	rikrasapa
Breve	tinkulla, ratulla, ukpachalla	tinkulla
Broma	sawka, chansa, yawna	pukllay, pukllakuy
Bromear	sawkay, aspayay, turiyay, chansakuy, yawnay	pukllakuy, asipayay, pukllapayay
Bromista	asichikoq, yawnaq, sawkaq	pukllapayakuq
Brujo,a	waqankiyuq, layqa, paqo, qamili	musyaq, layqa, chuqaq
Buen, o	ailin, kusa	allin, kusa
Bufón, a	qamchu, qellma, sawka, yaqtoq	asichikuq
Buho	tuku, huku	tuku, hatun tuku
Burbuja	pukutu, pukuchu	puqpu
Burbujear	pukpuy, pukututuy, pukuchuy	puqpuq

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(palabras glotalizadas)	
Bacínica	hisp'ana	ispakuna
Bagazo	hach'u, q'opa, hamch'i	qamchi, qaran, hachu
Baldado,a	such'u	willu
Baldar	such'uyachiy	suchurqachiy
Baldarse	such'uyay, such'upakuy	suchurqakuy
Baldón	p'enqay, k'ami	kami, pinqachikuq
Baldonar	k'amiy	kamiy, kamirquy
Barraca	ch'uklla, hap'aka	samakuna, samana wasi, chuklla
Barranca	wayq'o, lloqllay q'asa	wayqu
Barrancoso,	q'asa q'asa	wayqusapa
Barro		
Barroso, a	t'urukama, lap'oti, lapu t'uru	suchisapa
Barrenadora	kutk'oq	uchkuq, uvhkukuq, tuquq
Barrenar	hutk'uy	uchkuy, uchkurquy
Basurero	q'opa apaq, q'opa churana	qupa churana
Batea	wanp'ur, hanq'ara	artista, watiya
Befar	k'amiy	piñachiy, qisachay, kamiy
Befo	wirp'asapa	rakta wirpayuq, wirpasapa
Belfo	ch'utu	raku wirpa, rakta wirpa
Bemba	wirp'a	raku wirpa, rakta wirpa
Bermejo	p'aqo	puka
Beso	much'a	mucha
Bezudo	wirp'asapa	rakta wirpa
Bisojo, a	lerq'o, wesq'o	churchu, winku ñawi
Blando, a	llanp'u, ñup'u	llanpu, llanpulla
Berro,a	ataq'o	ataqu, qura
Bofe	sorq'an, surq'a	kipchan, qapsan
Bofetada	ch'aqla, kaqllanchay	lapyá, laqya, incha
Bollo	misk'i t'anta	miski tanta
Bombo	wank'ar	hatun tinya
Boquerón	q'asa	hatun uchku, hatun simi
Boquituerto,a	wist'u simi	wistu simi, wiksu simi
Boscaje	sach'a sach'a	sacha sach'a
Botar	wikch'uy, q'aruy	hitay, wischuy, wikapay, chuqarquy
Botarse	wiqch'urqokuy	hitakuykuy, wischukuykuy
Breña	ranra mach'ay	ranra, ranra ranra

			CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras compuestas)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Brillante	k'anchar	llipiq, lipiqyay			
Brillar	k'anchar	llipiqyay, chipiqyay			
Brincador,a	pitaq, p'itaykacha	pawaykacha			
Brincar	p'itay	paway	Baba	thalta, thawti, llawtha	lawsa, lawta
Brinco	p'ita	pawa	Babear	thaltay, thawtiy	lawtay, lawsapakuy
Brincotear	p'itaykachay, p'itakachay	pawaykachay, saltaykachay	Baboso	thaltaykacha, thalta	qallu qallu
Brotado	ch'eqesqa	tuqyasqa, llusisqa,			
chikllisqa			Bacín	wirki	ispakuna
Bruces	laq'a, laq'akuy	pakchanpa urmay, siqaykuy	Bailadora	qhachwaq	tusuq, qachwaq, tusukuq
Bruñidor, a	llunk'ucheq, lluchk'ayacheq	llunpayachiq	Bailar	qhachwa	tusuy, qachway
Bruñir	k'ancharichiy, llunk'uy, lluchkay	llunpay	Baile	qhachwa	tusuy, wintuy
Bulto	q'onpu, q'epi	qipi, palta, saway	Banquete	phunsun, mikhuna ukyana	mikuy, mikuna
Bullir	t'inpuy	tinpuy	Barba	sunkha	sapra
			Barbado,a	sunkhasapa	saprasapa, hatun saprayuq
			Barbinegro	yana sunkha	yana sapra, yana saprayuq
			Barbirrubio	puka sunkha	puka sapra, qillu sapra,
					qillu saprayuq
			Barbotador, a	thutupakoq	rimapakuq
			Barbotar	thutupakuy	rimapakuy, hampatu
					hin arimaq
			Bobo,a	phoqes	puqis, upa
			Bochorno	ruphapakuy	rupapakuy
			Borrado,a	qhachqa uya	chipru, qachqa
			Bozo	phlsu, millma sunkha	chukchachakuna
			Bravo,a	phiña, qhari sinchi, phiñasqa	pina, piñasqa, qaqchu
			Brotado,a	phutusqa	tuqyasqa, llusisqa,
					chikllisqa
			Brote	phutu, phutumuy	chiklliy
			Bruma	qocha phuyu, qocha wasphi	puyu, quena waspi
			Bumoso	phuyu phuyu	puyu puyu
			Buba	wanthi	wanti
			Bufar	phususuyuy	pukuy
			Buscar	maskhay	maskay

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras simples)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA	Calaña	niray	rikchaq, niraq, rikchaq masin
Caballero	wiraqocha	wiraqucha, qala	Calavera	aya urna, urna tullu	urna tullu
Cabecear	muskay, umawan k'asuy	uma aywiy, urna aywitiyay	Calcinado,a	kanasqa	uchpayachisqa
Cabecera	umala, uman, sawna	sawna	Calcinadora	kanaq	uchpayachiq
Cabellera	chukcha	chukcha	Calcinar	kanay	uchpayachiy, kañay, kañarquy
Cabelludo,a	chukcha sapa, suni chukcha	chukchasapa, hatun chukchayuy	Calculable	yuyaykunalla	tantiyana, tantyanalla
Cabello	chukcha	chukcha	Calculadora	yuyaykusqa	tantiyasqa
Caber	chayan, kaman, haykuy	haypay, kamay, kamarquy	Calcular	yuyaykukuy	tantiyay
Cabeza	uma	uma	Caliginoso	tutayaq	tutapayaq wayra
Cabezada	taka	takay, tupay	Calma	samay, wayra thaniy, ñañi	qasi, qasilla
Cabezadas	takapakuy	takay, tupay	Calmar	samay, ñañichiy, ñañikuy	qasikay, qasillakay
Cabezudo,a	umasapa	umasapa	Calmoso,a	kachasa, samaq siki	qilla
Cabizbajo, a	umachakimpa, umalayaq	kumuysan llakisqa	Calumnia	yanqa tunpay, hoqariy, qasi tunpay	tunpay, huchachay, qasi tunpay
Cabuya	suru, paqa, paqpa	paqpa	Calumniador	qasin tunpasqa	tunpasqa
Cacao	kakaw	kakaw	Calumniadora	tunpakoq, qasi tunpaq	tunpaq, huchachay
Cacareadora	runtunayaq, qotututoq	taraq taraqyaq	Calumniar	qasitunpay, tunpaykay	tunpay, huchachay
Cacarear	runtunayay, qotututuy	taraq taraqyay, takikuy	Calzón	wara, waralli	wara, muqukama kallpi wara
Cacería	chakuy	chakuy, chakurquy	Calladamente	upallalla, upallamanta	yachayllamanta, upallalla
Cacerón	hatun wasi	raqay, pirqa	Callado,a	upallakoq, mukmikoq sonqo	upallasqa
Cachete	uyatuúu	uya	Callar	upallay, upallakuy	upallay, pakay, mana rímay
Cachetudo,a	uyasapa	uyasapa, wirasapa	Cama	puñuna	puñuna, kawitu
Cachivache	yanqan kaqkuna	mana waliq	C amarada	ríqsinakoq masi, kaman	ríqsinakuq masi, kuyaq
Cachorro	uña allqo	uña allqo	Camarón	yukra	kamarun
Cada	sapa, sapanka	sapa	Camilla	wantuna, kallapi	chakana, wantukuna
Cadáver	aya	aya, wañu, wañusqa	Caminado,a	purisqa	purisqa
Cadavérico,a	ayauya	ayayasqa	Caminadora	puriykoq	puriykoq
Caducar	hiwikay	yayaqyay	Caminar	puririy, puriy	riy, puriy, puririy, kallpay
Caduco,a	hrwikay	yuyaq, machu, paya	Camino	purina ñan	ñan, purina, purikuna
Caedizo,a	urmanayaq	lluchkaq, lluchkakuq, urmaq	Camote	apichu	miski sapa
Caer	urmay	urmay, siqaykuy	Camposino,a	chakra runa, purun runa	purun runa, chakra runa, purun warmi
Caerse	urmanayay	urmanayay, luchkanayay	Campo	panpa	panpa, purun, chakra
Caída	urmay	urmay, wichikuy	Candela	nina, sansa	nina, sansa
Caído,a	urmasqa, urmaq	urmarqusqa	Canilla	chakisenqa, pichu tullu	tullu, chaki tullu
Cal	isku	isku	Canina	allqo aka	allqop ispaynin
Calabaza	lakawiti	kalawasa	Canoa	wanpu	wanpu
Calandria	tuya	tuya	Canoso,a	soqo urna, paqpa urna, soqosapa	suqu urna, suqusapa, yuraq urna
			Canoro,a	ñukñu yaki	sumaqcha takiq
			Cantable	takina, takinalla	takispaslla, takinalla

Cantar	takry, wankay	takry
Cantera	rumiqolpa, rumi horqona	rumi hurquna
Canto	taki, patán, qaylla	taki, pata, patacha
Cantor, a	takeq	takiq
Caña	Wiru	wiru
Capa	yaqolla, llaqolla	punchu
Capacete	chuku	lliklla
Caparis	tara	mutuy
Caparrosa	millu, qolpa	qullpa
Capsiosamente	yachaymanta	yachayllamanta
Capullo	mukmu	umpu
Cara	uya	uya
Caracol	churu, qallutaka, machas	churu
Caracolear	muyuykachay	muyuykachay, muyuriy,
		qiwiykachay
Caracha	qarachi	sama, isu
Carámbano, a	chullunku	riti, lasta
Carbunco	nina qispi umiña	qispi rumi
Cárcel	watay wasi, pinas	watay wasi
Carcelero, a	watay masi kamayoq	watasqakuna qawaq
Carda	pillchana, pillcha	tisa
Cardador, a	pillchaq	tisaq
Cardar	pillchay	tisay
Carear	uyapurachiy, uya puray	tinkuchiy, tinkunachiy,
		uyapurachiy
Carearse	uyapuranakuy	uyapuranakuy
Carecer	muchuy, prisiy	wanay, mana tariy
Carero, a	ancha mañaq	ancha mañaq, achka
		mañaquq
Carestia	muchuy	wanay
Carga	winay	qipi, winay, samay, palta
Carga do, a	churkusqa, chaqnasqa	huntasqa, hipisqa, sawasqa,
		apasqa, astasqa
Cargador, a	qateq	apapakuy, qipipakuq,
		sawapakuy
Cargar	churkuy, chaqnay, paltay, wantuy, sillwryukuy	qipiy, paltay, wallway,
		saway, wantuy, qipirquy,
		sawarquy
Cargarse	chaqnakuy	qipikurquy, qipirikurqiry,
		sawakuy, churkukurquy
Canalegre	asiquya, kusiquya	kusi uya, asikachaq uya
Cariarlo, a	ismusqa	ismusqa

Cariarse	ismuy	ismuy, ismurquy, ismukuy
		ismukurquy
Caribobo, a	upa uya	upa uya
Caricia	waylluy, lulu	kuyapay, waylluy
Caricioso, a	wayllukoq, lulukoq	kuyakuq, wayllikuq
Caridad	wakcha khuyaq	kuyay, kuyakuy, munay,
		munakuy
Cariho	munaychay, sumaq sonqo,	kuyay, kuyakuy
	munakuy, muña	
Cariñoso, a	munaychaq sonqo, munakoq,	kuyakuq, wayllikuq
	wayllukoq	
Carmenar	pillchay	pillchay, tisay
Carnaval	pukllay	pukllay, hatun pukllay
Carnal	wachaq sonqo, fiuki	wachuq
Carne	aycha	aycha
Carnero	ukya, uwiha	uwiha
Carnívoro, a	aycha mikhoq, aycha mihoc	aycha mikuq
Carnoso, a	aychasapa	aychasapa
Caro, a	ancha chaniyoq, sinchi	chanbiyuq, chanin
Carpincho	sallqa waka	sacha waka
Carpintero	llaqllay kamayoq	kullu llaqllaq
Carrizo	soqos	suqus
Carrizal	soqos panpa	soqos panpa
Carta	qellqa	qillqa
Casa	wasi	wasi
Casadera	taqyaq sipas	sipas, hatun pasña
Cardero	takyaq wayna	hatun maqta, wayna
Casada	qosayoq	qusayoq
Casado	warmiyoq, sawasqa	warmiyuq
Cascajal	silla silla, suqlla	rumisapa, rumi rumi
Cascajo	silla, siqla rumi	taksa rumikuna,
		akapa rumikuna
Casarse	yananchakuy, sawakuy	yanachakuy
Cascara	qara	qaran
Casco	uma chuku, choqe churu	uma chuku
Cascudo, a	sillusapa	sillusapa
Caserío	aylu wasikuna, wasi wasi	wasikuna, wasi wasi
Caserón	hatun wasi	raqay, pirqa
Casi	yaqa, yaqalla, yaqallamanta	yaqa, yaqalla,
		uchuyllamanta
Casi casi	yaqa yaqa, yaqachalla	yaqa yaqa, yaqa yaqalla,
		yaqallaya
Caso	kay, nispaqa	kay

Casta	ayllu, panaka, yawar	ayllu, niray, rikchay
Castigador, a	muchucheq, miraraq, wanacheq	muchuchiq, asutiq
Castigar	muchuchiy, miraray, wanachiy	muchuchiy, maqay, panyay
Catear	maskaykachay	suqulluy
Catequizados a	yachacheq, iñicheq	maskay, maskaykachay,
Catequizar	yachachiy, iñichiy	taqwirquy
Catorce	chunka tawqayoc	yachachiq
Catre	sirina, kawitu	yachachiy
Cauda	qoyso, chupa	chunka tawayuq
Caudal	kaqiyoc, illayoc, kaqniyoc	kawitu
Caudaloso,a	hatun mayu	chupa
Causa	rayku, tepsi, qallariy	kapuqniyuq, qullqisapa
Causante	raykoq, teqseq, qallareq,	hatun mayu, yakusapa
Causar	kuchayuq kay	rayku
Cautela	raykuy, teqsiy, qallariy	kuchayuq, huchayuq kay
Cautelosamente	mukmiy, yuyay, yachay sapa kay	ruray
Cauteloso, a	mukmi mukmiylla, llañulla	mana musyachikuq
Cautivador, a	yuyayniyoc, mukmikoq,	mana musyasqalla
Cautivo,a	mukmi sonqo	pakalla ruraq
Cavema	sonqo suwa, piñaschay	sunqu suwa, wataq
Cavilado,a	pinas, atisanka, piñaschasqa	watasqa, waqaychasqa
Cavilar	chinkana	uchku, machay
Caviloso, a	yuyaymanasqa	yuyaymanasqa
Caza	yuyaymanay	yuyaymanay
Cazable	yuyamanaq	yuyamanaq
Ceban	chaqku, chaqo	chaqku
Cebon	chakuma, chaqoma	hapinalla, hapipaslla
Cedoza	wirayachiy	wirayachiy, puquyachiy
Ceder	wira	wira
Cegar	wira wira	wira, wiray wiray
Cegatón	suyusuna	suyusuna
Ceguiedad	ari niy, huniy, kachariyuy	ariniy, anirquy
Celada	ñawsayay, ñawsayapuy,	ñawsayay, ñawsayakurquy
Celaje	ñawsayachry	
Celda	ñawsayaq	ñawsayasqa
r, l, r	ñawsa kay, antichoqa	ñawsayay
r, l, r	chapatiyay, toqllay	suyarquy
r, l, r	akupana, antaruphay, umulli,	antaqa
r, l, r	antav/ara	
r, l, r	wasi	wasi, wasicha
r, l, r	r-r ^, r, r, r, r	miiyupayay

Cellisca	chanaqllu	chikdii
Cementerio	ayaq samanay wasi, aya wasi	aya panpa
Cena	tutamikhuy, tutamihuy	tuta mikuy
Cenciño, a	tullu runa, llaqa	tulla runa, tullu warmi,
Censurador, a	runap kawsaynin	chakisqa, tulluyasqa
Censurar	sipsikay, rimakuy	pinqaq
Centella	lliplli, illapa, chinpu, pintii	pinqay, qipanpi rimaq
Centelleados a	llipleq	achikya, llipikya
Centellear	llipllr/, chipipiy, wachikyay,	llipikyaq, akchiq, anchiq
Centena	llipliyay, llippiy, chinpuy	achikyay, llipikyay
Centenario	pachak	pachak
Centro	pachak wata	pachak wata
Ceñida, a	chawpi, chawpipi kaq	chawpi, chawpipi kaq
Ceñir	chunpi, chunpillikuna	watu, wiqaw waru, chunpi
Ceñirse	hunpiy, chunpiltry	watay, chunpikuy
Cerca	chunpillikuy	watakuy, chunpichikuy
Cercador, a	qaylla, qencha, kuska, sisiqa,	qaylla, qincha, kaylla
Cercar	perqa, chaqlla	qinchaq
Cerco	qenchaq, perqaq	qinchay, pirqay
Cernido, a	qenchay, perqay, haratay,	qincha, pirqa
Cernidor	kanchay, intuy	suyusuna
Cernir	qencha, perqa, harata	suyusuna
Cerrero	suyusqa	suyusuna
Cerro	ichara	suyusuy
Certificar	suyusy	ayqiykachaq,
Cerumen	sallqa	urqun urqun ayqiykachaq
Cesar	erqo, moqo	urqu
Cesible	sullull kaqpaq rimay	ari, chaynan nty
Césped	ninri wira	ninri wira
Cesto,a	tatry, tukuy, tawkay	tukuy, tukurquy, puchukay
Cesta	usariy	
Cicatero,a	ukman saqinalla	hukman qunalla,
Cicatriz	waylla	hukman quykunalla
Cicatrizado,a	isanka, runku	chanpa
Cicatearse	tipa	kanasta
CcatrEatroy,a	maqlla	chipa
	chukta	micha, maqlla
	chuktasqa	sira
	ctuktakuy	sirasqa
	chnklakoq	siray, sirakurquy
		sirachiq, «irayachikuq

Ciclón	antay qonchuy	sinchiwayra
Ciego, a	ñawsa	ñawsa
Cielo	hanaq pacha	hanaq pacha
Cien	pachak	pachak
Cienpiés	pachak chaki	pachak chaki
Cierne	uriy, willinayay	qallariniñpiraq kay
Ciertamente	cheqaqpi, cheqanpi, sullull manta, riki	chiqanpi
Cierto	cheqan, cheqaq, cheqallan	chiqan, chiqaqlla, kaqlla,
chiqaq		
Ciervo, a	luychu	china luychu, urqu luychu
Cigarra	tiyan tiyan	kachikachi
Cigarrista	pitakoq	ancha pitaq, ancha pitakuq
Cigarro	sayritu, pitaña	pitaña
Cinco	pisqa	pichqa
Cincuenta	pisqa chunka	pichqa chunka
Cintura	weqaw	wiqaw
Circuir	intuy, muyuchiy, muyurichiy	muyuvhiy, muyurichiy, chawpichay
Ciruela	usun	usun
Cisma	rakikuy, waqlliy	rakikuy, rakikurquy
Cismático,a	rakikoq, waqllipoq	rakikuq, rakikurquq
Citar	waqllay, willay	kamachiqninmanta rakikuy
Ciudad	llaqta, hatun llaqta	willay, qayay
Ciudadano,a	llaqta runa, hatun llaqtayoy	llaqta, hatun llaqta
Ciudadela	pukara	llaqta runa, hatun llaqtayuy
Cizaña	qora	pukara
Clamar	qapariy, waqyay, waqyakoq	qora
Clandestinamente	paka pakalla, pakallapi	qayay, qayakuy, qayarikuy
Ciara	runtoq yuraqnin, usariy	upallalla,
Clarear	achikyay, usariy, pacha paqariy, paqariy	mana pipas rikusqallan
Clavado ,a	takasqa	runtup yuraqnin
Clavar	takay, takarqoy	achikyay, paqariy,
Clavícula	rikra chaka	pacha achikyay
		takasqa, satisqa
		takay, satry
		usa kancha, muía watana
		tullu
		tuqtuq, ullqaq
		yanapaqnin
		yanapaqnin
		tíkayasqa
		tikachiy, tikarqachiy

Coagulo	tika tika	tikasqa, chirisqa
Cobarde	qewa, llakllaq sonqo, llaklla, usqo	llaqlla, manchaq sunqu, manchakuq
	pisi sonqo, wataqe, manchakoq, manchali, chinanayaq	
Cobardear	llakllaykachay, manchay	manchakuy, mancharikuy, mancharikurquy
Cobardía	llakllaq sonqo kay, llakllay, manchay	manchay, mancharikuy
Cobayo	qowi	quwi
Cobertura	qata, pakana, chusi, qunpi chusi, qatana	qata, maytukuna
Cobijar	qatay, qataykuy, qorpachay	qatachiy, panpachiy
Cobijarse	qatakuy, qataykukuy	qatakuy, qatakurquy, panpakuy
Cobable	chaskikapunalla	mañanada, mañapaslla
Cobrador, a	chaskiq, mañaq, manuchaq	mañaq, mañapaq
Cobrar	chaskikapuy, mañapuy, manuchay	mañay, mañapay, mañakuy
Cobre	anta	anta
Coca	kuka	kuka
Codear	pukllaykachay	kuchusyay, kuchuswantakuy
Codicia	wañurikuy, hillu sonqo kay, munapay	ancha munay, ancha munapayay
Codiciable	munapayana	munapaslla
Codiciosos	wañurikoq	munaykachakuq
Codiciar	wañurikuy, munapayay	ancha munay, ancha munapayay
Codo	kuchuchu	kuchus
Coevo, a	wiñay masi	wiñay masi kaq masi
Coger	pallay	pallay, huqariy
Cognocible	reqsina	riqsinalla, riqsipaslla, riqsiy atinada
Cogollo	ñawin	urna, ñawi, sachap ñawin
Coincidir	tinkunakuy	tinkuy, tinkurquy, tuparquy
Coito	oqllanakuy, tawqanakuy	sakway
Cojear	weqroyay, weqrui	wiqrui, wiqruiwachay
Cojera	weqrokay	wiqruiyay
Cojo	weqro	wiqrui, hitara
Cola	chupa	chupa
Colaborador, a	yanapakoq, haymaq	yanapaqnin, runaq maqsin
Colaborar	yanapay, haymay, ruwaysiy	yanapanakuy, ruraysinakuy, ruraysiy
Colactáneo, a	ñuñoq masi, ñuñu wayqe, ñuñu ñaña	turin, wawqin, panin, ñañan, ñuñuq masin

Coladero, a	suysuna	suysucha, takssa suysu
Colar	suysuy	suysuy, suysurquy
Colatear	yawar masi	waqta, hichpa ayllu
Coleccionar	huñuy	huñuy
Coleccionista	huñoq	huñuq
Colega	yachaq masi, masi	kaq masi, masi
Colérico,a	akanayaq	piñayasqa, piñasqa
Colgado, a	warkusqa	warkusqa, warku
Colgar	warkuy, warkuriy, arapay	warkuy, warkurquy
Colgarse	warkukuy, warkurikuy, warkunakuy, warkurayay, wallqariy	warkukuy, warkukurquy, warkunakuy
Colibrí	siwar	qinti
Cólico	wiksanamay, wiksa unqoy	wiksa nanay
Colicuable	chulloq, chulluchina	chulluqlla, chulluchinalla, yaku yaqíia, yakurqachinaíia
Colicular	chullichiy	yakuyachiy, chulluchiy
Colina	kalki, moqo	pata, muqu
Colmena	llachiwana, llachiwana	wayrunqu masi
Colmillo	choqta kiru, toqma, waqsa	waqsa, waqu
Colocado, a	churasqa	churasqa
Colocar	allinta churay, churay	churaY, churkuy, churaykuy
Colocarse	churakuy	churakuy, churakurquy
Color	llinpi, rikchaq	rikchaq, llinpi
Colorete	puka hawi	pukayachikuq, pukaman muyurqachiy
Columpiar	wayllunkachay, warkukachakuy	wayllunkachiy, wayllunkay
Columpiarse	wayllunakuy	wayllunkay, wayllunkakuy
Columpio	wayllunkukuma	wayllunchakuna, wayllunka
Collado	kallpi, moqo, puna, quila suyu	muqu
Collar	walpa	wallpa, kunka watu
Comadreja	achocada, chukuri	unchuchuku
Combate	awqanakuy, maqanakuy	maqanakuy
Comenzado,a	qallarísqa	qallarísqa
Comenzar	qallariy	qallariy, qallarirkuy
Comerciante	rantiy kamayoq	rantiwan tiyay, ranliwaq puriq
Cometa	aqochmchay, tapya qoyllur, chuqi chinchay	chupayuq quyllur, chupasapa quyllur
Cometedor, a	ruray, huchayoq	ruray, huchachakuq
Cometer	ruray, huchallikuy	ruray, huchallikuy
Comezón	seqsi	siqsi, siqsikuy
Comido,a	saksasqa, mihusqa	mikusqa, saksasqa
Comienzo	qallariynin, qalla	qallariynin

Comilón, a	raqrapu	manchay mikuq
Comisionado, a	kachasqa	kamachisqa, kachasqa
Comisionar	kachay	kachay, kacharquy
Como	ima, imaynan, hiña, imayniraq, imayna	hiña, imayna
Compadecer	alawchay, llakipayay	kuyapayay, llakipayay
Compadecerse	llakipayay	llakipayay
Compañero, a	masa, masi	kaq masi, puriq masi, yachakuq masi
Comparable	pata chana, tinkuchina	tinkuchinalla
Comparador, a	patachaq, tinkucheq	tinkuchiy
Comparar	tapuy, patachay, tinkuchiy	rikchachiy, tinkuchiy, tinkurichiy, tupanachiy rikuriy, rikurirquy, tinkuy rakiy, rakiyay, rakinakuy
Comparecer	qayllay	llakipayakuq
Compartir	rakinakuy	llaqta masi, llaqta pura
Compasivo, a	llakipayaq, alaw:haq	kutichipunalla, qupunalla
Compatriota	llaqta masi	kutichipuy, qupuy, sayacnipuy
Compensable	kutichipunalla, qopuna	masi, atipanakuq, hapinakuq
Compensar	kutichipuy, qopuy	atipanakuy, hapinakuy
Competidor, a	llallinakoq, tinkunakoq atillcha	huñusqa
Competir	llallinakuy, tinkunakuy	huñuy, suntuy
Compilado, a	huñusqa	kusikuy, quchukuy
Compilar	huñuy	qichukuy, kusikuy, kusikurquy
Complicencia	aqoqtakuy, kusikuy	tukuynin, japan, puchukaynin
Complacer	uynikuy, kusichiy	paqwa, nisuyu
Complacerse	kusikuy	tukuy, huntachiy, turkurquy
Complemento	tukupaynin	huchallikuq masi, runaq masi
Completamente	lluyta	allinchaq
Completar	tukuy, tukupay	allinchay, allincharquy
Cómplice	huchallikoq masi	allinchakuy, allincharquy, allincharikuy, churapakurquy
Componedor, a	allichaq, allichay	allinchapaslla
Componer	allichay, tupachiy, allipunakuy, allichakuy	allinchay, allincharquy
Componerse	allichakuy, allicharikuy	allinchakuy, allincharquy, allincharikuy, churapakurquy
Componible	allichanalla, allichayatina	allinchapaslla
Composición	allichana	allinchay, allinchana
Compra	r?:»ti, rantína	ranti, rantikuy

Comprador, a	ranteq, rantikooq	rantiq, rantipakuq
Comprar	rantiy, rantikuy	rantiy, rantirquy, rantipakuy
Comprarse	rantinakuy	rantinakuy, rantinaturquy
Comprender	yachay, umanchay	yachay, yacharquy
Comprometedor, a	huñicheq	anichiq
Comprometer	huñichiy	anichiy
Comprometerse	churakuy, huñiy, kamachinakuy, huñinakuy	anikuy, anirquy, aninaturquy, rimanakuy, kamachinakuy
Compuerta	punku	punku, yatkuna
Computar	yupay	yupay, tantiyay, rikchapakuy
Comunicable	willana, yachachina	willana
Comunicar	willay, willakuy, yachachiy	willay, willakuy, rimay
Comunidad	llaqtantin, aylluntinkama	llapa runa, llapallan, llaqtantin, ayilu
Comúnmente	yachasqaña	chaynallan, yachasqañan
Comunión	pasaqla taytanchik chaskikuy	pasaqla amunchikta chaskikuy
Con	wan	wan
Concebir	chichuyay, wiksayakuy, wiksayukuy	chichuyay, wiksayakuy, wiksayuq kay
Conceder	qoy, uyay, huñiy, uyniy	anri niy, anri nirquy, anirquy, quykuy
Concertadamente	paqtas paqtaslla	allin rímanakusqa
Concertarse	kamachinakuy, rimanakuy	kamacvhinakuy, rimanakuy, yachachinaturquy
Concitar	yachachiy	yachachiy
Concluir	tukuy, tukupay	tukuy, puchukay, qispichiy
Conclusión	tukukuy, tukukuynin	tukuynin, puchukaynin
Concluirse	tukukuy	qispiy
Concordar	tinkuchiy, huk sonqo kay	tinkuchiy, tinkurqachiy
Concubina	anasu, salla, churi wacha	qariyuq, kaq masi
Concubinario	churí wachayoq, churi wacha	wayna, waynayuq, sipasniyuq
Concubinato	waynayakuy, kuska tiyay	waynanakuy, uywanakuy
Conculcado, a	sarunchasqa	sarutasqa
Conculcador, a	sarunchaq	sarutachiq
Conculcar	sarunchay	sarutakuy, sarutaturquy
Concufiado	qatay masi	masa masi
Concurrencia	huñunakuy, tantanakuy	huñunakuy
Concurrir	riy, kay, huñunakuy	rirquy, riy, kay, huñuy akuy
Conchavarse	nmanakuy, kamachinakuy, yachachinakuy	rimanakuy, kamachinakuy, yachachinakuy

Condensado, a	pipuyasqa	pipuyachisqa	B
Condensar	pipuyachiy	pipuyachiy, putkayarqachiy	
Condescender	uyaykuy, hawniy, uyniy	anri niy, uyaykuy	
Condéscipulo	yachaq masi	yachaq masi, yachakuq masi	
Condolerse	llakipayay	manachikuy, llakikuy	
Condonado, a	panpachasqa	panpachasqa	
Condonar	panpachay	quykurquy, panpanchay	
Cóndor	kuntur, inka mallku, awki mallku	kuntur	
Conducir	pusay, apay, ranpay	pusay, aysay, apay	
Conductor, a	pusaq, apaq	apaq, pusaq, aysaq, riqsichiq	
Conejo	qowi	quwi	
Conexo, a	huñunasqa	tunkisqa, kipusqa, ratasqa	
Confabulado, a	rímanakusqa, kamachinakusqa	yachachinakusqa	
Confabular	rímanakuy, kamachinakuy, tinkuchinakuy	rímanakuy, kamachinakuy, yachachinakuy	
Confecionar	rurarqoy, allicharqoy, siray	ruray, rurayquy, allichay, allicharquy	
Conferenciar	rímay, rímana rimay	rímay, rímanakuy	
Confesado, a	willasqa	willasqa	
Confesar	willakuy	willay, willakuy, willaturquy	
Confín	tukukuynin, qaylla, saywa	tukuynin, puchukaynin	
Confinar	karunchay, tinkuy	tinkuy, tupay	
Confiscar	qechuy, qechurqoy	qichuy, qichurquy	
Confluencia	tinkuy, tinkoq	tinkuy, tupay, tupanakuy	
Confluir	tinkuy, huñunakuy	tinkuy, tupay, huñunakuy, huntanakuy	
Conformar	unanchakuy	tinkuchiy	
Confortado, a	kallpanchasqa, sinchichachisqa	kallpanchasqa	
Confortar	sinchichay, kallpanchay	sinchichay, kallpanchay	
Confrontado, a	patachasqa, tinkuchisqa	tinkuchisqa	
Confrontar	patachay, tinkuchiy, uyapurachiy	tinkunakarqachiy, tinkuchiy	
Congelado, a	qasasqa, chillunku	tikayasqa	
Congelar	qasay, chillunkuy, tikayachiy	rítiyachiy, tikarqachiy	
Congraciar	munachiy	kuyachiy, kuyarqachiy	
Congraciarse	munachikuy	kuyachikuy, kuyarqachikuy	
Congregado, a	tantasqa, huñusqa	huñunakusqa	
Congregar	tantay, huñuy, qayachiy	tantay, huñuy, huñurquy	
Congregarse	tantanakuy	huñunakuy, kuyarqachikuy	
Conjeturable	yachaymana, yuyaymana	musyanalla, musyapaslla	
Conjeturar	hamurpayay, yuyaymanay	musyapay, musyakachay, yuyaymanay	

Compositor, a	allichaq, allichay kamayoq	allichaq, allichapakuq
Copa	ukyana	upyana
Copioso, a	1 sinchi, nanaq, chika chika	achka, sinchi
Coquetear	qanchipayay	asikachay
Corazón	sonqo	sunqu
Cordero	uwihá	chita
Cornada	waqrasqa	waqrasqa
Corneador, a	waqraq, ayaq, waqrakaq	waqraq, waqrakuq
Cornear	waqray, ayuy, takay	waqray, waqyarquy
Cornudo, a	gjj waqrasapa, waqrayoq, astayoq, wasanchasapa, ayusqa, qewillu	waqrayuq
Corona	pillu, mukuku, chinpu	pillu
Coronilla	mukuku	puyuk, puyuk urna
Coronado, a	pillurísqa, pillurichisqa	pilluchasqa
Coronar	pillurichry, pilluchiy	pilluchay
Coronarse	pillurikuky	pilluríkurquy
Corral	kancha	kancha, qincha, pirqa
Corregido, a	wanasqa	wanasqa
Corregir	wanachiy, anyay, allichay, mahinay	yachachiy, anyay, qaqchay, qaqchaparquy
Corregirse	wanakuy	wanakurquy
Correo	chaski, qellqa apaq	chaski, qillqakunawan puriq
Corresponder	kutichiy, kutichipuy	kutichiy, kutichipuy, ayni kutichiy
Corromper	waqllichiy	waqllichiy
Corromperse	ismuy	ismurquy
Cortador, a	kuchoq	kuchuq, rutuq
Cortar	kuchuy, rutuy, muruy, willuy	kuchuy, kaptay, rutuy, karchay, wiptiy
Cortarse	kuchukuy	kuchukuy, kaptakuy, rutukuy
Corteza	qara	qaran
Cortezudo, a	qarasapa	qarasapa, qaransapa
Corto	taksa, tinku	taqksa, uchuy, pinqakuq, pinqakachaq, pinqakachakuq
Corzo, a	taruka, luychu	taruka, luychu
Cosa	ima	ima
Cosecha	aymuray	puquy, mikuy, kawsay
Cosechar	kallchay, pallay	huñuy, suntuy, huñukuy
Coser	siray	siray, sirayuq
Cosquillar	kullachry	chikuchay, chikucharquy
Cosquillas	kullakuyniyoq kay, kulla	chikuchakuq
Cosquillear	kullay	chikuchay

Cosquillosos	kullaysapa, kulla mancha	chikusapa
Costa	mama qocha pata, mama qochaq patán	hatun quchaq patán, mama quchap patán
Costado	chiru, waqta	waqta, ríkra, qichpa
Costal	kutama	kutama
Costilla	waqta tullu	waqta tullu, tullu
Costo	chanin	chanin
Costoso, a	allin chaniyoq, chaniyoq	chaniyuq
Costra	qara, lliqti, qarayoq, qaracha	qarapa qaran, qarasapa, qachachu
Costumbre	yachasqan, hiña kaq, yachakoq, hiña yachasqan	yachasqan, hiña yachasqan
Costura	sirana	sirana, sirasqa
Costurero, a	siraq, siray kamayoq	siraq, sirapayuq
Cotejar	patachay, tinkuchiy	tinkuchiy, bnkurqachiy
Cotidiano, a	sapa p'unchaw	sapa, punchaw
Coyuntura	moqo	muqu
Coyunturas	moqo moqo	muqu muqu
Cráneo	uman tullu, putuku	uma tullu
Crápula	machay	machay, sinkay
Crapuloso, a	machaq wiksa	machaqupyaq, sinkaq
Creador, a	kamaq, ruraqe, paqaricheq	kamaq, unanchaq
Crear	kamay, paqarichiy, ruray	kamay, unanchay, paqarichiy
Crecer	wiñay, hatunyay, anchakachay	wiñay, miray, hatunyay
Creces	miray, miraynin	miray, miraynin
Creciente	wiñaq killa	killapwiñasqan, wiñay
Credo	iñinim	iñiyim
Creer	iñiy, iniy	iñiy, iñirquy
Crepúsculo	sipi sipi	sipi, achikyay, anta, tutaykuy
Cresta	sukama	kakara, waqchi, pisquq
Cria	wawa, uña	títala, sinqan
Criado, a	wawa	wawa
Criador, a	yana, uywasqa, warma, iñaka, jmillá, kamaqe	yana, mita
Criar	kamaq, uywaq, uywakoq, pachakamaq	kamaq, unanchaq, paqarichiy
Criatura	uyway, kamay, ñuñuy, ñuñuchiy, churiyay, uyway, uywakuy	kamay, ruray, unanchay, ñuñuy, uyway, hatalliy
	ñuñoq wawa, wawa	ñuñuq wawa, wawa, llullu wawa, chuchuy wawa

Criba	suysuna, ichaia	suysuna, aqichaq
Cribador, a	suysuq, icharaq	aqichaq, suysuq
Cribar	suysuy, icharay	suysuy, aqichay
Crimen	hatun hucha	hatun hucha
Criminal	hatun huchayoq	hatun huchayoq
Criminar	huchachay	huchachay, tunpay
Criminoso, a	huchachaq	huchachaq, tunpaq
Crin	chukcha, uywa chukcha	uywap kunak chukchan
Cristal ,	qespi	qispi
Crónico	mana kacharikoq onqoy	manakachrukuq unquy
Crucificado, a	chakatasqa	chakatasqa
Crucificador, a	chakataq, chakatacheq	chakataq
Crucificar	chakatay	chakatay, chakatarquy
Crudo	hanku, chawa	chawa, kapka,
		man yachasqa, llullu
Cruzar	chakay, charkay, chakachiy, chinpay	chakay, chakarquy, chinpay
Cuadrienio	tawawata	tawawata
Cuadrar	kamanmi, mirkatay	kamanlla kamay, tinkuy, riqsiy
		tawa chaki
Cuadrúpedo	tawa chaki	ima, maypi
Cual	mayqan, mayqen, maypa	mayqanpas, mayqannimpas
Cualquiera	mayqanpas, pi maypas, mayqenpas	
Cuando	imaypacha, may pacha	imaypacha, maypachan, haykap
		hayka, haykanka
Cuanto, a	maytukuy	tawa chunka
Cuarenta	tawa chunka	yaqalla, yaqa yaqalla, chikallanmanta
Cuasi	yaqa, yaqalla	tawa
		tawapachak
Cuatro	tawa	tawa waranqa
Cuatrocientos	tawa pachak	panpana, qata, kirpay, panpasqa, kirpasqa, qata, sukutusqa, qatasqa
Cuatro mil	tawa waranqa	qatay, panpay, kirpay, sukutay, maytuy, qatachiy
Cubierto a	qatana, kirpana, qatasqa, hawana	sukutakuy, uma wankuy
		wislla, qarakuna
Cubrir	qatay, kirpay, yumay, chukullikuy	kunka, tunquri
		yuyaysapa
Cubrirse	wankukuy	
Cucharón	wislla	
Cuello	kunka	
Cuerdo, a	yuyaysapa, watana	

Cuerno	waqra, asta	waqra
Cuero	qara	qara
Cueva	chinkana, qaqa wasi	machay
Cuervo, a	allqaman, waman	ullatu
Cuesta arriba	seqana, wichana	wichay, hanay
Cuesta abajo	uraykuna	uray, uraykuna
Cuidado	yuyapuy, yuyaykuy, manchapakuy, paqtataq	allillamanta
Cuidadosamente	yuyayüawan, pituy pituylla, allillamanta, susiyllawan, makilla, allichallamta	allillalla ruray
Cuidadoso, a	yuyaymanaq, pituykachaq, yuyayniyoq	qawapayaq
Cuidar	yupapuy	qawapayay, waqaychay
Cuidarse	qawaykachakuy	qawaykachakuy
Cuitado, a	pisi sonqo	llakisqa, taksa sunquyuq
Culebra	machaqway	machaqway, katari, maqta uru, wasaka uru, malanki
		hucha
Culpa	hucha	hucha
Culpado, a	huchayoq, huchallikoq	huchayuq, huchallikuq
Culpar	huchachay, tanqayuy	huchachay, huchachaykuy
Cumbre	mukuku, urna, pata	apachita, pikchu, tukuynin, uma puchukaynin
		huntachiq
Cumplido, a	pacha, pachallan, yupa	mismirqusqa
Cundido, a	mirasqa	miray, mirarquy
Cundir	miray, mismiy, waqway	llunchuy
Cuñada	llunchuy, lunchu	masa
Cuñado	masani, aqe, qatay	yaya
Cura	yaya, tayta kura	hanpinalla, hanpipaslla
Curable	hanpinalla	hanpisqa
Curado, a	hanpisqa	hanpiq, hanpipakuq, qamili
Curandero, a	hanpeq, hanpi kamayoq, paqo, qamili	hanpiy, alliyachiy
Curar	hanpiy, alliyay	hanpikuy, hanpikurquy
Curarse	hanpikuy	hanpi, alliyachikuq,
Curativo, a	hanpi, alliyachikoq	yachay munay,
Curiosear	tapuykachay, ulisyay	tapuykachakuy
		yachay munaq,
Curioso, a	tapuykachaq	tapuykachaq
		qara qaquy
Curtidor, a	qara qaquy	waqaychay, hatalliy, churay
Custodiar	waqaychay	

Cutís	qara, uya qara	qara
Cuye	qowi	quwi
Cuyo	peqpa	pipa
Cuzco	qosqo	qusqu

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras glotalizadas)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Cabal	hunfasqa, k'apak	hunta, allm, kamay
Cabana	ch'uklla	chuklla, taksa wasilla
Cabecear	umawan k'asuy	umaaywiy
Cabello rubio	p'aqo chukcha	paqu chukcha
Cabestro	senq'apa	watu
Cabezudo,a	morq'a, k'ullu uma	umasapa
Cabizbajo,a	k'umkoq, k'umurayaq	kumuysan ilakispa 1
Cabo	p'uchukayñin, k'uchun	puchukaynin
Cabuya	ch'awar	paqpa
Cactus	k'aklla, sanq'ayu, p'ata kiska, ch'anki	sankay, pinka
Cachete	k'aklla	uya, taka, takay, ñupu, inchay
Cachetudo,a	k'akllasapa	uyasapa, wirasapa H
Cachorro	rini	uña allqu
Cada dia	sapa p'unchaw, p'unchaw p'unchaw	sapa punchaw
Cadavérico,a	q'anparmanasqa	ayayasqa
Caducar	ruk'uyay	yuyaayay
Caduco, a	ruk'u	yuyaq machu, yaya
Caer	laq'akuy	• urmay, siqaykuy, wichiy
Caerse	wikch'ukuy, laq'akuy	urmanayay, lluchkanakuy, wichinayay
Calaña	rikch'ay	rikchaq, rikchaq masin, niraq
Caldear	p'aqachiy	ninayachiy, quñirqachiy
Calentar	q'oñichiy	quñichiy, quñirqachiy, quñirichiy
Calentarse	q'oñikuy, q'ochakuy	quñikuy, quñikurquy, quñirikuy, quñirikurquy, quñiy
Caliente	q'oñi, q'oñeq	quñi, quñiq
Calor	k'ahay	rupay
Calmoso, a	p'anra	qilla
Calvo,a	p'aqra uma, lulp'a	paqla, qala uma, paqla uma
Calzado,a	husufa	siquy, usuta, llanki
Calzarse	husut'akuy, husut'anakuy	churakuy, usutakuy, ustuchikuy, churachinakuy, ustuchinakuy,

		usutarqachinakuy	Carnal	map'a sonqo	wachuq
		upallasqa	Carnicero, a	nak'aq	nakaq,nakakuq
Callado, a	ch'in, ch'inlla		Carpintero	k'ullu kamayoq, k'ullu llaqlaq	kullu llaqlaq
Callar	ch'in nry	upallay, pakay, mana rimay	Carrillo	k'aqlla	uya
Camisa	ukhu pacha	wali, uku pacha, ukuncha	Carrilludo, a	k'aqllasqa	uyasapa
Camorrear	ch'aqwa maskhay	chaqwa maskay	Cartilago	k'ukullu, k'apa, k'apatu	qaprutu
Camposanto	aya p'anpana	aya panpana	Castafío	ch'unpi	puka, puka niraq
Cancha	hank'a	hanka, sara hamka	Castigador, a	hayt'araq	muchuchiq asutiq
Canina	allqo isp'ay	allqup ispaynin	Castigar	hayt'aray	muchuchiy
Canoro, a	misk'i taki	miskicha takiq,	Catarro	ch'ulli	chulli unquy
		sumaqcha takiq	Cavado, a	hasp'isqa	uchkusqa
		pisipay pisipay	Cavador, a	hasp'eq	aspiq, uchkuq
Cansadamente	sayk'uspalla	pisipay pisipay	Cavar	hasp'iy, hawq'ey, t'oqoy	aspiy, uchkuq, uchkurquy
Cansado,a	sayk'usqa	pisipasqa		hawk'iy	
Cansar	sayk'uchiy	pisipachiy	Caverna	mach'ay, wak'a	uchku, machay
Cansarse	sayk'uy, machitatay	pisipay, amirquy	Cavernoso, a	mach'ay mach'ay	uchku uhkuo, uchkusqa
Cántaro	puyñu, mak'as	puyñu	Cavidad	p'ukru	uchku
Cantera	rumi q'oya	rumi hurquna	Cavilar	hamut'ay	yuyay manay
Cantería	ch'eqosqa rumi, rumi ch'eqoq	rumi hurquna	Caviloso,a	hamut'achi	yuyaymanaq
Cantero	ch'eqoq, ch'eqoy kamayoq,	rumi hurquq	Cecina	ch'arki	charki, chaki aycha
	rumi ch'eqoq		Cecinar	ch'arkichay	charkirquy
Contonearse	qewiykachakuy	qiwiykachay,	Celar	p'ituyachay	muyupayay
		qiwiykachastin puriy	Cementerio	aya p'anpana	aya panpana
Capturar	hap'iy, hap'irqoy	hapiy, tariy	Cenagoso,a	p'unqo p'unqo, mit'u	atulla
Capucha	suk'utana, soq'opa, soq'ota	sukuta, sukutakuna	Cenegal	p'unqo	siniqa
Caracol	pamapa ch'uru	churu	Cenicento	ch'eqchi	uchpa rikchaq, uchpa niraq
Carbón	k illmsa	killimsa	Censurador, a	hamut'apukoq	pinqay
Carda	t'isana	tisa	Censurar	p'enqay	pinqay, pinqay, rimaq
Cardador, a	t'isaq	tisaq	Centella	k'achachacha	achikya, llipikya
Cardar	t'isay	tisay, tisarquy	Centelleados a	k'achachachaq	llipikyay, achikyay
Cardenal	q'oyo	quyu, quyuyasqa	Cernicalo	k'illichu, k'illincha, k'illinchu,	kiliwara, kilünchu
Cargado, a	q'episqa	hunlasqa, qipisqa, sawasqa,		k'illin	
		apasqa, astasqa	Cerrado, a	wichq'asqa, wisq'asqa	wichqasqa
Cargador, a	qepereq, q epeq, q'epipakoq	apapakuy, qipipakuq,	Cerrador,a	wichq'aaq, wesq'ay	wichqaq
		sawapakuy	Cerradura	wichq'ana, p'uti, wesq'a	wichqana
Cargar	q'epiy, q'epirichry	apay, qipirquy, sawarquy	Cerrar	wichq'ay, wesq'ay, ch'oqay	wichqay
Cargarse	q'epinkuy	qipirikuy, qipirikurquy,	Cefrero,a	filia, k'ita	ayqiykachaq,
		savrakuy, churkukurquy			urqun urqun, ayqiykachaq
Canaguileño, a	p'uytu uya	suytu uya, winku sinqa	Certeza	sut'inmanta yachay,	sutilla, chiqan, chiqallan
Cancorto	huch'uy uyayoyq, wap'uti	uchuy uya, uyachalla		sut'inta yachay	
Cari-*	hui'u	ismu	Certificar	sut'ichay	ari, chaynan niy
Carifuncido, a	ch'ipu uya	piñasqa uya	Cicatear	mich'akuy, mich'apakuy	michakuy
Carigordo	q'epi uya, runp'u uya	wira uya, wira uyayuyq,	Cicatero, a	micha	micha, maqla
		wirasapa			
Cniin ^o rrior	t'isay, iia'] ,li'-/	tisay , pillchay			

Cicatriz	ch'oqri, q'ella, Hiw'ka, sich'u	sira
Cicatrizado, a	ch'oqrisqa, q'ellayasqa	sirasqa
Cicatrizar	llufkuy, lliwq'akuy, sich'uyay	sirakuy
Cicatrizar	ch'oqrikuy, sich'uy	siray, sirakurquy
Cicatrizar	ch'oqricheq	sirachiq, sirayachikuq
Ciclón	t'uuyur	sinchi wayra
Cieno	ch'aran panpa, meqo t'uru	туру турu, mitu
Cierto, a	sut'in	chiqan, chiqallan, chiqap, kaqlla
Cigarra	q'esqes	kachi kachi
Citar	mink'akuy	willay, qayay
Claramente	sut'inmanta, sut'illa	sutilla kay
Claras	sut'i sut'illfapi	sutillan yachasqalla
Clarificado, a	ch'uyayachisqa	chuyachisqa
Clarificador, a	ch'uyayacheq, ch'uyarqachiy	chuyachiq, chuyarqachiq, chuyaykachiq
Clarificar	ch'uyayachiy	chuyayaychiy, chuyayarqachiy
Claro	usyaq p'unchaw, chiraw p'unchaw, ch'uuya, ch'ak, sut'i	sumaq punchaw, alliq punchaw, chuya, chuyalla
Clasificar	p'atachay	rakiy, rakirquy
Clavado, a	sat'isqa	takasqa, satisqa
Clavar	sat'iy, ch'ankikuy, f ipay	takay, satiy
Clavícula	sullk'a waqta	usa kancha, muía watana
Coceador, a	hayt'akoq	tullu
Cocear	haytay	haytaq, haytakuq
Cocinar	wayk'ukuy	haytay, haytakachay
Cocinero, a	wak'oq, wayk'upakuy	yanuy, tinpuchiy, chayachiy
Cocinarse	wayk'ukuy	yanuq, yanupakuq
Cocuma	k'ukuma	yanukuy
Coger	hap'iy, hap'irpariy	kusasqa sara, kusasqa
Cogollo	sach'aq ñawin	chuqllu, apasqa chuqllu
Cogote	much'u	pallay, huqariy
Cohibir	hark'ay, hark'akuy	sachaq ñawin, ñawi urna
Coito	f inkinakuy, ch'oqo	qipa kunka, matanka
Cojear	hank'ayay, wisf unyay, hank'uqyay, wisf ukachay, wisfuy, hank'ay	harkay, harkarquy
Cojera	hank'a kay	sakway
Cojo, a	hank'a, wisfu chaki, wisf u	wiqruy, wiqukachay
Colador	raq'ana	wiqruyaq
Colar	k'askachiy, suf uchiy	wiqru, hitara
		suysuna
		suysuy, suysurquy

Colibrí	q'enti	qinti
Colmado, a	hunfachisqa, llinp'a, hunfasqa	huntasqa
Colmar	hunfachiy, hunf apay, Hinp'ay	huntayachiy, huntayarqachiy
Colodrillo	<i>much'u</i>	qipa kunka
Color	llinp'i	llinpi
Colorete	lluch'ikuna llinpi	pukayachikuq, pukaman muyurqachiy
Comarca	k'iti, k'iti suyu	rakiqnin
Combustible	wayk'una, llamt'a	rupachinapaq
Compensar	hunt'apuy	kutichipuy, hupuy, sayachiy
Complacencia	q'ochukuy	kusikuy, quchikuy
Complacer	q'ochuchiy	quchuchiy, kusichiy
Complacerse	q'ochukuy	quchukuy, kusikuy, kusikurquy
Completar	hunt'ay	tukuy, huntachiy, tukurquy
Comprimir	fiifiy, maf iy, ñup'uy	ñitiy, llapiy, harkay, kichkichay
Comprimirse	fiit'ikuy, maf ikuy	ñitikuy, llapikuy, kichkichakuy
Comprometer	hurk'ay	anichiy
Concluir	p'uchukay	tukuy, puchukay, qispichiy
Conclusión	p'uchukaynin	tukuynin, puchukaynin
Conculcar	t'ustuy	sarutakuy, sarutakurquy
Concurrencia	hunfa	huñunakuy
Condimentar	wayk'ukuy, misk'irichiy	yanukuy, allichay
Conformar	k'apakchay	tinkuchiy
Confundir	ch'aqruiy, f aqruiy, p'enqachiy	taqruiy, taqrurquy, taqrurqachiy, chapurquy
Confundirse	p'enqarikuy, mich'unakuy	pinqarikurquy, pinqapakurquy
Confusamente	ch'arqolia, t'aqrulla	taqru taqru, chapu chapu
Congelar	p'ankuchiy	ritiyachiy, tikayarqachiy
Congojo, a	p'itikya	llaki
Congojoso, a	p'itikyaq, p'itikyachikoq	llakichikuq, llakisqa
Consumado, a	p'uchukasqa	puchukasqa
Consumar	p'uchukay	puchukay, tukuy
Contracción	q'enriy	chintirquy, qintirquy
Contraerse	q'entikuy, k'uytuy, q'entiy	chintirquy, chintikurquy, chintipakuy
Contumaz	k'ulu sonqo, morq'a	munasqan runaq
Contuso, a	q'oyoyasqa	maqasqa, runkisqa, quyuyasqa

Convulsión	wat'atata	katkatay, katkatatay, chutapakuy, qiwipakuy asikachay
Coquetear	q'ewaykachay	
Corcoba	k'umu	muqu, kurku
Corcobado, a	k'umu wasa	kurku, kumu, muqu wasa
Corcovear	q'etipiyay, sit'ititiy	pawaykachay
Cornear	welq'ay	waqray, waqraraqay
Correr	p'itay	paway, kallpay, kallparquy, pawarquy
Corrido, a	p'enqasqa	pinqasqa
Corromperse	q'aymayay, p'ochqoyay	ismurquy
Corto, a	p'enqakoq, filia, huch'uy, p'enqali	pinqakuq, pinqakachay, pinqakachakuq, uchuy, taksa
Corvo, a	k'umu	kurku, winku, wistu
Coser	t'iriy, ch'uqay	siray, sirarquy
Costura	t'iri, ch'ukaynin	sirasqa, sirana
Costurero, a	t'iriqa	siraq, sirapaq
Costado	k'achanpa	qichqa, waqta
Cotidiano, a	sapa p'unchaw	sapa punchaw
Cöz	hayt'ay	haytay, haytarquy
Cráneo	uma hanq'ara	uma tullu
Creces	llinp'ay	miray, miraynin
Crespo, a	k'upa chukcha, k'uspa, k'upa	chimtisqa chukchayuq
Cresta	k'akara	kakara, waqchi, pisqup sinqan, titala
Crimen	qfoma	hatun hucha
Criminal	q'omalli, nak'achu	hatun huchayuq
Criminar	p'enqach'ry	huchachay
Cristalino	ch'uya	chuya
Criticar	p'enqapayay, k'utukayay, p'enqay	pinqay, pinqapayay, rimakuy
Criticón, a	p'enqapayaq	ancha pinqay, ancha pinqachikuq
Crónico, a	k'uti	mana kacharquy unquy
Cuando	hayk'aq	haykap, imay
Cuánto	hayk'a	hay'ka
Cubierto, a	p'anpasqa	panpasqa, kirpasqa, sukutasqa, qatasqa
Cubrir	p'anpay, p'uktiy	panpay, qatay, kirpay, maytuy, qatachiy, sukutay, aytiy
Cucilllas	runk'uykuy, k'uytusqa	unchukuy, unchuykuy
Cuchillada	furpuy	tuksiy, tuksirquy

Cuerda	q'aytu	qaytu, waska
Cueva	mach'ay	machya
Cuita	p'itikya	llaki
Cuitado, a	p'itikiyaq, p'enqah	llakisqa, taksa sunquyuq
Culebra	mach'aqway, mach'aha	machaqway, katan, waska uru, matankí
Cultivado, a	llank'asqa	allin tarpusqa, allin rurasqa
Cultivador, a	llank'aq	llankaq, ruraq, yapuq, hallmaq
Cultivar	llank'ay	llankay, yapuy, hallmay
Cumplido, a	hunt'ay, k'apak	huntachiq
Cumplir	hunt'ay, hunt'apuy	huntachiy
Cuna	k'iraw, t'eqsi	kiraw, akiraw
Cundir	mast'arikuy	miray, mirarquy
Cuña	k'ira, q'emiy, q'emiy	qimi
Curandero, a	maych'a	machay
Curiosear	k'askiykachay	yachay munay, tapuykachay, tapuykachakuy
Curioso, a	k'uski	yachay munaq, tapuykachaq
Curvo, a	q'enqo, k'umu, q'ewi, q'echu	kurku, wistu, wisku

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO-COLLAO (palabras compuestas)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Caedizo, a	thumnayaq	lluchkaq, lluchkakuq, urmay
Caerse	thuniy	tuñirquy
Caldeado, a	ruphasqa	rupasqa
Caldear	ruphachiy	ninayachiy, quñirqachiy
Calma	thaniy	qasi, qasilla
Carcomer	thutay, mullphay	puyuy, puyurquy
Carcomerse	thutapuy, mullphapuy	puyukuy, puyukurquy
Carcomido, a	thutasqa, mullphasqa	puyurqusqa
Cargazón	phuyuy, phuyu huntay	puyurqamuy, puyurqun, puyu huntarqamuy
Caridad	wakcha khuyay	kuyay, kuyakuy, munay, munakuy
Carifruncido, a	phiña uya	piñasqa uya
Cascada	phawchin	paqcha
Catarro	chullli onqoy	chulli unquy
Ceja	qhechipra	urku chukcha
Cejar	qhepanchakapoy	qipaman kutiriy, kutiririy, qipaman kutiririy
Cena	tuta mikhuna	tuta mikuna
Cenicero, a	uchpha pata	uchpa churana, uchpa wischuna
Ceniciento, a	uchpha niraq	uchpa rikchaq, uchpa niraq
Ceniza	uchphayay, uchpha	uchpayay, uchpayakurquy, uchpa
Censurador, a	runaq kawsayneq qhawaq	pinqaq
Cerbatana	phukuna	pukuna
Cerda	suphu, china khuchi	raku chukcha, china kuchi
Cerdo	orqo khuchi	urqu kuchi
Cernícalo	khiliichu	kiliwara
Cesar	thaniy	tukuy, tukurquy, puchukay
Cesta	chh'ipa	chipa
Ciudad	qhapaq llaqta	llaqta, hatun llaqta
Clarear	rankhayay	achikyay, paqariy, pacha achikyay
Cola cortada	qhoru chupa	chupa kuchusqa
Cólera	phiñay, phiñakuy	piñay, piñakuy
Colérico, a	phiña sonqo	piñasqa, piñayasqa
Combusto, a	ruphasqa	rupasqa, rupachisqa, kañasqa

Comer	mikhuy	mikuy, millpuy, mikukuy
Comestible	mikhuna	mikuna, kawsay
Comida	mikhuna, mikhuy	mikuna, mikuy, kawsay
Comido, a	mikhusqa	mikusqa, saksasqa, saksaykusqa
Comilón, a	mikhuy siki	manchay mikuq
Comparecer	rikhuriy	rikuriy, rikurirquy, tinkuy, tupay
Comparendo	rikhuríchiy	rikurichiy
Compunción	phutikuy	llaki, llakikuy, putikuy
Compungido, a	phutisqa	llakikusqa
Compungirse	phutikuy	llakikuy, putikuy
Concuñada	qhachun masi	llunchuy masi
Condensado, a	khayayasqa, sankhuyasqa	pipuyachisqa
Condensar	khakayachiy, sankhuyachiy	putkayachiy, putkayarqachiy, putkayachiy
Congojo, a	llaki phuti	llaki
Congojar	Kaki phutichiy	llakichiy
Congojarse	llaki phutikuy	llakikuy
Congojoso, a	llaki phutisqa	llakichikuq, llakisqa

CH

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras simples)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Chacota	yawnay	asipay, asipayay
Chacotar	yawnay	asipay, asipayay
Chachar	akulliy	akuy, akukuy, kachuy
Chambón	moqo	mana atiq, mana atipaq
Chamuscar	kankay, qoqomay	qaspay, qasparqay
Chancear	pukllaykachay, tukiychay	pukllay, pukllakuy
Changa	tukry, qellmay	pukllaylla, pukllakuylla
Chaparrón	lloqlla para, chirma para	lluqllu para
Chapurro	chapuy	taqruy, taqrurqay,
chapurquy		
Charada	watuchna	watuchiy, watuchinakuy, musyay, musyachinakuy
Charcos	qocha qocha	qucha qucha
Charlar	rimay	llunpay rimay, hatatatay, warpiy
Charlatán	rimaysapa	llunpay rimaq, rimaysapa
Chichón, a	punkisqa	punkisqa
Chico, a	taksa	uchuylla, warma, uru warma, ñutu, taksa, maqta
Chicote	wipyana	wipyana
Chismear	simi apaykachay	wintu qipiy
Chismoso, a	simi apaq	iskay simi
Chocar	takanakuy	takanakuy
Choclo	choqlllo	chuqllu
Choque	takay, takanakuy	takay, takanakuy
Choquezuela	piruru, moqo piruru	muqu piruru
Chupado, a	tullu si «i	tulluyasqa, llunpay tulluyasqa

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras glotalizadas)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Chacota	ch'aqwa	asipay, asipayay
Chala	p'anqa	panqa
Chalona	ch'arki	chaki aycha, charki
Chambón	k'urpa maki	mana atiq, mana atipaq
Chamuscar	q'aspay, q'achapay	qaspay, qasparqay
Chamuscarse	q'asparqokuy	qaspakurqay, qaspakuy
Charco	hoq'o hoq'o, p'onqo	millpu, qucha, qucha qucha
Charlar	warp'iy	llunpay rimay, warpiy
Charlatán	warp'eq	llunpay rimaq, rimaysapa
Chico, a	huch'uy	uchuylla, warma, uru warma, ñutu, taksa, maqta asuti
Chicote	hasut'i	punkisqa
Chichón	q'onpu, ch'upu	qusni llusqman
Chimenea	q'osñinna, q'osñeq lloqsinan	uchuy halla, taksa lia, ñutulla, wawalla, warmalla
Chiquito, a	huch'uycha, huch'uylla	pasña, wanmi maqta
Chola	p'asña	chuklla
Cholo	maq't'a	tulluyasqa, llunpay
Choza	ch'uklla	tulluyasqa
Chupado, a	ch'unqasqa	upyaq, upyakuq
Chupador, a	ch'unqaq	suquy, suqurquy
Chupar	ch'unqay	suquy, suqurquy
Chuparse	ch'unqakuy	suqukuy, suqukurquy

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO-COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Chacho	khuchi, china khuchi, orqo khuchi	urqu kuchi, china kuchi, kuchi
Chala	chhalla	panqa
Chambón	khoqo	mana atiq, mana atipaq
Chapurro	chhaqrui	taqrui, taqrurquy, chapurquy
Chicha	aqha	aqha
Chichería	aqha wasi	aqha wasi upyay wasi
Chiquero	khuchi wasi	kuchi wasi
Choquezueta	phiruru, moqo phiruru	muqu piruru
Chorrear	phaqchay	sutuy, paqchay, unyay
Chorro	phaqcha	paqcha

D

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO-COLLAO (Palabras simples)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Dable	ruranapaq kama, atikoaq	ruranalla, ruray atinalla
Dadivoso, a	qokoq, hatun sonqo	qukuq, ancha qukuq, mallichikuq
Dador	qoq, qokoq	quq, haywayquq
Danza	tusuy, qanchi	tusuy
Danzador, a	tusoaq	tusoaq
Danzar	tusuy	tusuy
Dar	qoy	quy, quykuy
Darse	qokuy	qokuy*
Debajo	uray, pachanpi, pachán, uray	uray, uku
Deber	ruranata hunt'ay manu kay	yupaychay, ruranay uqkay, manuyuq kay
Débil	mana kallpayoq, hiwikaq, eqo pisi kallpa, kallpa wañu	irki, llaksa, unpu, iqu, mana kallpayuq, iqu, wañuli
Decaer	wakchayay	wakchayay, unpu
Decaído, a	kallpa wañu	umpu
Decantar	willaykachay	willaykachakuy, willapakuy
Decena	chunka	chunka, chunkaqin
Decible	ninapaq kama, nmay atina nina	nmanlla, rimana, nirqunalla, willana, willanalla
Decir	niy	niy, nirquy, rimay, rimarquy
Declarado, a	rimarisqa, willasqa	willakusqa
Declarante	rimareq, willakoq	willaq, willarquq, willakurquq, rimariq
Declarar	nmariy, willay	willay, willakuy
Declinar	hiwikay	waklliy, wakllirquy
Decrecer	pisipay, wayway, eqoyay	pisipay, taksaya, uchukyay, chintirquy
Dedo	rukana	rukana, maki pallqan, chaki pallqan
De dónde	maymanta	maymanta
Deducible	rakma	hurqunalla, hurqupaslla
Defecar	akay	iskapuy, iskay, akay
Defendedor, a	amachaq	amachaq
Defender	amachay, waykay	amachay, amacharquy
Defraudado, a	qechusqa, suwasqa	suwasqa
Defraudador, a	qechoq, suwaq	suwakuq

Defraudar	qechuy, suway	quchuy, suway, suwakuy
Oe fuera	kawamanta	hawamanta, hawapi kaq
Dejación	saqeriv, saqenna	saqiriy, saqiy, saqinny
Dejalez	qellakay, qellarayay	qillakuy, qillankuy
Dejado, a	qella, llakhi kawsaq, saquesqa	qilla
Dejar	saqey, kachariy	saqiy, saqirquy, kachariy
Delante	ñawpaq, chmpa, qayllanpi, qaylla, ñawpa	ñawpaq, qaylla
Delantero,a	ñawpaqñm	ñawpaqpi, ñawpa
Delatar	willay, willaykapuy, willarqoy	willay, willarquy
Delator, a	willaq	willaq
Deleitabile	kusichikoq	miskichikuq, miski
Deleitarse	kusiymanay	miskichikuy, miskichikurquy
Deleite	kusikuy	kusikuy, miski, quchukuy
Deleznable	lukukoq, hapu	lluchka, lunikuq, llilikikuq
Delgado, a	llañu, ñañu, tullu, llaqa, sikllaymanta, llapsa, llaplla	llañu, llapsa, tullu runa, tutu warmi
Deliberar	yuyaykuy, yuyaykukuy	yuyay, yuyarayay
Deliberado, a	allin yuyasqa	yuyaymanasqa
Delicado, a	llaplla, kullaq tullu, onqoli, ñukñu, sumaq	irki, llalla
Delincuente	huchayoq	huchayuq
Delinquir	huchalhukuy, huchapakoy	huchallikuy, huchallikurquy
Delito	hucha, halun hucha	hucha, hatun hucha
Demacrarse	yawyay	tulluyarquy, tulluyakurquy
Demanda	mañakuy	mañakuy, mañay
Demás	chaymantalaq, wakin	chaymantaqa, yanqaña
Demasiado,a	ancha, nanaq, yalleqeyoq, yalleq chika chika, llunpa, sinchi taqmay, paskry	llunpayñaqaya, anchaña
Demoler		paskay, tunichiy, saqmay, saqmarquy
Demonio, 3	supay,saqra	supay, awqa
Demora	unay, una	unay, unykuy, unykamuy, unyakurquy
Demorar	unaykachiy, unay, unachiy	unaykachiy, unaykarqachiy
Demorarse	unaykachakuy	unaykuy, unaykurquy
Demostrar	kaqla nkuchry, kaqta qhawachry cbeqanchay	kaqta qawachry, kaqta rikuchry
Demudado, a	huk niraq tukoq, hukyaq	huk manyasqa
Demudar	huk niraqman tukuchiy, hoqyay	huk manyachry, huk manyakurquy
Demudarse	hukyay, pantakay	huk manyay, huk manyakurquy

Denegar	mana munay, manam niy, amatay, mana uynikuy	mana munay, mana anirquy
Denegrecer	yanayachiy	yanayachiy, yanayarqachiy
Dengoso,a	kullay, kamayoq	muskiykachaq
Denso	pipu	pipu, tutayasqa
Dentado, a	kiruyoq	kiruyuq, kirusapa
Dentellado, a	kanisqa	kanisqa
Dentellar	kanipakuy, kanirqoy	kachupakuy
Dentista	kiru kamayoq	kiru allichaq, kiru churaq
Dentón, a	kirusapa, waqsa kiru	kirusapa
Dentro	uhu	uku, ukupi, ukumpi
Denunciable	willanalla	willanalla, willapaslla
Denunciador, a	willakoq	willakoq, yachahiq
Denunciar	willay	willay, yachachiy
Depositar, a	waqaychacheq, churacheq, saqekoq	waqaychachikuq, rikuchry, saqipakuq
Depositar	waqaychay, churay, saqekuy	churay, churakuy, churachikuy, saqipakuy
Depositario	waqaychaq	waqaychaq, churaq
Deposito	waqaychasqa, churasqa, saquesqa churana, taqe, marka	churachikuy, saqipakuy, churasqa
Depravado, a	ati runa, millay, mana sonqoyoq	ancha waqlisqa
Depravar	waqllichipuy	waqllichiy
Depravarse	waqllipuy	waqllikurquy
Deprecación	mañakuna	mañakuy
Deprecar	mañakuy	mañakuy, mañaykachay, mañapayay
Depredar	suway, suwakuy, qechuy	suwakuy, suwakurquy, waykay, apakuy
Depuración	pichapana	chuyayachiy, pichay
Depurado, a	pichasqa	pichasqa, chuyachisqa
Depurar	pichapay	pichay, chuyachiy
Deque	chaymantaq	chaymantaq
Derecha	pañã, paña ñeqe	alliq, paña
Derecho	pañã chaki, sayaq	alliq chak
Derogar	chinkachiy	chinkachiy
Derrabado, a	chupan mut'usqa	chupan kuchusqa
Derrabar	chupa mut'uy	chupanta kuhuy
Derramar	wisniy, usuchiy	chupanta hurquy
Derramarse	usuy, usukuy, hihakuy, wisñikuy	hichay, usuchiy, talliy, maqchiy, wisfirquy
Derrame	wisñisqa	usuy, wichiy

Derredor, a	muyuy, muyuynintin, muyuy	muyuriy, muyuriynin
Derretido, a	chullusqa	chullusqa
Derretir	chulluchiy	chulluchiy, yakuyachry
Derretirse	chullupuy, unuyay, chulluy	chullukuy, chullukurquy, yakuyay, chulluy
Derribado, a	wikapasqa, urmachisqa	tuñisqa, urmasqa
Dem'bador, a	kunpaq, wikapaq	(unichiy, urmachiy
Derribar	kunpay, wikapay, panpachay	lunichiy, saqmay, saqtarquy
Derribarse	wikapapuy, chaqoy, taqniay	tuñikuy, urmakuy, siqaykuy
Derrocado, a	urmapuy, wikapapuy	wischusqa
Derrocador, a	qaqapasqa, urmachisqa	wischuq
Derrocar	qaqapacheq, urmacheq	wikapay, kachaykuy, wischuy
Derrocarse	qaqapay, urmay	wikapakuy
Derrochador, a	qollqe tukoq, yaw yacheq	wischuq
Derrochar	qollqetukuy, yawyachiy	wischuy, wischurqachiy
Derrotado, a	atipasqa, hiwikachisqa	ayqirqachisqa
Derrotar	alipay, hiwikachiy, JALLJ	ayqicbjy, ayqirqacbjy, atiparquy
Derrubiado, a	mayoq thunichisqan, [luqlasqa	mayu mikusqa, llaqwasqa
Derrubiar	lloqlay	mikuy, llaqway, apay
Derrumbar	qaqapachiy, taqmay	tuñichiy
Desabrido	chuma	manamiskiq, qayma, qatqi
Desabrigado, a	mana pistusqa	mana maylusqa
Desabrigarse	mana pistusqa kay	mana maytukuy, chirikurquy
Desabrocharse	paskakuy, kacharikuy	kacharikuy, paskakuy
Desacertado, a	pantaq	panlaq, mana allinpi kaq, pantakachaq
Desacertar	pantay	mana allinta ruray, pantay, pantarqariy
Desaconsejado, a	mana yuyaywan	manna iwllasqa, munasqanta rurakuq
Desacordado, a	mana yuyasqa	mana yuyasqa, qunqasqa
Desacordar	qonqarpany	mana yuyay
Desacordarse	manayiryakuy, qonqay	qunqay, manayuyay
Oesadvertidamente	manna yuyasqa, qonqaylla	mana yuyasqa, qunqaymanta
Desadvertido, a	mana yiryaq, qonqay	mana yuyaq, qunqay
Desgradecido, a	mana reqsikunyiyoq, mana reqsikoq	mana riqsikuq
Desaliñado, a	mana churachikoq, mana allichankoq	mana allichakuq
Desatorar	qarqoy	q'rquy, qatry

Desamparado, a	mana piniyoq, haqisqa	mana piniyuq, usukuq
Desamparar	hapiy, hapipuy, saqerpariy	saqiy, saqirquy
Desamorado, a	mana munakoq	mana kuyakuq
Desangrado, a	yawarchasqa	mana yawarniyuq
Desangrar	yawarchay, usputay	yawarchay
Desanimado, a	manchapachisqa, hiwikasqa, pisi sonqo	manchaykachasqa
Desanimar	manchapachiy, hiwikachiy	manchachiy, manchapakarqachiy
Desánimo	manchapa, hiwirquy	qipaman kufri/
Desaparecer	chinkay, chmkapuy, qolloy, chinkariy, yawyay	chinkachry, chinkarqachiy, chikay
Desaparecerse	chinkapuy, chinkakuy	chinkay, chinkakuy
Desapegado, a	mana k'askakoq, mana ratakoq	mana ratasqa
Desapego	mana k'askakuy, manaratakuy	mana ratay, mana qatiy
Desaseado, a	wiswi	qanra, mana pichakuq
Desasir	kachariy, kacharichiy	akchaykuy, paskarquy
Desasosegado, a	takunsqa	manchaykachasqa
Desasosegador, a	atkuricheq	mancharichiy
Desasosegar	takuriy	manchapachiy
Desasosegarse	takurikuy	manchapakuy
Desalado, a	paskasqa	paskasqa, kacharisqa
Desatador, a	paskaq	paskaq, paskiq
Desatar	paskay, kachariy	paskay, paskarquy
Desatarsse	paskakuy, kacharikuy	paskakuy, paskakurquy
Desatender	mana uyaryy	mana uyariy, upatukuy, mana kasuy, mana kasu ruray
Desayunar	matry	payquy
Desayuno	mati, unuqoñi	payqu
Desbaratado, a	waqllichisqa	waqllichisqa
Desbaratar	waqlhrqochiy	waqllichiy
Desbastar	llaqlay	<i>llaqlay</i>
Descabalar	uraykuy	uraykuy, uraykukuy
Descabezado, a	uman qhorusqa	uman qurusqa
Descabezar	urna qhoruy, umanay, umannay	umanchay
Descansado, a	samasqa, qasi, hinalla	samasqa
Descansar	samay, samakuy	samay, samaykuy, samakuy
Descanso	samay, samana, samariy	samay, mana rurana, samana
Descargado, a	paskasqa	paskasqa, uraykachisqa
Descargar	paskay	paskay, uraykachiy
Descasar	rakipuy	rakiy, rakiquy

Descascarar	qarannay	qaran huiquy, kipllay, tupsiy, tipllarquy
Descender	uraykuy, hamuy, uraqay, urayuy	uraykuy, uraykukuy, unyay
Descendiente	uraykachma	uraykuy, uraykamuy
Descifrable	paskanalla, yachanalla	musyapaslla, musyanalla
Descifrar	paskay, yacharqapuy	musyay, willakuy
Descolgar	warkusqata paskay, uraykachiy	uraykachiy
Descolgarsse	uraykurqoy	uraykuy, uraykamuy
Descolorido, a	sukyasqa, qarwayasqa	kutisqa, kutirqusqa
Descolorarse	kutisqa, tunti	kutiy, kutirquy
Desconocer	sukyay, qarwayay	mana riqsiy, mana yachay,
Desconocido, a	mana riqsiy, mañana reqsiy, mana rikoa tukuy	pantay, pantarquy
Desconsolado, a	mana reqsisqa, mana reqsikoq	mana riqsisqa, mana riqsikuy
Desconsolador a	llakisqa	lakisqa, waqasqa
Desconsolar	llakinapaq	llakichikuy
Desconsolarse	llakichiy	llakichiy, llakichikuy
Descontado, a	llakikuy	llakikuy, llakikurquy
Descontar	yupasqamanta rakisqa	rakisqa, hurqusqa
Descontinuar	rakiy, apaqay, yuparay	rakiy, anchuchiy, hurquy
Descontinuo	tatiy	harkarquy, harkay
Descoser	tateq	harkasqa, harkarqusqa
Descoserse	paskay, siranay, seqray	paskay, paskarquy
Descosido, a	paskakuy	paskakuy, paskakurquy
Descreído, a	paskasqa	paskasqa
Describir	mana ifneq, mana ifniynikoq	mana ifniq
Descubrir	willay	willay, willakuy
Desde	tariy, kichariy, willay	tariy, rikuchiy, qawachiy,
Desdentado, a	tarikuy, alayrichiy	willay, kichay, rikuy
Desdentar	manta, pantapacha, pacha	manta
Desdicha	mana kiruyoq, lacpiu	mana kiruyuq, kirunanaq
Desdichado, a	kiru hurqoy	llakin huntasqa
Desdoblar	aqoyraki	llaki
Desdoblar	mana samiyoy, ñakasqa	llakin huntasqa
Desdoblar	patarasqata paskay	mastay, mastariy, kichay
Desdoblar	chutakapuy, aysakapuy	mastakuy, mastakurquy
Desdoblar	munanalla, munapayana	munanalla
Deseador, a	munaq	munaq, munanaq
Desear	munay, munapakuy, munapayay	munay, munapayay
Desechar	mana munay, qarqoy	mana munay, wischuy, anchuchiy, wischuypi riy,

Desecho	puchuoq, puchu	wiRapay, cfiaquy
Desemborrachar	machaymanta alliyachiy	puchuoq, puchuynin
Desemborracharse	machaymnata alliyapuy	mallaqyachiy,
Desembuchar	aqtuy, aqtumuy	mallaqyarqachiy
Desemejante	chaku	mallaqyakurquy
Desempañado, a	llinpichasqa, pichasqa	aqtuy, aqtumuy,
Desempañar	llinpiyachiy, pichay	ukumanta wischuy
Desempeñado, a	hurqokapusqa	sapaq
Desempeñar	hurqokapuy, ruway, kay	allin pichasqa
Desencadenado, a	paskasqa, qespichisqa	pichay
Desencadenados é	paskaq, qespicheq	hurqusqa
Desencadenar	paskay, qespichiy	hurquy, hurqukurquy
Desencaminado, a	pantaq	kacharikurqusqa,
Desencaminados ai	pantacheq	kachansqa
Desencaminar	pantachiy	kachariq
Desencaminarse	pantakuy	paskay, qispirqachiy,
Desencoger	chutay, chutariy	kachaykuy
Desencogerse	chutakapuy	pantasqa
Desenredado, a	paskasqa	pantachiy
Desenredar	paskay	pantachiy, pantarquachiy
Desentristecer	kusichiy	pantarquy
Desentristecerse	kusikuy	chutay, chutariy
Deseo	munay	chutarikuy, chutarikurquy
Deseoso, a	munaq, munaysapa	paskasqa
Desertarse	ayqekuy	paskay, paskarquy
Desertor, a	ayqekoq	kusichiy, kusikarqachiy
Desesperarse	wañuy munay	kusikuy, kusikurquy,
Desfallecer	hiwikay, peqtuy, pisipay	kusirikuy
Desfallecerse	peqtupuy	munay, munapayay
Desfallecido, a	hiwikasqa, peqtusqa	munaq
Desfigurado, a	sukyay	ayqikuy, ripuy
Desfigurar	sukyay	ayqikuq, ripuq
Desfigurarse	sukyapuy	wañuy atriay
Desgalgado, a	qaqapasqa, kunpasqa	wañunayay
Desgalgar	qaqapachiy, kunpay	wañunayakurquy
		wañunayasqa
		pantarqachisqa,
		pantachikuy
		hukmanyarqachiy
		hukmanyakuy
		kuchpachisqa
		kuchpachiy,
		kuchpakakurquy

Desgalgarse	qaqapamuy	qispikuy, ayqikuy, yaykuy
Desgañifarse	qaparqachay	qaparqachay, qapariy, qapankuy
Desgracia	aqoyraki, llaki	llaki, wtqi
Deshabitado, a	puruna	mana runayuq, chiniq
Deshacer	taqmay, paskay, kutichiy	paskay, paskarquy, saqmay chinkarqachiy
Deshojado!, a	tipisqa, seqrasqa	rapin qurqusqa
Deshojar	tipiy, seqray	rapichay, killwirquy, tipiy, rapinkunata hurquy
Deshuesado, a	mama tulluyuoq, tullunnaq	mana tulluyuoq, tullunnaq
Deshuesar	tullunnay, rurunay	tullun hurquy
Desidia	qella kay	qillakuy
Desidioso, a	qellakoq, qella	qilla, qilla runa, qilla warmi, qilla maqta
Desierto	purun, aqopanpa	purun, chunyaq, chunniq, urqu, mana pi purisqan
Desincorporer	rakikuy	raklkuy, rakikurquy, npuy
Desistidos	saqesqa	qipaman kutisqa
Desistir	saqey	saqirquy
Desleídos	chullusqa	chullurqachisqa
Desleir	chulluchry	chulluchry, yakuyachiy, apyachiy
Desleirse	chullupuy	chullukuy, chullukurquy, yakuyakurquy
Desligado, a	paskasqa	paskasqa
Desligar	paskay	paskay, paskarquy
Deslizar	lluchkay, suchuy	lluchkay, lluchkarquy
Deslizarse	lluchkapuy, suchuykuy	lluchkakurquy
Deslumbador	utirayasqa	ñawin utisqa
Deslumbador a	utirayacheq	ñawi utichikuq
Deslumhrar	utirayachr/	ñawi utichiy, muspayachiy
Desmayarse	chirayay, yuyay chinkay	llaqayay, wañuriy, wañurirquy
Desmayo	sonqo chinkay, chirayay	piti sunqu
Desmemoriados	mana yuyaq	mana yuyaynryq, mana yayaq, qunqay sunqu
Desmenuzar	aqñoy	ñintupay, chamchay
Desmolar	v^qo hiirqoy	waqu hurquy
Desmontar	chaqoy	uraykuy
Desmontarse	uraykuy	uraykuy, uraykukuy
Desmoronarse	pasayuy	luñiy, laqmakuy
Desobedecer	mana uyakuy	mana kasuy, mana kasukir/

Desobediente	mana uyakoq	mana uyarikuq, mana kasuy, mana kasukuq
Desocupados	qaseq, mana rurayniyoq	samasqa
Desocupar	qasi, man ruwanayoq, qasisqa	
Desolados	astay, astakuy, qasichiy	astakuy, samay, samarquy
Desolarse	llakimanasqa	sinchi llakisqa
Desorientado	llakimanakuy	sinchi llakikuy
Desorientar	payoq, payusqa	pantasqa
Desorientarse	payuchry	pantachiy, pantarqachiy
	payuy, payuchikuy	pantarquy, pantakurquy, pantay
Despacio	allillamanta, asiyta, susty llawan, susiyllamanta	allillamanta, allilla
Despacito	allichallamanta	uchuy uchuyllamanta, sutuy sutuy llamanta
Despachar	kachay	kachay, richiy, rirqachiy
Desparramados	sikñisqa	wichisqa, chiqisqa
Desparramar	sikñiy	chiqirquy, usuchiy, maqchirquy
Despeados	kalkasqa	chakin sintisqa
Despearse	kalkakapuy, kallkay	chakin sintirquy
Despedida	kacharpari, kachaypari	kacharpari
Despedir	kacharpariy, qarqoy, kachaypariy	kacharpariy, qarquy
Despeñadero	qaqapana	qaqa, qaqa qaqa
Despeñar	qaqapachiy, tanqayuy	kuchpachiy
Despeñarse	qaqapay	kuchpakuy, kuchpakurquy, wischukuykuy
Desperdiciados	usuchisqa	usuchisqa
Desperdiciador	usuheq	usuchiq, usuchikuq
Desperdiciar	usuchiy	usuchiy, hicharquy
Despojar	usachay, usarqoy, usay	usachay, usacharquy
Despiojarse	usakuy	usachakuy, usachakurquy
Desplomarse	urmay	urmay, tuñiy, tuñirquy
Despojados	qechuchikoq	qichusqa, waykasqa
Despojadora	qechoq	qichuq, waykakuq, ayqichikuq
Despojar	qechuy	qichuy, qichurquy
Despolvar	pichay	taspiy, tapsiy
Desposeer	qechuy	qichuy
Desprender	kachariy	kachariy, kachaykuy
Desprenderse	kacharikuy	kacharikuy, rakikurquy
Después	chaymanta, chaymantaqa	chaymanta, hmamanta, ninaptmqqa, hinasqa

Despulsar	pikichay	pikichay
Destapado, a	kirparasqa, qatarasqa, kichasqa	kichasqa, qinpisqa, mana maytusqa
Destapar	kirparay, qataray	kichay, kichaykuy, qinpiy, qinpiriy
Destaparse	qatarakuy	kichakuy, qinpiy, qinpi kurquy
Desterrar	qarqoy	qarqoy, wischuy
Destorcer	kutichiy	kutichiy, paskay
Destorcerse	kutirqoy	kutirqoy, paskakurquy
Destruído, a	tukusqa, qolluchisqa	tukusqa, puchukasqa, chaqu, chaqwa
Destruir	tukuchiy, qulluchiy, taqmay, panpachay, chaqoy	tukurqachiy, tukurichiy, chaquy, chlnkarqachiy, chaqway
Desunido, a	rakisqa	rakisqa, sapanchasqa
Desunir	rakiy	rakiu, rakirquy
Desvelarse	kuchikuy	manapuñuy, mana puñuy atipay
Desventura	llaki	llaki
Desvergüenza	qellmay	mana pinqakuy
Desviado, a	pantasqa, pantachisqa	pantapakurqusqa, pantasqa
Desviar	pantay	pantachiy, an chuchiy
Desyerbar	qoray, qoriyay, llawchiy	quray, qurarquy
Detener	sayay, tapyay	harkay, takyachiy, harkarquy
Detenerse	unay, unapuy, tahay, takyay, sayay	suyay, qiparirquy, takyay, sayay
Detestado, a	millasqa	millasqa, chiqnisqa
Detestar	millay, cheqniy, cheqnikuy	amiy, millakuy, wischupay
Detrás	wasapi	qipa, qipan, wasa
Duda	manu	manu
Deudo	ayllu masi, yawar masi	ayllu
Deudor, a	manu, manusapa, manuyaq, manu, manu khipu	manukuq, manukay, manusapa
Devanar	kururay	kururay
De veras	cheqanpi, cheqanta	chiqan, chiqanpi
Devolver	kutichiy, kutichipuy, qopuy	kutichiy, qupuy, sayachipuy
Devorador, a	rakraq, rakrapu	mikurquq
Devorar	rakray	kachuy, mikurquy
Diablo	supay, saqra	supay, awqa
Diabluras	saqraykachay, tukrykachay saqra kay	tukrykachay, mana runanakunata ruray

Dicha	sami, qellpu, ataw sami	kusikuy, kusi sami
Dicho, a	nisqa	nisqa, willasqa
Dichoso, a	samiyoq	kusi samiyuq, kuisisqalla, allinlla kakuy
Dicen	nispán ninku	ninku
Diente	kíru	kíru
Diestra	pañá, paña ñeque, paña maki	alliq maki, pañañiqin
Diestramente	yachaywan, yachayllawan	allin rurasqa
Dietro, a	yachaq, kamayoq	yachaq
Diez	chunka	chunka
Diezmado, a	chunkachasqa	chunkachasqa
Diezmador, a	chunkachaq	chunkachaq
Diezmar	chunkachay	chunkachay
Diez mil	chunka waranqa	chunka waranqa
Difamado, a	uyan nisqa, unran qechusqa	uyan nisqa, unran qichusqa
Difamador, a	ninaqallo, unra qechoq, uyannay	unran qichuq
Difamar	uyannay	wasachay, wasanpirimay, qipanpi rímay
Diferente	chaku, sapaq, hoqniray, hoqñeraq,	sapaq, huk, rikchay, hukman
Diferir	unachiy	suyachiy, unay yarqachiy
Difícil	sasa	sasa, sasa rurana
Difícilmente	sasata, sasawan	sasata, sasallataña, ñakayta, ñakayllataña
Dificultad	sasachay	sasachakuy, ñakaríkuy
Difícultosamente	sasa sasata	ñaka ñakayta, sasa sasata, ñakayta
Difícultoso, a	sasa	sasa, ñakay rurana
Difundido, a	mirachisqa	mirachisqa, mismirqachisqa
Difundir	mirachiy, mismirqoy	mirachiy, yachachiy, riqsichiy
Difunto, a	aya, wañoq, wañusqa, wañupoq	aya, wañusqa
Digno, a	kaman	kamaqnin, allin
Dilapidar	yawyachiy	wischuy, wischurquy
Diluido, a	chulluchisqa	chullusqa
Diluir	chulluchiy, minuy	chulluchiy, chullurqachiy
Diluvio	lloqllay para	sinchi para, mana samaristin paray
Dimanar	lluqsimuy	lluqsimuy
Dimensión	tupu	tupu, chika
Dineral	achqa qollqe	achka qullqí
Dinero	qollqe	qullqi
Dióle	qoytaqa qonmi	quytaqa qunmi

Dirigir	yachachiy, apay, pusay	yachachiy, riqsichiy
Discípulo	yachakoq, yachaymanakoq	yachakuq
Discordias	cheqniy	piñanasqa, piñanakuy
Discreto, a	chanin runa, yuyayniyoq runa	allin tanhyuq
Discurrir	puriymanay, yuyaymanay	yuyaymanay
Diseminado, a	tarpusqa	wichichisqa, wichisqa
Diseminador, a	tarpoq	wichichiq
Diseminar	tarpuy, wisñiy	tarpuy, yapuy, maqchiy
Disfrazado, a	saynatasqa	pantachikusqa
Disfrazarse	saynatakuy	pantachikuy, pakakuy
Disgregar	rakiy, sapaqchay, hurqoy	rakiy, sapaqchay, hurquy, anchuchiy, karuyachiy
Disgustado, a	amisqa	amirqusqa, piñasqa, llakisqa, pisi pasqa
Disgustar	amich'ry	piñachiy, llakichiy, ni'inRmarhiv
Disgustarse	amikapuy	piñakurquy, llakikurquy
Desidenté	mana uyakoq	ayqikuq, anchukuq
Desidir	rakikuy	rakikuy, yachachisqanta manan uñuy
Disimulador, a	mukmikoq	mana yachaqtukuq, pakaq, sunsutukuq
Disimular	mukmikuy, pakay, mukmiy	mana yachaqtukuy, patay upallakurquy, sunsutukuy
Disipador, a	wayra maki	wischuy, wischurquy
Disminiudo, a	pisiyasqa	pisichasqa, sintichisqa
Disminuir	pisiyay, yawyay, pisiy, pisiyachiy	pisiyay, pisiyachiy, mirmay, asllayay
Disolutivo, a	chullucheq	chuiluchiq
Disoluto, a	wachaq sonqo	qanra, qacha
Disolver	chulluchry, unuyachiy, unuyay	chulluchry
Disparatar	hapllaykachay, laqlay	yanqakuna ruray, yanqakuna rimay
Dispersar	tantaray	chiqiy, chiqirqachiy, chiqichiy
Disponer	kamaríy	churay, churarquy
Disponerse	kamríkuy	kamarikuy, allichakuy, churarikuy, churakuy
Disputa	churan wakuy, kutipanakuy	ninakuy
Disputar	seqachmakuy	
	churanakuy, kutipanakuy, ninakuy	kutipanakuy

Distancia	karu kay	chika, hiña
Distante	, karu	karu, karuqaq, karucharaq
Distingible	reqsinalla	riqsmalla, riqsipaslla
Distinguir	reqsiy, rikuy	riqsiy, nqsirquy, rikuy
Distintivo	unancha, puyllu, chinpu	chinpu
Distinto, a	hokniraq, hoqniray	sapaq, huk, huktaq, sapaqtaq
Ditraerse	mana uyariy	puñurquy, mana yuyay
Distribuido, a	aypusqa, achurasqa, rakisqa	aypusqa
Distribuidor, a	aypoq, achuraq, rakeq	aypuq, rakiq
Distribuir	aypuy, rakiy, achuray	aypuy, rakiy, rakipay, aypurquy
Divagar	pantaykachay, puriykachay	pantaykachay, pantay, muspaykachay
Diversidad	imaymana, ñawraymana	lukuy ríkchaq, tukuymananiraq
Diverso, a	chaku, hoqniraq	sapaq
Dividido, a	rakisqa	rakisqa
Dividir	rakiy	rakiy, rakirquy, aypuy, aypurquy
Dividirse	rakikuy, rakinakuy	rakikuy, rakikurquy, rakinakuy, rakinakurquy
Divisa	unacha, chinpu, puyllu	chinpu
Divisar	rikuy, rikurqoy	rikuy, qaaway, qawariy
Divisible	rakina, aypuna	rakmalla, rakipaslla
División	pallqa	rakinakuy
Divorcido, a	wisqe	rakinakusqa
Divorciarse	wisqetukuy	rakikuy, rakikurquy
Divulgar	willaykachakuy	willaykachakuy, willapakuy, willapakurquy
Díz	nispa ninku	ninku, ninkutaq
Dobladamente	iskayasqa	iskayasqata, iskaypata, iskayman patarasqa ta
Doblado, a	patarasqa, taparasqa	patarasqa, kumu
Doblar	pataray, taparay, iskaychay	pataray, patararquy, kumuchiy
Doble	rakta, iskaychasqa	rakta
Doblez	tapara, iskayllu kay, patara, iskay sonqo kay, iskay uya kay	isaky sunqu, isaky rimay
Doce	chunka iskayniyoq	chunka iskayniyoq
Doctrina	yachana, yachachina	yachakuy, yachay
Doctrinador, a	yachacheq	yachachiq
Doctrinar	yachachiy	yachachiy

Doler	na na y, manawan	nanay, nanarquy	Durar	lakyay, unaykachiy, unay	lakyay, unay kawsay,
Dolerse	nanachikuy, nanakuy	nanakuy, putikuy	Duro, a	anaq, qaqa, rumi, hiwaya,	hinalla karayay
Dolor	nanay	nanay		sallu, chuchu, awcha, waso	anaq, sinchinanaq
Doméstico, a	wasi warma	wasi warma, wasi runa			
Domiciliarse	wasi kamayoq	yachay, yachakuy, kakuy			
Domicilio	wasi	wasi			
Donado, a	qosqa, haqesqa	saqisqa, aynikusqa			
Donante	qoq, haqeq	quq, qukuq			
Donar	qoy, haqey	quy, quykuy			
Donde	maypi, may	may, chaypi, maypi			
Dondequiera	maypipas, mayneqpipas	maypipas, mayniqpipas			
Dorado, a	qonchasqa, choqellu	qurichisqa, quriwan mayllasqa			
Dorador, a	qorichay kamayoq, qorichasqa	qurinchay			
Dorar	qorichay, choqechay	qurinchay, qurincharquy			
Dormidero, a	puñuchikoq hanpi	puñuchikuq			
Dormilón, a	puñuysiki	puñuysiki, puñuylla puñuy			
Dormir	puñuy, siriy	puñuy, puñukuy, puñukurquy			
Dormirse	chirita puñuy	wañuyta puñuy			
Dormitar	muskay	puñuysan kay, puñuysay, puñupuñuysay			
Dormitorio	puñuna wasi	puñuna wasi			
Dorso	wasa	wasa, qipa			
Dos	iskay	iskay			
Doscientos	iskay pachak	iskay pachak			
Dos veces	iskay kuti	iskay kuti, iskay mita			
Dos mil	iskay waranqa	iskay waranqa			
Duda	tunki, tunki	imaynacha kanqa			
Dudoso, a	tunkeq, tunkirayay	ruranachu nirqanim, iskayrayay			
Dueño, a	wasiyoq, kaqeyoq, chapaq, kikinniyuq	wasiyuq			
Dulce	añaka	miski, añaka			
Dulcísimo, a	añayñukñu, ñukñu ñukñu	ancha miski			
Dulzura	ñukñu kay	miski kaynm			
Durante	kama	kama			
Durable	wiñaypaq kay, wiñay kawsaq, unay kaq, unaypaq kaq, unaq unay kawsaq, unay takyaq	wiña wiñaypaq, unay unay wiña wiñaypaq kawsaq, mana tukurikuq, kawsanakama			
Duradero, a	takyaq, unaq	takyaq, mana tukuriq			
Duramente	anaqyasqa, rumiyasqa, qaqayasqa	sinchimanta, nanaqta			

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (palabras glotalizadas)	QUECHUA ArACUCHO CHANKA
Dadivoso, a	t'itoq sonqo	qukuq, ancha qukuq
Danta	k'ita waka	sacha waka
Deber	runanata hunt'ay	yupaychay
Declarante	masfaraq	willaq, willarquq, willakurquq, rimariq
Declarar	mast'aray	willay, willarkuy
Decrecer	huch'uyay	taksayay, uchukyay, pisipay chintirquy
Decrépito, a	ruk'u	yuyaq llumpay machu, yuyaq llumpay paya
Dedo	ruk'ana	rtikana, maki pallqan
Deducible	faqana	hurqunalla, hurqupaslla
Deducir	t'aqay	hurquy, hurqurquy
Deglutido, a	mtllp'usqa	mltllpusqa
Deglutir	millp'uy	millpuy, millpurquy
Degollado, a	nak'asqa	kunkan kucnusqa
Degollador, a	nak'aq	nakaq, nakakuq, <i>wañuchiq</i> , sipikuq
Degollar	nak'ay	nakay, sipiy, sipirquy, kunka kuchuy
Degollarse	nak'akuy	nakakurquy, wañuchikurquy
Delante	ñawk'i	ñawpaq, qaylla
Delatar	ch'atay	willay
Delator, a	ch'ataq	willaq
Deleitable	misk'ichikoq	miskichikuq, miski
Deleitarse	misk'ichikuy	miskichikuy, miskichikurquy
Deíeife	mísk'illikuy	kusikuy, miski, quchukuy
Delicado, a	llanp'u sonqo	llaqlla, irki
Delicia	q'ochukuy	quchukuy, kusi, kusikuy
Deliciosamente	qochuchikoq	miski kusichiq
Demacrarse	q'anparmanay	tulluyarquy, tulluyakurquy
Denostador, a	k'ameq	piñakuq, qaqchaq
Denostar	k'amiy	qaqchapayay, qaqchapayarquy, kamirquy]
Depravado, a	map'a sonqo	ancha waqllisqa
<i>Depravar</i>	map'achay	<i>waqtíchtay</i>
Depuración	ch'uyanchana	<i>chuyayach'iy</i> , pichay

Depurado, a	ch'uyachasqa	chuyachisqa, pichasqa
Depurar	ch'uyanchay	pichay, chuyachiy
Derrabado, a	chupan mut'usqa	chupan kuchusqa
Derrabar	chupa mut'uy	chupanta kuchuy, chupanta hurquy
Derramado, a	n'íc'n'asqa	maqchrsqa, usuchisqa
Derramar	hich'ay, t'aqay	hichay usuchiy, tallry, maqchiy, wichurquy
Derrengarse	q'echukuy	qtpan pakisqa
Derrochador, a	q'aru	wischuq
Derrochar	q'aruy	wischuy, wischurquy
Desabrido, a	q'ayma, ch'apaaq	mana miskiq, qamya, qatqi
Desabrigado, a	q'ala	qala, mana maytusqa
Desabrirse	q'aymayay	qamayarquy
Desaguar	unu ch'akichiy	yakun chakchiy, qapiy, yakun wischuy, yakun <i>hichay</i>
Desanimar	p'itiykachiy	manchachiy, manchapakarqarqachiy
Desapareado, a	ch'ullan ch'ullan	chullachisqa
Desaparear	ch'ullanchay	chullachiy, chullarqachiy
Desapegado, a	mana k'askakoq	mana ratasqa
Desapego	mana k'askakuy	manarafay, mana qatfy
Desarropa do, a	llat'an, manap'achayoq	manamaytukusqa
Desarroparse	llat'akuy, llat'anakuy	mana maytukuy, mana qatakuy
¹ Desaseado, a	ch'islli	qanra, mana pichasqa
Descalcez	q'ala chaki kay	qala chaki, mana sapatuyuq
Descalzo, a	q'ala chaki	qala chaki
Descalzar	q'ala chakíchry	qala chaki
Descarado, a	mana p'enqakoq	manapinqakuq
Descargar	q'epinay	paskay, uray kachiy
Descasar	t'aqapuy	rakiy, rakirquy
Descascarado, a	t'eqpasqa	qaran chutusqa
Descasca/ador, a	t'eqpaq	qaran chutuq
Descascarar	t'eqpay, t'eqway	qaran hurquy, kipllay, tipiy, tipliarquy
Descolado, a	chupan mut'usqa, chupan wit'usqa	chupan kuchusqa
Descolar	chupa mut'uy, chupa wit'uy	chupanta kuchuy, quruy
Descolorido, a	q'anparmanasqa, t'oqra	kutisqa, kutirqusqa
Descomponer	t'aqwirqoy, mich'uy	wakllichiy
Desconcertarse	q'ewikuy	muqukuy, qiwikurquy
Descortezar	t'eqpay	qaran hurquy, <i>kipllay</i> , <i>tipiy</i> ,

Descoyuntados	saq'asqa	tipllarquy
Descoyuntarse	saq'ay	muqasqa
Decrecer	huchuyay	muqakuy, muqakurquy
Descretado, a	k'akara kuchusqa	pisipay, taksayay
Descresstar	k'akarata kuchuy	sinqan kuchusqa, utuku
Desdicha	ch'iki	sinqanta hurquy
Desdichado, a	chikiyoyq	llaki
Desdoblar	mast'ariy	llakiq tiuntasqa
Desecado, a	ch'akichisqa	mastariy, mastay
		chaki, chakisqa,
		chakirqachisqa
Desecar	ch'akichiy	chakichiy
Desecatvno, a	ch'akicheq	chakichiy, chakirqachiy
Desechable	wikch'una	wischunalla, anchuchinalla
Desechado, a	wischusqa	mana munasqa
Desechar	wikch uy	wischuy, anchuchiy,
		wischuypi, mana munay
Desecher	qopa	puchuy, puchuynm
Desenredar	mat'unnay	paskay, paskarquy
Desenterrado, a	hasp'isqa	hurqusqa
Desenterrador, a	liasp'eq	hurquq
Desenterrar	haspiy	aspiy, pampasqata hurquy
		hurquy, hurquy
Desfallecer	p'itinayay	wañunayakurquy
Desfigurado, a	nkch'aymanasqa	panlarqachisqa,
		pantachikuq
Desfigurar	rikch'aymanachiy	hukmanyarqachiy
Desfigurarse	rikch'aymanapuy	hukmanayakuy
Desgajado, a	kallmasqa	hurqusqa
Desgajar	k'allmay, k'aqlay	llikiy, chutay, siptirquy,
		pallay
Desgarrar	llik'iy, hallp'iy	llikiy, llikirquy, llikiparquy
Desgracia	ch'iki	llaki, puti
Desgreñados	t'anpa, ch'aska	chanpa urna
Desg/añador, a	t'anpayachiy, ch'askayacheq	tanpayachikuq
Desgreñar	fanpayachfy, ch'askayachiy	tanpayarqachiy
Deshabitados	ch'imyasqa, chin	mana runayuy, chunmq
Deshabitar	ch'inyachry	saqirquy
Deshonestidad	map'a kay	qanra
Deshonesto, a	map'a	qanra, wachuq
Deshumedece	ch'akichry	chakichry, papairichiy
Desidia	p'anra kay	qillakuy
Deslendraro, a	ch lyachasqa	chivan hurqusqa

Deslendraro	ch'iyachay	chiyaparquy, cliiyanta
		hurquy
Desmamar	hanuk'ay	anukay, anukarquy,
		waqsirquy
Desmayar	p'itiy	pitiy sunqu
Desmayarse	p'itinayarqoy	illaqayay, wañuriy, wañirirquy
Desmenizable	ñuf'unaüa	ñutuchinilla, chamchanalla,
		kutarqunalla
Desmenuzar	ñufuy	chama chay, ñutupay
Desmigrar	Cantata ñuturqoy	tantata ñuturquy
Desmochado, a	mut'usqa	uman kutusqa
Desmochar	urna mul'uy	uman hurquy, kutuy
Desmoronar	k'ahay, k'ahakuy	tuñichry, taqmay
Desnudado, a	llat'anasqa	pachán chutusqa
Desnudar	llatanay	llatanay, chutuy,
		qalaturqachiy
Desnudarse	llat'anakuy	chaturquy, chutukuy
Desnudo, a	llafan, q'ala	llatan mana pachayuy
		pachán chutusqa
		chutusqa
Desollado, a	ch'utisqa, lluch'usqa	rhutuchiy
Desollador, a	ch'uleq, lluch'oq	lustry, qaranta lustry,
Desollar	ch'itiy, lluch uy	qaranta chutuy
		chullachry
Desparejar	ch'ullachiy	wichisqa, chiqisqa
Desparramada, a	ch'eqechisqa	chiqirquy, usuchiy,
Desparramar	clíeqechry, t'akay	maqchiriy
Despedazado, a	llik'isqa	llikipasqa, chamqasqa
Despedazar	llik'iy	chillpryay, llikipay, llikirquy
Despegar	k'isuy	lluchuy, hurquy
Desperdiado, a	qarusqa	usuchisqa
Desperdiciador, a	q'aru	usuchikuq, usuchiy
Desperdiciar	q'aruy	usuchiy, hicharquy
Despertador, a	nkch'achikuy, nkch'acheq	rikchachikuq
Desperta/	rikch'achiy, rikch'ay, rikch'ariy	rikchachiy, rikchay, rikchany
Despertarse	rikch'ay	rikchay, nkcharquy,
		rikchankuy
Despierto, a	rikch'asqa, k'uchallu	nkchasqa
Desplegar	mastany	kichay, mastay
Despoblado, a	ch'inch'in	purun, chunyaq, chunniq,
		manaruna purisqan
Despojado, a	llat'achikoq	qichusqa, waykasqa

Despojador, a	llat'anaq	qichuq, waykakuq, ayqichikuq
Despojar	llatanay, ch'utikuy	qichuy, qichurquy
Despolvar	ch'apchry	taspry, tapsiy
Despumado, a	laq'an hurqosqa	chumasqa
Despumar	laq'anta hurqoy, raq'anay	chumay
Despuntado, a	mut'u	qurusqa
Despuntar	mut'uy	quruy
Desquijarado, a	k'aqllasqa, k'akchasqa	simi lliktsqa, qaqllasqa
Desquijarar	k'aqllay, k'akchay, k'akinchay	siminta llikiy, kakichunta qaqallay
Destapado, a	q'alasqa	kichasqa, kicharusqa
Destapar	q'alay	kichay, kicharquy, qinpiy
Detetado, a	hanuk'asqa	anukasqa
Destilar	sut'uchiy, ch'llchichiy	sutuchiy
Destorcer	q'ewinnay	kutichiy, paskay
Destripado, a	ch'unchullchasqa	chunchullnin hurqusqa
Destripar	ch'unchulla seq'ey, ch'unchullchay	chunchullchay
Destrozado, a	p'akisqa	pakisqa, chiqtasqa, chamchasqa
Destrozar	p'akiy, llik'iy	pakiy, pakirquy, llikirquy
Destruir	q'aruy	chaqway, chaquy, tukurqachiy, wanpu, tukurichiy, chinkarqachiy
Desunido, a	t'aqa t'aqa	rakisqa, sapanchasqa
Desunir	t'aqay	rakiy, rakirquy
Desvelarse	rikch'arayay	mana puñuy, mana puñuy atipay
Desvergonzadamente	mana p'enqakuywan	mana pinqakusqa
Desvergonzado, a	mana p'enqakuq, mana p'enqa niyoq	mana pinqakuq
Desvergüenza	mana p'enqakuy, p'enqayniyoq kay	mana pinqakuy
Desvestir	lafanay	chutuy, pachanta chaturquy
Detener	hark'ay	harkay, harkarquy, takyachiy
Detonar	toqyay	tuqyay, tuqyarquy
Devorado, a	millp'usqa	mikurqusqa
Devorar	millp'urqoy	kachuy, mikurquy
Día	p'unchaw, p'unchay	punchaw
Diariamente	p'unchaw p'unchaw, sapa p'unchay	sapa punchaw
Diarrea	q'echay, q'echa, q'echichi	qicha
Dias	p'unchaw, p'unchaw kuna	qayan qayan punchaw
Dibujar	seq'ey	qillqay

Dibujo	seq'e	qillqa
Difícilmente	ñak'ayta, ñak'ayllataña	sasata, sasallataña, ñakayta, ñakayllataña
Difundido, a	ch'eqechisqa	mirachisqa, mismirqachisqa
Difundir	ch'eqechiy, ch'equerichiy	mirachiy, yachachiy, nqsichiy
Dilapidado, a	q'arusqa	usuchisqa
Dilapidador, a	q'aroq	usuchiq
Dilapidar	q'aruy	wischuy, wischurquy
Diligente	k'uchi, ch'iti	tuku tuki
Diligentemente	kuchilla, ch'rtilla	utqaylla
Diluvio	ch'allallallay para	sinchi para, mana samaristin paray
Dimidiado, a	ch'eqtasqa	chawpimanta rakisqa
Dimidiador, a	ch'eqtaq	chawpimanta rakiq
Dimidiar	ch'eqtay	kuturquy, rakiy
Diminuto, a	huch'uylla, huch'uychalla	llunpay taksa, taksachalla
Discordias	ch'eqmiy, ch'eqminakuy	piñanasqa, piñanakuy
Disecable	ch'arkirichinalla	chakichinalla, chakichipaslla
Disecado, a	ch'akichisqa, ch'arki, ch'arkichisqa	chakichisqa
Disecador, a	ch'akicheq, ch'arkicheq	chakichiq
Disecar	ch'akichiy, ch'arkichiy	chakicliry
Diseminado, a	ch'eqechisqa	wichichisqa, wichisqa
Diseminador, a	t'akaq, ch'eqecheq	wichichiq
Diseminar	t'akay, ch'eqechiy	tarpu, yapuy, maqchry
Disforme	ch'oqta	chikankaray
Disipador, a	q'aru	wischuq, wischurquq
Disipar	q'aruy	wischuy, wischurquy, wayrawan aparqachiy
Dislocado, a	q'ewisqa	muqasqa
Dislocar	saq'ay	muqay
Dislocarse	q'ewikuy, saq'akuy	muqakuy, muqakurquy
Disminuir	t'aqay, nuch'uy yachiy	mirmay, asllayay, pisiyay
Disparar	t'oqyachiy, p'ikwachiy, wach'iy, t'iwkay	tuqyachiy
Disperso, a	ch'equerichiy, t'aqay, toqyachiy	chiqisqa, chiqi, chiqi chiqi, chuqa chuqa
Dividir	ch'eqey, ch'eqesqa	rakiy, rakirquy, aypuy, aypurquy
Divieso	t'aqay, t'aqanachiy, ch'eqtay	chupu, amuqllu
Divorciado, a	ch'upu	rakinakusqa
Divorciar	t'aqanasqa	rakiy, rakirquy
Divorciarse	t'aqay, t'aqapuy	rakikuy, rakirquy
	t'aqanakuy, weq'echakuy, t'aqakuy	

Doblar	q'ewey, q'apnuy	qiwiy
Doblarse	q'apñukuy	patarakurquy
Dócil	llanp'u sonqo	llanpu sunqu
Dogal	siq'ona waskha	waska, luqla
Domador, a	uywa kiwiykachaq	mansaq
Domar	uywa q'iwiykachay, sanpayachiy	mansay
Dulce	misk'i, mach'i	miski, añacha
Dulcemente	misk'i, misk'lla	miskichallala, ñukñu
		challata
Dulcificar	misk'llacbry, m/sk'ichiy, machitanachiy	miskirqachiy, mrskiyarqachiy
Dulzura	misk'ikay	miskikaynin
Duro	ch'lla, mich'a, mat'i, seq'a	kapka, anku, rumi, anaq

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras compuestas)	
Débil	phuchu, qhasñu	añañanka, iqu, wañuysan, wañuli, unpu, irki llaka, mana kallpayuq
Decaer	phuchuyay	unpu, wakchayay
Decaído, a	urtphu unphu, qhew	unpu
Decapitado, a	uman qhorusqa	uman qurusqa
Decapitador, a	uma qhoroq	uman quruq
Decapitar	uman qhoruy, qhoruy	uman qururquy, uman kuchuy
Decrépito, a	thurtu	yuyaq llunpay machu, yuyaq llunpay paya
Declinar	phuchuyay	waklliy, wakllirquy
Degollarse	qhorukuy	marakurquy, wañuchikurquy
Deleznable	thuneq, mullphayaq, qhaphra	lluchkan tunikuq, llikikuq
Delgado, a	qhasñu, llaptha	llañu, llapsa
Delirar	musphay, musphapakuy	musphay, muspaykachay
Delirio	muspha	muspa
Demasiado, a	nishu, askha, ashka	llunpayñaqaya, anchaña
Demostrar	kaqta qhawachiy	kaqta qawachiy, kaqta rikuchiy
Denso	sankhu, thaka, khasa	pipu, tutayasqa
Dentellada	qhamsa	kanisqa
Dentro	ukhupi, ukhu	ukupi, uku, ukunpi
Derramar	phoqchiy	hichay, usuchiy, taliy, maqchiy, wikllichiy
Derribado, a	thunisqa	tuñisqa, urmasqa
Derribador, a	thunichiq	tuñuchiq, urmachiq
Derribar	thunichry	tuñichry, saqmay, saqtarquy
Derrubiado, a	mayoq thunichisqan	mayu mikusqa, llaqwasqa
Derrumbarse	thunipuy, thuñiy, thuñiyuy	tuñikurquy, (yarquy
Derrumbe	thunisqa, ankay phawa	tuñisqa, tiyasqa
Desanublado	phaksansqa	kichakusqa
Desanublar	phaksariy	kicharikuy
Desanudado, a	kipu paskasqa	paskasqa
Desanudar	kipu paskay	paskay, paskarquy
Desaseado, a	qhelli, kharka, qhanra	qanra, mana pichakuq
Desasear	qhellichay	qachachay, qanrachay
Descolorido, a	qhopa	kutisqa kuttrqusqa, quqa

Descomponer	chhullmiy	wakllichiy
Desconsolado, a	phutisqa	llakisqa, waqasqa
Desconsolar	phutichiy	llakichiy, llakirqachiy
Desconsolarse	phutikuy	llakikuy, llakikurquy
Desembarazar	anchhuchiy	asuchiy, anchuchiy
Desgajar	chhalluy	llikiy, chutay, siptirquy, pallay
Desgarrado, a	qhasusqa	llikrsqa
Desgarrar	qhasuy, mithay, qhotoy, qhachuy	llikiy, llikirquy, llikiparquy
Desgraciado, a	qhencha	qincha
Desgranado, a	muchhasqa	iskusqa
Desgranador, a	muchhaq	iskuq
Desgranar	muchhay	iskuy, iskurquy
Deshumedecer	phaksachiy	chukichiy, papirichiy
Deslustrar	qhoqayachiy	antayachiy, antayaraqachiy
Desmochado, a	qhorusqa	uman kususqa
Desmochar	qhoruy	uman hurquy, rawnay, kutuy
Desmoronado, a	tuñisqa	tunisqa
Desmoronarse	tuñiy	as asllmante tuñikuy, as asllamanta tuñikurquy
Desnarigado, a	qhoru senqa	quru sinqa, paltay sinqa
Desorejado, a	chhunu, qhoru rínri	rinrinnaq
Despedazado, a	qhasusqa	llikipasqa, chamqasqa
Despedazar	qhasuy	chillpiyay, llikipay, llikirquy
Despensa	mikhuy churana wasi	mikuy churana wasi
Desplomarse	tuñiy	urniy, tuñiy, tuñirquy
Desprender	qhapchuy	kachaykuy, kachariy
Destrozado, a	chhallusqa	pakisqa, chiqtasqa, chamchasqa
Destrozar	chhalluy, qhasuy	pakiy, pakirquy, qasuy, llikiy, llikiparquy
Desvanado, a	musphaq	muspasqa
Desvariar	musphay	muspay, muspaykachay, muspapakuy
Detrás	qhepa, qhepapi	qipa, qipan, wasa
Devorado, a	mikhusqa	mikurqusqa
Devorar	mikhurqoy	kachuy, mikurquy
Diferido, a	qhepachisqa	asuchisqa, suchuchisqa
Diferir	qhepachiy	suyachiy, umay yarqachiy 1
Dimidiado, a	phatmisqa	chawpimanta rakisqa
Dimidiador, a	phatmeq	chawpimanta rakiq
Dimdiar	phatmiy	kuturquy, rakiy

Disgustado, a	piñasqa	amirqusqa, piñasqa, llakisqa, pisipasqa
Disgustar	piñachiy	piñachiy, llakichiy, pisiparquachiy
Disgustarse	piñakapuy	piñakurquy, llakikurquy
Divagar	musphaykachay	pantay, pantaykachay
Doble	ratkha	rakta

E

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras simples)	
Ebrio, a	machasqa, oqyasqa	sinkasqa, machasqa, upyasqa
Eclipsarse	tutayay	tutayay, tutayakurquy
Eclipse	inü wañuy, Killa tutayay	wañuy, tutayay, tutayakurquy, intikilla wañuy
Económico, a	misikoq	churakuq
Economizar	misikuy	churakuy
Echar	chanqay, choqay	wischuy, wikapay, qarquy
Echase	siriy, sirikuy	wischukuy, ustukuy
Edad	wata, watakuna, wiñay	wata, wiñay
Edificar	ruray, hatanchiy	ruray, rurakuy, rurachiy
Educando, a	yachakoq	yachakuq
Educar	yachachiy	yachachiy
Efectivamente	cheqaqmanta	chiqanpi, chiqanta, chiqallanpi
Efecto	yachakuman	qatikuynin, rurun
Efetuado, a	yachakuchiqa, kasqa	rurasqa
Efectuar	yachakuchiy	ruray
Efímero	tukukoq	pasarquqlla, chinkaqlla
Ejecutar	ruray, hinay	chaylla ruray, ruray
Ejecutado, a	rurasqa, hinasqa	rurasqa
Ejecutar	wañichiy	wañuchiy, wañurqachiy
Ejercitante	yachaykachaq	yachakuq, ruraq
Ejercitar	yachaykachay	ruray, rurakuy
El, alia	pay	pay
Ellos, as	paykuna	paykuna
Elástico	chutakoq	wiñariq, wiñaq
Elección	akllay	akllay
Electo, a	akllasqa	akllasqa
Elevado, a	hoqarisqa, hatarichisqa	huqarísqa
Elevar	hoqariy, hatanchiy	huqariy, huqarichaykuy, wiharichiy
Elevarse	hoqarikuy, hatarikuy	huqarikuy, wiharikuy
Eliminado, a	hurqochasqa	rakisqa, suchuchisqa
Elfminar	hurqochay	rakiy, anchi ichiy, hurquy

Elocuente	sonqo aysaq r imayí liyoq, ñawray sumaq rimaywan	sumaq rimaq, aliin rimaq
Elocuentemente	sonqo aysaq rimaywan, ñawray sumaq rimaywan	sumaq rimaywan
Elote	choqlllo	chuqllu
Emancipado, a	kikinmantaña kawsakoq	kikinmanta kawsakuq
Embadurnado, a	llusísqa	llutasqa
Embadurnar	llusry	llusry, llutay, chapuy, llunkiy
Embajador, a	kacha	kacha, rantin
Embarazada	chichu, wiksayoq	chihu, wiksayoq
Embellecer	sumaqyachry	sumaqyachry
Embellecerse	sumaqyapuy	sumaqyachiku
Emblanquecer	yuraqyachiy	yuraqyachiy, yuraqay
Emblanquecerse	yuraqyapuy	yuraqyarquy
Emblanquecido, a	yuraqyasqa	yuraqyasqa
Embobado, a	utikayaq	upayasqa
Embobarse	utikayay	upayay, pukisyay, sunsuyay
Embolsar	winay	wayaqaman winay
Emborrachar	machachiy	sinkachry, macharqachiy, upyachiy
Emborracharse	machay	sinkarquy, macharquy
Emboscada	chapatiyay, runa suyapakuy	pakakuy, pakakurquy, paka
Emboscarse	chapa tiyay, suyapakuy	pakakuy, pakakurquy
Embotado, a	hallmu	laquyasqa
Embotar	hallmiryachiy	unpayachiy, laquyachiy
Embotarse	hallmuyay	unpayakuy, laquyakuy
Embriagar	machachiy	machachiy
Embrollar	pantaykachachiy	pantachiy
Embrollón, a	pantaykachacheq	pantachikuq
Embrujado, a	layqasqa, umusqa	layqasqa
Embrujar	layqay, umurqay	layqasqa
Embustero, a	yuyaypi pantacheq	Hulla
Embutido, a	winasqa	winasqa
Embutir	winay	winay, winapay, saby
Emigrante	mitma	ayqikuq, pasakuq
Emigrar	mitmay	llaqtanta saqirquy, kasqanmanta ripuy
Empachado, a	wiksa tanananasqa, wiksa punkisqa	saksapakusqa
Empacharse	wiksa punkichikuy	saksapakuy, saksapakurquy
Empalagado, a	amisqa, amichisqa	amisqa
Empalagar	amiy	amirquy, millakurquy
Empalagarse	amikuy, amikapuy, amichikuy	amirqachikuy
Empalmador, a	watasqa	tinkisqa

Empalmar	watay, kaninachiy	tinkiy, tinkirquy, watarquy
Emparedado, a	pirqasqa	pirqarqusqa
Emparedar	pirqay	pirqay, pirqarquy
Emparejar	chakuqta kuskachay, masachay	kuskachay, kusakcharquy
Emparentar	aylluchakuy	aylluchakuy, aylluchakurquy
Empedernido, a	njmi sonqo, hiwaya sonqo	rumi sunqu
Empedernirse	rumiyay, qaqayapuy	rumiyay, rumiyakurquy
Empeine	pichuski	chakip hawan
Empellón	tanqay	tanqay, tanqa
Empellones	tanqaykachakuy	tanqakachay, inchakachay
Empeñado, a	manu ranti, manumanta chutasqa, huqekusqa	manu ranti, manumanta chutasqa
Empequeñecerse	taqsayapuy	taksayay, uchukyakurquy
Empero	ichaqa	ichaqa
"fcmpezado, a	qé) la túkoq	qfilayarqusqa
Emeprezarse	qella tukuy, qellarikuy	qillakuy, qillapakuy
Empezado, a	qallarisqa	qallarisqa
Empezar	qallariy	qallariy, qallarirquy
Empinador, a	oqyaq	upyaq, upyakuq
Empinar	oqyay	upyay, upyakuy
Empleado, a	ruray kamayoq	ruranayuq
Emplear	rurachiy	rurachiy
Empobrecer	wakchayay, wakchatukuy	wakchayay
Empollar	oqllay	uqllay, uqliarquy
Emprender	qallanykapuy	qallariy, ruray
Emprendido, a	qallarisqaña	qallarisqa
Emprestado, a	manukusqa	manukusqa
Emprestador, a	manoq	manuq, quq
Emprestar	manuy	manuy
Emprestarse	manukuy	manukuy, mañakuy
Empujar	tanqay	tanqay, incharquy
En	P	P
Enano, a	umutu	umutu, uchuklla, akapalla, ñutu
Enantes	ñaqa	ñaqa, ñaqallaraq
Encadenadamente	aysa aysa, qati qati	tinkisqakama, tinki tinki
Encadenado, a	qellay washawan watasqa	tinkisqa
Encadenar	watay	watay, chaqnay, tinkiy
Encadenarse	watakuy	watakurquy, chaqna kurquy
Encaminar	chaqanchachiy	ñanmamn churakuy, ñanta riqsichiy
Encandecer	sansayachiy	sansayachiy
Encandecdo, a	sansayasqa	sansasqa, ninayasqa

Encanecer	soqoyaya, soqoyapuy	suquyay, yuraqyay
Encargar	kunakuy	kunay, kunarquy
Encargo	kunatamuy	kunanykukuy, kamachikuy
Encarecer	yallicruy	llunpayta manay
Encarnarse	runatukuy	<u>runatukuy, taqruk, uy</u>
Encender	rawrachiy	rupachiy, ratachiy, rawarchiy, mismichiy
Encenderse	rawraripuy	ruparquy, ratarikurquy, mismikurquy
Encendido, a	rawraq, rawrachisqa	ratachisqa
Encerradero, a	kancha	kancha wchqana
Encerrona	pakanakuy	pakanakuy
Encima	pataman, patata, patapi, patanta	hawa, hawapi, wichaypi, hanaypi, hanaypiraq
Enclenque	suksukayaq	unquq, iqu, iqurayaq
Enclocarse	toqtuy	uquqyay, uquqyarquy
Encomendar	suchikuy, kunakuy	kamachiy, kunay
Encomendero, a	chapaq, chapaqe	kachapuríq
Encontradizo, a	tinkuy tukoq	tinkuchikuq, tinkutukuq
Encontrado, a	tarisqa, taripasqa	tarisqa
Encontrar	tany, taripay	fariy, tañrquy
Encontrarse	tinkuy, tinkunakuy, tupay, tarikuy, tarirqokuy	tinkuy, tupay, tinkunakurquy, tarikurquy, tarikuy
Encontrón	tupay, tupanakuy	tupanakuy, tupanakurquy
Encrucijada	pallqa	pallqa ñan
Encrudecer	chawayachiy, hankuyachiy	chawayachiy, chawayarqachiy
Encrudecido, a	chawyasqa, hankuyasqa	chawayarqusqa
Encubierto, a	pakasqa, pakaykachasqa	pakasqa, panpasqa
Encubridor, a	pakaq, pakaykachaq	pakaq, panpaq
Encubrir	pakay, pakaykachay	pakay, panpay
Encuentro	tinkuy, tupay, taripay	tinkuy, tupay, taripay, tuparquy
Endecha	tiara wi	harawi
Endurecer	rumiyachiy	rumiyachiy, rumiyarqachiy
Endurecerse	rumiyapuy	rumiyay, rumiyakurquy
Endurecido, a	rumiyasqa	rumiyasqa
Enemigo, a	awqa, hayu	awqa, chiqniq, chiqnikuq
Enemistar	awqanachiy, cheqinachiy	piñakuy
Enfagoso, a	miilachikoq	piñachikuq
Enfardelado, a	llukusqa	watasqa
Enfardelar	llukuy	qipichakuy
Enfermar	onqoy	unquy, unqurquy

Enfermedad	onqoy	unquy, iquy, iquyay, nanay
Enfermería	onaonapaq kamasqa wasi	unquqkunapaq wasi
Enfermero, a	onqoq qhawaq, hanpeq	unquq waqaychaq
Enfermizo, a	onqorayaq, onqoykachaq	iqu, iquyasqa, iquyakurquq
Enfermo, a	onqoq	unquq
Enflaquecer	tulluyachiy	tulluyachiy, tulluyarqachiy
Enflaquecerse	tulluyay, sukyay	tulluyay, lulluyakurquy,
Enflaquecido, a	tulluyasqa, sukyasqa	tulluyarqusqa
E frente	chinpapi	chinpa, chinpa chinpalla
Enfriado, a	chiriyasqa	chirnrusqa
Enfriar	chiriyachiy	chiriyachiy, chirirqachiy
Enfriarse	chiriyay, chiriyapuy, tikayay	chiriyay, chirirqukuy,
Engañado, a	ñukñasqa, llullasqa, yukasqa	tikarquy
Engañar	ñukay, llullay, yukay	pantachisqa
Engendrado, a	yumasqa, chunyasqa	llullakuy, artirqay
Engendrador, a	yumaq, chunyaq	churiyasqa
Engendrar	yumay, churiyay	chunyaq
Engordar	wirayay, poqopuy, wirayachiy	churiyay
Engrandecer	hatun yachiy	wirayachiy, wirapay,
Engrandecerse	hatun yapuy	wirayarquy, wirayarqachiy
Engrandecido, a	hatun yachisqa	hatunyachiy, wifiakuy,
Engranerado, a	qollqasqa, pirwasqa	mirachiy
Engranerar	qollqay, pirway	hatunyakuruq, wifiarquy
Engrasado, a	lluklluchasqa	hatunyachisqa, taqisqa
Eno/asar	lluklluchay	pirwasqa
Engullidor, a	rakrapu, millkapu	pirway
Engullir	rakray rakrapakuy	wirachasqa
Enigma	waluchma	wiracharquy
Enjuagar	aywiy	millpuq, rakraq
Enjuagarse	píchakuy	millpny, rakray
Enjundia	rurun wira	musyana, watuchi
Enjuto, a	llaqa siklla	chuyanchay, aywiy,
Enlanado, a	millmayasqa	aywirquy
Enloquecer	usqyay, uteqchanay	chakikuy, chakichikuy
Enloquecido, a	uleq, uteqchanaq	pichakusqa
Enmarafiar	arwy	wira, wallpa wira
		chakisqa, lullu, tulluyasqa
		millmayasqa
		yuyaynin chinkay
		yuyaynin chinkay
		tnnpnchiy

Enmendado, a	wanaq, wanakoq	wanasqa
Enmendarse	wanachiy	wanachiy
Enmendar	wanay, wanakuy	wanay, wankuy
Enmohecerse	qorwaryay, muqayay	miilmapakurquy, ismunrquy
Enmohecido, a	qurwaryasqa, moqayay	millmayasqa, ismuyasqa
Enmudecer	amu tukuy	upallachiy, upallay,
		upallakurquy
Enmudecido, a	amu tukoq	upallasqa
Ennegrecer	yanayay	yanayachiy
Ennegrecerse	yanayapuy	yanyarquy, yanayakurquy,
		yanayay
Ennegrecido, a	yanayasqa, yanachisqa	yanayarqusqa
Enorme	hatun hatun, ancha hatun,	hatunkaray, chika hatun,
	chika hatun, halun llana	manchay manchay hatun
Enredadera	arwi arwi	arwikuq, arwi arwi
Enredar	arwiy	arwirquy, arwirqachry,
		llikachiy, tanpachiy
Enredarse	arwikuy	arwikurquy, aywitakuy,
		aywitakurquy
Enredoso, a	arwi arwi	a™ arwi, tanpay tanpay,
		qiwí qiwí
Enrojecer	pukayachiy	pukayachiy, pukayarqachry
Enrojecerse	pukayay, pukayakuy	pukayay, pukayakurquy
Ensanchar	hatun yachiy	hatun yachiy, wiñarqachiy
Ensangrentado, a	yawarchasqa	yawarchakurqusqa
Ensangrentar	yawarchay	yawarchay, yawarcharquy
Ensangrentarse	yawarchakuy	yawarchakurquy
Ensayar	yachachiy, yachaychiy	yachachiy, yacharqachiy
Ensayarse	yachachikuy, yachapakuy	yachakuy, yachapakuy
Ensebar	wirachay, wiranchay	wirachay, wiracharquy
Enseña	unancha	unancha
Enseñador, a	yachacheq	yachachiy
Enseñar	yachachiy	yachachiy, yacharqachiy
Ensobberberse	apuskachakuy	apuykachakuy,
		suwirwiyakuy
Entender	unanchay	nqsiy, yachay
Entendimiento	unanchay	yuyay
Enteramente	llapantinta, llapallata	qalay qalay, lliw, lliwcha
Enterar	willarqoy, yacharqachiy	yacharquy, yachachiy
Enternecer	llakiykuchiy, sonqo talluykachiy	llakichiy, llakirqachiy
Enternecerse	llakirqokuy, waqanayarqoy	llakikuy, llakikurquy,
		waqakuy
Enternecido, a	llakirqosqa, waqanayarqosqa	llakikurqusqa

Entonces	chay pacha, chay pachamanta, chikaqa	hinaptin, hinapbnqa, nispaqa
Entrada	haykuna, punku	yaykuna, yaykukuna, punku, qasa, yaykuy
Entrambos, as	pura, puraqa, puraqnin	puran, iskaynin
Entrañas	wiksa	wiksa uku
Entrar	yaykuy, haykuy	yaykuy, pasaykuy, salikurquy
Entrarse	yaykupuy, haykupuy	yaykukurquy, yaykurquy
Entregado, a	chaskichisqa	quykusqa
Entregador, a	chaskicheq	quq, chaskichiq
Entregar	chakichiy, qoy, sirpakay	quy, quykuy, chaskichiy
Entregarse	chaskichiykuy, sarpakakuy	qukuy, qukuykuy
Entretenerse	qaynakuy	samarikuy
Entrever	riku rikuriylla, tunpay, rikuriylla	tunpa tunpalla rikurquy
Entreverado, a	charqosqa, chaqrusqa	taqrusqa, takusqa, chapusqa
Entreverar	charqoy, chaqruy	taqruy, taqruy, takuy, chapuy
Entristecer	llakichiy	llakichiy, llakirqachiy
Entristecerse	llakikuy	llakikuy, llakikurquy
Entrojado, a	pirwasqa, taqesqa	pirwasqa, taqisqa
Entrojar	pirway, taqey, qollqay	pirway, pirwarquy
Enturbiado, a	qonchuchasqa	putkasqa
Enturbiar	qonchuyachiy	putkachay, putkayarqachiy
Enturbiarse	qonchuyay	putkakuy, putkakurquy
Enumerable	yupanalla	yupanalla
Enumerar	yupay	yupay, yuparquy
En vano	qasilla, qasinmanta, yanqalla, yanqanmanta	qasi, qasimanta, yanqa yanqamanta, yanqalla
Envejecido, a	paya payayasqa, machu, machuyasqa	paya payayasqa, machu, machuyasqa
Envenenado, a	miyusqa	hanpisqa
Envenerar	miyuy, miyuchiy	hanpiy
Envenenarse	miyuchakuy	hanpikuy, hanpikurquy
Enviado, a	kacha, kachasqa	kacha, kachasqa, rantin
Enviar	kachay, apachiy	kachay, apachiy, kacharquy
Enviudarse	ikmayay, pasuyay	qusan wañuchikuy, warmin
Epilepsia	wañuyaracheq unqoy	wañuy unquy
Epiléptico, a	unyoqniyoq runa	wañuy unquyniyuq
Epístola	qellqa	qillqa

Época	pacha	pacha
Equiparar	kuskachay	kuskachay
Equivocarse	pantay, pantarqoy	pantay, pantarquy
Era	wiñay, pacha	pacha-
Erguido, a	suní, sunryasqa	sayachisqa
Erguir	suniyay	huqarichiy, huqariy
Erguirse	suniyakuy	huqarikuy, uman huqariy
Erial	purum panpa	purun panpa, samaq allpa
Erizo	askanqoy	kichkasapa taksa uywa
Errado, a	pantaq, pantasqa	pantaq, pantariq
Errante	llaqtan llaqtan pureq	llaqtan llaqtan punq
Errar	pantay	pantay, pantarquy, muspakachay
Eructo	qakyay	kakyay, kakyarquy
Eructo	qakyay	kakyay
Escabroso, a	soqya, rumi rumi	rumi rumi, qachya
Escabullirse	chinkarqoy, chinkariy	qispikuy, lluptikuy
Escala	seqay	siqay, lluyay, arapay
Escaldado, a	llilliyasqa	ruparqachisqa
Escaldadera	llilli, lleqti	lliqti
Escaldarse	llilliyapuy, lleqliyay	lliqtiyay, rugarqachiy
Escalofrió	chirayay	chiriyay, katkatay
Escampado, a	usarisqa	usyasqa
Escampar	usariy, usipay	usyay, usyarquy
Escapada	chinkariy, llutkiy	lluptikuy, qispikuy
Escapar	chullarqochry, llutkichiy	lluptikuy, qispichiy
Escaparse	chullarqoy, llutkikuy	lluptiy, lluptirquy, qispíy, qispikurquy, pawakurquy
Escarabajo	aka tanqa	urunquy
Escarapilarse	llaksarqoy	chiriyarquy, mancharikurquy
Escarcha	qasa	riti, qasa
Escarchado, a	qasasqa	qasasqa, ritisqa
Escarchar	qasay	qasay, qasayuq
Escarmentado, a	wanasqa	wanasqa
Escarmentar	wanay, wanakuy	wanachiy, wanay, saqiriy
Escarpado, a	ranra ranra, soqya	ranra ranra, rumi rumi, qichqa qichqa
Escasamente	pisi pisilla	pisi pisilla, flaka ñakayta, sasataray
Escasear	pisiyay, pisiyachiy	pisiyay, pisiyarquy, michakuy
Escasez	muchuy	muchuy, wanay
Escaso, a	pisi pisi, pisi pisi aysasqa	pisi, taksa, uchuk, uchuylla,

		yankilla, mana llasaq	Espantoso, a	luHucharinapaq	inanrhaunkuq
		yachaywan	Esparcir	sikñiy	maqchiy,mastay,
Escatimosamente	yachaysapalla		Especia	asnasqa	chiqirqachiy
Escatimoso, a	yachaysapa, maqlla	yachaysapa, atuq, maqlla,	Especial	sumaq sumaq	maskipa
		atuq hiña, micha			akllasqa, waqaychasqa,
Esclarecer	illariy, pacha q'aqñin, paqarimuy	achikyay, achikyachiy,	Especialmente	puní	sumaqcha
		achikyaraqchiy, paqany	Espejo	lirqo, nrpu	astawan
Esclarecido, a	jllarisqa	paqarisqa, achikyasqa	Espera	suyana	qawakuna qispi
Escoba	pichana	pichana	Esperar	suyay, suyakuy	suyay, suyakuy
Escocer	seqsey	siqsiy, rupay, nanay,	Espesado, a	pipuyasqa	suyay, suyarquy
		urutiyaq	Espesar	pipuyachiy	pipu, pipuyarqusqa
Escogedor, a	akllaq	akllaq	Espeso, a	pipu	pipuchiy, pipuyachiy
Escoger	akllay	akllay, akllarquy	Espia	chapa	pipu, pipuyasqa, pipuy pipuy
Esconder	pakay	pakay, pakarquy, panparquy	Espigado, a	parwayasqa	rikuykachaq, uayykachaq
Esconderse	pakakuy	pakakuy, pakakurquy	Espigando	parwayachkan	parwayasqa
Escondidamente	paka pakalla	pakalla, manarikuslla	Espigar	parwayay	parwayachkan
Escondite	pakakuna, chinkana	pakakuna	Espina	kichka	pallapakuy
Escorpión	sira sira	atuq atuq	Espinar	kichka kichka	kichka kichka
Escozor	seqsey	siqsiy, nanay, rupay, siqsi	Espinazo, a	kichkasapa, kichkayoq	hawan tullu
Escribir	qellqay	qillqay, qillqarquy	Espinilla	hawan tullí/	chaki sinqa
Escrito	qellqa	qillqasqa	Espinoso, a	kichkasapa, kichkayoq	kichkasapa, kichka kichka
Escritor, a	qellqaq	qillqaq	Espíritu	nuna, anima	anima
Escrúpulo	manchapakuy	manchapakuy, manchay	Esplendor	chinpu, llipli	llipipiq llipipikyaq, kanchaq,
Escucha	uyapakoq	watiqay, usariq			kanchanq
Escuchar	uyankuy	uyankuy, uyany	Espontáneamente	kikillamanta	sunuqmanta,
Escucharse	llutkirqoy	qispikuy, lluphuy			munayninmanta,
Ese, a, o	chay	chay, pay, wak, wakqa			kikinmanta munaq
Esforzado, 3	sinchi, sinchichakoq, kallpanchasqa,	kallpachakuq	Esposo, a	qosa, warmi	qusa, warmi
	kallpachasqa		Esputar	llawsay	tuqay, tuqarquy
Esforzada, a	sinchichaq, kallpanchaq	kallpanchachikuq,	Esputo	llawsa	tuqay, tuqasqa
		kallpaqukuq	Esqueleto	aya tullu	tullukuna
Esforzar	sinchichay, kallpanchay	sinchichay, kallpanchay,	Esquilado, a	rutusqa	rutusqa
Esforzarse	smchtchakuy, kallpanchakuy	sinchichay, kallpanchakuy,	Esquilar	rutuy	rutuy,rulurquy
		sinchichakurquy	Estable	takyayq, takyasqa	taqya, taqyasqa, hinapaq,
Esmerarse	sumaq rurakuy	allin ruray			hinakakuq, hmapi tiyaq
Esófago	tunqur	tunquri, millputi	Establecer	takyachiy, kamachiy	ruray, kamachikuy
Espalda	wasas	wasas, qipa	Establecerse	llaqtayakapuy, tiyapuy	kakuy, karayay, yachakuy
Espaldado	wasapa	wasapa	Estaca	takarpu	takarpu
Espantable	manchana, manchachikoq	manchachikuyapaq	Estancia	tiyana	chakra wasi
Espantadizo, a	manchapakoq	manchapakuq, manchakuq,	Estanque	qecha	qicha
		mancharikuq	Estañó	chayanta, yutaq titi	yuraq lili
Espantado, a	manchansqa	mancharisqa	Estar	kay	kay, karquy
Espantar	manchachry	manchachiy, manchanchiy			
Espantarse	manchankuy	manchar ikuy			

Estatura	sayay	sayay, chikan	Excesivo, a	yupa, ancha	manchay, llunpay
Este, a, o	kay	kay	Excluido, a	qarqosqa	qarqusqa, hurqusqa,
Estéril	qomi, urwa, mana wachaq	mana wachaq, manawachakuq	Excluir	qarqoy	sapaqchasqa
Estiércol	wanu, aka, taqya	wanu, aka, taqya, ispay	Excremento	aka	rakiy, akilay, wischuy
Estimable	y upa, yupayoq, yupayniyoq	kuyapaslla, kuyayllapaq	Excusar	rimaykuy, llullaykuy	wanu, ispay, aka
Estimar	yupaychay	yupaychay, kuyay	Excusarse	llullaykapuy	rimapuy, amachay
Estimular	tanqa tanqariy	lukupay, tuqipayaq	Execrable	chaninpi millana	mana munay, mana anri niy
Estimulo	tanqana	puya	Execrado, a	chaninpi millasqa	chiqnina, fiakana
Estipular	rímakuy	rímanakuy, kamachinakuy	Execrar	chaninpi millay	ñakasqa
Estirado, a	chutasqa, chutansqa, aysasqa	chutasqa	Exentado, a	wakichisqa	ñakay, chiqniy
Estirador, a	chutaq, chutareq, aysaq	chutaq, wiñachiq, aysaq	Exentar	wakichiy	rakisqa
Estirar	chutay, chutariy, aysay	chutay, wiñachiy, aysay, aysarquy	Exequible	ruranalla	rakirquy, akllarquy
Estirarse	chutakuy, chutarikuy	chutakuy, chutakurquy, chutarikurquy, wiñakurquy	Exhalación	samay, wapsiy, asnay	ruranalla
Estómago	wiksa	iqi, wiksa	Exhortado, a	anyasqa, anyaykusqa	samay, wapsiy, asnay, wapsirquy
Estremeciéndose	kununusqa, chapchisqa	katkatasqa	Exhortante	anyaq, anyaykoq	anyasqa
Estribar	takyachiy, tusay	tiyay, tiyarquy, b'yarqachiy, qimichiy, qimikuy	Exhortar	anyay, anyaykuy	anyaq
Estropeado, a	maqasqa	maqasqa	Exigible	mañapayakunalla	rimapayay, anyay
Estropeador, a	maqaq	maqakuq	Exigido, a	mañapayakapusqa	mañanada
Estropear	maqay	maqay, maqarquy	Exigir	mañapayakapuy	mañapasqa, mañasqa
Estudiante	yacbaq	yachaq, yachakuq	Eximido, a	wakichisqa	mañay, mañapy, sinchichay
Estudiar	yachay	yachay, yachakuy	Eximir	wakichiy	rakisqa
Eternamente	wiñay wiñay, wiñaypaq	wiña wiñaypaq	Eximirse	wakikapuy	rakiy
Evaporado, a	wapsisqa	wapsisqa	Existente	kaq, kayniyoq	mana munay, mana anri niy
Evaporar	wapsiy	wapsiy, wapsirquy	Existir	kay	kaq, kawsaq
Evasión	qespirqoy	qispikuy, lluptikuy	Exonerado, a	wakichipusqa, kacharisqa	kay, kawsay, karquy
Evitar	anchukuy, anchurikuy	anchukuy, asukuy, suchukuy	Exonerar	wakichipuy, kachariy	samachisqa, rakisqa
Evocar	waqyarikuy	waqyaríy, waqyarikuy	Exorable	uynikoq, uyakoq	samachiy, saqiy, rakiy
Examinar	tapupayay, tapuykachay	tapupayay, taripay, watukuy	Exorcizar	supayta, qarquy	uynuq, uyarikuq
Examinarse	tapupayakuy, sonqo taqwi	qawapayay	Expatriado, a	qarqosqa	supayta qarquy, supayta wischuy
Exangüe	mana yawarnryoq	patachakuy	Expatriar	qarqoy	qarqusqa, karunchasqa
Exánime	wañunayaq	mana yawarniyuq	Experimentado, a	yuyayniyoq, yachayniyoq, kuyayniyoq	llaqtanmanta huk llaqtaman qarquy
Exceder	yalliy	aya hiña, wañusqahina	Experimentar	yuyayniyoq, yachay	yachayniyuq
Excelente	qollana, suHullmanta allin	yalliy, llallirquy	Expiar	muchuy	mally, yachay
Excelso	sapay, qollana, apu	sumaq, allin	Explicado, a	yachachisqa	muchuy, panpachay
Excepto	ichaqa ama	anaq, pachapi apu	Explicador, a	yachacheq	yachachisqa, willasqa
Exceptuado, a	sapaqchasqa	manan, ama	Explicar	yachachiy	willaq, yachachiq, rikuchiy
Exceptuar	sapaqcnay	rakisqa	Explorado, a	yanasqa	yachachiy, willay, rikuchiy
		rakiy, sapaq chay			riqsisqa, maskasqa

Explorador, a	yanay, kamani puriy	riqsiy munay, yachay munay, maskay, tapuykachay
Explotador, a	mirachikoq	hurquy, hurqukuy
Exponerse	mana allinman churakuy	churakuy, churakurquy, rikukuy, rikukurquy
Expresar	rimay, rimariy	niy, rimariy, willakuy, yachachiy
Expulsar	qarqoy	qarquy, wischuy
Expurgar	pichapay	pichay, sumaqchay
Extenderse	mirarqoy, uyaychatakumuy	puriy, pasay, karuman chayay
Extenuado, a	suksuyasqa, tulluyasqa	mana kallpayuq, tullu
Extenuar	suksuyachiy, tulluyachiy	tullurqachiy
Extenuarse	suksuyapuy, tulluyapuy	tulluyakuy
Extenuativo, a	suksuyachikoq, tulluyachikoq	tulluyachikuq
Exterior	hawan	hawan, hawa, uyan
Exteriormente	hawanmanta	hawallanpi
Exterminado, a	qollochisqa	chínkachisqa, qullurichisqa, paqwayasqa
Exterminar	qollochiy	puchukay, chinkachiy, qullurichiy, hawanchasqa
Externo, a	hawa	hawa, hawanchasqa
Extinguióle	tukurqachinalla	tukuqlla, puchukaqlla
Extinguir	tukurqachiy	tukurquy, puchukarquy, wañuchiy
Extinguirse	tukurqokuy	puchukakurquy, tukukurquy, paqwakurquy
Extirpado, a	tukuchisqa	paqwasqa, qullurqusqa
Extirpar	tukuchiy	tukuchiy, chutay, aysarquy
Extraer	hurqoy	hurquy, chutay
Extranjero, a	karu karu llaqtayoq, wak llaqtayoq	karu runa, hawa runa huk llaqtayuq runa
Extraño	may maylla kaq	huk llaqtayuq runa
Extraviar	chunkachiy, pantachiy	pantachiy, pantarqachiy
Extraviarse	chmkapuy, pantapuy	pantay, mana allinkawsayniyuq, pantakurquy

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras glotalizadas)	
Echar	wisch'uy, hich*ay	wischuy, wikapay, qarquy, hichay, hicharquy
Echarse	wikch'urqokuy	challpukuy, challpukurquy
Egoísta	ch'ikikoqsonqo	ktkillanpa munaq
Elegante		ch'antasqa, ch'antakoq
Elegir	ch'iklluy	sumaq pachasqa
Eliminado, a	faqasqa	aklla, akllakuy
Eliminar	t'aqay	rakisqa, suchuchisqa
Emanciparse	faqakapuy, faqakatakuy	rakiy, anchuchiy, hurquy
Embadurnado	llumch'isqa	rakikurquy, sapaqchakuy
Embadurnar	llumch'iy	llutasqa
Embarcación	wanp'u	llusiy, llutay, chapuy, llunki
Embarrado, a	t'uruchasqa, llut'asqa	wanpu
Embarrar	t'uruchay, llut'ay	llutasqa
Embarrarse	t'uruchakuy	mituchay, laqay, llutay, llusirquy
Embrutecerse	p'anrayaq, p'anra tukuy	mituchakurquy, chapukurquy, qanrachakurquy
Embrutecido, a	p'anrayasqa	asnuyay, asnuyarquy
Embudo	hillp'una	asnuyasqa
Embutido, a	sat'isqa	hillpukuna
Embutir	sat'iy	winasqa
Emigrante	ch'usapoq	winay, winapay, satiy
Emigrar	ch'usakuy	ayqikuq, pasakuq
Empalmador, a	t'inkisqa	llaqtanta saqirquy, kasqanmanta rípuy
Empalmar	t'inkiy	tinkisqa
Empanada	huminta	tinkiy, tinkirquy, watarquy
Empañada	p'intusqa	huminta
Empapado, a	hoq'o, charan	maytusqa
Empapar	hoq'okachay, ch'aranchay	muyusqa, pitqusqa
Empaparse	hoq'ochakuy, ch'aranchakuy	uqurqachiy, nuyuchiy
Emparedado, a	llut'asqa	nuyukurquy, nuyurquy, chapukurquy
Empequeñecerse	huch'uyapuy	pirqarqusqa
Empleado, a	llank'ay kamayoq	taksayay, uchukyakurquy
		ruranayuq

Emplear	llank'achiy	zurachiy
Empuñador, a	hap'eq	hapiq, aptiq
Empuñadura	hap'ina	hapina, aptina
Empuñar	hap'iy	aptiy, aptirquy, hapiy
Enano	t'inri	umutu, uchuklla, akapalla, ñutu
Encajado, a	sal'isqa	satisqa
Encajar	sal'iy	satiy, winya, churay
Encalvecer	p'aqrayay	paqlayay, paqlarquy
Encarcelado, a	wichqasqa	wichqasqa
Encarcelar	wichq'ay	wichqay
Encerredado, a	wichqasqa	wichqasqa
Encerrada, a	wichq'aq	wichqaq
Encerrar	wichq'ay	wichqay, wichqarquy
Encelarse	wichq'akuy	wicftakuy, wichqakurquy
Encoger	q'enlichiy	qintichiy, chintirqachiy
Encogerse	q'entipuy, such'uyay	chintipakurquy, qintikuy, chumurquy
Encogido, a	q'enlisqa, such'uyasqa	qintichisqa, chintisqa
Encorvado, a	k'umuyasqa, k'umuykusqa	kumuyasqa, purku
Encorvar	k'umuchiy, k'umuykuchy	kurkuyarqachiy, wiksuyarqachiy
Encorvarse	k'umupuy, k'umukuy	kurkuy, kurkukuy
Encrespado, a	k'upayasqa	chukchan churuchisqa
Encrespar	k'upayachiy	chukcha churuchiy
Endulzado, a	misk'ichasqa, mach'eq	miskiyachisqa
Endulzar	misk'ichay, mach'ilay	miskiyachiy, mliskiykachiy
Endulzarse	misk'iyay	miskikurquy, miskirquy
Endurada, a	mich'a	micha, maqla
Engendro	waq'a runa	sullu
Enhilado, a	q'aytuchasqa	qaytuchasqa, ustuchisqa
Enhilar	q'aytuchay	qaytuchay, ustuchiy
Enhuecado, a	hut'ukusqa, t'uqosqa	uchkusqa, pukruchasqa
Enhuecar	hukuy, foqoy	uchkuy, pukruchay
Enjuagar	ctiuyanay	chuyanay, yawiy, yawirquy
Enjuagarse	muqctiikuy	chumchikuy, chumchikurquy, muqchikuy
Enjugar	ch'aklchiy	chakichiy, pichay
Enlodar	t'uninchay	qachachay, mituyachiy
Enlutado, a	yana pacha, p'achallisqa	yanawan pachachisqa
Enlutarse	yanawan p'achakuy	yanawan pachasqa
Enredador, a	ch'arwiy	simi aslaq

Enredar	t'anpayachiy	arwirquy, arwiqach'iy, llikachiy, tanpach'iy
Enronquecerse	ch'akayapuy	sagrarquy, saqramurquy
Enronquecido, a	ch'aka kunak, ch'akayasqa	raku kunka
Enroscado, a	q'ewi, q'ewisqa	arwikurqusqa
Enroscar	q'ewiy	arwiy, arwirquy
Enroscarse	q'ewikapuy	arwikuy, arwikurquy
Enrostrar	ch'atay	uyanchay, hurquy
Ensordecer	roqt'uyay, roqt'uyapuy	upayachiy, upayarqachiy, upayay, upayarquy
Enterrador, a	p'anpaq	panpaq
Enterrar	p'anpay	panpay, panparquy
Enterrarse	p'anpakuy	panpakuy, panpakurquy
Entenado, a	p'anpasqa	panpasqa
Entibiar	q'uñirichiy	quñirichiy, quñirykachiy
Entoldarse	llant'urayay	puyurquy, puyukarqamuy, llanutukuy, llantukurquy
Entontecer	p'anrayay	upayachiy, upayarqachiy
Entontecerse	p'anrayay	upayarquy, uparquy
Entrañas	fiat'i	wiksa uku
Entrometerse	sat'ipayakuy, mich'ukuy	takukuy
Enturbiado, a	q'ata	putkasqa
Enturbiar	q'atayachiy	putkachay, putkayarqachiy, qunchuchay
Enturbiarse	q'ata tay	putkakuy, putkakarquy
Envejecido, a	mawk'a, mawk'ayasqa	mawkasqa, mawkayasqa
Envejecerse	mawk'ayay, mawkayapuy	mawkayay, mawkarquy, tukuy, ataparquy
Envidia	ch'ikikuy	chiqni
Envoltorio	mayfu, p'istuna, q'epina	maytu, maytuna
Envolver	mayfuy, p'istuy, q'epichay,	maytuy, qatarqachy, qillpuq, waytukuy
Envolverse	walt'ay, q'enpiy mayt'ukuy, p'istukuy	wakurquy maytukuy, wankukuy, qatakurquy, panpakuy
Envuelto, a	mayfusqa, p'istusqa	maytusqa, qillpusqa, pintusqa, wankusqa
Epidemia	unqoy q'oñiry	hatununqiry, ratakuqunquy
Equipaje	q'epi	qipi, palta
Eruclar	haq'ay	katay, kakyar
Eructo	haq'ay	kakyay
Escarbado, a	hall'isqa, hasp'isqa	aspisqa, achpisqa

Escarbar	hallp'iy, hasp'iy, k'atkiy	aspiy, achpiy, aspirquy, achpirquy, uchku ñaqchasqa, tisasqa
Escarmenado,a	t'isasqa	tisay, paskay
Escarmenar	t'isay	micha, michakuq
Escatimador, a	mich'a, mich'akoq	michakuy, rakiy
Escatimar	mich'akuy	achikyay, achikyachiy, achkyarqachiy, paqariy
Esclarecer	pacha q'aqñin	paqarisqa, achikyasqa
Esclarecido, a	k'ancharisqa	siqsiy, rupay, manay, uru
Escocer	k'aray	tiyay mati
Escudilla	p'uku	maskakachaq, tapuykachaq
Escrudiñador, a	k'uskiykachaq, t'aqweq	maskay, maskaykachay, tapupayay, tapuykachay
Escrudiñar	k'uskiykachay, t'aqwi	hanpatu
Escuerzo	ch'eqla	chumasqa
Ecurrido, a	ch'irwasqa, ch'umasqa	tukuy, sutuchiy, chumay
Ecurrir	ch'irway, chumay	tinkisqa
Eslabonado, a	t'inki f inki	tinkinakuy, tinkinakurquy
Eslabonarse	t'inkichakuy	qumir rumi, qisqi rumi
Esmaralda	q'omer umiña	chiqisqa, mastasqa
Esparcido, a	chequesqa, mast'asqa	chiqirqachiy, maqchiy, mastay
Esparcir	ch'eqechiy, mast'ay	chiqipuy, chiqikurquy
Esparcirse	ch'eqepuy	waska, paqpa
Esparto	ch'ilfrwa, q'oya ichu	taksa kaspicha
Espátula	k'isuna	miskisqa
Especia	mach'in, misk'in	wañuy, wañurquy, pitiy
Espirar	p'irjraqoy	pusukuy
Espumar	laq'ay	muyuykuna
Esquina	k'uchu	mana munasqa, mana H anisqa
Esquivado, a	t'illayasqa	asuy, asukuy, anchukuy, asurikuy
Esquivar	t'illayay	pakaykachakuq, mana aniq mita
Esquivo, a	filia	kichakuy, tuqyay, tuqyarquy
Estaciones	mifa	punpunyay, pun pun niy
Estallar	foqyay	harkay, harkachiy
Estallido	p'un p'u nty	wanu, ispay, aka, taqya
Estancar	harkay	rupay mita
Estiércol	q'awa	tuksiy, satiy satirquy
Estío	ruphay mit a	
Estoquear	saf ry, t'urpay	

Estorbador, a	haik'akuy, clieqmichiy	harkakuq, michakuq
Estorbar	hark'akoq, ch'eqmicheq	harkay, michakuy, amachay
Estrangular	siq'oy	sipiy, sipirquy, kunkanta tiqy
Estrechado, a	mat'isqa, k'ichkisqa	kichkichasqa
Estrechada, a	hark'akuy, k'ichkichaq	kichkichaq
Estrechar	mat'iy, k'ichkichay	kichkicharqachiy
Estrecharse	mat'ikuy, k'ichkinakuy	kichkikuy, k'ichkikurquy, ñitinakuy, ñitinakurquy
Estrujado, a	q'apisqa	llapisqa
Estrujador, a	q'apeq	iíapipayaq
Estrujar	q'apiy	llapiy, llapirquy, qapiy
Estúpido, a	p'anra	chukru, asnuyasqa
Evasión	llusp'irqoy	qispikuy, llupt'kuy
Evidente	sut'in	chiqan chiqan, kaqla
Evidenciar	sufinchay	chiqanchay
Exactamente	hunt'asqa	chiqallanpi, chiqallan
Exánime	pitinayaq	ayanina, wañusqahina
Excavado,a	hasp'isqa	aspisqa
Excavar	hasp'iy	aspry, aspirquy
Excremento	hatun ispay	wanu, ispay, aka
Exhumado, a	aya hasp'ina	aya panpasqata hurqusqa
Exhumar	aya hasp'iy	aya panpasqata hurquy, panpasqata hurquy
Exornado, a	en antasqa	sumaqa, alnchasqa
Exornador, a	ch'antaq	allichay, sumaqchaq
Exomar	ch'antay	allichay, allicharquy, allichapayay
Exornarse	ch'antakuy	allichakuy
Expeler	wikch'uy	wischuy, wikapay
Experimentar	yuya hap'iy	malliy, yachay
Explosión	foqyay	tuqyay
Expoliador, a	ch'oteq	qichukuq, waykakuq
Expoliar	ch'utiy	qichurquy, waykarquy
Exponer	sufinchay	churay, rikuchiy, qawachiy, yachachry
Exprimido, a	ch'awasqa, ch'irwasqa	qapisqa
Exprimidor, a	ch'awaq, ch'irwaq	qapiq
Exprimir	ch'away, ch'irway	llapiy, chumay, qapiy
Expulsivo, a	wikch'uchikoq hanpi	wischuchikuq
Exquisito, a	misk'i mach'eq	miskichalla
Extender	mast'ay	mastay, mastariy, mirachiy
Extraer	sik'iy	hurquy, chutay

Extremidad k'uchu
 Exhibéro, a hanuk'asqa
 kuchu, tukuynin,
 puchukaynin
 anukasqa wawa,
 mamanmanta rakisqa

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras compuestas)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Efímero, a	mullphayaq	pasarquqlla, chmtaqlla
Embravecer	phiñayay, phiñatukuy	piñachiy, piñarqachry
Embravecere	phiñayapuy, phiñatukuy	piñakuy, piñakurquy
Embravecido, a	phiñayasqa, phiñatukusqa	pinarqusqa
Empañado, a	qhoqayasqa	antayasqa, qanrachasqa
Empañada	walltnasqa	waltusqa
Empañar	qhoqayachiy, wallihay	antayachiy, qanrachay
Empedrado, a	khallkisqa	nmiwan panpayachtsqa
Empedrador, a	khallkiy kamayoc	rumwan panpayachiy
Empedrar	khallkiy	panpata rumichay
Empeñar	usqha usqhachiy, usqharqachiy	utqachiy, utqaykarqachiy,
Emplumar	phuruyay	puruchakuy
Emporcado, a	qhellchasqa	qanrachasqa
Emporcar	qhellchay	qanrachay, qanracharquy,
Encogerse	unphuyay	qachacharquy chintTkurquy, pjnoarikurquy, chintikurquy, pinqarikurquy
Encolerizado, a	phiñachisqa	piñakurqusqa
Encolerizar	phiñachiy	piñarqachry
Encolerizarse	piñakuy	piñakurquy, piñarikurquy
Enfadar	phiñarichiy	piñachiy, piñarqachry
Enfadoso, a	phiñachikoq	piñachikuq
Enfurecerse	phiña phiñakuy	piñakurquy
Enfurecido, a	phiña phiñasqa	piñakurqusqa
Engrosado, a	rakhuyasqa	rakuyasqa
Engrosar	rakhuyay, rakhuyachiy	rakuyachry, yakuyarqachiy, wirayay
Enojado, a	phiñasqa	piñasqa
Enojar	phiñay	piñachiy, piñarqachry
Enojarse	piñakuy, phiñanakuy, phiñanachikuy	piñakuy, piñakurquy, piñanakuy
Enojoso, a	phiñachikoq	piñachikuq
Enredadera	lluqa raphi	arwikuq, arwi arwi
Enriquecer	qhapaqyachiy	apuyachiy
Enriquecerse	qhapaqyay	apuyay, apuyarquy, qullqi huñuy, qullqi huñurquy

Ensuciado, a	qhelli, qhellichasqa	qanrachakusqa
Ensuciador, a	qhellichaq, qhanrachaq	qanrachaq, qachachaq
Ensuciar	qhellichay, qhanrachakuy	qanrachakuy, qanrachakurquy, qachachakuy
Ensuciarse	qhellichakuy, qhanrachakuy	qanrachakuy, qanrachakurquy, qachachakuy
Entibiado, a	llaphiyachisqa	quñirchisqa
Entibiar	llaphiyachiy	chiriyachiy, chiriyay
Entoldarse	phuyurayay	puyurquy, puyukarqamuy, ilantumuy, llantukurquy
Entontecer	phusqesyay	upayachiy, upayarqachiy
Enristecer	phufichiy	ilakichiy, llakirqachiy
Escampado, a	phaksarisqa	usyasqa
Escampar	phaskariy	usyay, usyarquy
Escupido, a	thoqasqa	tuqasqa
Escupir	thoqay	tuqay, tuqarquy
Escupirse	thoqanakuy	tuqanakuy, tuqanakurquy
Escurrirse	chhullarqoy	qispikuy, qispikurquy, lluptikuy
Espectador, a	qhawaq	rikuq, qawaq
Espectar	qhaway	qaway, rikuy
Espesado, a	sankhuyasqa	pipuyarqusqa, pipu
Espesar	sankhuyachiy	pipuchiy, pipuyachiy
Espeso, a	sankhu	pipu, pipuyasqa, pipuy pipuy
Espía	qhawmiway	qawapayay, qawarayay
Esputar	thoqay	tuqay, tuqarquy
Esputo	thoqay	tuqay, tuqasqa
Estimar	qhawapayay	yupaychay, kuyay
Estomudar	achhiy, chhulliy	aqchiy, qaqchiy
Estremecer	khatatatachiy	katkatatachiy
Estremecerse	khatatatay	katkatay, katkatarquy, Katkatatarquy
Estremecido, a	khatatataq	katkatatasqa, kuyasqa
Estropéelo, a	thatasqa	maqasqa
Estropear, a	thataq	maqakuq
Estropear	thatay	maqay,maqarquy, maqaparquy
Estúpido, a	phoqes	chukru, asnuyasqa
Exacerbar	ancha phiñachiy	piñarqachiy
Exhibido, a	qhawachisqa	qawachisqa, rikuchisqa
Exhibidor, a	qhawacheq	qawachiq, r

Exhibir	qhawachiy	qawachiy, rikuchiy
Exhibirse	qhawachikuy	qawachikuy, rikuchikuy

F

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras simples)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Fabricante	wasícnaq, ruraqe, kamayoq	ruraq, ruraeniq
Fabricar	wasi hatarichiy, ruray	ruray, wasichakuy
Facial	uya	uya, ríkchaynin, rikchay
Fácil	ruranalla	rurapaslla, ruranalla
Fácilmente	atinada, maki	utqayila, mana sasachakuspalla
Factible	atikoq, ruranalla, atiylla	rurana, atina, atipanalla
Facundia	sumaq rimaq	allin rimaq, sumaq rimaq
Facundo	sumaq simi	sumaq rimaq, rimaysapa
Faja	suyu, chunpi	chunpi, wiqawwata
Fajado,a	chunpisqa	chunpichisqa, chunpikusqa
Fajar	chunpiy	chunpichiy, watay
Fajarse	chunpikuy, chunpillikuy	chunpikuy, watakuy
Falaz	yukakoq, yucaq	Hulla, llullakuq
Falda	aksu, aqsu	millqay, wali
Faldear	kinraykuy	kinray, kinrayllanta riy, kinranpa riy
Falible	pantaq	pantaq, pantanalla
Falsamente	llullasqa, ñukñasqa	lluJlawan, llullakuywan
Falsísimo, a	cheqaqmanta, Hullá	llunpay Hullá
Falso, a	iskayllu, iskay uya, nukña, pallqo, panta	Hulla, yanqa
Falta	huerta	hucha, huchallikuy
Faltar	pisiy	mana kay, wanay, mana taríkuq
Fama	yachasqa kay, uy aykay	su ti rurasqan
Famélico, a	yarqasqa	yarqasqa, llunpay yarqasqa
Familia	ayllu, kawri, sana	ayllu, huk wasillapi kaq
Famoso, a	atawchi, uyay runa, reqsisqa, yachasqa	sutisapa, riqsisqa
Fanega	tupu	tupu
Fanfarrón, a	anchaykachaqaq, haqlla, rimaysiki	chuchifla, wala kiru
Fanfarronear	anchaykachay	artirquy
Farmacéutico, a	hanpi kamayoq	hanpi ratikuq
Fastidiar	mahichiy, amichiy, pukllapayay, turiyay	piñachiy, amirqachiy
Fastidiarse	mahiy, amikuy	amirquy, piñakurquy

Fastidioso, a	mahichikoq, amichikoq, pukllapayakoq, turíyakoq	piñachikuy
Fático, a	choqentullu, waylala	upa, puqis
Fauces	tonqor	tunqur
Fautor	yanapaq	yanapaq, yanapaqñin
Favorecedor, a	yanapaqe, yanapakoq, amachaq	yanapaq, yanapakuq
Fe	iñiy, inina, iniy	ñiy
Feble	wayraq apayKacnanan, urmaqlta, waqllaqlla	túliu, mana'Káhpayuq, tqu runa, unpuruna
Fecundo, a	miraywa, mirara, wachaq, ruuroq, miraq	miraq, wachaq
Felicida	wawan sipeq, churín wañucheq	churín wañuchiq, wawan wañuchiq
Felicidad	ataw, kusi kay, kusi qellpu, kusi kuy, kusi sami, qellpu	sami, samilla, kusi kawsay
Felicitar	kusichay, rmaykuy, napaykuy	rimaykuy, rímaykukuy
Feliz	kusi, kusisqa, kusi samiyoy	kusi kawsakuq
Femenino,a	warmi, china	warmi, china
Fémur	chaka tullu	maman tullu, chaka tullu
Fenecer	wañuy, tukuy, wañupuy, tukukuy	wañuy, wañukuy, tukuy, chikay, ullurquy, paqway puchukay
Feo	millay uya, millay	millakuypaq
Fermentado, a	poqo, poqosqa	puqusqa
Fermentar	poqochry, poqoy	puquy
Fementarse	poqopay, poqorqoy	puquy, puqukuy
Fermento	poqocheq, qonchu, poqochina	qunchu
Feroz	salqa, chawa, sinchi, awcha	piñasqa
Fértil	wvanu, ruuroq allqa	allin atipa, sumaq allqa
Fertilizar	wanuyachiy, wanuchay, yakay	wanuyachiy, wanuchay
Fervientemente	sumaq rawraq sonqowan	sumaq rawraq sunqulla
Fervorizar	sumaq sonqo rawracheq	kallpanchay
Fervorizarse	sumaq sonqo rawrariqay	kallpanchakuy
Féretro	aya wantuna, kallapa	aya apaña, aya wantuna
Ferro	qellay sonqo	ancha, pina runa
Fetidez	putututu, asnay	asnay, sanan
Fétido, a	asnaq, putututoq, putun neq	llunpay asnaq
Feto	sullun, sullu	sullu, llullu, wawa
Fiador, a	ranrin, yanapaqe	manuq
Fiambre	chirí aycha uchú, qoqowa, qoqaw, qoqawi	quqaw, milkapa
Fiar	manuy	manuy, manukuy, quy, quykuy

Fiarse	manukuy	manukuy, chaskiy
Ficción	llullapa, mukmuy	Hulla, llullakuq
Fiel	takyaq sonqo, sullull, allin kawsaq	allin kawsaq
Figurista	achacha	pukllakuna
Fijarse	takyay	sapichakuy, takyarquy
Fila	sinri, wachu, sinku, qati qati	siqi
Filtrado, a	süysusqa	süysusqa, sutuchisqa
Filtrador, a	suysuq	suysuq, sutuchiq
Fin	tukuykuy, tukuy, tukukuy	tukuynin, puchukaynin, tukuy
Finado, a	wañusqa, wañoq, wañupoq	wañukusqa
Finalizado,a	tukusqa	puchukasqa, tukusqa
Finalizar	tukuy	puchukay, tukuy, tukurquy
Finalizarse	tukukapuy	paqway, paqwarquy, puchukay, puchukakurquy
Fingido,a	iskayllu, tukoq	llullaq, Hulla, tukuq
Fino, a	cheqamanta allin, sumaq	sumaqcha, sumaqchalla
Firmado,a	suti qellqasqa	sutin qillqasqa
Firmador, a	qellqaq, qellqapu	qillqaq
Firmar	qellqay, suti qellqay	sutin qillqay, sutin churay
Fiscalizar	sipsikay	pinqay, pinqapayay, pinqarqachiy
Firme	takyasqa, qaqa, chuchu, takyaq	takyasqa
Flaco,a	tullu, sukyaq, sukyasqa	tullu, tulluyasqa
Flagrar	yawrariy, rawray	kunyay, rawray, achikyay
Flamenco	pariyana	pariyuna
Flaquear	pisipay, suksukyay, tulluyay	iquyay, irkiyay
Flauta	qena, pinkuyllu, lawatu	pinkuyllu, qina
Flema	llawsa	lawsa
Flemático, a	kachasa, aran siki	qilla
Flemoso,a	llawsayoq, llawsasapa	lawsasapa
Flexible	chutakoq, llamsu	pataraykachakuq
Flojamente	qellakuywan	qillanakuywan, samaykachastin
Flojedad	qellakuy, qellakachay	qillapakuy, qillakuy
Flojera	qellakuy	qillanakuy
Flojo,a	waya, pisipasaya, mawia, hayra, qella	qila, waya, llankaymanta ayqiq
Fontana	pukyu, puku	pukyu, yaku, yakuyuy
Foresta	wayllapata, yunka, pawqar pata	wayta pata, waylla panpa
Forastero, a	hawa llaqtayoq, tumaqaya, karu llaqtayoq, hawa llaqta runa	huk llaqtavuuq runa
rQICrYrQ 3	kallpa sapa, kalioayoq	kallpasapa, sinchi kaHn ^{9***!}

Formal	yupa, yuyaysapa, chanin	yuyay niyuq runa
Formidable	hatun karay, ancha manchana	llunpay manchachikuy, lunpay hatun
Fortalecer	smchichay, kaiipachay	smchichay, kaiipachay
Fortalecerse	sinchichakuy, kallpachakuy	kallpachakuy
Fortalecido, a	sinchichasqa, kallpanchasqa	kallpa nchakusqa
Fortaleza	pukara, kallpa, sinchikay	kallpa, pukara
Fortificado, a	kallpayach'isqa	kallpayasqa
Fortificante	kallpayacheq	kallpayachikuy
Fortificar	kaiipachay	kallpayachiy
Fortuna	sami	kapuqnyuq
Fragilidad	huchasapa sonqo kay	pakiykachakuy, urmaykachay
Fragoso,a	soqlla soqlla ñan	qachka ñan, kichki ñan
Franco,a	hawa sonqo, qokoqlla, ancha qokoq	alin runa, alin sunquyuq
Fraternidad	wawqe panatin munanakuy	wawqipurakuyanakuy
Fratricida	wawqin wañuchiq	wawqin wañuchiq
Fraude	chawka, ñukñay	suwakuy, suway
Fraudulento, a	ñukña, ñukñaqoq	Hulla atuq runa
Frazada	qata, qatana, chusi	qata, qatakuna
Frecuentar	pasaqlla watukoq,kachay, kutinpay	ruraykachiy, kutitikray
Frecuentemente	pasaqlla, ñataq ñataq, yapa yapa, sapa kutichay kuska	pasaqlla, sapakutilla, qatjlla, qatislla
Frente (en)	chinpapi, chinpa	chinpa, chinpapi
Frente a frente	uya pura, chinpa chinpalla, chinpa chinpa, patachay	chinpa chinpalla
Fresco,a	chiriyay, chayllaraq rurasqa	chirisqa, tunpa chiri
Frialdad	chirikay, chiriyay	chirikuy, chiri
Frijol	poroto	pururu
Frío	chiri	chiri, chincha
Friolento,a	chirikulla, chirichikoq	chiri manchaq
Fnsado, a	pillchasqa	pillchasqa
Frisador, a	pillchaq	pillchaq
Frisar	pillchay	pillchay, pillcharquy
Fritanga	chicharu	qapsan
Frito	chicharusqa	alichasqa
Frontera	tukukuynin, qayllan	tukuynin, puchukaynin
Frugal	wakcha mikhuq, paqtaslla kawsaq, sasi	wakcha mikuy, wakcha hinalla kawsaq
Frutal	ruruq sacha	ruruyuq, ruruq malkí
Fruto	ruru, añawi, wayu	ruru
Fugarse	chinkapuy, chinkakuy	qispikuy, lluptikuy
Fulano, a	huk runa	kay, wak

Fulgente	llipleq	llipikyaq, kanchaq
Fundado, a	teqsisqa, qallarichisqa	rurasqa
Fundador, a	teqseq, qaílaricheq	qallariq, qallarichiq
Fundamento	teqsiy, qallariy	qallariqnin
Fundar	teqsiy, qallarichiy	qallaykuy, qallarichiy
Fundible	ninapi chulluchina	chulluchinalla
Fundido, a	H ninapi chulluchisqa	chulluchisqa
Fundir	ninapi chulluchiy	chulluchiy
Fundirse	ninapi chuliupuy	chullukuy, chullukurquy
Fúnebre	llakicheq	Kaki, wañuqpa
Fúnebremente	llakmapaq	llakikuylapaq
Fusilar	wañuchiy, sipiy	wañuchiy

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras glotalizadas)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Falsario, a	simi qenqocheq	Hulla, llullakuq
Festejado, a	q'ochuchisqa	kusichisqa
Festejador, a	q'ochuqheq	kusichiq
Festejar	q'ochuchiy	kusichiy
Festearse	q'ochukuy	kusikuy
Festejo	q'ochukuna	kusikuna
Fibra	nank'u	anku
Fibroso, a	hank'usapa	ankusapa
Fiechado, a	wach'isqa	wachisqa
Floreado, a	fikanchasqa	waytasapa, waytasqa
Florecido, a	t'ikasqa	waytasqa
Flores	t'ika mayt'u	wayta watasqa
Fluir	sut'uy	sutuy
Fornido, a	q'epi	wira, sinchi tulluyuy
Fosa	p'unku, p'ukru	uchku
Fracturado, a	pak'isqa	pakikuy, pakikurquy
Frangible	p'akina, p'akíkoq	pakíkuq, pakina
Frontudo, a	mat'isapa	urkusapa
Fruición	q'ochukuy	quchukuy
Fruirse	sip'ukuy	sipuy, sipukuy, sipurquy
Frustado, a	hank'ucharqpchtsqa	waqllisqa
Frustar	hank'ucharqochry	waqliichiy
Frustarse	hank'ucharqokapuy	waqlikurquy
Fumigador, a	q'osnicheq, q'oymuchiy	qusn'ichiq
Fumigar	q'osñichiy, q'oymichiy	qusnichiy
Fumoso, a	q'osñisapa	qusnisapa

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras compuestas)
Flamear	raphapapay
Familiaridad	khuyanakuy
Felposos,a	phu phullu
Follaje	raphi
Fondo	ukhu
Frangollado,a	chhamqasqa
Frangollar	chhamqay
Frangollo	phíri
Fregado, a	qhakusqa, qhetusqa
Fregar	qhaqoy
Fregarse	qhapukuy, qhetukuy
Fregón, a	qhaqoq, qhetoq
Freír	theqtichry
Froncoso, a	raphisapa, ch aphrasapa, raphisapa
Frotable	qhaqonalla
Frotado, a	qhaqosqa
Frotador, a	qhaqoq
Fuelle	phukuna

QUECHUA AYACUCHO CHANKA
rapapapay
kuyanakuy
chukchasapa
rapi rapi, rapisapa
uku, ukun
chamqasqa
chamchay
chamka, kuta
qaqusqa
qaqoy
qaqakuy, qaqakurquy
qaquq
teqüchry
rapisapa
qaqunalla
qaqosqa
qaquq
wayrachiq, pukuq

G

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras simples)
Galardón	kusí, kusí qeillpu, sami
Galardonado, a	kusinchasqa, saminchay
Galardonar	kusinchay, saminchay
Gallineta	wiku
Ganadero,a	micheq, uywa kamayoq
Gangoso, a	qanqa
Gangrear	qanqay
Gañir	waqay, awllakuy
Garloso, a	wallparisqa
Gargajear	lluhuy
Gargüero	tonqor
Garlito	kullancha
Garzos	anqas ñawi, ti ti ñawi
Gemido	anchiy
Generación	miray
Generalizado, a	llapaq yachasqan
Gentío	achka runa
Genuflexión	qonqorikuy
Gestación	wiksayakuy
Glandular	amoqllu
Gloria	wiñay kusí kawsay, wiñay kusi sami
Glorificado,a	wiñaypak kusichisqa
Glorificado!-, a	wiñaypaq kustcheq
Glorificar	wiñaypaq kusichiy
Gobernante	kamcheq, llaqta kamayoq
Gobernar	kamachiy
Gobierno	qollawan, apu kamacheq
Golosinear	hilluy
Golpearse	takakuy
Gomecillo	pusaq, puricheq, ranpaq
Gozarse	kusikuy
Gozoso, a	kusisqa
Grana	llanka, puka
Granar	ruruyay, puqoy
Grandor	sayay

QUECHUA AYACUCHO CHANKA
kusí
kusinchasqa
quy, qukuy
yana wiku
michiq, michipachuq
qanqakachaq, qanqa rimaq
qanqaykachay
waqay, awllakuy
allin rikchayniyuq
qipa tupasqa
tunqurí
sinpi, tuqlla
uqiñawi
llakikuy, yunyuy
kasta, rurakuna
llapaq yachasqan, llapaq riqsisqan
achka runa
qunqurchakuy, qunquny
apay, apaykachay
amuqllu
kusi pacha, kusi kawsay
wiñaypaq kawsachisqa
wiñaypaq kusichiq
wiñaypaq kusichiy
kamachiq
kamachiy
qullawan kamachikuq
miskilla mikuy
maqakurquy
aysaqnin, pusaqnin
kusikuy, quchukuy
kusisqa, kusilla
puka
chuqlluyay, ruruyay
sayaynin, chikan

Granjea	mirachikuy	mirachiy, tariy
Gravedad	manchana kaynin	mancharina kaynin
Graznido	waqay	waqay
Gradoso, a	llanka llanka	taksakuna mitu
Gritador, a	qapareq	qapariq
Grupo	qotu, suntur	suntu, suqya
Grupos	qotu qotu, huñu huña	suntusqakama
Guapear	sinqachinakuy	qapariq, runatukuy
Guarda	waqaychaq	waqaychaq
Guardado, a	waqaychasqa	waqaychasqa
Guardoso, a	churarikuy, musikoq, waqaychakuy	micha, waqachakuq
Guarecer	yanaparqoy, pakakuy	micha, waqaychakuq
Guarecerse	pakaykurqokuy	qurpakuy, kurpakurquy
Guerrear	awqanakuy, maqanakuy	awqanakuy, wañuchinakuy
Guiñada, a	qemseq, chimllip	qimchipayakuq
Guiñar	qemsiy, chimlliy	qimchiy, siñaschay, chimsiy
Gusanera	kuru kuru, kurasqa	urukuna, akcha uru,
		urusapa
Gusanientos	kuuryasqa, kurasapa	urusapa
Gusano	kuruyay	urukuna rikuriy

H

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras simples)	
Habas	qawas	qawas
Haber	kay, kapuy, taripuy	kay
Habichuela	tarwi, chuy	purutu, waynilla
Hábil	yuyayniyoq, umayoq, ruwaq, ateq	yachaq, yuyayniyuq, umayuq
Habilidad	yuyayniyoq kay, umayoq kay	yuyay, uma
Hábilmente	yuyayllawan	yuyayllawan
Habitación	wasi, tiyana	wasi, chuklla
Habitador, a	tiyaq, kawsaq	yachaq, kaq, karayaq
Habitar	tiyay, kawsay	yachay, yachakuy
Habitual	yachaymanasqallaña	pasaqlla, sapakutilla
Habituat	yachaymanach'iy, yachachiy	yachakachiy,
		yachakarqachiy
Habituarse	yachaymanakuy, yachakay	yachakay, yachakarqay
Habla	rimay, simi	rimay, rimaynin, rimasqan
Hablador, a	rimaq, rimasapa	rimaysapa, chuchilla
Hablar	rimay, parlay	rimay, rimarquy
Hablillas	riimaykuna, simikuna, sipsikaykuna	rímaykuna
Hacedero, a	runalla	runalla
Hacedor, a	pacha kamaq apu, kamaq, ruraq	pacha kamaq, ruraq, unachaq
Hacendado, a	kaqeyoq, allpayoq	apu, allpayuq
Hacer	ruray, ruway	ruray, rurarquy
Hacerse	rurakuy, tukupuy, imanakuy	rurakuy, rurarqukuy
Hacia	neq, manan	manan
Hacina	karma, arku	pirwasqa, arkusqa
Hacinador, a	karmaq, arkoq	pirwaq, arkuq
Hacinar	karmay, arkuy, qotuy	pirway, arkuy
Hacha	ayri, chanpi	chiqtakuna
Halagado, a	wayllusqa	wayllusqa
Halagador, a	waylloq	waylluq
Halagar	walluy, waylluykuy	waylluy, wayllipay
Halcón	waman	anka
Halda	meqllay	millqay
Hálito	samay	samay
Hallado, a	tarisqa	tarisqa, tarirqusqa

Hallar	taiiy, tarikuy	tai ty, tamquy
Hallarse	kaypi kay, chaypi kay, chaqaypi kay	kay, chaypi kay, tariquy
Hallazgo	ñawin	ñawincha
Hambre	yarqay, yarqachikuy	yarqay
Hambfienlo, a	yarqasqa	yarqasqa
Haragán, a	qellaykachaq	qilla
Haraganear	qellaykachay	qillakuy
Haineio, a	suysuna	ahicha, ahichakuq, suysuna
Harón, a	sanpa qella	qilla, mana ruray munaq
Hartado a	saksasqa	saksachisqa, saksasqa
Hartar	saksachry	saksachry
Hartarse	saksapuy, saksay, amry	saksakuy
Harto, a	saksasqa, achka, llasaq	saksasqa, chaniykusqa, chanin upyasqa, achka, nanaq
Hasta	kama, chaykama	kama pas
Hastio	amiy	millay, millakuy, amiy
Hatero	micheq	mrchiq
Hato	michina, hipiña	alus
Haya	willka	sacha
Hayo	kuka, akullina, pikchu	kuka, akuna
Heme aquí	kaymi kain	kaypin kachkani
Hechicero, a	layqa, umu waqankiyuq	layqa, chuyaq, musyay
Hacheado, a	layqasqa, kawchusqa, chayachisqa	layqasqa, hanpisqa
Hechizar	layqay, umuy, umuchiy, chaychiy kawchuy	layqay, chuqay, ruray, musyay
Hechizo, a	qollpay	qullpay
Hecho, a	turesqa, ruwasqa	rurasqa
Heder	asnay	asnay
Hediondo	asnaq	asnaq
Helada	qasa	qasa
Helado, a	qasasqa	chinsqa, qasasqa
Helar	qasay	qasay, chiny
Helarse	qasarpuy	qasarquy
Helacho	raki raki	rakiraki
Heliotropo	rawaymanaq	rurahas
Hembra	china	china
Hemorragia	usputay, llawar onqoy	llawar unquy, llawar wischiñif
Hemorroide	uqoti onqoy	almuranas
Hendidura	raqta	raqra, raqrasqa
Herhaie	waylla	wallu
1 l«-tr,ja-l	atipa, rhftkfl	ajp> ri^kra

Heredar	wañoqpa ranlin yaykuy	wañoqpa ranlin yaykuy
Heredero, a	wañoqpa rantr yaykuy	wañoqpa rantin yaykuy
Herejías	nmay	rimay, panta rimay
Hermafrodita	inaqlla	maqlla
Hertnanable	masichanalla	masanchanalla, masancharqa
Hermana	ñaña, pana	ñaña
Hermano	wawqe	wawqi
Hermoseador, a	sumaqyacheq	sumaq/achikuy
Hermosear	sumaqyaq, munayacheq	sumaqyachiq
Hermosearse	sumaqkakuy	sumaqyakuy
Hermoso, a	sumaq	sumaq, sumaqcha, kusacha
Hermosura	sumaq kay	sumaq kay
Herrumbre	aka kipa	aka kipa
Hidrofobia	allqo onqoy	unquy
Hedrófobo, a	allqo onqoyrayoq	unquyniyuq
Hedropasia	punkillikuy onqoy	punkillikuy unquy
Hiél	hayaqmn	hayaqmn
Hielo	chullunku	qasa
Hígado	kukuptin	qapsan, qipchan
Hija	ususi, wawa, warmi wawa	churi
Hijo	churi wawa, qhari wawa	chun wawa, qan wawa
Hincapié	rimasqapi takyapakuy	tapyapakuy, sarupakuy
Hincarse	qonqorikuy, punkiy, punkipuy	punkikuy, punkipakuy, qunquray
Hinchazón	punki	punki, punkisqa
Hipocresía	jskay sonqo kay	llullakuy tuku
Hipócrita	iskay sonqo, pallqa sonqo	Hulla tukuq
Hispánico, a	chapitun, llaqtayoq	chapitun, chapicha
Hocicado, a	oqsisqa	uqsisqa, huntisqa
Hocicar	oqsiy	ustiy, huntry
Hogar	wasi	wasi, chuklla
Holgado, a	waya	waya
Holgarse	kusinkuy, pukllarikuy	kusirikuy, pukllarikuy
Holgazán	qella	qilla, purikuy
Hollejo	qara	qaran, qara
Hombro	nkra	rikra
Homenaje	yupaychay	yupaychay
Homicida	runa wañuqech	runa wañuchiq
Homogéneo, a	chay kaqlla	chay kaqlla, chay rikchaqlla
Honestidad	sumaq kawsayniyoq kay	allichakuy, pmqakuy
Honra	yupay, allin suli	allí suti, kuyay
Honrado, a	yupaynryoq, yupaychasqa	yupaychasqa

Honrar	yupaychay	yupaychay, kuyay
Hora	pacha	pacha
Horca	warkuna, arawa	warkuna
Horcón	tusa	kallapa
Hormiga	kuki, sisi, añallu, chakoq	sisi chakuq, kuki, anallu
Hormiguear	seqsiy, susunkay	sisiy, siqsiy, susunkay
Hospedador, a	qorpachaq	samachiq, qorpachiq
Hospedar	qorpachay	samaykachiy, qorpachay
Hospedarse	qorpachakuy	samakuy, qurpakuy
Hoapederia	qorpa wasi, tanpu	qurpakuna wasi, samakuna wasi
Hospital	onqoqkunapa wasin, hanpikunapaq wasi	unquqkunapa wasi, hanpikunapaq wasi
Hostigar	churanakuy	amichiy, piñachiy
Hostil	churanakoq	awqa
Hozadura	ríkisisqa	untisqa, ustisqa
Hozar	uksry	untiy, ustiy
Huelga	samay, qasiy	samay, samariy, qasikay
Huella	yupi	yupi
Huérfano, a	wakcha, willullu	wakcha, mana mamayuq
Huero	lloqllu runtu	luqlu runtu, purqu runtu
Huerta	muya	muya
Huesa	aya wasi	aya wasi
Hueso	tullu	tullu
Huesudo, a	rullusapa, tuliu	tullusapa
Huéspad	qorpa, qorpa kachakuy	samapaky, qurpakuq
Huevero, a	runtu qoñoq	runtu quñuq
Huevo	runtu	runtu
Huir	ayqey, ayqekuy	qispikuy, qispi, Itupfjy, ayqey
Humanado, a	runa tukoq	runa tukusqa
Humanarse	runarukuy	runayay, runatukuy
Humanidad	runa kay	runa kay
Humano	runa	runa
Hurtable	suwaríkunalla	suwapaslla
Hurtadillas	pakallapi	pakapalla, mana pipas rikusqallan
Hurtado, a	suwasqa	suwasqa
Hurtador, a	suwa, suwaq, suwakoq	suwa, suwakuq
Hurtar	suway, suwakuy	suway, suwakuy, suwakurquy
Hurtarse	suwanakuy	suwanakuy, suwanakurquy
Hurto	suway	suway, suwasqa

Husmeador, a	mulkipakoq	muskiq, muskrykachaq, yachaymunaq
Husmear	mutkipakuy, asnachikuy, musmiy	muskiykachay, musmusyay
Huso	puchka	puchka, puchka tullu

fcK5mU«Nü

(Palabras glotal izadas)

Hábito	p'acha	pacha
Hacendera	mink'a	minka
Hacendoso, a	llank'aq	rurakuq, waqaychakuq
Harina	hak'u	kuta, aku, machka
Harinoso, a	hak'u	machkasapa
Hartazgo	wank'arayay, t'ini t'ini	chaninmikusqa
Hebra	qaytu	huk tipi
Hebroso, a	hank'usapa	ankusapa
Henchido, a	hunfasqa, llinp'asqa, hunt'achisqa	huntasqa, punkisqa
Henchir	hunt'achiy, Hinp'achiy	huntachiy, winay
Hendible	ch'eqtana	raqrachinalla
Herboso, a	q'achu q'achu	qurasapa, qura qura
Herida	k'iri	kiri, kirisqa
Herido, a	k'inchasqa	kirisqa
Herir	k'irichay	tuksiy, kirichay
Herirse	k'irichakuy	kirichakurquy, kirichakuy
Hermanos, as	t'ira, wis'pa	awa nasiq
Hervidero, a	t'inpoq	puqpuqayaq
Hervir	t'inpuy	tinpuy, tinpurquy
Hierbatero, a	maych'a	qurakunaqwan hanpiq
Hierro	qellay	qillay
<i>Hilacha</i>	fisay willmaila	nañu kuchka
Hilo	qaytu	qaytu, watu, kuchka
Hincar	furpoy	tuksiy, tupqiy, tipay
Hipar	hik'iy	hikchu
Hirviente	fínpoq	tinpuq
Hisopeado, a	ch'allasqa	chaqchusqa
Hisopear	ch'allay	maqchjy, chaqchuy
Hocico	ch'utu	chuñun
Hocicudo, a	ch'utusapa	chutusapa
Hollado, a	t'ustusqa	sarusqa, sarurqusqa
Hollar	t'ustuy	sarutay, sarutakurquy
Honda	warak'a	waraka
Hondazo, a	warak'ay	warakay, warakarquy
Hondón	p'ukru	pukru, pukutu
Hondonada	wayqo	wayqu
Hongo	k'allanpa	unqu
Hopo	t'anpa chupa	tanpa chupa
H'rad'bln	hu<k'nn	•rrhkuq, uchki niraq

Horripilarse

ch'uskullikuy

katkatatarquy aychapas ras

Honor

qaqchay

nirquy

Horroroso, a

q'aqchakoq

mancharirqachisqa

Hoyo

p"ukru

mancharichikuq

Hoyoso, a

p'ukru p'ukru

uchku, pukru

Hueco

t'oqo, hutk'u, ch'usaq

uchku uchku

Hulla

k'illinsa

tuqu, uchku

Humeante

q'osñeq

killinsa

Humear

q'osñey

qusñiq

Humedad

hocfo

qusñiy, wapsiy

Humedecer

hoq'ochay

muyusqa

Húmedo, a

hoq'o

huquchiy

Humildad

k'umuykoq

muyusqa

Humillar

k'umuchikuy

kumuykuq

Humillarse

k'umuykukuy

ullpuykachach'ry

Humo

q'osñe

uilpuykuy, kumuykukuy

Huracán

fuyur wayra

qusñi, wapsi

Huraño, a

filia

sinchi wayra

Hurgón, a

t'oqpina

runamantapakakuq

nina astina

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras compuestas)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Habichuela	qholla purutu	purutu, waynilla
Harapo	thanta	latapa, ilikisqa
Haraposo, a	thanta p'acha	latapa pacha
Harto, a	askha	achka
Hender	phatachiy, khallay	raqarchiy, raqrarqachiy
Heñida, ra	qhaqoq	qaquq, chapuq
Heñir	qhaqoy	qaquy, qaquqruy, chapuy
Hijos, as	qhomu wawa	akapa wawakuna
HlabJe	phuchkanalla	puchkapasifa
Hilador, ra	phuchkaq	puchkaq, puchkapakuq
Hilar	phuchkay	puchkay, puchkarquy
Hinchar	phukuy	pukuy, pukurquy
Hoja	raphi	rapi, rapra
Hojoso, a	raphisapa	rapisapa
<i>Hoüm</i>	<i>qhechmcha</i>	<i>qitya</i>
Hombre	qhari	qari, qari runa
Hombrear	qhanyacnay	qarikachay, runakachay, runayay
Hombruno, a	qharíncha	qari nina
Hondo, a	ukhu	uku
Hundirse	<i>ihum</i>	tiyarquy, luñirquy

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras simples)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Idear	yuyaykuy, yuyay	yuyay
<i>Idéntico, a</i>	kaqla, paqtalla, kuskalla	<i>kaqla</i> , suti/a rikchakuq, chaynalla
Idioma	simt, rimay	rimay, simi
Ignorante	mana yachaq	mana yachaq, mana riqsiq
Ignorar	mana yachay	mana yachay, mana uyarry
Ignoto, a	mana yachasqa	mana yachasqa, mana riqsisqa
Igual	kuska	kuska, chaynalla, hinalla
Igualado, a	kuskachasqa	kusakchasqa
Igualador, a	kuskachaq	kusakchay
Igualar	kuskachay	kuskachay, kuskacharquy
Igualarse	kusakchakuy	kusakchakuy, kuskachakurquy
Igualmente	hinallataq	hinallataq, chaynallataq
Illegítimo, a	churipakusqa, waqapakusqa	churipakusqa, waqapakusqa
lleso	mana imararqosqa	mana imanarqusqa
llicito, a	mana rurana	mana rurana, mana allinkaq
l-literado, a	mana yachaq	mana yachaq
l-lustrar	yachachiy	yachakuy, yachakurquy
l-imaginar	yuyaykuy	rikchakapuy, rikchakuy
l-imborrable	mana pichakoq, mana kunqay	mana pichakuq, mana chinkaq
l-imitable	kasqan rurana	qatichinalla
l-imitado, a	kasqan, rurasqa	qatichisqa
l-imitador, a	kasqan ruraq, yacha phuku	qatichiq, yachapayay
l-imitar	kasqanta ruray, yachapayay	qatichiy, yachapayay
l-impaciente	mana muchukoq	mana muchukuq
l-imparcial	mana sayapakoq	mana piman sayaq
l-impasible	mana ñakareq	mana muchuq
l-impávido, a	mana manchaq	mana manchaq, mana mancharikuq
l-impecable	manapuni huchallikoq	manapuni nuchallikuq
l-impedido, a	mana ruray ateq	mana ima ruray atiq
l-impeler	tanqay	tanqay, tenqarquy, tanoañy
l-impenetrable	mana yaykuy atina	mana yaykuy atina
l-impenitente	<i>huchapl</i> qaqachayasqa	huchapi qapacbayasqa

Impensadamente	qonqaylla	mana yuyasqa
Imperceptible	aqosayay	manarikuriq, mana ñawinchayay manachinkalla
Imperdible	mana chinkaq	mana tukuy, mana puchukaq
Imperecedero, a	mana tukukoq	mañay, mañapayay mana uyakuq, rumi sunqu
Impetrar	mañay, mañakuy	mañay, wiqiwan mañay
Implacable	mana uyakoq, rumi sonqo	kamachiy, yachachiy chaniyoq kay
Implorar	mañay, mañarikuy	imataq qukuwan
Imponer	kamachiy	piñachiy, amuylay piñachikuq
Importar	chaniyoq kay	manapuni rurana, man atipana
Importa	imán qokuwan	qasimanta tunpakuq, Hulla mana atiq
Importunar	kuchichry	ñakay, munay
Importuno, a	kuchucheq	mancharisqa
Imposible	mana ruray atikoq	manchakurquy mana kaqnin, runap qunqaymanta, mana yuyasqata
Impostor, a	lunpaq, Hulla	qanra, mana pinqakuq
Impotente	mana yumaq, qomi, urwa	kutipakuy, kaqla kutipay
Imprecar	ñakay	mana muchuchisqa, qunqasqa
Impresionado, a	manchapakusqa	huchachay, tunpay mana tukuq, mana puchukaq
Impresionarse	manchapakuy	mana chaskina
Impropio, a	hukpa	mana kuyuy, mana kuyuriq
Improvisadamente	qonqaylla	mana yarqayniyuq mana uyarisqa
Impúdico, a	qanra	mana atiq, mana yuyayniyuq
Impugnar	kutipakuy	ayllupura huchallikuy
Impune	mana muchuchisqa	qarqarya, qasa runtu mana yachasqa, mana riqsisqa
Imputar	huchachay	qallariq
Inacabable	mana tukukoq	kuclu, ya, krhasqa
inadmissible	mana chaskma	
Inamovible	mana kuyuchma	
Inapetente	mana yarqachikoq	
Inaudito, a	mana uyarisqa	
Incapás	mana ateq, sanpa	
Incesto	ayllu pura huchallikuy, mirqoy	
Incestuoso, a	ayllu pura huchallikoq, mirqoy	
Incierto, a	mana ctieqan yachasqa	
Incipiente	qallareq	
Incisión	kuchusqa	

Incitar	hataichiy, siiinta qoy	yachachiy rurachiy
It,rli«	ʷ,11, IV	winay, «vinaquy
'no;'-i'	'i•'iiaii/	trillan,- 'inlliykuy
Incuumto a	mana riqsisqa	mana riqsisqa, pakakuq
Incognocible	mana reqsry atina	mana nqsichikuq
Incólume	mana chankasqa	mana riqsry atina
Incómodo, a	mana yachakuna	atilla
Incomparable	mana tupachiyniyoq	mana yachana wasi
Incompetente	mana kaman, mana chaypaq	mana tinkuchina
Incompleto,a	mana tukusqa	mana chaypaq
Incomponible	mana allichana, mana allichay atina	mana puchukasqa
Incomprensible	mana hamutana, mana taripay	mana allichana,
Inconsciente	mana hamutaq, mana yuyaykoqrmana	mana allichay atina
Inconscientemnete	mana hamutakuspa, mana yuyaykukuspa qunqaymanta	mana taripay
Inconsiderado, a	mana hamutakoq, mana yuyaykoq	yachastin
Inconsolable	llaki manasqa, llakeq intusqan	mana yachastin,
Inconsolablemente	llaki manaylla	mana yachaspa
Inconstantemente	waqllispa, waqlii sonqo	
Incontable	mana takyasqa	
Incontinenti	mana yupay atiy kasqan pacha, chaylla, tirylla	
Incorporado, a	huñusqa	
Incorporar	huñuy	
Incorporarse	huñukyu	
Incorregible	mana wanaq, timma	
wanakuq		
Incorruptible	mana ismoq, mana waqlleq	
Incorrupto, a	mana chankasqa	
Increado, a	sapan kaynryoq kaq,	
kamasqa		
Incrédulo, a	mana peqpa kamasqa	
Increible	mananiyñiyoy, mana ifieq	
Incremento	mana iñina	
Incruento	miray	
Incubación	mana yawarchasqa	
Inculcar	oqllay	
	willapayay, kunapayay	
		mana iñiq, mana iñiq munaq
		mana iñina
		miray
		mana yawarchasqa
		uqllay, uqllarquy
		yachachipayay,
		kutm kubn nipayay

Inculpada, a	mana huchachay	mana huchachay
Inculpar	huchachay	huchachay, tunpay
Incurable	mana alliyay	mana alliyay, mana allinyariq
Incurrir	huchallikuy, urmay huchaman chayay	huchallikuy, urmay, chayay, siqaskuy
Indagado, a	tapuykachasqa, tapupayasqa, maskapayasqa	tapuykachasqa
Indagadora	tapuykachaqoy, maskapayakoq	tapuykachaq, tapupayakuq
Indagar	tapuykachay, tapupayay	tapuykachay, tapupakuy
Indecible	mana rimana	mana nmana
Indeble	mana pichakoq, mana chinkareq	mana pichakuq, mana chinkariq
Indeciso, a	tukeq	mana ima ruray atipaq
Indeliberado	mana yuyaypi, manan yuyaywan	manan yuyaywan rurasqa
Indemnizable	kitichupunalla, qopunalla	kitichipunalla, sayachipunalla, qopunalla
Indeminizado	kutchipusqa, qopusqa	kutchipusqa, sayachipusqa
Indemnizar	kutchipuy, qopuy	kutchipuy, sayachipuy, qopuy
Independizarse	sapaychakapuy	sapaqchakurquy
Indicar	reqsichiy, rikuchiy	rikuchiy, yachachry
Indígena	llaqtayoy	llaqtayuy
Indigno, a	mana kaman	mana ima riqsiq
Indigente	wakcha	wakcha mañapakuq
India	goya	warmicha, quila
Indio	inka, runa	runa, runacha
Indisponer	cheqnipachiy	manallinpi churay
Indisposición	mana allinkay	mana allin kay
Indispuesto, a	cheqnipachisqa	piñapayachisqa, chiqnipayanakusqa
Indiviso, a	mana rakisqa	mana rakisqa
Indocto, a	mana yachaq	mana yachaq
Indolente	mana llakikoq	mana llakikuq, mana nanachikuq, mana jmapas qukuq
Indomable	sallqa	mana mansay atipana
Indómito, a	sasa	mana mansasqa
Indubitable	cheqaq, sullull	chiqap
Inducidor, a	tanqaq	kallpanchaq
Inducir	tanqay	kallpanchay

Indulgente	allin sonqo	allin sunquyuqlla
Indultar	paupachav	panpacharquy
Inequivoco, a	mana pantana	mana mia yachay atiq
Inercia	qelia kay, qellarayay	qillanayay, samarquy
Inesperadamente	qunqaylla	mana suyasqa, mana yuyasqa
Inesperado, a	mana suyasqa	mana suyasqa
Inevitable	mana ayqina	mana chaynapuni
Inexahusto, a	mana pisiyay, mana tukukoq	mana pisiyay, mana tukuy
nexBlente	mana kawsaq, mana kayniyoq	mana kawsaq, mana kaq
Inexorable	mana uyñikoq	mana uyankuy, upa tukuy
Inextinguible	mana tukukoq	mana wañuq, mana tukuy
Infacundo, a	mana rimayniyoq	asila nmaq
Infalible	mana pantaq	mana pantaq, chiqallan
Infamador, a	tisunraq	wasan rimaq
Infamar	tisunray	wasan nmay, ukap huchan willakuy
Infante	wawa	wawa, warma, llawi
Infanticida	wawa wañuq	wawa wanuchiq
Infatigable	mana pisipaq	mana pisipaq
Infectar	ratachiy	ratarqachiy, piqarqachiy
Infectivo, a	asnay	ratakuq
Inferir	hurqoy	hurquy
Infiernillo	supay	suapy uchku, supay wayqu
Infierno	supay wasi	supay wasi
Infinito, a	mana qallariyniyoy	mana qallariyniyoy
Inflamable	rawrachiy	rawarachiy, kunyachiy
Inflamarse	rawrariy, rawrarqoy, punkiy	raivray, rawrarquy
Influir	rimapuy, walikoq	taqrुकuy, ruray
Infuyente	rimapoq, vvalet	allin rimapuqnin
Informado, a	willasqa	willasqa
Informar	willay	willay
Informarse	willachikuy, tapukuy	willachay, tapuy, tapupayay
Infortunado, a	mana samiyoq	mana kusikuyniyuq
Infrangible	mana pakikoq	mana pakikuq
Infringido, a	sarunchasqa	mana kasusqa
Infringir	sarunchay	mana kasusqa, sarutakuy
Infructífero	mana ruroq, mana miraq	mana mruq
Ingenioso, a	amutaq, sonqoyoy, yachaysapa	yachaysapa
Ingénito, a	mana churriasqa	mana churriasqa
Ingente	hatu hatun	hatu hatun
Ingenuamente	sonqowan, sonqolla	sunqumanta
Ingenuo, a	sonqoyoy	chiqaplla nmaq, kaqlla

Ingrato, a	mana reqsikoq	mana riqsikuq, mana chaskisqanta yuyay
Inhabitable	mana yachakna, mana tiyay atina	mana yachanapaqinachu
Inhospitalario, a	qorpayaq	mana wasinpi
Injusto, a	mana chanin, runa waqacheq	mana allin ruraq
Inmaculado, a	mana huchapi	mana huchapi unanchasqa
Inmarsecible	llayaq	mana qawiq, mana chakiq
Inmemorial	ñawpa, ñawpallaña	una unay, mana yuyay atinada
Inmediato, a	kay kay, kaylla	ichpalla, kaylla, waklla
Inmediatamente	tuytuylla, kasqanpacha	chaypachalla, kunanpuní, kunanpacha, ukllaña
Inmenso, a	mana tupuyoq	mana tupuy
Inmensurable	mana tupuy atina	mana tupuy atina, mana tupuna
Inmergido, a	challpusqa	challpsqa
Inmergir	challpuy	challpuy, satry, kachaykuy
Inmigrante	llaqatachakoq	ripuq, huk llaqatan ripuy, huk llaqtapiña yachakuy
Inmigrar	llaqatachakuy	huk llaqtaman ripuy
Inmóble	mana kuyoq	mana kuyuriy, takyasqa
Inmoral	mana allin	qanra, mana allí
Inmortal	mana wañoq	mana wañuq
Inmutable	kaqla kaq	mana hukmanyay
Innominado, a	mana sutiyuq	mana sutiyuq, mana sutichasqa
Inobediente	mana uyakoq	mana kasukuq, mana yupaychakuq
Inocente	mana huchayoq	mana huchayuq
Inodoro, a	mana astaq	mana astaq
Inofensivo, a	mana hapikoq, mana kanikoq	mana piñachiq
Inolvidable	mana qonqana	mana qunqana, mana qunqay atina
Inopia	muchuy, wakcha kay	wakcha, mana imayuq
Inquietador, a	takureq, kuchicheq	urna quñichiq
Inquietar	takuriy, takurichiy, kuchichiy	urna quñichiy
Inquilino, a	wasi runa	wasiyuq, yachaq
Inquina	cheqnipakuy	mana kuyay, chiqnikuy
Inquirido, a	tapuykachasqa	tapukachasqa
Inquirir	tapuykachay	tapuykachay, tapuykachakuy
Insaciable	mana saksaq	mana saksaq
Insanable	ruana alliyay, mana alliyay ateq	mana aiiir/ay atiq

Insano, a	uteq chanaq	mana allinyariy atiq
Inscribir	sutitay qellqay	sutita qillqay
Inscrito, a	qellqasqa	qellqasqa
Insecto	kuru	uru
Insencible	wañunayay, chiri	mana musyay, mana musyakuq
Insignia	unancha chinpu	chinpu
Inspiciente	mana yachaq	mana yachaq
Insistir	hinay kanay	amuylay, muylarquy
Insolente	hatun sonqo	hatun sunqu
Insoluole	mana chulloq	mana chulluq
Insolvente	mana kutichipuy ateq	mana kutichipuy atiq
Insomnio	allkaq	mana puñuy, mana puñuy atipay ratuchalla
instante	tuylla	qatipayay
Instar	qatipayay	yachachiy, nipayay
Instructor, a	yachacheq	yachachiq, willaq
Instruir	yachachiy	yachachiy, illapayay
Instruirse	yachakuy	yachakuy, yachakurquy
Insurgente	hatareq, takureq	hatariq
Insurrección	hatariy, takuriy	hatariy, takuriy
Insurreccionarse	hatarikuy, takurikuy	hatarikuy, takurikuy
Intacto, a	kaqla, pachalla	hinalla, kaqla, chaynalla
Integro, a	lliw, llapan, huntasqa, pachallan lliw	manan ima illaq
Inteligente	yuyayniyoq, hamutayniyoq, yachayniyoq	yachaq, umayuq
Intención	yuyay, munay	yuyay, munay
Intentar	yuyaykuy	yuyay, munay, munarquy, riy
Intercalado, a	chawpichasqa	chawpichasqa
Intercalar	chawpichay	chawpichay
Interceder	rimapuy, mañapuy, mañaykapuy, rimaykapuy	mañapuy, rimaykapuy
Interés	wachaynin	qullqi rimaynin
Intermedio, a	chawpi chawpi	chawpi, chawpipi kaq
Interminable	mana tukoq, mana tukupoq	mana tukuq, mana tukupuq
Internar	yaykuy, haykuy, apay, apamuy	apaykuy, yaykuchiy, yaykuchiy
Intemos, as	ñuqanchis puralla	ñuqanchik kunallapi
Interpretar	willay, yachachiy	willay, yachachiy
Interrogar	tapuy	tapuy, tapupayay
Interrumpido, a	tatiy, tatipuy	harkay, harkarquy
Intervalo	unaymanta	unaymanta

Intervenir	allichanachiy, allichachiy	allichay
Intimar	qatiriy	yachachiy, willay
Intimidar	manchachiy, llakllachiy	manchachiy
Intimidarse	manchakuy, llakllay	manchakuy, manchakurquy
Intratable	sallqa runa	mana rimapayan runa
Introducir	yaykuchiy, pusaykuy, pusaykamuy	yaykuchiy, pusaykuy
Inundación	lloqlla	lluqlla, yaku hunta
Inútil	yanqa, allqo	laqla
Inútilmente	yanqa paq, yanqalla	yanqapas yanqa
Invadir	awqay intuy, awqay haykuy	yaykuy, yaykurquy
Invasor, a	awqay intoq, awqay kaykoq	yaykuq
Inverosímil	mana cheqaq	llulla, llullaskuy
Invertido, a	chaqosqa	tikrasqa
Invierno	chiri mit'a, qasa mita	para mita
Inviolado, a	mana chankasqa	mana ratasqa
Invitado, a	waqyasqa, munaq	munaq
Invitar	waqyay, hayqariy	qayay, qayarquy
Involuntario, a	mana yuyaypi rurasqa, mana munasqa	mana munasqa, mana sunqumanata llusiq
Irse	ripuy, qatirikuy, pasapuy	ripuy, ripurquy, kutikuy, qatinakuy, qatinakurquy
Irracional	uywa, mana yuyayniyoq	mana yuyayniyuq, uywa
Irradiar	chipchiy, llipliy	kanchariy

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	{Palabras glotalizadas}	
Idiota	t'anra	mana yachaq, mana ima yachaq kanchari'sqa akchiy, kanchariy yachaq rikchaynin
Iluminado, a	k'anchachisqa	chulla, chullalla, muru, mana
Iluminar	k'anchachiy	harkay, michakuy, qarqay
Ilustrado, a	yachaq hamawt'a	kamiy, kamirquy
Imagen	rikch'ay	yachachiq, rurachiq
Impar	ch'ulla	tikusqa, wiksurqusqa
Impedir	hark'ay	kumuchiy
Improperar	k'amiy	kumukuy kumukukuy
Incitador, ra	rayk'uy	rakisqa, sapaychasqa, mana rimapayana
Inclinado, a	t'ikusqa	rakiy, sapaychay
Inclinarse	t'ikuschiy	mapa sunqu
Incomunicado, a	k'umukuy	chupu, antuchupu
	sapan wisq'asqa	qaqchaq, qaqchakuq
Incomunicar	wisq'ay	nanaypaq qaqchay
Incontinente	map'a sonqo	nanaypaq anyay
Inordio	q'eliti	sutinichay, suntincharquy
Increpador, ra	k'araq simi	tituylla simi
Increpar	ka'raqta rimay, k'utuy	mana ima yachay
		mana yachay atina
Individualizar	sut'inichay, llupt'uray	urayninpi, ukunpi
Inefable	t'ituylla simi	rayula
Inepto, a	sanp'a	chunchu, muru
Inescrutable	t'ituylla	suysusqa
Inferior	sullk'a	suysukuy
Infernáculo	p'itachiy	mana qiwikuq, mana
infiel	ch'unchu	pakarakuq
Infiltrado, a	ch'ullmisqa	tinkisqa
Infartarse	ch'ullmiy	hukllaway, tinkiy, minichay
Inflexible	mana q'ewikoq	upllawakuy, taqrukuy
		kakichu
Ingerido, a	t'inkisqa	mana rurayuq, chunñiq
Ingerir	t'inkiy	laqasqa ratasqa
Ingerirse	sat'ikuy, sat'ipakuy	panpay, panparquy
Ingina	k'akiy	
Inhabitado, a	ch'inñeq	
Inherente	k'askasqa	
Inhumanación	p'anpay	

Injuriado, a	q'esachasqa	kamisqa
Injuriar	q'esachay	kamiy
Inmiscuirse	ch'aqrुकuy	taqrुकuy
Innumerable	allpa t'iyu, aqo t'iyu	mana nanaq, may nanaqcha, aqu hinallaña mana susiquyuq
Inquieto, a	t'ukiy	mana susiquyuq
Insípido, a	q'ayma, ch'uma, ch'apaq	qanya, qatqi
Insolado, a	q'ochachisqa	rupayman churasqa
Insolar	q'ochachiy	rupayman churay
Insultador, ra	k'ameq	kamiq
Insultar	k'amiy	kamiy, kamirquy
Intangible	mana ch'ankana	mana rataykuna, mana llapchaykuna
Interpoladamente	mit'an, mit'an mit'an	chawpi chawpi
Interpolado, a	mit'an mit'ay	chawpichasqa
Intestino	ch'unchulli	chunchull, wiksap, ukun
Intimo, a	huk'eq	uku
Inverecundo, a	mana p'enqakoq	mana pinqakuq
Iris	k'uychi	chirapa
Izquierdo, a	lloq'e	ichuq, lluqi

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras compuestas)	
Idiota	phoqes	mana yachaq, mana ima yachaq warmaraq
Impúber	thaski	mana atiq, mana yuyayniyuq
Incapaz	thultu	rupachisqa, kañasqa rupachiy, kañay, kañarquy
Incendiado, a	ruphachisqa	rupachiq, kañaq, kañakuq
Incendiar	ruphachiy	uspayachisqa, kañasqa
Incendiaro, a	ruphacheq	uchpayachiy, rupachiy
Incinerado, a	uchphayachisqa	mana llakipayakuq
Incinerar	uchphayay	piñachiy, piñarqachiy
Inclemente	mana khuyapayaq	mana ritichakuq,
Incomodar	phiñachiy	mana ritichakuy
Incongelable	mana khutuyaq	piñasqa
Indignado, a	phiñasqa	piñachiy, piñarqachiy
Indignar	phiñachiy	piñakuy, piñakurquy
Indignarse	phiñakuy	hukpa huchanillakuy
Infamar	qhellichay	pukurkuq, punkiqachiy
Inflar	thanayachiy, phukurqoy	paka
Ingle	phaka	samay, millpuy
Inhalar	mutkhiy	mana kuyakuq, mana llakipayakuq
Inhumano, a	mana khuyaq	llullu
Inmaduro, a	qholla	qanra, qacha, qachachasqa
Inmundicia	qhellekay	qachachay, ratarqachiy
Inquinar	qhellechay	puqis
Insensato, a	phoqes	qawapayaq
Inspector, ra	qhawaq	uku, uray
Interior	ukhu	rikurichiy
Inventor, ra	rikhuricheq	maskaq, maskakachay
Investigador, a	maskhaq, maskhaykachaq	maskay, maskakachay
Investigar	maskhay, maskhaykachay	mana qawana, mana rikuy
Invisible	mana rikhureq	atina
Iracundo, a	phiña sonqo	piña sunqu
Iracible	phiñakoq	piñakuq, piñaykachakuq
Irritado, a	phiñachisqa	piñachiy, piñarqachiy
Irritar	phiñachiy	

J

CASTELLANO QUECHUA CUSCO COLLAO

(Palabras simples)

Jalar	chutay, aysay
Jarana	machay, oqyay
Jardin	muya
Jardinero, a	muya kamayoq
Jefe	willka, uma, kamachikoq
Jinglar	wayllukun
Jisca	soqos soqos
Jocoso, a	qellma
Joven	warma, sipas
Jovial	somaq sonqo
Jugón	kutun, almilla
Juez	patachaq, apu
Jugador, ra	pukllaq, chunchay kamayoq
Juego	chanin pukllay, chanin chunkay
Jugar	pukllay
Jugo	hilli, illi
Juguete	pukllana, achacha
Juguetear	pukllaykachay, walalay
Jugueton, a	pukllaykachay, walaykachay
Juicio	yuyay
Juicioso, a	yuyayniyoq
Jumenta	china asnu
Jumento	orqo asnu
Junta	tantanakuy, huñunakuy
Juntamente	tanta tantalla, huñu huñulla, waki wakilla
Juntar	tantay, huñuy, hukllay
Juntarse	huñunakuy, tantanakuy
Junto, a	kuska, pura, waki
Justicia	kuskachay
Justipreciable	chanin chanan
Justipreciador, ra	chaninchaq
Justipreciar	chaninchay
Justo, a	chanin

QUECHUA AYACUCHO
CHANKA

chutay, chutarquy, aysarquy
upyay, sinkay
wayta pata
wayta qawaq
kamachiq
wayllunchay
suqus suqus
kusi sunqu, chuchila
warmalla, sipas
sumaq sunqulla
kamisa
patachaq, apu
chunkaq, pukllaq, chunkakuq
pukllay, allin pukllay
chunkay, chunkakuy, pukllay
yakun, wiqin
pukllana, pukllakuna
pukllaykachay
pukllaysiki
yuyay
yuyayniyuq
china asnu
urqu asnu
huñunakuy
kuskalla
huñuy huñurquy
huñunakuy, tawqanakuy
pura, hichpalla, kuskalla
kuskachay
chaninchanalla, tasanalla
chaninchaq, tasapakuq
chaninchay
allin, chanin

Juventud
Juzgado, a
Juzgarwarma kay pacha
patachana wasi
patachaywarma pacha, sipas pacha
patachana wasi
patachay

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras glotalizadas)	
Jadear	sayk'uy	saykuy, samaqyay
Jaleada, ra	t'aqllaq	taqllaq
Jalear	t'aqllay	maki taqllay, taqllakuy
Jalearse	q'ewikachakuy	qiwikachakuy
Jarra	wirk'i, wich'i	wiqki, wichi
Jarro	p'uyñu	wisikuq
Jeta	wirp'a	wirpa
Jetudo, a	ch'utu, wirp'asapa	wirpasapa
Jilguero	ch'ayña	pisqu
Jornada	huk p'unchaw purina	huk punchaw purina
Jornalero, a	llank'aq, llank'apakoq	llankaq, llankapakuq
Juglar	k'usillu tusoq	asichikuq
Junco	t'utura, q'oqo	tutura

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras compuestas)	
Jamelgo	thala	qiyu uywa
Giba	moqho	kurku, muqu
Gibado, a	moqho wasa	kurku wasa, muqu
Judía	qhollu purutu	llullu purutu

L

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras simples)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Labio	sipri, simi	wirpa, simi
Labor	ruray	llankay, ruray
Laborable	ruranalla	ruranalla, llankanalla
Laborante	ruraq	llankaq
Laborioso, a	rurakoq, makiyoq	llankakuq
Labrada	yapusqa, chaqmasqa	chaqmasqa
Labrador, a	yapoq, chaqmaq, takllaq	llankaq, ruraq, qallmaq
Lacertoso, a	kallpasapa	kallpasapa
Lactar	ñuñuy	ñuñuy
Ladeado, a	waqllisqa	wiksusqa
Ladear	waqlliy	kinray, kinraypay
Lado	chiru	hichpa, kuska, waqta
Ladrador, a	anyanakoq, waqwaq, hapllaq	anyaq, anyakachaq
LadRAR	anyanakuy, waqway, hallpay	anyay, anyarquy
Ladrear	waqwaykachay	anyaykachay
Ladrón, a	suwa	uswa, suwakuq, waykakuq
Ladroncillo	uña suwa, makiyoq	malta suwa
Ladronear	suwaykachakuy	suwaykachakuy
Lagartija	qaraywa	qaraywa, sukullukuy
Lago	qocha	qucha
Lagrimoso, a	sukyusqa	wiqi ñawi
Lamentable	waqanapaq	waqanapaq hina
Lamentar	waqay, waqaykuy	waqaykachay, waqaykachakuy
Lamer	llaqway	llaqway, llunkuy
Lamerse	llaqwakuy	llaqwakuy, llaqwakurquy
Lampa	qorana, lanpa	rawka, lanpa
Lamparones	ukuka onqoy, qeriri	sama, paspa
Lana	millma, millwa	millma, millwa
Lancear	chukiy	tuksiy, rihunay
Langosta	tinti	akarway
Lanudo, a	millmasapa	millmasapa
Lanzar	choqay, qarqoy	chuqay, wikapay, wischuy
Largar	kachariy, kacharipuy	kachariy, wayaykachiy
Largo, a	suní, hatun	suytu, suní, hatun
Laringe	tonqor	tunquri
Laringitis	tonqor, onqoy	tunquri unquy

Lascivia	wachuy hucha, sallaq	millay hucha, wachu hucha
Lascivo, a	wachoy sonqo, sallaq, warmi ñukikachaq	sonqo, wachuq, qanra runa, qacha
Lastimar	llakichiy	kirichay, llakichikuy
Lastimoso, a	llakinapaq	llakipayanapaq
Latente	pakasqa kaq	pakasqa kaq, pakasqa
Látigo	sikwana	waska, asuti
Latiguesar	sikway	waqtay, asutiy, asutirquy
Lasco	waya	waya
Lazarillo	ñawsa ranpaq	ñawsap pusaqnin
Lazo	wachka	waska
Leal	sullull runa, cheqaq runa	kuyakuq
Lecho	puñuna	puñuna
Lechuza	paqpaka, tuku	chusiq, tuku
Legua	tupu	ñankunap tupun
Lejano	karu	karu, sasa purina
Lentitud	allillamanta	allillamanta, una unay
Letargo	wañurayay	puñuy, kawsa
Levantador, a	hatareq, hoqareq	huqariq, sayachiq
Levantamiento	hatariy	hatariy
Levantar	hoqariy, sayachiy	huqariy, hatarichiy, sayachiy
Levantarse	hatariy, hatarikuy, sayariy	hatariy, hatarikuy, sayariy, sayarikuy
Liado, a	llukusqa, wankusqa	wankusqa, watasqa
Liar	llukuy, wankuy, watay	watay, chaqnay, maytuy
Libar	upiy	suquy, suqurquy
Libertad	munayniyoq kay	munayniyuq kay
Libertado, a	qespichisqa	qispichisqa
Libertador, a	qespicheq	qispichiq
Libertar	qespichiy	qispichiy
Librado, a	qespijsqa	lluptikusqa, qispikusqa
Librarse	qespikuy	lluptikuy, qispikuy
Libre	munayniyoq	munayninpi kay, munayniyuq
Licencia	huñikuy	kachariy, anirquy
Licenciar	kachariy, qarqoy	kachaykikuy, qarqurquy
Licito, a	ruranapaqkaman	rurana, rurana kaq
Licor	oqyana	upyana
Licuable	unuyachinalla	yakuchinalla
Licuar	unuyachiy	yakuyachiy, yakuyarqachiy
Lidiar	maqanakuy	maqanakuy, takanakuy
Ligado	watasqa	watasqa, chaqnasqa
Ligar	watay	watay, watarquy

Ligeramente	wayralla	utqaylla
Ligero, a	wayra hina, mana llasaq	wayra hina, tuki
Limite	qorpa, qayllan	tukuynin
Limpiador, a	pichaq	pichaq
Limpiar	pichay	pichay
Limpio, a	pichasqa	chuyay chuyay
Lindo, a	ima sumaq, chika sumaq	ancha sumaq, sumaqcha
Líquido	unu unu	yaku yaku
Lóbrego, a	tutay tutay, raqrayay	tutay tutay, tutapayay
Loco, a	uteq	yuyaynin chinkasqa, utiq
Locuaz	rimaysapa	rimaysapa, sinchi rimaq
Logrado, a	taripasqa	tarisqa
Lograr	taripay	tariy, tarirquy
Loma	pata	pata
Lomo	wasasapa	wasasapa
Lomudo, a	wasasapa	wasasapa
Longevo, a	soqsoq	yuyay
Loro	uritu	wiqru
Los, as	kuna	kuna
Losa	llapsa rumi	laqa, lluchka rumi
Lozano, a	llanllaq	sumaq sachá, sumaq yura
Lúcido, a	lliplleq	kancha, kanchariq
Luciémaga	pinchi kuru	nina uru
Lucifer	supay	supay, hatun supay
Lucio, a	sitoq	llanpu, lluchka
Lucir	llipliiy	akchiy, llipipiy, kanchariy
Lucro	miray	mirachikuy, miraynin
Luchar	maqanakuy, atipanakuy	maqanakuy, atipanakuy,
		hapinakuy, takanakuy
Lujuria	wachuy hucha	wachuy hucha
Lujurioso, a	wachuq	wachuqhuchaman qukusqa
Lumbre	nina, sansa	nina, sansa
Luminoso, a	lliplleq, chipcheq	achikyaq, kanchaq
Luna	killá	killá
Lunar	ana	ana
Lunático, a	unquyniyuq	unquyniyuq
Lustro	pichqa wata	pichqa wata
Llama	rawray, nina qallu, llama	rawray, nina, paqu, llama
Llamada	waqyay	qayay
Llamado, a	waqyasqa	qayasqa

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras glotales)	
Labio	wirp'a	wirpa, simi
Laborable	llamk'analla	llamkanalla, ruranalla
Laborante	llamk'aq	llamkaq
Laborioso, a	llamk'akoq, k'uchi	llamkakuq
Labriego, a	llamk'aq	chakra runa
Lacertoso, a	hank'usapa	kallpasapa
Lacerado, a	k'irisqa, qoyoyasqa	kirisqa, quyayachisqa
Lacerar	k'iriy, q'oyayachiy	llikipay, llikiparquy
Lacerarse	k'irikuy, lluch'ukuy	takakuy
Ladeado, a	k'achanpasqa	wiksusqa
Ladear	k'achanpay	kinray, kinraypay
Lagaña	ch'oqñe	wiqti
Lagañoso, a	ch'oqñe ñawi	wiqtisapa, wiqti ñawi
Lamer	llumk'uy	llumkuy, llaqway
Lampiño, a	q'ara uya	qala uya, saprannaq
Lancha	wanp'u	wanpu
Lanzar	wikch'uy	wischuy, wikapay, chuqay
Largo	suyt'u	suytu, suni, hatun
Lastimar	k'irin chay	kirichay, llakichikuy
Lastimarse	k'irinkuy, k'irirqokuy	qiyiyakurquy, qillpakurquy
Latido	t'ik t'ik nin	sunqup patpatyaynin
Látigo	hasut'i	waska, asuti
Latiguear	hasut'iy	asutiy, waqtay, asutirquy
Latir	t'ik t'ik niy	patpatyay, tik tik niy
Lavandera	t'aqsay	taqsapakuq
Lavar	t'aqsay	taqsay, taqsarquy
Lavarse	moqch'ikuy	chumchikuy, aywikuy,
		muqchikuy
Lazada	sip'u	kipu
Lazo	q'echwa	waskilla
Leña	llant'a	llanta, chiqta
Leñador, a	llant'aq	llantaq, chiptaq
Leñera	llant'a wasi	llanta wasi
Lesión	k'iri	kuchusqa, tuksisqa, kiri
Levantador, a	marq'aq	huqariq, msayachiq
Leve	ch'usaqlla	tunpa llasaq, taksa, as asla
Libar	ch'unqay	suquy, suqurquy
Libélula	chukcha k'utu	kachi kachi
Liendre	ch'iya	chiya

Liendroso, a	ch'iyasapa	chiyasapa
Ligarse	p'atachakuy	huñunakuy, kamachinakuy
Ligero, a	k'uchi, ch'usaqlla	mana llasaq
Limpio, a	ch'uya	chuyay chuyay
Línea	seq'e	siqi
Liso	lluchk'a	lluchka, llanpu
Liviano, a	ch'usaqlla	mana llasaq, sapsalla, chusaqlla
Lodo	t'uru	mitu
Lodoso, a	t'uru t'uru	mitu mitu
Lombriz	k'uyka	kuyka
Longevo, a	ruk'u	yuyaq
Losa	p'alta rumi	laqa, lluchka rumi
Lucero	ch'aska qoyllur	quyllur, chaska quyllur
Lúcido, a	k'anchaq	kanchaq, kanchariq
Lucir	k'anchay	akchiy, llipipiy, kanchariy
Ludibrio	p'enqay	pinqay
Lugar	k'iti	pacha
Luminoso, a	k'anchaq	kanchaq, achikyaq
Luto	yana p'acha	yana pacha
luz	k'ancha	kanchay, akchi, achikyay, llipikyay, akchikuq

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras compuestas)	
Lacinado, a	qhasusqa	llikisqa
Lacinador, a	qhasoq	llikiq
Lacinar	qhasuy	llikiy
Ladera	qhata	qata, waqta, kinray
Lampiño, a	mana sunqhayoq	qala uya, saprannnaq
Langosta	kharwa	akarway
Languidecer	unphuyay	unpurquy, irqiyay
Lánguido, a	unphu, unphuyasqa	irki, iqu
Lavarse	uphakuy	hupakuy, mayllakuy
Lechón	uña khuchi, khuchicha	uña kuchi, mallqu kuchi
Lechona	china khuchi	china kuchi
Lengua	qhallu	qallu
Lerdo, a	qhella	qjilla
Leve	chhallalla	tunpa llasaq, taksa, as aslla
Ligeramente	usphaylla	utqaylla
Ligero, a	usqhaq, chhallalla	utqaq, mana llasaq, tuki
Liviano, a	chhallalla	mana llasaq, sapsalla, chusaqlla
Luego	usqhaylla	chaylla, utqaylla

L

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras simples)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Llama	rawray, ninaqallu, llama	nina, rawray, paqu, llama
Llamada	waqyay	qayay
Llamado, a	waqyasqa	qayasqa
Llamador, a	waqyaq, wisa	qayaq, qayakuq
Llamar	waqyay	qayay, qayariy
Llamarada	rawray, kunyay	rawray, kunyay
Llano	panpa	panpa
Llanto	waqay	waqay
Llave	wichqana	wichqana
Llegada	chayay, chayamuy	chayamuy, hamuy, chayarquy, chayaykuy
Llevado, a	apasqa, pusasqa	apasqa, pusasqa
Llevador, a	apaq, pusaq	apaq, pusaq, aysaq
Llevar	pusay, apay, aysay, astay	pusay, pusarquy, apay, saway, aysay, aysarquy, astay, astarquy
Llevarse	apakapuy	apakapuy
Llorador, a	waqaq	waqaq
Llorar	waqay	waqay, waqarquy
Lloriquear	waqapayay, waqapakuy	waqay, anchistin waqay
Llorón, a	waqay ch'uru	waqaysiki
Llorosamente	waqay waqaylla, waqakuspa	waqapakustin, wiqinpiwan
Lloroso, a	wiqiy ñawi, qollpay weqe	waqasqa, waqapakusqa
Llovediza	para unu	para yaku, para
Llover	paray, paramuy	paray, paramuy, pararquy
Lluvia	para	para
Lluvioso	paray pacha	para mita

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras glotalizadas)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Llaga	k'iri	kiri, tuksisqa, kuchusqa
Llagado, a	k'irisqa	kirichasqa
Llagar	k'irichay	kirichay, kiricharquy
Llenar	hunt'ay	huntay, runkuy, winay
Lleno, a	hunt'a, hunt'asqa, ancha hunt'a	huntay hunta, huntasqa, ancha huntasqa

CASTELLANO QUECHUA CUSCO COLLAO
(Palabras compuestas)

Llovizna iphu ipu, ipumuy
Lloviznar iphuy ipuy, pararimuy

M

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras simples)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Macarse	ismuriy	ismuriy, ismukuy
Macilento, a	sukyaq	qillusapa, tullu
Macizado, a	anaqyasqa	anasqa
Macizar	anaqchay	anaqchay
Macizo, a	anaq	anaq
Machacadera	qollota	qulluta
Machacado, a	saqtasqa	chamchasqa
Machacador, a	saqtaq	chamchakuq
Machacar	saqtay	chamchay, chamcharquy
Macho	orqo	urqu
Machorra	mana wachaq, urwa	mana wachaq
Machucado, a	saqtasqa	ñutusqa, ñitisqa
Machucar	saqtaq	ñitiy, hawanman churkuy
Madera	kurku	kullu, kaspi
Madre	mama	mama, wachaq
Madrugada	pacha paqariy	pacha achikyay
Madrugador, a	tutapaq	tuta tuta hatariq
Madrugar	tutapay	tutamanta hatariy
Madurativo	poqocheq	puquchiq, puquchikuq
Maduro	poqosqa	puqusqa, chayasqa
Maestro, a	yachachiq	yachachiq, yachaq
Magnánimo, a	sonqoyoq	allin runa
Magnitud	sayay	sayay, paqpa
Maíz	sara	sara
Mal	mana allin	m a n a allin
Mal aventurado, a	mana samiyoc	llakipayaypaq
Maldad	mana allin kay	mana allin
Maldecido, a	ñakasqa	supay runa
Maldecidor, a	ñakaq	ñakaq, pinqaq, mana allin rimana
Maldecir	ñakay	ñakay, rimay, pinqay
Maldición	ñakay	ñakay
Maleficar	layqay, umuy	layqachiy, layqay, rurachiy
Maleficio, a	layqay, umuy	runap makin
Maléfico, a	layqaq, umoc	layqa
Malestar	mana allin kay	mana allin kay

Maleza	qora	qura qura, sacha sacha
Malicia	watupay	musyapay, musyaykachay
Maliciar	watupakuy	musyapakuy
Malicioso, a	watupakoq	musyapakuq
Maligno, a	manan allinman sayakoq	mana allin sunquyuq
Malo, a	mana allin runa, mana allin	mana allin runa, mana allin
Malparir	sullull, sullupuy	sulluy, sullurquy
Malparto	sullu	sullu, sullusqa
Maltón, a	warma, wayna	llawi, warma
Maltratador, a	maqakoq	maqakuq
Maltratar	maqay	maqapay, usuchiy
Malvado, a	millay millay runa, ati tapya runa	mana allin runa
Mamadora	ñuñuchina	ñuñuchina
Mamador, a	ñuñoq	ñuñuq, chuchuy
Mamar	ñuñuy	ñuñuy, ñuñurquy, chuchuy
Mamífero, a	ñuñuyoc	ñuñuyuq
Mamila	ñuñu	ñuñu
Mamón, a	ñuñuykachaq	ñuñuykachaq
Manante	poqpoq	yaku yaku, puqpuqyaq, tuqyamuq
Manantial	pukyu	pukyu
Manar	poqpuy	lluqsiy, lluqsimuy
Manceba	tiyaq masi, salla	sipas
Mancebo	wayna	maqta, wayna
Mandado, a	kamachisqa	kamachisqa
Mandamiento	kamachisqa simi	kamachikusqa, kamachiy
Mandante	kamacheq, kamachikoq	kamachikuq
Madar	kamachiy, kamachikuy, kachay	kamachikuy, willay, kachay, kacharquy
Mandíbula	qaqla	kakichu
Manera	hina, hamu	hina, hinata
Mani	inchik	maniy
Manilargo, a	makisapa	makisapa, hatun makiyuq
Maniquí	kachaku	hukpa kamachisqan ruraq
Mano	maki	maki
Manoseado, a	llamipayasqa	llachpapayasqa, llachpakachasqa
Manosear	llamipayay	llapchakachay, llamkapayay, mullkapayay, hapipayay
Manotear	hawaykachay	tapray, maki aywiykachay
Manta	away lliklla	lliklla, riwusa
Mantener	uyway kawsachiy	qaray, qarapayay, mikuchiy

Mantenerse	kawsakuy	mikuy, mikupakuy, maskakuy
Mañana	paqarin, tutamanta	paqarin, qaya, tutamanta, pacha achikyay, aqarin tutamanta
Mañanita	tuta tuta	tuta tuta
Mañoso, a	yachaysapa, atoq runa	yachaysapa
Maquinalmente	mana yuyaykusqa, mana yuyaylla	mana yachastin
Mar	mama qocna	mama qucha
Maraña	arwi	arwi
Maravillarse	utikakay, chiraray	chirayay
Marca	chinpu, sanasqa	chinpu
Marcar	sanapay, chinpuy	chinpuy, chapay
Marchar	riy, puriy, puririy	riy, puriy, puririy, illariy
Mareado, a	machasqa, uqyarisqa	sinkarisqa, tarantasqa, upyarisqa
Margen	mayu pata, qocha pata	mayu pata, qucha pata
Mariposa	pillpintu	pillpintu
Marmella	wallqa	wallku
Marqueta	wira tika, sira tika	tika, tikasqa wira
Martillar	takay	takay, takarquy
Martillo	takana	takana
Más	aswan, astawan	aswan, astawan, as
Mente	uma, yuyay	yuyay
Mentir	llullakuy	llullakuy, llullakurquy
Mentira	llulla, ñukña	llulla, qasi, panta
Mentiroso, a	llulla, llullakoq	llulla simi, llullakuq
Merecer	kaman kay	kaman kay
Merecidamente	kama, kamallan	kamqllanta
Mérito	kaman, kamaynin, kamasqan	kaman
Merma	pisiynin, yawyaynin, yuwyasqan	pisiyasqa
Mermado, a	pisiyasqa, pisiyakusqa, yawyay	pisiyay
Mermar	pisiyay, pisiyakuy, yawyay	pisiyay, pisiriy, chinkariy
Merodeador, a	suwaykachakuspa pureq	suwakuy, waykakuq
Merodear	suwaykachakuspa puriy	suwakuy, waykakuq
Mes	killa	killa
Mestizo, a	misti	misti, qala
Mesurable	tupanalla	tupanalla
Mesurado, a	tupuyniyoq, tupukoq	tinkuqla, tupusqa
Mesurarse	tupukuy	tupukuy
Metedor, a	yaykuchiy, apaykoq, winaq, kachaykoq	yaykuchiy, winaq, satiq

Meter	yayakuchiy, winay, kachaykuy, chapuy, challpuy	yaykuchiy, ustuchiy, satiy, chapuy, challpuy
Meterse	winakuy, michukuy, challpukuy	imamanpas satikuy, challpukuy, challpukurquy
Meticuloso, a	manchakoq, llakllaq	manchariq, manchapakuy
Mezclarse	winakuy	taqrukuy
Mezquindad	wakcha kay	wakcha lawsay, micha kay
Mezquino, a	mana qarakoq	micha, maqla
Mi	y	y
Mia, o	ñoqaq	ñoqaq
Miedo	manchay	manchay, manchakuy
Miedoso, a	manchakoq	manchakuq, manchapakuy
Miel	añaka	miski, yaku miski
Miembro	ullu	ullu, lani
Mientras	chaykama	chaykama, hinakama
Mierda	aka	aka, hatun hispay
Mies	chakra	kawsay, mikuy
Millón	hunu	wara waranqa
Mimado, a	lulusqa, wayllusqa, mayasqa	wayllupayasqa
Mimador, a	luluq, waylloq, maywaq	wayllupayakuq
Mimar	luluy, wayllu, mayway	llunpay, wayllupayay
Minorado, a	piস্যasqa	piস্যachisqa
Minorar	piস্যay, piস্যachiy	taqsayachiy, piস্যarqachiy
Minorarse	piস্যapuy, piস্যakuy	taksayarquy, piস্যarquy
Minuciosamente	sasi sasilla, tukuytakama	tukuy tukuyta, mana imatapas saqirispa tukuy qawaq, tukuypi kaq
Minucioso, a	sasi sasi, tukuy rikoq	wakcha kay
Miseria	usoq kay, usupa kay	kikin kikillan
Mismo, a	kikiy, yki	kikinkuna, kikinkunalla
Mismos, as	kikinkuna	chawpi
Mitad	chawpi	maqta, sipas
Mocetón, a	michkaq wayna, sisap sipas	tupay, tuparquy, takay
Mochada	takay	tuku, chusiq, pakpaka
Mochuelo	pakpaka, qeqpi	musuq rikuriq, wamaq
Moderno, a	musoq, wamaq	qasi kakuy
Modestamente	tupuykukullawan	uraykachisqa
Módico, a	tukupuylla, pisilla	allichasqa, hukmanyachisqa
Modificado, a	hamutachisqa	allichay, hukmanyachiy
Modificar	hamutachiy, hinay	ima hinatan
Modo	hamu, hiña	asipayaq
Mofador, a	sawkaq, sawkapayay	asipayay, asipay
Mofar	sawkapayay	uyasapa
Mofletudo, a	uyasapa	

Mohecerse	qorwaryay	quqayay
Moho	qorwar	quqara
Mohoso, a	qorwaryasqa	quqasqa
Mojicón	saqma	taka, takay
Mojiganga	tusuy saynatay	tusuy
Mojón	saywa	pirqa
Moledero, a	kutanalla	kutanalla, kutachinalla
Moledor, a	kutaq	kutaq
Moler	kutay	kutay
Momentáneamente	hayrilla	ratuchalla, ratukamalla
Momento	hayrilla, tuylla, tuychikalla	kunalla, kunachallan
Momia	ñawpa aya machu	chakisqa aya
Monarca	sapay apu, inka apukunaq	inka, apu inka
Moneda	qori, qollqe	qari, qollqe
Masa	chapusqa	chapusqa
Mascar	akuy, mullmuy, mamullay	akuy, akukuy, kachuy, mullmuy, mamullay
Matar	yura	yura
Matador, a	wañucheq	wañuchiq, nakaq
Matar	wañuchiy, sipiy	wañuchiy, wañurqachiy
Matarse	wañuchikuy	wañuchikuy
Materno	mamaqpa	mamaqpa
Matizado, a	pawqaryachasqa, ñawrayasqa	sumaq tinkuchisqa
Matizador, a	pawqaryacheq, ñawrayacheq	sumaq tinkuchiq
Matizar	pawqaryachiy, ñawrayachiy	sumaq tinkuchiy
Matorral	ranra ranra	sacha sacha
Matrero, a	atoq, yachaysapa	yachaysapa
Matricida	maman wañucheq	maman wañuchiq
Maula	yanqa usoq, saqra	yanqa usuq
Maullar	maw maw nin	mawray, maw niy
Mayor	kuraq	kuraq
Moyordomo	pachaka	llamkachiq
Mazamorra	api, kawa	api, apicha
Mecer	kuyuychiy, wayllumkachiy	kuyuchiy, kunuy, wayllumkachay, wayllunkay
Mecerse	wayllumkukuy	kunukuy, wayllunchakuy
Mediador, a	rimapoqe	chawpichaq, rimapuqnin
Mediano, a	taksa	taksaniraqla
Mediar	chawpichay, rimaykuy, amachay	chawpichay, allichay
Medicable	hanpinalla	hanpinalla
Medicamento	hanpi	hanpi
Medida	tupuna	tupu
Medido, a	tupusqa	tupusqa, tupuyuq

Meditabundo, a	yuyaymanaq	muspaykachaq
Meditar	yuyaymanay	yuyaymanay, yuyakuy
Medrado, a	wiñasqa, mirasqa, hatunyasqa	wiñasqa, hatunyasqa
Medrar	wiñay, miray, hatunyay	wiñay, miray, hatunyay
Medroso, a	llakllaq, manchaq	manchariq, manchapakuy
Médula	tutu, chillina	tutu, chillinacha
Mejilla	uya	uya
Mejor	aswan allin	aswan allin, astawan allin
Mejorado, a	allinyasqa	allinyachisqa
Mejorar	allinyachiy	allinyachiy, allinyarqachiy
Mejorarse	allinyariy, allinyakuy	allinyariy, allinyakuy
Mejoría	aslla alliyariy	alliyasqa, allinyariy
Mellado	añaka	miski, añaka
Melena	suní chukcha	chukcha, urku chukcha
Melenudo, a	chukchasapa	chukchasapa
Melindrear	millaykachay	muchkiykachay, millaykachay
Melindroso, a	millaykachay	muchkiykachay
Memorable	yuyarina, mana qonqana	yuyarina, mana yuyarina
Memorar	yuyariy	yuyariy, yuyarikuy
Memoria	yuyay	yuyay
Mencionar	willay	willay, willakuy
Mendigar	uskakuy	mañay, mañakuy, punkun punkun mañaykachay mañakuy, punkun punkun mañakuq
Mendigo, a	uskakaq	mañakuq, punkun punkun mañakuq
Meneado, a	qaywisqa	qaywisqa, qaychisqa
Meneador, a	qayweq	qaywiq
Menear	qaywiy	qaywiy, qaychiy, uyuchiy
Menearse	maywiykachakuy, kuyuykachay	qaywikuy, qiwiqkachakuy
Menesterozo, a	muchoq	mana imayuq, mana kapuqniyuq na, ima sutin
Mengano, a	huk	puchukarisqa, tukurichisqa
Menguado, a	yawyasqa, yawyachisqa	wañunay
Menguante	yawyaq	puchukariy, wañuriy, tukuriy
Menguar	yawyaq	pisi, aslla
Menos	pisi	pisiyachisqa
Menoscabo, a	pisiyachisqa	pisiyachisqa
Menoscabador, a	pisiyacheq	pisiyachiq
Menoscabar	pisiyachiy, yawyachiy	pisiyarquy
Menoscabarse	pisipayuy, yawyapuy	pisiyarquy, pisikurquy
Menospreciado, a	pisiman yupasqa	mana kasusqa

Menospreciados a	pisiman yupaq	chiqniyuq, mana kasuq
Menospreciar	pisiman yupasqa	wischuy, mana kasuy
Mensajero, a	kacha	kacha, akchasqa, kacha puriq
Metruar	yawar uraqay	warmip unquynin
Mensual	killan killan, sapa killa	killan killan, killanpi
Mensualidad	killa qollqe	killa qullqi
Mensura	tupu	tupu
Mensurable	tupunalla	tupunalla
Mensurar	tupuy	tupuy, tupurquy
Mentalmente	umallapi, yuyarispakama	umallapi
Monógamo, a	huk warmiyuq, huk qhariyoq	huk warmiyuqlla, huk qariyuqlla
Montaña	yunka	yunka
Montañés	yunka runa	yunka runa
Montar	ichikuy	ichikuy
Monte	orqo, yunka	urqu, yunka, sachasacha
Mantería	chaku	chaku
Montero, a	chakoq	chakuq
Montón	tawqa, qutu, suntu, waru	tawqa, qutu, suntu, waru, suqya
Montones	tawqa tawqa, qotu qotu	suntu suntu, tawqa tawqa
Montuoso, a	ranra ranra	urqu urqu, sachasapa
Moquete	saqma	laqyay, takay
Morado	sani	sani
Morador, a	tiyaq	yachay, yachakuq, tiyaq
Morar	tiyay	yachay, yachakuy, tiyay, karayay
Morboso, a	unqoq, unqochikoq	unquq, unquchikuq
Mordar	haya simi	hayaq simi
Mordedor, a	kaniq, kanikoq	kanikuq, kachukuq
Mordedura	kanisqa	kanisqa, kachusqa
Morder	kaniy, kanirqoy	kaniy, kanirquy, kachuy
Morderse	kanikuy	kachupakurquy
Mordiscar	kanipayay	kanipayay, kanipay
Moreno, a	yana niraq	yana niraq, yanahina
Moribundo, a	wañunayaq	wañunayaq, wañunankama
Morir	wañuy	wañuy, wañurquy
Moroso, a	unaq	unakuq, qilla
Morral	wayaqa	wayaqa
Mortal	wañuq allpaymanaq	wañuq, wañuqlla
Mortalmente	wañuypaqkama	wañuypaq, wañunankama
Mortandad	wañuray	hatun wañuy

Mortífero, a	miyu, miyu hanpi	wañuchikuq
Mortificado, a	kamaykukoq	kamaykukuq
Moscardón	wayronqo	wayrunqu
Mostaza	yuyu	yuyu
Mostrar	rikuchiy, reqsichiy	rikuchiy, riqsichiy
Mostrenco, a	mana piniyoq, usupa	mana piniyuq
Motivar	raykuy	raykuy, kawsa kay
Motivo	rayku	rayku
Motor	kuyucheq	kuyuchiq
Movedizo, a	kuyoq, kuyuykachaq	kuyuq, kuyuykachaq, kuyukuq
Mover	kuyuchiy, kuyurichiy, qaywiy	kuyuchiy, kuyurichiy, qaywiy, qaywirquy
Moverse	kuyurikuy, kuyukuy	kuyu, kuyukuy, kuyurikuy
Movible	kuyoqlla, kuyuchinalla	kuyuchinalla, suchuchinalla
Móvil	kuyoq	kuyuq
Movilizar	kuyuchiy	kuyuchiy
Movimiento	kuyuy	kuyuy
Moza	sipas, warma	sipas, pasña
Mozo	wayna, warma	maqta
Muca	qara chupa	qara chupa
Mucosidad	llawsa	lawsa
Muchachito, a	maqtacha	llawi maqta
Muchacho, a	wayna, sipas	wayna, sipas, pasña
Muchísimo	nanaq	aquhina, achka, allpahina
Mucho	ancha	ancha
Mudamente	upalla	upallalla, upallallamanta
Mudar	tukuy, tukuchiy, astakuy	tukuy, astakuy, astakurquy
Mudo, a	amu	mana rimaq, upa
Muela	waqo, maray kiru	waqu, kiru, qipa kiru
Muerte	wañuy	wañuy
Muerto, a	wañoq, wañusqa, aya	aya, wañusqa
Mugre	wiswi	wiswi, lliqwi
Mugriento, a	wiswi runa	wiswi, lliqwisapa
Mujer	warmi	warmi
Muladar	wanu pata	wanu pata, qupa pata
Muleta	tawna	tawna, kaspi
Multiplicar	mirachiy	mirachiy, mirarqachiy
Multitud	nanaq	llunpay achka, huk nanaq
Mundo	teqsi muyu, pacha	tiqsi muyu pacha, pacha
Muñeca	wawa pukllana, maki muyu	wawa pukllana, maki muyu
Muralla	tumi perqa, kancha perqa	pirqa, pirqa qincha
Murciélago	masu	masu

Murmurador, a	sipsikay, kamayoq	wasá rimaq, pinqaq
Murmurar	seqsikay	qippanpi rimay, pinqay
Muro	perqa	pirqa, rumi pirqa
Musitar	rimapakuy	rimapakuy, upallalla rimay
Muslo	chakan tullu	quychay
Mustiamente	llaki llaki, llakikuywan	llakisqalla
Mutilado, a	mankusqa, wallusqa	kuchusqa, qurusqa
Mutilar	walluy	kuchuy, kutuy, quruy
Mutuamente	pura	naku, kуска pura
Mutuante	qoq	quq, qukuq
Mutuário, a	qochikoq, chaskeq	chaskiq
Muy	ancha	sinchi, llunpay, manchay
		nanaq

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras glotalizadas)	
Macilento, a	q'anparmanasqa	qilluyasqa, tullu
Machacado, a	ch'amqasqa	chamchasqa
Machacador, a	ch'amqaq	chamchakuq
Machacar	ch'amqay	chamchay, chamcharquy
Machorra	q'omi	mana wachaq
Machucado, a	q'apchisqa	ñutusqa, ñitisqa
Machucar	q'apchiy	ñitiy, hawanman churkuy
Madera	k'ullu	kullu, kaspi
Magnánimo, a	t'it'oq sonqo	allin runa
Magullar	ch'oqrichay	llapiy, llapirquy
Maltratador, a	k'ireq simi, sonqo k'ireq	nanaq simi, kamikuq
Manada	t'aqa	michina
Mancar	muk'uyachiy	wakin waqlisqa kay
Manco, a	muk'u, nuk'u	willu maki, kutu maki
Manchado, a	map'achasqa	qaranchasqa, qachachasqa
Manchar	map'achay	qaranchay, qachachay
Mancharse	map'achakuy	qaranchakuy, qachachakurquy
Mango	hap'ina	hapinan, hapikunan
Manifestar	mast'ariy, sut'inchay	willay, qawachiy, sutinchay, riqsichiy
Manifestarse	sut'inchakuy	riqsichikuy, rikuchikuy
Manifestamente	sut'illa, sut'ichalla	llapanpa yachasqa
Manifiesto	sut'inchasqa, mast'arisqa sut'i	yachasqa, sutillan
Manejo	mayt'u	apti, huk maki, huk maytu
Manotada	ch'aqla, hapt'ay	lapy, lapyay, laqya
Mansedumbre	llanp'u sonqo kay	llanpu sunqu kay
Manso	llanp'u sonqo	llanpu sunqu
Manubrio	hap'ina	hapinan, hapikuna
Mañana	q'aya p'unchaw	paqarin, qaya
Maraña	t'anqa, ch'aska	arwi
Marchitar	naq'echiy	chakirqachiy, qawichiy
Marchitarse	naq'epuy, q'anparmanapuy	chakikuy, qawikurquy
Marchito, a	naq'esqa, q'anparmanasqa	chakisqa, qawirusqa
Marinero, a	wanp'u kamayuq	wanpu kamayuq
Morona	sinp'a	raku waska
Martirizar	ñak'arichiy	muchuchiy, ñakarichiy
Masato	ch'unchu aqha	chunchu aqa

Mascar	k'utuy, muk'uy	kachuy
Matadero	ñak'ana wasi	ñakana wasi
Matadura	k'iri	kiri, kirisqa, qiya
Matanza	ñak'ana	wañuchiy
Mataperros	q'arakuna	warwakuna, nakay, nakarquy
Matar	nak'ay	nakay, nakarquy
Mate	q'oñi unu	quñi yaku
Materia	q'eya	qiya
Mazorca	q'oronta	sara kaspa
Meados	unu hisp'ay	yaku ispay, ispay
Mear	hisp'ay	ispay, ispakuy
Meloso, a	misk'i	miski, miskisapa, ratakuy
Mellizo, a	t'ira	awacha, kuska nasiq
Menearse	q'eweykachakuy	q'ewiykachakuy, qaywikuy
Menjurje	ch'aqrusqa	taqrusqa, taqru
Menor	sullk'a	sullka
Menstruar	map'anakuy	warmip unquynin
Mentecato, a	p'anra, sanp'a	puqis, upa, mana yuyayniyuq
Menudencia	huch'uychaqkuna	taksakunalla, akapakunalla
Menudo, a	ñut'u, ch'iri, ch'usu	ñutu, akapa, chusu
Meñique	sullk'a ruk'ana	uchuylla, taksa rukana
Meón, a	hisp'apayaq, hisp'ay kachaq	ispapakuq
Mercenario a	ch'amkaq	llamkapakuq, minkasqa
Meta	p'uchu	chayana, munasqa
Meter	sat'iy, ch'allpiy	satiy, challpay, challparquy
Meterse	sat'ipakuy	imamanpas satikuy
Mezclado, a	ch'aqrusqa, t'akusqa	taqrusqa
Mezclador, a	ch'aqroq, t'akoq	taqruchiy, chapuq
Mezclar	ch'arqoy, t'aqoy, ch'aqrruqoy	taqruy, chaqruy, takuy
Mezclarse	sat'ipakuy	taqrुकuy
Mezquindad	mich'a kay	wakcha kawsaq, micha
Mezquinar	mich'akuy	michakuy, michakurquy
Mezquino, a	mich'a	micha, maqlla
Miga	t'antaq sonqon, t'una	tantaq sunqun
Milano	k'illichu	waman, wamancha
Miserable	mich'a	micha
Miseria	q'esa kay	wakcha kay
Mocho, a	mut'u	mana waqrayuq, kutu waqra
Mojado, a	hoq'ochasqa, ch'anranchasqa	uqusqa, nuychisqa
Mojar	hoq'ochay, ch'aranchay	muyuchiy, uquchiy, uqurqachiy
Mojarse	hoq'ochakuy, ch'aranchakuy	nuyukurquy, chapukurquy

Molestar	k'uchichiy	piñachiy, piñarqachiy
Molestarse	k'uchichikuy	piñakuy, piñakurquy
Molestoso, a	k'uchicheq	piñachiq, piñachikuq
Mona	k'usillu	china kusillu
Monada	k'usilluykachay	kusilliqatichiy, chipiyay
Mondar	t'eqpay	tiqpay, tipllay, pichay
Mono	k'usillu	urqu kusillu
Monóculo, a	ch'ullan ñawi	chulla ñawi
Montañoso, a	sach'a sacha, mallki wayq'o	sachasapa
Mordaz	k'araq simi	hayaq simi
Mordazmente	k'araq simiwan	hayaq simiwan
Mortaja	aya p'acha	aya pacha
Mortero	muchk'a	muchka
Mosquito	ch'uspi	chuspicha
Mote	mufe	muti
Muchachita	p'asñacha, hirq'e	llawi, pasñacha, warmacha
Muchachito	maqfacha, hirq'e	llawi maqta
Muchísimo	aqo t'ryu	manchay achka
Mujercilla	ch'allqe	warmicha
Mustio, a	naq'esqa	unpusqa, unpu

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras compuestas)	
Madrastra	qhepa mama	qipa mama
Mal aventurado, a	khuyay khuyaylla	llakipayaypaq
Maltratador, a	thataq	maqakuq
Maltratar	thatay	usuchiy, maqapay
Manante	phullpoq	yaku yaku puqpuqyaq
Manar	phullpuy	lluqsiy, llusimuy
Mancha	qhelli	qanra, qacha
Manchado, a	qhellichasqa	qanrchasqa, qachachasqa
Manchar	qhellichay	qanrachay, qachachay
Mancharse	qhellichakuy	qanrachakuy, qachachakurquy
Manchas	mirkha	mirka
Manoseado, a	llaphipayasqa	llachpapayasqa, llachpakachasqa
Manosear	llaphipayay	llachpakachay, mullkapayay, llamkapayay
Manta	phullu	lliklla, riwusa
Mantener	mikhuchiy	qaray, qarapayay, mikuchiy
Marimacho	qharincha	qarihina
Marrano, a	khuchi	kuchi
Mascado	khamusqa, khachusqa	kachusqa
Mascador, a	khamoq, khachoq	kachuq, kachukuq
Mascar	khamuy, khachuy	kachuy, kachurquy
Masculino	qhari	qari
Mascullar	thutupakuy	simin ukupi rimapakuq
Masticar	khamuy, khachuy	kachukuy, kachurikuy
Matar	thasnuy	tasnuchiy, tasnurqachiy
Medio, a	phatmi	chawpi
Malancolía	phutirayay, phutiymanay	llakikuy
Melancólico, a	phutirayaq, phutiymanaq	llakisqa
Melas	mirkha	mirka
Mentecato, a	phoqes	puqis, upa, mana
Menudo, a	khullu	ñutu, akapa, chusu
Mercado	qhatu	qatu
Merendar	mikhuy	mikuy
Mesado, a	llhipipasqa	chukchan sapranchutasqa
Mesador, a	llhipipaq	chutaq

N

Mesar	lluphiy	chutay, hurquy			
Mesarse	lluphikuy, lluphipakuy	chutakuy, llupikuy	CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO
Mesón	mikhuna wasi	sama kuna wasi, wasi			CHANKA
Mirador	qhawana pata, qhawana marka	qawakuna		(Palabras simples)	
Mirar	qhaway	qaway, qawariy			
Mirarse	qhawaykukuy, qhawanakuy, qhawarinakuy	rikukuy, qawakuy, qawanakuy	Nabo	yuyu	yuyu
Misericordia	qhoyapayakuy	kuyapayakuy	Nacer	paqariy, paqarimuy	paqariy
Misericordiosamente	khuyapayakuywan	kuyapayakuywan	Nacido, a	paqarisqa, paqarimusqa	paqarisqa
Misericordioso, a	khuyapayakoq	kuyapayakoq	Naciente	paqarimoq, willimoq, inteq lloqsimunan	chayraq rikurimuq, inti llupsimunan
Mitigado, a	thanisqa, thanichisqa	allinyachisqa, allinyasqa	Nada	mana ima	mana imapas, chikallanpas
Mitigar	thaniy	allinyay, allinyachiy	Nadie	mana pipas	mana pipas, ni mayqanpas
Mitigarse	thaniyuy, thaniykapuy	allinyaykuy, allinchurakuy	Nalga	siki	tiyana , qipa, siki
Mitigativo, a	thanicheq	allinyachikuq	Narigón, a	senqasapa	sinqasapa, hatun sinqayuy
Moco	qhoña	ñuti	Nariz	senqa	sinqa
Mocoso, a	qhoñasapa	ñutisapa	Narrable	willanapaq kaman	willana, willanalla
Mojar	moqhochay	asipay, asipayay	Narrado, a	willasqa	willasqa, pasachisqa
Mohino, a	phiña, phususosoq	piñanasqa	Narrador, a	willaq	willaq, willakuq
Mohecerse	qhoqayay	quqayay	Narrar	willay	willay, willakuy
Moho	qhoqay	quqara	Narrarse	willanakuy	willanakuy, willanakurquy
Mohoso, a	qhoqayasqa	quqasqa	Nata	llukllu	llukllu
Molestar	musphachiy, phiñachiy	piñachiy, piñarqachiy	Natalicio	paqarisqan p'unchaw	paqarisqan punchaw
Molestarse	musphakuy, phiñakuy	piñakuy, piñakurquy	Nativo, a	paqar, paqarisqa	hiña kaqla nasiq
Molestoso, a	musphacheq, phiñacheq	piñachiy, piñachikuq	Naturaleza	kaynin	kaynin
Mordedor, a	qhamsaq	kanikuq, kachukuq	Náuseas	qepnunayay	wischunayay, millanayay
Mordedura	qhamsasqa	kanisqa, kachusqa	Necedad	panstay, qarmay	panstay, panta, pantasqa
Morder	qhamsay, khachuy	kaniy, kanirquy, kachuy, kiruwan hapiy	Necesitado, a	muchoq	muchoq
		qawachiy, rikuchiy	Necesitar	muchuy	muchuy
		anaq, achka, allpahina	Necrópolis	a y a q wasin	aya panpakunan, ayaq wasin
Mostrar	qhawachiy	mancha achka, aqu, tiyu			
Muchedumbre	achkha runa	achka	Nefando, a	wañuy millay, ati tapay, ati mosqoy	mana nmaypaq hucha
Muchísimo	ancha achkha	rimapakuy, upallalla rimay	Negado, a	mana ima ateq	mana ima atjq
Mucho	achkha	unpusqa	Negar	nanam niy, mana munay	nanam niy, mana nirquy,
Musitar	thutupakuy	qurusqa, kuchusqa		pakay, pakakuy	pakay, pakrquy mana munay
Mustio, a	unphoq	quruy, kuchuy, kutuy			qilla, mana uray munaq
Mutilado, a	qhorusqa				maskakuy
Mutilar	qhoruy				maskakuy
			Negligente	qella	yanayay
			Negociar	maskakuy	yanayay
			Negociante	maskakoq	yanayay
			Negrear	yanayay	yanayay
			Negrecer	yanayachiy, yanayapuy	yanayachiy
			Negro, a	yana, yana runa	yana , yanasqa, yana runa

Negruzco, a	yana ñeraq	yana ñiraq, yana rikchaq
Neo	musoq, wamaq	musuq
Neologismo	musoq rimay	musuq rimay
Neomenia	musoq killa	musuq killa
Neto, a	pachan pachallan	chuya, chuyalla
Neutral	mana pinan sayakoq	mana imaman winakuq
Nieto, a	haway	willka
Ninguno, a	mana pipas, mana imapas	manan pipas, manan imapas
Niño, a	wawa, warma	wawa, warma
Niñez	wawa kay pacha	warma pacha
No	mana, ama, amataq	mana, ama, manan, amataq
Noble	inka yawar	wiraqucha, qapaq yawarniyuq
Noche	tuta	tuta
Nochecita	sipi sipi	chisinkuy
Nodrizza	ñuñoq, amani	ñuñoq, ñuñupakuq
Nombrar	suti hoqariy, sutinmanta waqyay	sutinmanta waqyay, sutichay qayay, sutichay
Nómina	qellqa, suti suti qellqa	sutikuna
Nombre	suti	suti
Nonada	yanqa	yanqapas yanqa
Nonato, a	mana wachasqa	mana wachasqa
Nopal	tunas	tunas
Nosotros, as	ñoqanchis, ñoqayku	ñuqanchik, ñuqayku
Noticia	uyarinin	uyarinin
Noticiar	uyarichiy, willay	uyarichiy, willaykuy
Notificado, a	willasqa	willasqa, willachisqa
Notificar	willay	willay, yachachiy
Notorio, a	yachasqa	yachasqa, sutilla
Novecientos	esqon pachak	isqun pachak
Noveno, a	esqon ñeqen	isqun ñiqin
Noventa	esqon chunka	isqun chunka
Novilunio	musoq killa	musuq killa
Novísimo, a	wamaq wamaqlla, musoqlla	musuqlla, musuqchalla
Nuestro, a	ñoqanchisqa, ñoqaykoqpa	ñuqanchikpa, ñuqaykupa
Nuevamente	mosoqmanta	musuqmanta, chayraq
Nueve	esqon	isqun
Nuevo, a	mosoq	musuq
Nulo, a	yanqa	yanqa
Numerable	yupanalla	yupanalla
Numeral	ñawpaq	huk ñiqin

Numerar	yupay	yupay, yuparquy
Nutritivo, a	kallpachachikoq	kallpa quq, kallpa qukuq
Nutriz	ñuñoq, amamni	ñuñoq, ñuñupakuq

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras glotalizadas)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Nada	ch'usaq	mana imapas, chikallanpas
Necio, a	p'anra	piqis, mana yachaq
Nervio	hamk'u	hamku
Nervudo, a	hamk'usapa	hamkusapa
Neto, a	hunt'asqa	chuya, chuyalla
Nevada	rit'i	riti, ritisqa
Nevado, a	rit'isqa	ritisqa
Nevar	rit'iy	ritiy, ritirquy
Nidificar	qesachay	qisachay, qisachakuy
Nido	q'esa	qisa, qisacha
Nieve	rit'i	riti, lasta
Niño, a	herq'e	wawa, warma
Nítido, a	rit'iy rit'iy	yuraq, kanchaq
Nochesita	ch'isi ch'isilla	chisinku
Nunca	mana hayk'aq	mana imapas, manan haykapas

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras compuestas)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Nacer	phutumuy	mukmuy, wiñay
Naciente	phutumog	chayraq rikurimuq
Neblina	wasphi phuyu	waspi puyu
Nebuloso, a	phuyu phuyu	puyu puyu, puyusapa
Necio, a	phoqes	puqis, mana yachaq
Nexo	kipu	kipu, tinkisqa
Noble	qhapaq, yawarniyog	wiraqucha, qapay yawarniyuq
Nubarrado, a	phuyayachtsqa, phuyu niraq	puyuhina, puyu niraq
Nube	phuyu	puyu
Nublado	phuyusqa	puyusqa, llantusqa
Nublar	phuyuy, phuyumuy	puyuy, puyumuy, llantuy
Nudo	kipu	kipu, muqu
Nudos	kipuy	kipuy, kipurquy
Nudoso, a	kipusqa	kipusapa, kipu kipu
Nuera	qhachun	llumchuy
Numeroso, a	achkha achkha	achka achka, huk manchay

O

CASTELLANO QUECHUA CUSCO COLLAO

(Palabras simples)

Obcecación	ñawsa sonqo kay	ñawsayay, ñawsayarquy
Obcecado,a	ñawsa sonqo	ñawsayasqa
Obsecarse	ñawsarayay	ñawsayarquy, ñawsayakurquy
Obedecer	uyakuy, huñikuy	uyarikuy
Obediente	uyakoq, huñikoq	uyarkuq, yupaychaq
Obeso, a	ñoqñu	wira, llunpay wira, raku
Obligación	kamay, kamayki	runanay, runanayki
Obligado, a	kamaykusqa, kamaykuchisqa	kamachisqa
Obligar	kamaykuy, kamaykuchiy	kamachiy, rurachiy
Obligatorio, a	ruraypaqkaman	rurana, huntachina
Obra	rurana	rurana, llamkana
Obrar	ruray	ruray, rurakuy, llamkay
Obrero,a	ruraq	llamkapakuq, rurapakuq
Obscuras	tutalla, tutallapi	tutayaqpi
Obscurecer	tutayachiy	tutayachiy, tutayarqachiy
Obscurecerse	tutayay, tutayapuy	tutayay, tutayakurquy
Obscuridad	tuta, tula tuta	tuta
Obscuro, a	tutayaq, tutayasqa	tutayaq, tuta tuta, tutallaña
Obsecuente	uyakoq, huñikoq	uyarikuy
Obsequiador, a	qokoq	quq, qukuq
Obsequiar	qokuy	quy, qupayay
Obstinado, a	rumiyasqa, rumi sonqo	rumi sunqu, takyapakuq
Obtener	taripay	tariy, tarirquy
Oca	oqa	uqa
Ocasión	rayku, raykuqiy	rayku
Ocasionado, a	raykusqa, raykuchisqa	raykusqa
Ocasionador, a	raykoq, raykuqech	ruraq
Ocaso	inteq qaykunan	intip yaykunan
Ociar	hawkay, hawkakuy	samay, samariy
Ocio	qasikay	qasi kay, samakuy
Ociosidad	qella kay	qillankuy
Ocioso, a	qasikoq, pullkakoq, qallukoq kakuy, qasiy	qjilla, samaq, qasiy, qasikakuy mana ruray munaq
Octavo	pusaq ñeqen	pusaq ñiqin

Oculista	ñawi hanpeq	ñawi hanpiq
Ocultamente	paka pakalla, pakallapi	mana pipas rikusqallan, pakan pakalla
Ocultar	pakay	pakay, panpay, pakarquy
Ocultarse	pakakuy, pakaykachakuy	pakakuy, pakakurquy, pakaykachakuy
Oculto, a	pakasqa	pakasqa, pakakusqa
Ocupado, a	rurayniyoq	ruranayuq, ruraq
Ocupar	rurachiy	rurachiy
Ocuparse	rurakuy	rurakuy, rurapakuq
Ocurrir	tinkumuy, taripay	taripay
Ochenta	pusaq chunka	pusaq chunka
Ocho	pusaq	pusaq
Ochocientos	pusaq pachak	pusaq pachak
Odiado,a	cheqnesqa, qamllasqa	chiqnisqa
Odiar	cheqniy, qamllay	chiqniy, chiqnipayay
Odiarse	cheqnepakuy, qamllanakuy	chiqnipakuy
Odiosamente	cheqnekuywan, cheqnechikoq	chiqnina, chiqnichikuy
Ofender	watunkayay	kamiy, piñachiy
Ofenderse	amichikuy	piñakurquy
Ofendido, a	watunkayasqa	piñachiq, kamiq
Ofrecer	qosaq niy, qokuy	a niy, ari niy, quy, qayway
Ofrecerse	qokuy, chaskichikuy	qukuy
Ofrenda	qokuy, rikuchikuy	rikuchikuy
Oible	uyarinalla	uyarinalla, uyaripaslla
Oído	ninri, uyarina	rinri, uyarina
Oidor, a	uyareq	uyariq
Oir	uyariy, uyarikuy	uyariy, uyarikuy
Ojeriza	cheqnepakuy	chiqnipakuy
Ojerudo, a	suka suka ñawi	yanayasqa ñawi
Ojinegro	yana ñawi	yana ñawi
Ojo	ñawi	ñawi
Ojos	ñawikuna	ñawikuna
Olfato	senqa	sinqa
Oliscar	asnariy, ismuriy	asnariy, ismuriy
Oloroso, a	qontoq	miski asnaqlla
Olvidadizo, a	qonqaq	qunqay sunqu, mana yuyaq
Olvidado, a	qonqasqa	qunqasqa
Olvidar	qonqay	qunqay, qunqasqa
Olvidarse	qonqapuy, qonqakapuy	qunqarquy
Olvido	qonqay	qunqay, qunqasqa
Olla	manka	manka

Ollero, a	sañu kamayoq	manaka ruraq
Olluco	ulluku	ulluku, papa lisa
Ombigo	pupu	pupu, puputi
Omiso, a	qerikoq, pullkakoq	qilla
Omitir	mana ruray, allpay, haqerqoy	saqiriy, mana ruray
Omnipotente	llapa atipaq	qapaq, tukuy atipaq
Omnisciente	llapa yachaq	tukuyta yachaq, tukuy yachaq
Omnívoro, a	imaymana mikhoq	imaymana mikuq
Once	chunka hukniyoq	chunka hukniyuq
Operable	ruranalla	ruranalla
Operador, a	ruraq	ruraq
Operar	ruray	ruray, ruraraq
Operario, a	rurakoq	rurapakuq, ruraq
Opérculo	kirpana	tapa, kirpakuq
Opilado, a	qarwayasqa	punpuyasqa
Opinar	hamutay, hamurpayay	yuyaymanay
Oprimido, a	llaksasqa	ñitisqa, tiq
Oprimir	llaksachiy	saqllay, ñitiy
Óptimo, a	alli allin, ancha allin	ancha allin, sumaqlla
Opulento, a	qollqesapa	ancha apu, qullqispa
Oración	mañakuna	mañakuy
Orar	mañakuy	mañakuy, mañay, rimay
Orbe	teqsi muyu	tiqsi muyu
Ordenado, a	kamachisqa	kamachisqa
Ordenar	kamachiy, suyuchay	kamachiy, patachay
Ordinariamente	chaykusqa, chaykuskalla	pasaqlla, chay ruskalla
Oreja	rinri, ninri	rinri, ninri
Orejudo	rinrisapa	rinrisapa, hatun rinriyuq
Orfandad	waqcha kay	wakcha kay, mana piniyuq
Oriente	inteq lloqsimunan	intip lloqsimunan
Origen	qallariy, tipsi	qallaykuynin
Orilla	pata, mayupata, qochapata	pata, mayupatan, quchap patán
Oro	qori	quri
Ortiga	qesa	itana
Oscuro, a	tutayaq, tula	tuta, tutayaq
Oso	ukumari	ukumari
Otoño	haw kay mit'a, poqoy mit'ay	puquy mit'ay
Otro, a	huk	sapaq, huk
Ova	qocha yuyu, llullu	qucha yuyu, llullu, llullucha
Ovar	runtuy	runtuy, churay

Ovípara	runtoq	runtuq, churaq
Ovívoro, a	runtu mikhoq	runtu mikuq
Ovillar	kururay	kururay, kururarquy
Ovilla	kurur	kurur
Oyente	uyareq	uyariq

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras glotalizadas)	
Obligatorio	hunt'aypaqkaman	rurana, huntachina
Obra	llamk'ana	llamkana, rurana
Obrero, a	llamk'aq, mink'a	llamkapakuq, rurapakuq
Obceno, a	mapa	qanra, qacha
Obtruido, a	llut'asqa, wisq'asqa	kirpasqa, harkasqa
Obstruir	llut'ay, wisq'ay	kirpay, harkachiy
Obtruirse	llut'apakuy, wisq'apakuy	kirpakuy, harkakurquy
Obtener	hat'alliy	tariy, tarirquy
Ocupado, a	llamk'akoq	ruranayuq, ruraq
Ocupar	llamk'achiy	rurachiy
Ocuparse	llamk'akuy	rurakuy, rurapakuy
Ofender	q'esachay	kamiy, piñachiy
Ofendido, a	q'esachasqa	piñachisqa
Ofensor, a	q'esachaq	piñachiq, kamiq
Ojota	husut'a	usuta, siquy
Oler	q'apay	mutkiy, muskiy
Oloroso, a	q'apaq	miski asnaqlla
Oprimido, a	ñit'isqa	ñitisqa
Oprimir	ñit'iy	ñitiy, saqllay
Ordenadamente	p'ata p'atalla	sumaq allichasqalla
Ordenado, a	p'atachasqa, seq'e seq'e	alli allichasqa, suyu suyulla
Ordenar	p'atachay, seq'echay	patachay, allin churay, qatinasllata churay
Ordeñador, a	ch'awaq	chawaq, qapiq
Ordeñar	ch'away	chaway, qapiy
Orear	mast'ay	chakirichiy, papirichiy
Orinar	hisp'ay	ispay, yaku ispay
Osadamente	q'aqcha, q'aqchalla	mana manchakuspa
Osado, a	q'aqchayoq	atipakuq
Ova	llulluch'a, llach'u	llullucha, llullu

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras compuestas)	
Obsceno, a	qhelli	qanra, qacha
Observador, a	qhawaq, qhawapayaq	qawaq, qawapayakuq
Observar	qhaway, qhawapayay	qaway, qawapayay
Observarse	qhawapanakuy	qawapanakuy
Ojear	qhawapayay, qhawaykachay	qawapayay
Olas	qochaq phoqcheqen	quchap puqchin
Oledor, a	mutkheq	mutkiq, muskiq
Oler	mutkhiy	mutkiy, muskiy
Olfateador, a	mutkhikachaq	mus musyaq, muskiykachaq
Olfatear	mutkhiykachay	mus musyay, muskiykachay
Olfato	mutkhina	musyana sinqa
Oprimido, a	musphachisqa	ñitisqa
Oprimir	musphachiy	saqllaq, ñitiy
Opulento, a	qhapaq runa	ancha apu, qullqisapa
Orear	phaskichiy	chakirichiy, papirichiy
Orearse	phaskiy, phaksariy	chakiriy, papiriy, pakpirikuy
Osado, a	qhari runa	atiapkuq

CASTELLANO QUECHUA CUSCO COLLAO
(Palabras simples)

Pabilo	micha
Paciencia	muchukoq sonqo kay
Pacificamente	llanp'u sonqolla
Pacifico, a	llanp'u sonqo
Paco (alpaca)	paqo, paqocha
Pactado, a	rimanakusqa
Pactar	rimanakuy
Pachamanca	watya
Padre	yaya, tayta
Pagar	paylla
País	llaqta
Paisano, a	llaqta masi
Pájaro	pisqo
Palabra	simi, rimay
Palabrero, a	simisapa, rimaysiki, kana qellqa
Paladear	malliy
Paliar	pakapayay
Paloma	urpi
Palomar	urpi wasi
Palomino	mallqo
Palta	paltay
Pandero	tinya
Pánico	hatun manchay
Pantalón	wara
Panteón	aya wasi
Panza	wiksa
Pañal	arawara
Pañuelo	senqa pichana
Papa	papa
Papá	yaya, tayta
Par	yanantin, masantin
Parado, a	sayasqa, sayaq
Parar	sayay
Pareado, a	yanatin, pituylla
Pared	perqa
Parentela	ayllu, yawarmasikuna, sanan

QUECHUA AYACUCHO
CHANKA

micha
michuy, pasinsya
llanpu sunqulla hawkalla
hawka kakuq, qasi sunqu
paqu
rimanakusqa
kamachinakuy, ninakuy
watya
tayta, churiyaq
pakay
llaqta
llaqta masi
urpitu, pisqu, pichiw
simi rimay
chuchila, rimaysapa
mallipay, miskichikuy
pakay, pakarqay
urpi, urpay, quqñu
urpitup wasin
mallqu urpitu
paltay
tinya
llunpay manchay
wara
aya wasi
wiksa
wawa maytunna, wawa qillpuna
sinqa pichana
papa, chawcha
tayta
masan, tinkuqnin, natan
sayasqa
sayay, sayarqay, samay
kuskachasqa, masanchasqa
pirqa, qincha
ayllu, ayllupura, ayllu masi

Pariente	ayllu yawarmasi	hichpa ayllu
Parir	wachay, wachakuy	wachay, wachakuy
Parlar	rimaykachay	rimaykachay, rimay
Parpadear	chimlliykachay, chillmipayay	qimchiykachay, qimllaykachay
Párpado, a	ñawi qara	ñawi qara
Parricida	yayan wañucheq, taytan wañucheq	taytan wañuchiq, maman wañuchiq
Partirse	rakinakuy	rakinakuy, rakinakurquy
Parto	wachay, wachakuy	wachakuy
Párvulo, a	wawa	warma, llawi, maqtacha
Pasado	ñawpaq, qayna	ñawpaq, qaynaraq, unaykunaraq
Pasajero, a	pureq runa, ñan purikoq	ñan purikuy
Pasearse	puriyachakuy, puririkuy	purikuy, puririkuy
Pastar	michiy	michiy, michipay
Pastor, a	micheq, micheqe	michiq, michipakuq
Patón	chakisapa	chakisapa, atakasapa
Patraña	llulla, ñukña	llulla, yanqa
Patria	llaqta	llaqta
Patrón	uywaqe	uywaq, hatalliq
Paulatinamente	allillamanta	allillamanta, as asllamanta
Paupérrimo, a	usoq, ancha wakcha	llunpay wakcha
Pausa	samariy, sayariy	samariy, sayariy
Pávido, a	mancharikoq mancharisqa	manchariq, manchankuq
Paz	allin kawsay, kusi qellpu kawsay	qasi, qasikawsay
Pecable	huchallikuy, ateq, huchallikuypaq	huchaman chayay atiq
Pecado	hucha	hucha
Pecador, a	huchallikoq, huchasaqa	huchallikuq, huchasapa
Pecar	huchallikuy, kamallikuy	huchallikuy
Pechos	ñuñu	ñuñu, chuchu
Pedazo	wakin, asnillan	paki, lliki, chiqta
Pedidor, a	mañaq, mañaqoq	mañaq, mañaquq
Pedir	mañay, mañaquy	mañay, mañarquy
Pedo	supi	supi
Pedregal	rumi rumi, silla silla, waroq, soqlla	rimi rumi, ranra ranra
Pegajoso, a	pupaq	laqaykachakuq, rataykachakuq
Pelear	maqanakuy, saqmanakuy	maqanakuy, awqanakuy, takanakuy, takanakurquy
Pelusa	millma millma	millwa millwa
Pellejo	qara	qara
Pena	llaki	llaki, ñakarikuy

Penar	muchuy	ñakariy, muchuy, ñakarikuy
Pendiente	warkurayaq	warkuyasqa
Pene	ullu	lani, pinqay
Penetrar	yaykuy, yaykuchiy	yaykuy, ustuy
Pensamiento	yuyay, yuyakuy	yuyaymanay
Pensar	yuyay, yuyaykuy	yuyay, yuyaymanay, kaway
Pensativo, a	yuyaymanaq	yuyaymanaq
Peña	qaqa	qaqa, hatun rumi
Peñascoso, a	qaqa qaqa	qaqa qaqa, rumi rumi
Peor	aswan mana allin	aswan mana allin
Pepita	ruru, muchu	rurun, muru, tullun
Perder	chinkachiy, chinkachikuy	chinkachiy, chinkarqachiy
Perderse	chinkay, chinkapuy, chinkakuy	chinkakuy, chinkay
Perdido, a	chinkasqa, chinkachisqa, chinkaq	chinkachisqa
Perdón	panpachay	panpachay
Perdurable	una unay	wiñay, wiña wiñay, unay
Perdurablemente	wiñaylla, wiñay paqkama, wiñaypa-wiñayninqa	wiña, wiñaypaq
Perecer	tukukuy, wañuy, qolloy	tukuy, puchukuy, qulluy, wañuy, paqway
Pereza	qella kay	qilla kay, qillakuy
Perfeccionar	sumaqyachiy, allinchay, pallway	tukuy, qispichiy
Perfecto, a	sumaq	sumaq, ancha sumaq
Permanecer	kaqlakay, kaqlapi kay, hinakay	hinapikay, hinallapi kay
Permanente	kaqla kaq, hiña kaqla	mana tukuy, mana puchukaq
Permitir	huñiy	a niy, manaharkay, a nikuy
Permutado, a	rantinakusqa	hukta churay
Pernoctar	puñuysikuy, puñupakamuy	puñuy, samakurquy, samay
Pero	ichaqa	ichaqa, yallinraq
Perpetrado, a	kamallisqa	rurasqa
Perpetrar	kamallikuy	ruray, rurarquy
Perpetuamente	wiñay wiñay	wiña wiñay
Perpetuar	wiñaychay, unaychay, wiñaypaqkachiy	wiñay wiñaypaq ruray
Perpetuarse	wiñaychakapuy, unaychakapuy	wiñay wiñaypaq karquy
Perplejo, a	tunkeq, tunki tunki	munay mana munay
Perramente	yupa man allin, mana allinpuni	llumpay mana allin
Perrera	allqo wasi	allqu wasi
Perro, a	allqo	allqu
Perseguido, a	qatikachasqa	qatikachasqa
Perseguir	qatikachay, qatipayay	qatikachay, qatipay
Perseverante	takyaq, takyaq sonqo	takyasqa

Perseverantemente	takyakuspalla	takyapakuyllawan
Perseverar	takyay	takyay, takyarquy
Persona	runa	runa
Persuadido, a	huñisqa, huñichisqa	anirqachisqa
Persuadir	huñichiy	anirqachiy
Persuasible	huñichinapaqkaman	anirqachinalla
Persuasivo, a	huñichikoq, huñichina simi	anichikuq
Perturbador, a	takureq, chaqoq	waqllichiy
Perturbar	takuriy, chaqoy	waqllichiy
Perverso, a	ati tapya runa	mana alli runa
Pervertido, a	waqllichisqa	waqllisqa
Pervertir	waqllichiy	waqllichiy
Pesadilla	llapiy	musquypi manchachikuq
Pesado, a	llasa, llasaq	llasaq
Pesadumbre	llaki, llakikuy	llakikuy
Pesar	llasay, llakikuy	llasay, ancha llakikuy
Pesarse	llakikuy	llakikuy, putikuy
Pescado	challwa	challwa
Pescador, a	challwaq	challwaq, challwa hapiq
Pescar	challway	challway
Pescuezo	kunak	kunka, tunquri
Pésimamente	millay millayta	llumpay mana alli
Pésimo, a	millay millay	llumpay mana allin
Peso	llasa	llasaq
Pestaña	pullurki	qichipra
Pestañear	chipeqyay	qimchiykachay
Peste	muchuy onqoy, pamap onqoy, onqoy muchuy pacha	unquy, nanay
Petrificado, a	rumiyachisqa	rumiyasqa
Petrificar	rumiyachiy, rumiyarqachiy	rumiyachiy, rumiyarqachiy
Pez	challwa	challwa
Pezón	ñuñu	ñuñu, chuchu
Piadosamente	maywaspalla	kuyapayaywan, llakipayaywan
Piadoso, a	maywaq sonqo	kuyapayakuyniyuq, llakipaykuy
Piar	chiw chiw nin	chiw chiw nin
Picadura	kanisqa	kannisqa, kachusqa
Picante	hayaq	ayaq, uchukuq
Picar	hayay, kaniy	hayay, kaniy, rupay, kachuy, kanirquy
Pícaro, a	millay runa, sawka runa	mana allin runa, millay runa

Pichón	mallqo	mallqu
Pie	chaki	chaki, ataka
Piedra	rumi	rumi
Piel	qara	qara
Pierna	chakan, chanka, chaki	chanka
Pillar	suway, suwakuy	suway, suwakuy
Pintar	llusiy	llusiy, llusirquy
Piojo	usa	usa
Piojoso, a	usasapa, usayoq	usasapa
Pisada	yupi	yupi, sarusqa
Pisar	saruy	saruy, sarurquy
Pisotear	saruykachay	sarutay, sarutarquy
Pisoteo	saruy	saruy
Pita	paqpa	paqpa
Placenta	llaplawá thami	paris
Plácido, a	maywaq, kusiymanaq	qasi, qasilla
Plaga	hatun chiki, aqoyraki, aqoypacha	hatun chiki
Plagiar	suway	suwakuy, suwakurquy
Plagiario, a	suwa	suwa, kukpa kaqta apakuy
Plagio	suway	suway, suwakuy
Planeta	hatun qoyllur	quyllur
Plano, a	panpa	pampa, pampalla
Planta	yura, mallkeq yuran	yura, sacha
Plantar	yuray, mallkiy	tarpu, tarpurquy
Plata	qollqe	qullqi
Plateado, a	qollqenchasqa	qullqinchasqa
Plato	chuwa, meqa	anqara
Playa	mayupata, qochapata	mayu pata, qucha pata
Plazo	suyay, suyana	kama
Plebe	runakuna	llaqta runa
Plebeyo, a	panpay runa, yanqa runa	llutanruna
Plegado, a	patarasqa	patarasqa
Plegar	pataray	pataray, patararquy
Plegue	patara	sipu
Plomizo	eqe	iqi
Plomo	titi	titi
Pluvioso, a	paray paraylla	parasapa
Población	llaqta, llaqtantin runa	llaqta, llaqtap runan
Poblar	llaqta hatarichiy	llaqtachay, llaqtay
Pobre	wakcha	wakcha, llatan
Pobrememente	wakchaywakchalla, wakchaymanalla	wakchaniraqlla
Pobreza	wakchachay	wakchakay

Pocas veces	maynillanpi, ñañisqa	yanin, yaninlla, maynilla
Poco	pisi	as, aslla, pisi, pisilla
Poder	atiy, atipay	atiy, atirquy
Poderoso, a	atipaq, llapa atipaq	qapaq, atiq, llapa atipaq
Podredura	ismuy	ismuy, ismusqa
Podrido, a	ismusqa	ismusqa
Podrir	ismuy	ismuy
Podrirse	ismupuy	ismukuy, ismukurquy
Polígamo, a	huk huk warmiyuq, huk huk qhariyoq	achka warmiyuq, wachka qariy
Poltrón	qella	qilla
Polvo	allpa, allpa q'osñi	allpa, ñutu allpa, allpa qusñi
Pollito	chiwchi	chiwchi, chiwchicha
Pomada	hawikuna, llusikuna	llusikuna
Poncho	punchu	punchu
Ponedor, a	churaq	churaq
Poner	churay	churay, churarquy
Ponzoñoso, a	miyuyuy	wañuchi
Populacho, a	panpay runa kuna	kumun runa
Poquito	pisi pisi	aschalla, aslla
Por	rayku	rayku
Porción	wakin	raki, rakisqa
Porfiadamente	atipakuywan	atipakuywan
Porfiado, a	atipakoq, kutipakoq	atipakuq
Porfiar	atipakuy, kutipakuy	atipakuy, sinchichay, kutipay
Porfiarse	atipanakuy, kutipanakuy	atipanakuy
Poroto	poroto	purutu
Por qué	imarayku	imarayku, imanasqa
Porquería	wiswi	qanra, qacha, ispay, wanu
Porra	maqana	maqana, raku tawna
Porrada	maqay, chanpiy	maqay
Porrizo	maqay, waqtay	takarquy, tanqay, saqmarquy
Portada	punku	punku
Portador, a	apaq, apamuy	apaq, apamuy
Portátil	apanalla, hoqarinalla	apanalla, suchuchinalla
Porte	sayay	sayay
Portentoso, a	utiypaqkama	muspachinapaq
Portero, a	punku kamayoq	punku waqaychaq
Posada	tanpu, chaski wasi	samakuna, qurpa kuna wasi
Poseer	chapakuy	hatalliy, ayway
Poseído, a	chapakusqa	hatallisqa

Possible	runanalla, atinalla, ruraypi kamanni, kamanni	runanalla, atinalla, kanmanmi
Positivamente	cheqanpi, cheqanmanta, sullullmanta	chiqanpi
Positivo, a	cheqaq, sullull	chiqaqmi chayqa
Posponer	pisiman yupay	qipanchay, qipancharquy
Poste	tunu, tawna	sayaq kaspi
Postizo	churasqalla	churasqalla
Postrado, a	ullpuykachiy, qormachiy	qumqurachiy, ullpuykachiy
Postrarse	ullpuykukuy	qunqurichakuy, ullpuykuy, pukchinpakuy
Postrero, a	tukukuynin	qipa, qipariq, qipa kaq
Postulante	mañakoq	mañakuq
Postular	mañakuy	mañakuy
Potable	uqyanalla	upyanalla, upyana
Potente	kallpayoq, atipaq	kallpayuq, kallpasapa
Poyo	pata	pata
Poyos	pata pata	pata pata, patakuna
Practicable	runanalla	runanalla
Practicado, a	yachasqa	yachasqa, rurasqa
Practicador, a	yachay munaq, yachapakoq	ruraq
Practicante	yachapakoq	yachapakuq
Practicar	yachapakuy	ruray, rurarayay
Práctico, a	yachaq, yachaq kamayoy	yachaq
Pradera	waylla panpa, pawqar panpa	waylla panpa
Prado	añay panpa, pawqar panpa	waylla panpa, Iliwa Iliwa
Precaverse	waqaychakuy	waqaychakuy, churakuy
Pecavido, a	waqaychakoq	waqaychasqa
Precedente	ñawpareq, ñawpaq kaq	ñawpaq, ñawpaq kaq
Preceder	ñawpariy, ñawpaqpi kay	ñawpay, ñawpariy
Precepto	kamachikuy, kamchisqa simi	kamachikuy, kamachisqa kay
Preceptor, a	kamacheq	yachachiq
Preceptuar	kamachiy, kamachikuy	kamachiy, kamachinakuy
Presumido, a	hatun sonqo, pay payllaña	runatukusqa
Presumir	yuyaykuy, hamurqay, yupaychachikuy	musyay, rikchakapuy
Presuntuoso, a	apuskachaq	manchay runatukuq
Pretender	munapayay	munay, munaparquy
Pretendido, a	munapayasqa	munapayasqa
Pretendiente	munapayaq	munapayaq, munaq
Pretexto	llullakuy, llullarikuy	llulla

Prevalecedor, a	yalleq	yalliq, llalliq
Prevalecer	yalliy	llalliy, yallirquy
Prevaricador, a	waqllikoq	waqlliq, huchallikuq
Prevaricar	waqllipuy	huchallikuy
Prevenido, a	kamarikoq	yachachisqa, kamarikusqa
Prevenir	kamariy	yachachiy, kamarichiy
Prevenirse	kamarikuy	kamarikuy
Prever	musikuy	musyay, musyapakuy
Previamente	ñawpaqta, ñawpaqta	ñawpaqta
Previo, a	ñawpaq	ñawpaq
Primeramente	ñawpaqta, ñawpaqenta	qallarininmanta, ñawpaqta
Primer	ñawpaq	ñawpaq
Primerizo, a	wamaq, mawaq, miska	ñawpaq kaq
Primero, a	ñawpaq, ñawpaqen, qollanan	ñawpaq, ñawpaqniqim, llunpay sumaq
Principiador, a	wamaq, yachakoq	qallariq, yachapakuy
Principiar	qallariy	qallariy, qallariqu
Prisión	watay wasi	wichqana wasi
Privar	qechuy	qichuy, qichurquy
Privarse	saqepuy, wañunayay, chirayay	saqirquy
Probado, a	mallsisqa	mallsisqa
Probar	maliy	maliy
Probarse	tupukuy	kamakuy, churakuy
Procedente	qatikinqin, lloqseq	lluqsimuy
Proceder	qatinakuy, lloqsiy, paqarimuy	qatinakuy, lluqsimuy
Producir	miray, wachay, kamamuy	miray, wachay
Productivo, a	miraq, wachaq, kamaq	miraq, wachaq
Producto	miraynin, wachasqa, rurasqan, ruru	miraynin, miray, rurun, mikunan
Proferido, a	rimasqa	rimasqa
Proferir	rimay	rimay, rimariy
Profesor, a	yachacheq	yachachiq, riqsiq
Prófugo, a	chinkaq, chinkakoq	chinkaq, chinkakuq, qispikuq
Prohibido, a	ama nisqa	ama nisqa, michakusqa
Prohibir	ama niy	ama niy, harkay, harkarquy
Prójimo	runa masi	runa masi, miraq masi
Prolijo, a	unaypaqkama, mana tukureq	mana tukuriq
Prolongado, a	unayachisqa	unayachisqa, chutarisqa
Prolongar	unachiy	unachiy, unakachiy
Prolongarse	unayapuy	maskakurquy
Promesa	qosaq nisqa, rurasaq nisqa	simi qusqa

Prometer	qosaq niy, rurasaq niy, wanasaq niy	qusaq niy, anri niy, wanasaq niy
Propagado, a	mirasqa, mirachisqa	mirasqa, mirachisqa
Propagar	mirachiy	mirachiy, miray, mismichiy
Provincia	suyu	suyu
Puerta	punku	punku
Pulga	piki	piki

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras glotatizadas)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Pacificamente	llanp'u sonqolla	llanpu sunqulla
Pacifico	llanp'u sonqo	hawka kakuq, qasi sunqu
Padecer	ñak'ariy	muchuy, ñakariy
Pagano, a	ch'unchu	chunchu, yunka runa
Palazo	p'anay	waqtay
Pálido, a	q'ellu, q'elluyasqa	qillu, qilluyasqa
Palmeaar	t'aqllay, t'aqllakuy	taqllay maki, taqllakuy
Palo	k'aspi	kaspi
Palpar	llapch'ay	llatay, llapchay
Pan	t'anta	tanta
Panca	p'anqa	panqa, qaranpa
Pantano	p'unqo	туру turu, millpu, siniqa
Panza	p'usnu	wiksa, pusnu
Papera	q'oto	qutu
Papirote	t'inkay	tinkay
Pardo	ch'unpi	uqi, chunpi
Parecerse	rikch'akuy, rikch'anakuy	rikchakuy, rikchakapuy
Pasión	ñak'ariy	muchuy, ñakariy
Pasto	q'achu q'achu	qiwa qiwa, qura qura
Patada	hayt'ay	haytay
Patituerto, a	wist'u chaki	wist'u chaki
Pavor	q'aqechay	hatun manchay
Payaso	k'usillu tusoq	asichikuq
Peinar	ñaqch'ay	naqchay
Peine	ñaqch'a	naqcha
Peligro	ch'iki	chiki
Peón	llank'aq	llanlapakuq
Pequeño	huch'uy	uchuy
Perdiz	p'isaqa	yutu
Pericote	huk'ucha	ukucha
Pico	t'apsa	tuspa, chuspa
Pinchar	t'urpuy	tuksiy, tupqiy
Placer	q'ochuchiy	kusichiy
Plato	p'uku	mati, puku
Ponerse	seq'echakuy	siqikuy
Puño	ch'oqmi	aptisqa maki

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras compuestas)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Padrastro	qhhepa yaya, qhhepa tayta	qipa tayta
Paja	ichhu	ichu
Pajar	ichhu wasi	ichu wasi
Pajarillo	phichiw	urpitucha
Pajonal	ichhu ichhu, ichhu panpa	ichu panpa
Paso	thatkiy	huk ichikuy
Pecho	qhasqo	qasqu
Pelo	chukhcha	chukcha
Peludo,a	chukchasapa	chukchasapa
Perdiz	yuthu	yutu
Pestaña	qhechipra	qichipra
Pluma	phuru	puru
Polilla	thuta	puyu
Primogénito, a	phiwi	piwi, ñawpaq churi

Q

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras simples)	QUECHA AYACUCHO CHANKA
Qué	pi, pim	ima, ha
Quedo, a	qasi, qasilla kaq	qasi, qasilla, upallalla
Quehacer	rurana	rurana
Quejarse	willakuy, willarikuy	willakuy, willarikuy
Quemadura	supullu	supullu
Quemar	kañay	kañay, kañarqay
Quena	qena	qina
Querido, a	churi wacha, munasqa, pantaq masi, salla	yanan, sipasnin, puriq main, waynan, kuyasqa
Quebra	raqra	raqra, raqasqa
Quién	pi	pi, mayqan
Quietamente	sonqoyakuspalla	qasillawan

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras glotalizadas)	
Quebrable	p'akinalla	pakinalla
Quebrada	wayq'o	wayqu
Quebradizo, a	p'akikoq	pakikuq
Quebrador, a	p'akeq	pakiq
Quebrantado, a	p'akisqa	pakisqa
Quijada	k'aki	kakichu

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAÜ	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras compuestas)	
Quechua	qhechwa simi	runa simi
Quedar	qhepay, qhepariy	qiparquy
Quemado, a	ruphasqa, ruphachisqa	rupasqa, kañasqa
Quemarse	ruphachikuy	rupachikuy, ruparquy
Quijada	qhaqla	kakichu
Quijamudo, a	qhaqlasapa	kakichusapa
Quince	chunka pichqayoq	chunka pichqa
Quinquenio, a	pichqa wata	pichqa wata
Quipu	khipu	kipu
Quitar	qhechuy	qichuy

R

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras simples)	
Rabilargo, a	chupasapa	chupasapa
Rabo	chupa	chupa
Racional	yuyayniyoq, unayhayniyoq	yuyayniyuq runa
Racionalmente	yuyaywan, unanchakuspa	yuyayllawan
Radiante	chipipipeq	kanchay, akchiy, llipipiy
Radiar	chipipiy	kanchay, akchiy, llipipiy
Raja	raqra	raqra kichasqa
Rajado, a	raqrasqa	chiqtasqa
Raleado, a	chirliyasqa	chiqisqa
Ralo, a	chirli	chuya, llaspa
Ramera	panpay warmi, waqwaña	qanra warmi
Ranchería	wasi wasi	wasi wasi
Rancho	wasi	wasi, chuklla
Ranura	yarqacha	yarqacha, wayqucha
Rapado, a	kuchusqa	kuchusqa, rutsqa
Rapar	kuchuy	kuchuy, rutuy, kaptay
Rapaz	silluyoq	suwa, suwakuq
Rápidamente	chaylla, wayralla	chaylla, utqaylla, utqayllaman
Rapiña	suway	suway, suwakuy
Rapiñador, a	suwa, ayqechikoq	suwa, waykakuq
Raposa	qara chupa	qara chupa, qala chupa
Rapto	warmi aqay	warmi suwa
Raptor	warmi apaq, warmi suwaq	warmi suwaq
Raramente	mayllanpi, ñañispalla	yanis yanislla, maynillanpi
Raro, a	mayllanpi kaq	maynillanpi kaq
Rascazón	seqseq	siqsic, siqsikuy
Rastrero, a	yupipasqa	yupin maskasqa, yupin qatisqa
Rastrear	yupipay	yupin qatuy, yupin maskay
Rastro	yupi	yupin, saruy
Rastrillado, a	paqpasqa, marusqa	huñusqa
Rastrillador, a	paqpaq, maroq	huñuq
Rastrillar	paqpay, maruy	huñuy
Rastrojeado, a	tullpasqa	pallasqa
Rastrojeador, a	tullpaq	pallakuq, pallapakuy
Rastrojeaar	tulipay, tullpakuy	pallakuy, pallapakuy

Rastrojo, a	tullpa, kutmu	pallapakuy
Roto, a	tuylla, chayrilla, pacha	chaylla, kunachallan
Razón	yuyay, unanchay	yuyay
Razonable	chayaqe, chanin, kaman	chayaqin
Razonablemente	yuyaywan, yuyaylla, unanchasqa	kamaqinpi
Razonante	chayaqenta rimaq, chanin rimaq, kaman rimaq	kaman rimaq
Razonar	chayaqenta rimay	chiqan simita rimay
Razones	chayanqen simi	chiqan simikuna
Real	kaq	kaq
Realidad	cheqan	chiqan
Realizado, a	rurasqa, tukusqa	rurasqa
Raelizador, a	ruraq, tukoq	ruraq
Realizar	ruray, ruraraqoy, tukuy, tukurqoy	ruray, ruraraqoy, puchukarqachiy
Realmente	cheqaqta, cheqaqlla	chiqaqllan, chiqanpi
Reanimado, a	kallpanchasqa	kallpanchasqa
Reanimador, a	kallpanchaq	kallpanchaq
Reanimar	kallpanchay	kallpanchay
Reatado, a	watapasqa	watapasqa
Reatar	watapay, watay, sinriy	watapay, musuqmanta watay, tinkiy
Rebaja	chanin uraykachiynin	uraykachisqa
Rebajable	uraykachinalla	uraykachinalla
Rebajado, a	uraykachisqa	uraykachisqa
Rebajador, ra	uraykacheq	uraykachiq
Rebajar	uraykachi, urarqachiy	uraykachi
Rebaño	michina	michina
Rebatiña	waykanakuy	waykanakuy
Rebato	takurichiy	huñunakuy
Rebelarse	awqanchakuy, hatariy	mana kasukuy
Rebelde	awqatukoq, awqahatareq	mana munaq, mana kasukuq
Reblandecido, a	llullasqa	llanpuyachisqa
Reblandecer	llulluyachiy	llanpuyachiy
Reblandecerse	llulluyapuy	llanpuyay
Rebosable	lleqmaq	llinpana, usuqlla
Rebosado, a	lleqmasqa	usuqa, llinpasqa
Rebosar	lleqmay	llinpay, hiqichakuy
Rebuscado, a	pallasasqa	maskapasqa, maskasqa
Rebuscador, ra	pallapakoq	maskapaq, maskaq
Rebuscar	pallapakuy	maskakachay, pallapakuy

Recaer	musoqmanta urmapuy, onqopakuy	musuqmanta urmay, kutipay, kutiparquy
Recaído, a	urmapoq, onqopakoq	kutipasqa
Recalcado, a	winasqa	ñitipasqa, kutipasqa
Recalcar	winaykuy, wininiy	ñitipay, huntachiy, kutipay
Recapacitado, a	hamutayasqa, yuyaymanasqa	yuyaymanasqa
Recapacitador, a	hamutakoq, yunaymanaq	yuyaymanaq
Recapacitar	hamutakuy, yuyaymanay	yuyaymanay
Recatar	pakay, pakarqoy	pakay, pakarquy
Recatarse	pakakuy, pakarqokuy	pakakuy, pakarqokuy
Recaudado, a	huñusqa	huñusqa, tantasqa
Recaudador, ra	huñoq	huñuq, waqaychaq
Recaudar	huñuy	huñuy
Recelado, a	manchasqa, paqtasnisqa	manchasqa
Recelar	manchapay	manchay
Recelarse	manchapakuy, paqtasniy	manchakuy
Recelo	manchapakuy	manchapakuy
Receloso, sa	manchapakoq, paqtasneq	manchakuq
Recibido, da	chaskisqa	chaskisqa
Recibidor, ra	chaskeq	chaskiy
Recibir	chaskiy	chaskiy
Recibirse	chaskikuy	chaskikuy
Recién	chayraq, chayllaraq	chayraq, chayllaraq
Reciente	wamaq, musoq	musuq, musuqlla, wamaq
Recientemente	kunakunallan, wamaqllaraq, musoqllaraq	kunankunallan, kunan kunallaraq, wananllaraq, musuqllaraq
Recio, a	sinchi	sinchi, rakis
Reciprocamente	naku	nakuy
Reciprocarse	nachiy	nachiy
Recitador, a	yachasqata rimaq	rimaq, kutipaq, willaq
Recitar	yachasqata rimarimuy	rimay, willakuy
Recobrado, a	tarikapusqa	kutichisqa
Recobrante	tankapoq	kutichikuq
Pecobrar	tarikapuy	kutichikuy, tarirquy
Recoger	pallay, huñuy, tantay, hoqariy	pallay, tantay, huñuy
Recogido, a	uywasqa, chaskisqa	samachisqa, chaskisqa
Recolectable	huñunalla	huñunalla
Recolectado, a	huñusqa, tantasqa	huñusqa, tantasqa
Recolectador, a	huñoq, tantaq	huñuq, tantaq, suntuq
Recolectar	huñuy, tantay	huñuy, tantay, suntuy
Recompensado, a	ayni qopusqa, kutichisqa	ayni qopusqa, kutichisqa

Recompensar	ayni qopuy, kuticheq	aynin kutichipuy
Reconciliado	allichanachisqa, napaykunachisqa	allinyasqa
Reconciliador, a	allichanacheq, napayku nacheq, rimaykunacheq	allinyachiq
Reconciliar	allichanachiy, napaykunachiy rimaykunachiy	allinyanachiy, rimanakachiy
Reconciliarse	allichankapuy, napaykunakapuy, rimaykunakapuy	allinyakuy, rimanayakuy
Reconocer, a	reqseq, reqsimuy	riqsiq
Reconocer	reqsiy, reqsimuy	riqsiy, riqsikuy
Reconocerse	reqsikuy, reqsikapuy	riqsikuy, riqsikuykuy
Reconocido, a	reqsisqa, reqsimusqa	riqsisqa, riqsikuy
Reconocimiento	allinkutichikuy	riqsiy, riqsikuy
Recontado, a	yupapasqa	yupapasqa, kutipasqa
Recontador, ra	yupapaq	musuqmanta, yupapaq
Recontar	yupapay	yupapay, musuqmanta
Reconvenido, a	anyasqa	yupapay
Reconvenir	anyay	anyasqa
Recordable	yuyana, yuyarina	anyay, willay, kunay
Recordado, a	yuyasqa, yuyarisqa	yuyapaslla, yuyanalla
Recordador, ra	yuyaq, yuyareq	yuyarisqa
Recordar	yuyay, yuyariy, yuyakuy	yuyaq, yuyariq
Rocorrer	puriykachay	yuyakuy, yuyariy
Recorrido, a	puriykachasqa	puririruy
Recortado, a	kuchuykusqa	purisqa, puriparusqa
Recortar	kuchuykuy	kuchupasqa, kuchusqa
Recoser	siray, sirapakuy	kuchupay, kuchuy, kutuy
Recreación	hawkay pacha, hawkakuy, waynarikuna	sirapay, siraparquy
Recreado, a	hawkasqa	kusikuna mita, samarina, kusikuy, samakuy
Recreador, ra	hawkacheq, hawkakoq	kusikusqa, samarikusqa
Recrear	hawkay, hawkachiy	kusichiq, samachiq
Recrearse	hawkakuy, waynarikuy, pukllay, pullkakuy	kusichiy, pukllarichiy
Recreativo, a	hawkachikoq, kusichikoq	kusikuy, samriy, pukllariy
Rectificado, a	cheqanchasqa	kusichikuq
Rectificador, ra	cheqanchay	allichasqa
Rectificar	cheqanchay	allichaq
Recto, a	cheqan, cheqan runa	allichay, allichapay
Recuerdo	yuyay	allin, allin runa
Recuperado, a	tarikapusqa	yuyay, yuyariy
Recuperador, ra	tarikapoq	kutichimusqa, tarisqa
		kutichikuq, tariq

Recuperar	tarikapuy	kutichikuy, apakuy
Recurrido, a	mañakusqa	mañakusqa, risqa
Recurrir	mañakuy, riy, hamuyki	riy, mañay
Recusado, a	mana munasqa	mana munasqa
Recusador, ra	mana munaq	mana munaq
Recusar	mana munay	mana munay, mana aniy
Rechiflado, a	sawkasqa, asipayasqa	sawkasqa
Rechiflador, ra	sawkaq, asipayaq	sawkaq, asipayakuq
Rechiflar	sawkapayay, asipayay	sawkapayay, pinqarqachiy
Red	siru, kullancha	llika
Rededor, ra	turna, muyu	muyuriynin, muyuri, tukuy
Redentor, ra	qespicheq	qispichiy
Redil	kancha	kancha
Redimido, a	qespichisqa	qispichisqa
Redimir	qespichiy	qispichiy
Redimirse	qespikuy, qespipuy	qispikuy
Rédito	wachaynin, miraynin	wachaynin, minamin, miray
Redituable	wachaq, miraq	mirayniyuq
Redoblado, a	mirachisqa	mirachisqa, patarasqa
Redoblar	mirachiy	mirarqachiy
Redonda	suyuntin, muyuntin	muyu, muyuy muyuy
Redondeado, a	muyuchasqa	ruyruchasqa
Redondeador, a	muyuchacheq	ruyruchaq
Redondear	muyuchay, muyuyachiy, sinkuchay	ruyruchay, ruyruyachiy
Redodo	muyu, sinku	muyuq, ruyru
Redrojo	qawlla ruru, tateq ruru	qipa ruru
Reducido, a	taksayachisqa	taksalla
Reducir	taksayachiy, pisiyachiy, pisiykachiy	taksayachiy, pisiyachiy, uchuykachiy
Reedificable	hatarichinalla	musuqmanta ruranalla
Reedificado, a	hatarichisqa	taksalla
Reedificador, ra	hataricheq	hatarichiy, sayachiy
Reedificar	hatarichiy	musuqmanta ruray
Refección	llaqwarikuy	mikuy, allichay
Referido, a	willasqa	willasqa
Referir	willay	willay, willaparquy
Reflexionado, a	yuyaykusqa, yuyaymanasqa	allin yuyasqa
Reflexionador, ra	yuyayniyoq, yuyaymanaq	allin yuyay
Reflexionar	yuyaykuy, yuyaymanay	yuyaymanay
Reformable	allichanalla, allichapunalla	allichanalla
Reformado, a	allichasqa, allichapusqa	allichasqa
Reformador, ra	allichay, allichapoq	allichay
Reformar	allichay, allichapuy	allichay, allicharquy

Reformarse	allin kawsayman kutiripakuy	allichakurquy
Reformista	allichay kamayoq	allichay
Refrescado, a	chiriyarichisqa	chirichisqa
Refrescante	chiriyaricheq	chinchiy, chinchikuq
Refrescar	chiriyarichiy	chiriyachiy, chiriyarqachiy
Refresco	chiri hanpi	chiri hanpi
Refugiado, a	pakaykukoq, amachachikoq, pakasqa, amachasqa	pakakuq, pakakusqa
Refugiador, ra	pakakoq, amachay	pakaykuq
Refugiar	pakaykuy, amachay	chaskiy, pakay, amachay
Refugiarse	pakaykukuy	ayqikuy, pakakurquy
Refulgente	chipcheq, lliplleq	kanchay, llipikyaq
Refulgir	chipchiy, lliplliy	kanchariy, llipikyay
Regadera	qarpana	parquna
Regadío	qarpayniyoq allqa	yakuyuq, parquna chakra
Regado, a	qarpasqa	parqusqa
Regador, ra	qarpaq	parquq
Regalado, a	anaw tullu, qosqa	miskiy, miskilla, qusqa
Regalador, ra	qoq, anqosaq	quq, qukuq
Regalar	qoy, qoykuy	quy, quykuy, quykurquy
Regañar	qotututuy	rimapakuy, piñaykachakuy
Regañón, a	qotututoq	rimapakuq, piñakuq
Regar	qarpay	parquy
Regazado, a	qollurisqa	qinpisqa
Regazador, ra	qollureq	qinpiq
Regazar	qollurichiy	qinpichiy, qinpiy
Regazarse	qollurikuy	qinpikuy
Regazo	millqay	millqay
Regidor, ra	kamayoq, llaqta kamayoq	kamachikuq
Región	suyu	suyu
Regir	kamachikuy	kamachiy
Regocijadamente	kusikuywan, kusikusqa	kusikuywan, kusikustin
Regocijado, a	kusisqa, kisichisqa	kusisqa
Regocijador, ra	kusicheq	kusichiy
Regocijar	kusichiy	kusichiy, quchuchiy
Regocijarse	kusikuy	kusikuy, quchukuy
Regraciado, a	kusinchasqa	allin rurasqa riqsikuq
Regraciador, ra	kusinchay	allin ruraq riqsiq
Regraciar	kusinchay	riqsichikuy
Regresado, a	kutichisqa, kutisqa, kutirisqa	kutimusqa, kutisqa
Regresar	kutiy, kutiriy, kutimuy	kutiy, kutiriy, kutimuy, kutirquy, kutirimuy
Rehacer	kutipay, rurapay	kutipay, kutirpay

Rehecho, a	kutipasqa, rurapasqa, musoqmantanta	kutipasqa, musuqyasqa, rurasqa
Rehenchido, a	huntapasqa	huntachisqa
Rehenchir	huntapay	huntachiy
Rehuido, a	ayqerisqa, pullqarisqa	ayqirisqa, ayqisqa
Rehuir	ayqeriy, pullqariy	ayqiykachachiy
Rehuirse	ayqerikuy, pullqarisqa	ayqirisqa, ayqisqa
Rehusado, a	mana munasqa	mana munasqa, wikchusapa
Rehusador, ra	mana munaq	mana munaq
Rehusar	mana munay	mana munay, wischupay
Reina	sapay qoya	quya
Reincidir	yapa yapahuchikuy, huchaman urmaylla urmay	yapa urmay, susuqmantanta urmay
Reído, a	asisqa	asisqa
Reir	asiy	asiy
Reirse	asikuy, asiykachakuy	asikuy, ancha asiy, sinchi asikuy
Reiterable	payanalla, pakunalla	kutipananña
Reiterar	payay, pakuy	kutipay, musuqchay
Reivindicado, a	chapachinachikapusqa	kutichipusqa, qichusqa
Reivindicador, a	chapachinachikapoq	kutichikuq
Reivindicar	chapachinachikapuy	apakuy, kutichikuy
Rejuvenecido, a	waynayaripoq, sipasyaripoq	waynayasqa, sipasyasqa
Rejuvenecer	waynayaripuy, sipasyaripuy	waynayay, sipasyay
Relacionado, a	willasqa, willakusqa	willasqa, willakusqa
Relacionador, ra	willaq, willakoq	willaq, willakuq
Relacionar	willay, willakuy	willay, willarikuy
Relamido, a	llaqwapasqa	llaqwapasqa
Relamer	llaqwapay	llaqwapay
Relamerse	llaqwakuy, llaqwanakuy	llaqwakuy, llaqwakapuy, llaqwanakuy
Relámpago	choqeya, lliplipayay, illapa	wakri, llipyay, illapa
Relampagear	llipliy, llipliriy	wakriy, llipllay
Relatar	willay, willakuy	willay, willakuy, rimay
Relavar	aytiy	taqsapay, astawan taqsay
Relindo, a	añay sumaq	sumaqcha, kusacha
Relucido, a	lliplisqa	kancharisqa
Reluciente	lliplleq	kanchariq
Relucir	llipliy	llipiy
Rellenar	winay	winay, huntachiy
Remanente	puchu, puchoq	puchu, puchun, puchuqnin
Remangado, a	qollurisqa	qinpikusqa
Remangar	qolluriy	qinpiy

Remangarse	qollurikuy	qinpikuy
Rematado, a	tukusqa, tukusqa	tukusqa, puchukasqa
Rematar	tukuy, tukupuy	tukuy, tukurquy, puchukay
Remecer	maywiriy, kuyuchiy	kuyuchiy
Remecerse	maywirikuy, kuyuriy	kuyuchikuy, kuyurikuy
Remecido, a	maywirisqa, kuyurisqa	kuyuchisqa
Remedable	yachapakunalla	yachapanalla
Remedador, ra	yachapayaq	yachapaq, yachapayakuq
Remedar	yachapayay	yachapayay, qatichiy
Remediable	yachakuchipunalla	allichanalla, hanpinalla
Remediado, a	tachakuchipusqa, allichapusqa	allichasqa
Remediador, ra	yachakuchipoq, allichapoq	allichaq
Remediar	yachakuchipuy, allichakuy	allichay
Remedio	hanpi	hanpi
Remedo, a	yachapakuy	yachapay
Remendado, a	ratapasqa	ratapasqa
Remendar	ratapay	ratapay
Remendón, a	ratapaq	sirapakuq
Rementir	llulla llullakuy	llunpay llullakuy
Remesado, a	llupipasqa	chukchan chaprisqa
Remesador, ra	llupipaq, llupipakoq	apachikuq, chaprikuq
Remesar	llupipay	apachikuy, chaprirquy
Remesarse	llupipakuy	chaprikuy, chutakuy
Remeter	winapay	satipaykuy, yaykuchiy
Remisible	panpachanalla	panpachanalla
Remisión	panpachay, panpachakuy	panpachay, panpachakuy
Remitente	apacheq, panpachaq	apachiq, panpachaq
Remitido, a	apachisqa, panpachasqa	apachisqa, kachasqa
Remojado, a	chulluchisqa	muyuchisqa, chulluchisqa, uqusqa
Remojar	chulluchiy	muyuchiy, chulluchiy
Remolino	puyunkuy	mayu millpu
Remordimiento	huchaq sonqo	sunqup kanikuynin, sunqupa manchakuynin
Removedor, ra	kuyuricheq, anchuricheq	kuyurichiq, anchurichiq
Removable	kuyurichinalla, anchurichinalla	kuyuchinalla, asuchinalla
Remozar	waynachakuy, sipaschakuy	waynayarquy, waynayas, sipasyay, sipasyakurquy
Rempujado, a	tanqapasqa	tanqapasqa
Rempujador, ra	tanqapaq	tanqapaq
Rempujar	tanqapay	tanqapay
Rempujarse	tanqapanakuy	tanqapanakuy
Rempujón	tanqay	tanqay

Remudado, a	rantisaykuy	churakuy
Remunerado, a	ñawinchapusqa	kutichisqa
Remunerador, a	ñawinchay, kusingchay	kutichikuq
Remunerar	ñawinchay, kusingchay	kutichiy
Rencor	cheqnilla, cheqniy	chiqnikuy, chiqnikurquy
Rencoroso, a	cheqniykachakoq	chiqnikuq, chiqnipakuq
Rendido, a	peqtusqa	pisipasqa, saykusqa
Rendir	atiy, atipay, peqtuchiy	atiy, atiparquy, pisipay, pisiparquy
Rendirse	peqtuy	saykuy, pisiparquy
Renombrado, a	tupaq, y upay niyoq	yupayniyuq runa
Renombrar	sutichay	sutichay, sutinchay
Renovable	musoqchana	musuqyachinalla
Renovado, a	musoqchasqa	musuqyachisqa
Renovar	musoqchay	musuqyachiy
Renunciado, a	saqepusqa, mana munasqa	saqipusqa, saqisqa
Renunciante	saqepoq, mana munaq	saqipuq, mana munaq, kachariq
Renunciar	saqepuy, mana munay	saqipuy, saqiy, kachariy
Reñido, a	anyasqa, uyanchasqa	qaqchasqa, anyasqa
Reñidor, a	anyapakoq, uyanchakoq	ayanakuq, qaqchaq
Reñir	anyay, uyanchay, anyapayay	anyay, qaqchay, kamiy
Reñirse	anaynakuy	qaqchanakuy, kaminakuy
Reo	kamallikoq, huchallikoq	huchayuq, huchallikuq
Reparado, a	allinyachisqa, allinchapusqa	allinchasqa, allinchapaykusqa
Reparar	allinyachiy, allinchapuy	allinchay, allinchapaykuy, allincharquy
Reparo	allinchana	allinchana
Repartible	rakinalla	rakinalla, aypunalla
Repartido, a	rakisqa	rakisqa, aypusqa
Repasado, a	kutipayasqa	kutipasqa
Repasar	kutipayay, kutipay	kutipayay, kutipay
Repelado, a	llupipasqa, rutosqa	chukchan kuchusqa
Repelador, a	llipipaq, rutoq	chukcha kuchuq
Repelar	llipayay, rutuy	rutuy, kuchuy
Repentinamente	qonqayllamanta	qunqayllamanta, qunqayta
Repentino	qonqay	qunqasqa
Repetido, a	kutipasqa, yapamanta	kutipasqa, yapamanta
Repetidor, a	kutipaq, yapaq	kutipaq, yapaq
Repetir	yapay, kutipay	yapay, kutipay, kutiparquy
Replicar	kutipayay	kutipakuy

Reponer	churapuy, churaykapuy	kutichipuy, sayachipuy
Reposado, a	samarisqa, samaykusqa	samaykusqa, samasqa
Reposar	samakuy, samarikuy	samakuy, samarikuy, tiyakuy
Reposo	samay	samay, samakuy
Repreguntado, a	tapupayasqa	tapupayasqa
Repreguntar	tapupayay	tapupayay
Reprender	anyay	anyay, qaqchay
Reprendido, a	anyasqa	anyasqa, qaqchasqa
Repreensible	anyana	anyana, qaqchana
Reprensor, a	anyaq	anyaq, qaqchaq
Representado, a	willasqa, willakusqa	willasqa, willakusqa
Representador, a	willaq, willakoq	willaq, willakuq
Representante	rantin	hukpa rantin, rantin
Representar	willay, willakuy, rantinpi sayay	willay, willarquy, hukpa rantin kay
Reprobable	millana	chiqninalla
Reprobado, a	millasqa	chiqnisqa, wischusqa
Reprobador, a	millaq	chinqiq, wischuq
Reprobar	millay	chiqniy, wischuy
Reprochado, a	uyanchasqa	uyanchasqa
Reprochador, a	uyanchay	uyanchay, uyanpi urquq
Reprochar	uyanchay	uyanpi urquq, wischupay
Reproducente	miracheq	mirachiq, wiñachiq
Reproducido, a	mirasqa	mirachisqa, wiñachisqa
Reproducir	miray, miramuy	miray, wiñachiy
Reproductor, a	miraq, miracheq	miraq, wiñachiq
Reptil	lloqaq uywa	suyruq, lluaq, arapaq
Repudiado, a	qencha, allusqa	qarqusqa, wischusqa
Repudiador, a	qenchaq, ayoq	wischuy, qarquy
Repudiarse	qenchanakuy, ayunakuy	qarqunakuy, wischunakuy
Repuesto, a	churasqa, churarisqa	churasqa, kubchisqa
Repugnante	millana	millachikuq
Repugnar	millay, millasqa	amiy, amirquy, millakuy
Requebrado, a	salla, sallada	manachu allin rimasqa
Requebrar	sallaykuy, sallallay	waya parlay, rimapay
Requemado, a	yanayasqa	yanayasqa, rupasqa, kankasqa
Requerido, a	ateqllayasqa, atiykusqa, qatirisqa	qatirisqa
Requeridor, a	ateqllayaq, atiykoq, qatireq	qatiriq
Requerir	ateqllayay, atikuy, qatiriy	qatiriy
Resabiso	yachay tukoq	yachay tukuq
Recastable	qespichikapunalla, churqokapunalla	kutichikunalla

Rescatado, a qespichikapusqa, orqokapusqa
 Rescatador, a qespichikapoq, kuroqkapoq
 Rescatar qespichikapuy, hurqokapuy
 Rescoldado qolli
 Resembrado tarpupasqa
 Resembar tarpupay
 Reservado, a muknikoq sonop, waqaychasqa

 Reservar waqaychay, pakay

 Reservarse waqaychakuy
 Resfriado, a chireq atisqa, chiriychukikoq
 Resfriar chiriychiy
 Resfriarse chiriwanatichikuy, chiriychikuy
 Resguardado, a waqaychakoq
 Resguardar waqaychay
 Resguardarse waqaychakuy
 Residente tiyaq
 Residir tiyay
 Residuo puchu
 Resistente atipakoq, kallpachakoq
 Resistir atipakuy, kallpachakuy
 Resolar qarpay
 Resoplido samay
 Respetable yupaychana
 Respetado, a yupaychasqa
 Respetador, a yupaychaq
 Respetar yupaychay
 Respiración samay
 Respirar samay
 Resplandecer llipliy
 Resplandeciente lliplleq
 Resplendor llipliy
 Respondedor, a kuticheq
 Responder Kutichiy
 Respondón, a kutipakoq
 Respuesta kutichisqa, nisqa
 Restablecido, a hatarichisqa
 Restablecer hatarichiy
 Restablecerse alliyay alliyapuy
 Restante puchoc
 Restaurado, a hatarichisqa
 Restaurar hatarichiy

kutichisqa, kutichikusqa
 kutichikuy
 kaqlla, kutichikuy, hurqokuy
 ñutu sansa, ninayuq uchpa
 tarpusqa, musuq parwaq
 tarpuy, musuq tarpuy
 waqaychakuq, upallakuq,
 waqaychasqa, churasqa
 waqaychay, waqaychakuy,
 pakay, pakaquy
 waqaychakuy
 chiri yaykusqa
 chinkuy
 chiriychikuy
 waqaychasqa
 waqaychay
 waqaychakuy
 yachakuq, karayay
 yachakuy, kakuy
 puchuq, puchun
 atipaq
 harkakuy
 samay
 andha samay, pukay
 yupaychana
 yupaychasqa
 yupaychakuq
 yupaychay
 samay
 samay
 kanchariy, llipliyay
 kanchariy, llipliyay
 kanchariy, llipliyay
 kutichiy, rimay
 kutichiy, rimay
 kutipakuq, rimapakuy
 kutichisqa, rimay
 sayarisqa, allinyasqa
 sayachiy, allin churay
 alliyay, allinyay, allinyariy
 puchu, puchun
 sayachisqa, kutichisqa
 kutimay

Restituable Restituido, a Restituir Restituirse Resto Resucitado, a Resucitador, a Resucitar Retador, a Retar Retardable Retardado, a Retardador, a Retardar Retardarse Retemplado, a Retembar Retornado, a Retomar Retomo Retosado, a Retozar Retozón, a Retribuido, a Retribuir Retribuyente Retroceder Retonar Retumar Reumático, a Reumatismo Reunido, a Reunir Reunirse Revejocer Revelable Revelado, a Revelador, a Revelar
 Restituido, a Restituir Restituirse Resto Resucitado, a Resucitador, a Resucitar Retador, a Retar Retardable Retardado, a Retardador, a Retardar Retardarse Retemplado, a Retembar Retornado, a Retomar Retomo Retosado, a Retozar Retozón, a Retribuido, a Retribuir Retribuyente Retroceder Retonar Retumar Reumático, a Reumatismo Reunido, a Reunir Reunirse Revejocer Revelable Revelado, a Revelador, a Revelar
 Revejocido, a Reverenciable Reverencioso, a

kutichipunalla
 kutichipusqa
 kutichipuy
 kutipuy, kutikapuy
 puchu
 kawsarisqa, kawsarichisqa
 kawsareq, kawsaricheq
 kawsariy, kawsarimuy
 qaqchaq, uyanchaq
 qaqchay, uyanchay
 unandhinalla
 unachisqa, unaykachisqa
 unacheq, unaykacheq
 unachiy, unaykachiy
 unapuy, unaykapuy
 chukukukokoq
 chukukukuy
 kutichisqa
 kutiy, kutichiy
 kutiy, kutichiy
 yanayasqa, rupasqa
 pulklaykachay
 pulklaykachay
 ayñiykapusqa, ñawinchasqapusqa
 ayñiykapuy, ñawinchaykapuy
 ayñiykapoq, ñawinchaykapoq
 kutiriy
 kunununumuy
 kunununuy
 tullu onqoyñiyuq
 tullu onqoy
 huñunasqa, tantasqa
 huñuy, tantay, huñupuy
 huñukuy, huñunakuy
 machuyarqoy, payayarqoy
 willanapaqkaman
 willasqa, yachachisqa
 willaq, yachacheq
 willay, willapuy, yachachiy
 muroqyasqa
 yupaychanaqkaman
 yupaychaq

kutichipunalla, qupunalla
 kutichipusqa
 kutichipuy, sayachipuy
 kutikuy
 puchuq, puchun
 kawsarisqa
 kawsarichiy
 kawsarimuy, kawsariqoy
 qaqchaq, anyaq
 qaqchay, anyay
 unaykadinalla
 unaykachisqa
 unaykachiq
 unachiy, unaychiy
 unaykukuy
 kuyupachisqa, katatasqa
 katatachiy, katkatay, kuyuy
 kutichisqa
 kutichiy, ayni kutichiy
 kutiy, kutichiy
 yanayasqa, rupasqa
 kallpakachay, pawaykachay
 kallpakachay
 aynin kutichisqa, qopusqa
 aynin kutichiy
 aynin kutichiq, ñawinchay
 kutiy, qipaman kutiy
 tunurunuyay
 tunurunuyay
 tullu unqoyñiyuq
 tullu nanay
 huñunasqa, suntusqa
 huñuy, tantay, suntuy
 huñunakuy, suntunakuy
 machuyay, payayay
 willanalla
 willasqa
 willaq, willakuq
 willay, willakurqoy,
 yachachiy
 mawkasqa
 yupaychana
 yupaychakuy

Reverencial	yupaychayniyoq	yupaychana
Reverencialmente	yupaychakuywan	yupaychaywan
Reverenciar	yupaychay	yupaychay, ullpukuy, pakchakuy
Reviejo, a	suksoq	llunpay mawkayasqa
Revivido, a	kawsarimupusqa	kawsarirkusqa
Revivir	kawsarimupuy	kawsariy, kawsarimuy
Revolucionar	takurichiy	runa hatarichiy
Revolucionarse	takurikuy	huqarikuy
Revolver	qaywiy, wankuy, takuriy	qaywiy, qanchiy, maytuy, wankuy, taqwiy, taqwirquy
Revolverse	kutirikuy, muyuriy	muyuriy
Revuerto, a	qaywisqa, wankusqa, maskasqa, arwisqa	taqwisqa
Rey	inka	inka
Rezar	mañakuy	mañakuy
Ribera	mayu pata, qocha pata	mayu pata
Rico, a	kaqeyoq, kaqniyoq	apu, qullqiyay
Ridiculizar	sawkay	sawkay, asipayay
Riña	maqanakuy	maqanakuy, takanakuy
Riñon	wasu ruru	ruru, rurun
Rio	mayu	mayu
Risa	asiy	asiy
Risco	qaqa	qichqa
Riscoso, a	qaqa qaqa, ranra ranra	qichqa qichqa
Risible	asina, asichikoq	asichikuq
Risueño, a	aseq uya	kusiq uya
Rival	tinkunakoq masi, atillchanakoq	awqa
Robado, a	suwasqa	suwasqa
Robador, a	suway	suway, suwakuy
Robo	suwasqa	suwasqa
Robustecer	kallpanchay	kallpanchachiy
Robustecerse	kallpayakuy	kallpanchakuy
Robusto	kallpasapa	kallpasap, sinchi
Roca	qaqa, wanka	hatun qaqa
Rodar	muyuy, suchuy	muyuy, kuchpakurquy
Rodeado, a	tumasqa, muyusqa, muyurisqa	muyurisqa
Rodear	tumay, muyuriy, muyuchiy, muyurichiy	tumay, muyuriy, muyupayay
Rodilla	moqo	muqu
Roedor, a	sukseq	kuchkuq, kutkuq
Rogador, a	mañakoq, mañarikoq	mañakuq, mañaykachakuq
Rogar	mañay, mañarikuy	mañay, mañakuq

Rojizo, a	pukayasqa	pukaniraq, pukahina
Rojo, a	puka	puka, chiwanway
Rollizo, a	runki	wirasapa
Ronchas	mullqo, mullqo mullqo	murku murku, muru muru
Rosado, a	mullu	puka rikuq
Rostro	uya	uya
Rotoso, a	ratapa, saqsa	latapa, lliki lliki
Rozado, a	chaqosqa, rukrisqa	chakmasqa
Rozar	chaqoy, rukriy	chakmay
Ruana	punchu	punchu
Rubificar	pukayachiy	pukayachiy
Rueca	pallqa, kalla	piruru
Rueda	tinkullpa	muyuy

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras glotalizadas)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Rabicorto, a	wit'u chupa	kutuchupa, takachu
Radiado, a	wach'iyuq	kancharisqa
Radiante	wach'eq	llipikyaq, kanchariq
Radiar	wach'iy	kanchay, akchiy, llipipiy
Raído, a	k'isusuqa	siqllasqa
Raja	ch'eqta, p'aki	chiqta, paki
Rajado, a	ch'eqtasqa, p'akisqa	chiqtisqa, pakisqa
Rajador, a	ch'eqtaq	chiqtaq
Rama	k'allma	kallma
Ramillite	ch'antasqa t'ika	wayta wanku
Ramilletero, a	t'ika ch'antaq	wayta wataq
Rana	k'ayra	kayra
Renacuajo	hull'q'e, hoq'oyllu, suk'ullu	ultu, uqullu
Rancho	ch'uklla	chuklla, wasi
Rascado, a	hasp'isqa	aspisqa, achpisqa
Rascar	hasp'iy	aspiy, achpiy, rachkay
Rascarse	hasp'ikuy	aspikuy, achpikuy
Rasgado, a	llik'isqa	llikisqa
Rasgar	llik'iy	llikiy, llikirquy
Rasgarse	llik'ikuy	llikikuy, llikikurquy
Rasgueado, a	seq'esqa	aspisqa, rachkasqa
Rasgueador, a	seq'eq	aspiq, rachkaq
Rasguear	seq'ey	aspichakuy, rachkakuy
Rasguñado, a	hallp'isqa	aspisqa, achpisqa
Rasguñador, a	hallp'eq	aspiq, achpiq
Rasguñar	hallp'iy	aspiy, achpiy
Rasguñarse	hallp'ikuy	achpikuy, achpipayakuy
Rasguño	hallp'isqa	achpisqa
Rata	hatun huk'ucha	hatun ukucha
Ratón	huk'ucha	ukucha
Ratonera	huk'ucha hap'ina	ukucha hapina, ukuchap
Raya	seq'e	wasin
Rayado, a	seq'esqa	siqi, siqisqa
Rayada, a	seq'ena	siqisqa
Rayar	seq'ey	siqina
Rayo	ch'oqe illa	siqiy
Rayos	wach'in	chuqi illa
Reapretado, a	mat'ipasqa	antip wachin, intip sapran
		sinchi watasqa, tiqusqa

Reapretar	mat'ipay	tiqurquy
Reatar	t'inkiy	tinkiy
Rebelde	k'uri	mana munaq
Reblandecido, a	ñup'uyasqa	llanpuyachisqa
Reblandecer	ñup'uyachiy	llanpuyachiy
Reblandecerse	ñup'uyay	llanpuyay
Rebosabte	llinp'aq	llinpana, usuqlla
Rebosado, a	llip'asqa	llinpasqa, ususqa
Rebosar	llinp'ay	llinpay, hichakuy
Rebozado, a	suk'utakoq, suk'utasqa	maytusqa, qatasqa
Rebozar	suk'utay	maytuy, qatachiy
Rebuscado, a	k'uskisqa	maskapasqa, maskasqa
Rebuscador, a	k'uskeq	maskapaq, maskaq
Rebucar	k'uskuy	maskakachay, pallapakuy
Recalcado, a	mat'esqa, q'ewisqa	ñitipasqa, kutipasqa
Recalcar	mat'iykuy	ñitipay, huntachiy, kutipay
Recalcarse	q'ewikuy	silnikuy, silkirquy
Reclinado, a	k'iraykusqa	kiraykusqa
Reclinar	k'iraykuchiy	waqtapachiy
Reclinarse	k'iraykukuy	waqtapakuy
Recluir	wichq'ay	wichqay, harkay
Recluso, a	wichq'asqa	wichqasqa, harkasqa
Recluyente	wichq'aq	wichqaq
Recoger	k'uytukuy, q'entikuy	suchukuy, suchukurquy
Rechinado, a	k'ik k'ik nisqa	qichqichayq
Rechinar	k'ik k'ik niy	qichqichay
Redil	hip'ina	kancha
Redondear	runp'uchay	ruyruyachiy, ruyruchay
Redondo, a	runp'u	ruyru, muyuq
Reducido, a	huch'uyachisqa	taksalla
Reducir	huch'uyachiy	taksayachiy, uchukyachiy
Regadera	ch'aqchuna	chaqchukuna, parquna
Regado, a	ch'aqchusqa	chaqchusqa, parqusqa
Regador, a	ch'aqchoq	chaqchuq, parqusqa
Regar	ch'aqchuy, ch'allay	chaqchuy, chaqchurquy, challay
Regazado, a	q'enpisqa	qinpisqa
Regazador, a	q'enpeq	qinpiq
Regazar	q'epiy	qinpiy
Regazarse	q'epikuy	qinpiy
Regazo	harp'ay	millqay
Regibado, a	k'umillu	llunpay kurkusqa
Regocijador, a	q'ochucheq	kusichiq

Regocijar	q'ochuchiy	quchuchiy, kusikuy
Regocijarse	q'ochukuy	quchuchiy, kusichiy
Regolgado, a	hap'asqa	kakyasqa
Regolgador, a	hap'asqa	kakyaq
Regolgar	hap'ay	kakyay, kakyapakuy
Regordete	t'inri	wirasapa
Rehilado, a	k'uyusqa, k'uyupasqa	kawpusqa
Rehilar	k'uyuy, k'uyupay	puchkapay, kawpuy
Reintegrado, a	hunt'apusqa, hunt'aykapusqa	huntachisqa
Reintegrar	hunt'apuy, hunt'aykapuy	huntachiy
Relavar	ch'uyanay	taqsapay, astawan taqsay
Relumbrante	k'anchaq	manchay kanchaq
Relumbrar	k'anchay	kanchariy, llipikyay
Rellenar	hunt'achiy, sat'ipay	huntachiy, winarquy
Relleno, a	hunt'a hunt'a	huntay huntay
Remangado, a	q'allpasqa, q'enpisqa	qinpikusqa, qullurisqa
Remangar	q'allpay, q'enpiy	qinpiy, qulluriy
Remangarse	q'enpikuy, q'allpakuy	qinpiky, qinpikurquy
Rematar	q'ochukay	puchukay, tukuy, tukurquy
Remesar	t'iray	apachikuy, chapchirquy
Remeter	sat'ipay, sat'ipaykuy	satipakuy, yaykuchiy
Remojado, a	hoq'oyasqa	nuyuchisqa, uqusqa
Remojar	hoq'oyachiy	nuyuchiy, nuyurqachiy
Remolino	t'uyur	mayu millpu
Renacuajo, a	hullq'e, hoq'ollu	uqullu, ultu
Rendija	k'atku	raqra, raqrasqa, kikllu
Rendido, a	sayk'usqa, k'umuyusqa	saykusqa, pisiyasqa, kumuykusqa
Rendir	sayk'uchiy	pisiyachiy, pisiparqachiy, atipay, atiparquy
Rendirse	sayk'uy	saykuy, pisiparquy
Repasado, a	kuti t'irasqa	kutipasqa, purisqa
Repasar	kuti t'ikray	kuti tikray, kutipay
Repalado, a	t'irasqa	chukchan chaprisqa, kaptasqa
Repelador, a	t'iraq	chukcha kuchuq
Repelar	t'iray	rutuy, kuchuy, chaylay, kaptay
Repeler	wikch'uy	wikchuy, wikapay
Repelido, a	wikch'usqa	wikchusqa, wikapasqa
Repeliente	wikch'oq	chuqaq, tanqaq
Repellado, a	llut'asqa	llutasqa, llaqasqa
Repellador, a	llut'aq	llutaq, laqaq

Repellar	llu'tay	llutay, laqay
Repleto, a	hunt'a hunt'a	huntay huntay, usuy usuy
Represado, a	hark'asqa	wichqasqa, harkasqa
Represador, a	hark'aq	harkaq, harkakuq
Represar	hark'ay	yaku harkay, yaku wikchqay
Reprimido, a	ñit'isqa	qimisqa
Reprimidor, a	ñit'ikoq	qimiq
Repudiado, a	wisq'e	qarqusqa, wischusqa
Repulsado, a	wikch'usqa	wischusqa, mana munasqa
Repulsador, a	wikch'oq	wischuq, mana munaq
Repulsar	wikch'uy	wischuy, mana munay
Repulsivo, a	wikch'ucheq	wischuchikuq
Resarcido, a	hunt'apusqa, hunt'aykapusqa	sayachisqa, qusqa
Resacir	hunt'apuy, hunt'aykapuy	sayachipuy, kutichipuy
Resbaldero, a	lluchk'ana	lluchkana
Resbaladizo, a	lluchk'a	lluchka
Resbalar	lluchk'ay	lluchkay, lluchkarquy
Resecado, a	ch'akisqa	chakisqa
Resecar	ch'akichiy	llunpay chakichiy
Reseco, a	ch'aki ch'aki	chaki chaki, chakisqa
Resembrado, a	p'ankisqa	tarpusqa, musuq parway
Resembrar	p'ankiy	tarpuy, musuq tarpuy
Resina	sach'a weq'e	kanchariy, llipikyay
Resplandecer	k'achachachay, sit'uy	kanchariy, llipikyaq
Resplandeciente	k'achachachay, sit'oq	kanchariq, llipikyaq
Resplandor, a	k'anchay, sit'uy	kanchariy, llipikyay
Resquicio	k'atku	raqra, raqrasqa
Resurtida	p'inki	qipaman kutisqa
Resurtir	p'inkiy	qipaman kutirquy
Retazado, a	llik'isqa, p'akisqa	llikiparqusqa
Retazador, a	llik'eq, p'akeq	llikiq, llikirquq
Retazar	llik'iy	llikiy, llikiparquy
Retazo	llik'i, p'aki	pakiy, chiqtay, lliki
Retener	hap'iy, hap'ikuy	hapikuy, hatalliy, waqaychay, yuyarquy
Retenido, a	hap'isqa	waqaychasqa
Retoñar	ch'ichimuy	hiklliy, hiklliriy, chiklliy
Retorcer	q'ewiy, k'antiy	qiwiy, kawpuy, kawchuy
Retorcerse	q'ewikuy, k'antikuy	qiwikuy, kawchukuy
Retorcido, a	k'antisqa, q'ewisqa	qiwisqa, kawpusqa
Retostado, a	q'aspasqa	qaspasqa, rupasqa, yanayasqa
Retostar	q'aspay	qaspay, kankay

Retozar	p'itakachay	kallpakachay, pawaykachay
Retazón, a	p'itakachaq	kallpakachaq
Retraído, a	wakp'irqokoq	sapallan kakuq
Retroceder	p'inkry	kutiy, qipaman kutiy
Retumbante	t'uqyay	tunrurunyaq
Retumbar	t'oqyay	tunrurunyay
Revejecido, a	mawk'ayasqa	mawkasqa
Reventar	t'oqyay	tuqyay, tuqyarquy
Reverberar	k'achachachay, k'anchay	chipipiy, llipipyay, kanchay
Reverdecido, a	q'omeryay	qumiryay
Reverso	t'ikra	tikra, tikran, qipan
Reviejo, a	mawk'a	llunpay mawkasqa
Revolcado, a	t'aqtasqa	kuchpasqa
Revolcar	t'aqtay	saqtay, saqmay
Revolver	mayt'uy, t'aqwiy, t'ukiy, kuti t'ikray	qaywiy, qaychiy, maytuy, wankuy, taqwiy, taqwirquy, tikray, kuti tikray
Revolverse	t'ikrarikuy	muyuriy
Revuelto, a	mayt'usqa, t'aqwisqa	taqwisqa
Riachuelo	huch'uy mayu	uchun mayu, taksa mayu
Riesgo	ch'iki	chiki
Rígido	k'irku	anaq
Rincón	k'uchu	kuchu
Riña	k'aminakuy	kaminakuy, piñanakuy, takanakuy, maqanakuy
Riñon	huk'i	chawpi ukun
Risueño, a	misk'i uya	kusiq uya, lunpay kuyanalla
Rizado, a	k'upayachisqa, ch'askayachisqa	churusqa
Rizar	k'upayachiy, ch'askayachiy	chukcha churuchiy
Rociado, a	ch'allasqa, t'arasqa	chullasqa, chaqrusqa, sullasqa
Rociar	ch'allay, t'akay	challay, chaqchuy, chiqichiy, ipuy, ipumuy
Roedor, a	k'achkaq, k'utkoq, k'uchkoq	kutkuq, kuchkuq
Roer	k'achkay, k'utkuy, k'uchkuy	kachkay, kachkarquy, kuchkuy
Rollizo, a	q'epi	wirasapa
Rollo	mayt'u	maytu, qipi
Romo, a	t'añu senqa	mana sinqayuq
Rompedor, a	p'akeq, llik'eq	pakiq, llikiq, llipchiq
Romper	p'akiy, llik'iy, llik'irqariy, p'itiy	pakiy, llikiy, pakirquy, llipchiy, llikiparquy
Romperse	p'akikuy, llik'ikuy, p'itikuy	pakikuy, llikikuy

Ronco, a	ch'aka kunka	chaka kunka, saqra kunka
Ronquera	ch'akayay	chakayay
Ropa	p'acha	pacha
Roto	p'akisqa, llik'isqa, p'itisqa	pakisqa, llikisqa
Rubio, a	p'aqo	paqu
Rubor	p'enqakoy	pinqakuy, pinqarikuy
Ruborizado, a	p'enqasqa, p'enqachisqa	pinqakusqa, pinqarikusqa
Ruborizador, a	p'enqacheq, p'enqachikoq	pinqachiq, pinqachikuq
Ruborizar	p'enqachiy	pinqarqachiy
Ruborizarse	p'enqakuy	pinqakurquy, pinqarikurquy
Ruboroso, a	p'enqakoq	pinqakuyniyuq
Rudo, a	p'anra	rumi uma, puqis
Ruiseñor	ch'eqollu	chiqullu

CASTELLANO	QUECHA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras compuestas)	
Rabia	phiña kay	piñakuy, piñay, irallikuy
Rabiar	phiñakuy	piñakuy, piñakurquy
Rabioso, a	phiña	piña, piñaykachay
Radicado, a	saphinchasqa	sapinchasqa, takyasqa
Radicar	saphinchay	sapiyay, sapichakuy
Radicarse	saphinchakuy	sapinchakuy
Raiz	saphi	sapi
Rancio, a	qhopa	asnasqa
Rápidamente	usqha usqhaylla	chaylla, ratuchalla, utqaylla
Rápido, a	usqhaq, phawaq	utqaq, huk qinchikuylla, pasaq, chinkaqpuni
Rasgado, a	qhasusqa	llikisqa, qasusqa
Rasgar	qhasuy	llikiy, llikirquy, qasuy
Rasgarse	qhasukuy	llikikuy, llikikurquy, qasukuy
Raspado, a	thupasqa	rachkasqa
Raspador, a	thupana	rachkaq, rachkakuq
Raspar	thupay	rachkay, aspiy, achpiy
Raudal	phawchin	kallpaq yaku
Reaparecido, a	rikhu rikhureq, rikhu rikhurimoy	musuqmantanta rikurimuy
Reaparecer	rikhu rikhuriy, rikhu rikhurimuy	musuq manta watay
Rebosado, a	phoqchisqa	llinpasqa, ususqa
Rebozar	phoqchimuy	hichakuy, llinpay
Recostado, a	thallasqa, thallaq	waqtapakusqa, waqtapakuy
Recostar	thallachiy	tallachiy
Recostarse	thallakuy, thankakuy	waqtapakuy, qimipakuy
Refregado, a	qhetusqa	qaqupasqa
Refregador, a	qhetoq	qaqupa
Refregar	qhetuy, qhetupayay	qaquy, qaqukurquy
Refunfuñador, a	phususususq, phiñakoq	piñakuy
Refunfuñar	phusususuy	rimapakuy
Regateable	qhatuna	uraykachinalla
Regateado, a	qhatusqa	uraykachisqa
Regateador, a	qhatoq	uraykachikuq
Regatear	qhatuy, qhatukuy	as asllamanta rantikuy
Regatón, a	qhatu	yankiwan tiyaq
Registrado, a	qhawasqa	qawasqa, rikusqa
Registrador, a	qhawaq	qawaq
Registrar	qhaway	qaway, qawapayay
Remirado, a	qhawapayakoq	qawapakuq

Remirar	qhawapayay, qhawaykachay	qawapayay, qawaykachay
Repasar	qhawapayay	qawapayay, kutipakuy
Repeler	chhoqay	wikapay, wischuy
Repelido, a	chhoqasqa	wischusqa, wikapasqa
Requemado, a	ruphasqa, ruphachisqa	rupasqa, kankasqa
Requemar	ruphachiy	musuqmantanta rupachiy
Requemarse	ruphapakuy	rupapakuy, puchukay, uchpayarquy
Restregado, a	qhetusqa	qaqusqa
Restregador, a	qhetoq	qaquq
Restregar	qhetuy	qaquy, qaquykuy, pichay
Restregarse	qhetukuy, qhetupayakuy	qaqukuy, qaqupayakuy
Restregón, a	qhaqoy	qaquy
Resueltamente	qhari qharilla, qharí hina	mana manchakusqa
Resuelto, a	qhari sonqo	mana manchakuyniyuq
Retemblado, a	chhapchisqa	kuyupachisqa, katatasqa
Retemblar	chhapchikuy	katatachiy, katkatay, kuyu
Retirado, a	anchhusqa, anchhuchisqa	anchuchisqa
Retirar	anchhuchuy, anchhurichiy	anchuchiy, asuchiy, sapaqchay
Retirarse	anchhuy, achhuriy, anchhurinakuy	anchukuy, sapaqchakuy, rakikuy
Retoñado, a	phutumusqa	chikllisqa
Retoñar	phutumuy	hiklliy, hiklliriy, chiklliy
Retostado, a	ruphasqa	rupasqa, yanayasqa
Retraer	anchhuchiy	asuchiy, rakiy
Retraerse	anchhurikuy, anchhukapuy	asukurquy, rakikuy
Retrasado, a	qhipachisqa	qiparichisqa, suchuchisqa
Retrasar	qhepachiy	qiparqachiy, qiparichiy
Revendedor, a	qhatupakoq	rantipakuq
Revender	qhatupakuy	rantipakuy
Revesado, a	qhepnasqa	tikranpa, qipanpa
Revesar	qhepnay	aqtuy, kutichimuy
Revolcado, a	qhospachisqa	kuchpasqa
Revolcar	qhospachiy	saqtay, saqmay
Revolcarse	qhospay	quchpakachay
Revolotear	phawaykachay	pawaykachay
Rezagado, a	qhepakoq	qiparquq, qiparisqa
Rezagar	qhepachiy	puchuchuy, qiparqachiy
Rezagarse	qhepapuy	qiparquy, qipakurquy
Rico, a	qhapaq	apu, qullqiyuq
Roce	thupakuy	tinkuy, tupay
Rociado, a	shullasqa	sullasqa, ippusqa,

Rociar chaqchuy,	shullay	chaqchusqa, challasqa sullay, ipuy, ipumuy,
Rocio Romadizo Romper	shulla chhulli qhasuy	challay sulla chulli llikiy, llipchiy, pakiy, pakirquy, llikiparquy pakikuy, llikikuy
Romperse Roncador, a Roncar Roto, a Rotoso, a Rótula Rugir Ruinoso, a Rumiante Rumiar	qhasukuy qhorqoq qhorqoy qhasusqa thanta phillullu raqhaqaqay thuninayaq khastoq khastuy	qurquryaq qurquryay pakisqa, llikisqa latapa, lliki lliki qunqur piruru qichqichyay tuninayaq, mana alli kutipakuq kutipakuy

	s		
CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA	
	(Palabras simples)		
Sabandija	kuru, isu	uru	
Sabañón, a	tanapa	pasparquy	
Sabedor, a	yachaq	yachaq	
Saber	yachay	yachay, yachakuy	
Sabiamente	yachaywan	yachaywan	
Sabido	yachasqa	yachasqa	
Sabiendas	yuyaylla	yachastin, yachastinña	
Sabihondo, a	yachaq tukoq	yachaq tukoq	
Sabio, a	yachayniyoq	yachaq, amawta	
Saboreado, a	mallyikusqa	miskichikusqa	
Saborear	mallyikuy	mallyiy	
Sacado, a	hurqosqa	hurqusqa	
Sacador, a	hurqoq	hurquq, chutaq	
Sacar	hurqoy	hurquy, hurquqy	
Sacerdote	willaq umu	yaya	
Saciado, a	saksasqa	saksasqa	
Saciar	saksay	saksay, saksaykuy	
Saco	kutama	wayaqa	
Sagacidad	yachayllawan	yachayllawan	
Sagaz	yachaysapa	yachaysapa	
Sainar	wirayachiy	wirayachiy, wirayarqachiy	
Sajar	sisiy, sisirqariy	kuchuy, kuchurquy	
Sal	kachi	kachi	
Salado, a	kachisapa, kachiyasqa, kachiyoy	kachisapa	
Salar	kachichay, kachiwan tinkuchiy	kachichay, kachinta tinkuykachiy	
Salida	lloqsisqa	lluqsisqa, punku	
Salir	lloqsiy	lluqsiy, llusqirquy	
Salitral	qollpa panpa	qullpayuq	
Salitre	qollpa	qullpa	
Salmuera	kachi unu	kachisapa yaku	
Salteador, a	waykaq	waykakuq, ayqichikuq, suwa	
Saltear	waykay	waykay, waykarquy	
Saltón, a	chanchaq	pawayakchaq	
Salud	allilla kay	allí kay	
Saludable	allin paqkaman	allinyachikuq, allin	
Saludador, a	napaykoq, napaykukoq	rimaykukoq	

Saludar	napaykuy, napaykukuy	rimaykuy, rimaykukuy
Saludarse	napaykunakuy	rimanakuy
Salvación	qespiy, qespikuy	qispikuy
Salvado, a	qespeq, qespikoq	qispichisqa
Salvador, a	qespicheq	qispichiq
Salvaguada	chapa tiyaq	qawaq, qawaykachakuq
Salvar	qespichíy, qespiy	qispichiy, qispirqachiy,
		qispiy, qispirquy
Salvarse	qespikuy	qispikuy, lluptikuy
Sanable	alliyachinapaq kamalla,	alliyachinalla
	alliyachinalla	
Sanado, a	alliyasqa	alliyasqa
Sanador, a	alliyacheq	alliyachiq
Sanar	alliyay, alliyapuy	alliyay, alliyakuy, allinyay
Sanativo, a	alliyachikoq, hanpi	alliyachikuq
Sangre	yawar	yawar
Sangriento, a	yawar hichaq, yawar yawar,	yawar hichaq, yawar yawar
	yawarchasqa	
Sano, a	allin	allin, allinlla, qarilla
Sapito	oqoqo	hanpatucha
Saqueado, a	llipichisqa, atimusqa, llasamusqa	waykasqa, suwasqa
Saqueador, a	llipicheq, atimoq, llasamoq	waykakuq, qichukuq
Saquear	llipichiy, atimuy, llasamuy, suway,	suwakuy, suway, waykay
	waykay	
Sardina	chikuru, choqe challwa	challwa
Sastre	siray kamayoq	siraq, pacha sirapakuq
Satanás	supay	supay, awqa, sipsiku
Satírico, a	qellma	ayuq simi, kamikuq
Satirizar	qellmaykachay	kamirquy
Satisfacer	saksay, saksaykuy	saksaykachiy
Satisfacerse	saksaykukuy	saksaykuy, saksakuykuy
Satisfecho, a	saksasqa, saksaykosqa	saksasqa
Saya	aqsu	wali, kutun
Sazonado, a	machitmasqa	puqusqa
Sazonador, a	machitmacheq	puquchiq
Sazonar	machitmachiy	yanukuy, allichay
Sebo	wira	wira
Seboso, a	wira, wirayoq, wirasapa	wirasapa
Secarse	llaqayay, tulluyay, qarwayay	chakikuy, qarwayay,
		qarwirquy, chakirquy,
		qawirquy, tulluyay
Seco, a	qarwa	chaki, chakisqa, qarwa
Secretamente	pakalla, paka pakalla, pakallapi	pakalla, pakapalla

Secretar	upallalla rimay	upallalla rimanakuy
Secreto	paka simi, mukina simi,	mana yachasqa
	mana yachasqa simi	
Secuaz	qateq, qateqe	qatiq, qatichiq
Secundar	yanapay, ruraysiy	yanapay, ruraysiy
Secundarse	yanapanakuy	yanapanakuy
Sedimento	qoncho	qunchu
Segadera	rutuna	rutuna
Segador, a	rotoq, kallchaq	rutuq
Segar	rutuy	rutuy, raturquy
Segregado, a	wakichisqa, rakirqusqa	rakisqa
Segregador, a	wakicheq, rakirqoq	rakiq
Segregar	wakichiy, rakirqoy	rakiy, rakirquy
Seguido, a	chay kuska, qati qati	qatinaslla
Seguidor, a	qateq, qatikoq	qatiq
Seguir	qatiy, qatikuy, qatipayay,	qatiy, qatipay, qatichiy,
	qatiykachay, qatinakuy, qatirqoy,	qatiykachay, qatinakuy,
	qatiparqoy	
Seguirse	qatikuy	lluqsimuy, qatinakuy
Según	hina	hina, tinkuq
Segundo, a	iskayñiqen	iskayñiqin
Seguridad	cheqaqllatapuni	chiqaq chiqanpi
Seguro, a	cheqaq	chaynapuni
Seis	soqta	suqta
Seiscientos	soqta pachak	suqta pachak
Selecto, a	akllasqa	akllasqa
Semblante	uya	uyan, rikchaynin
Sembrado, a	tarpusqa	tarpusqa
Sembrador, a	tarpoq	tarpuq, tarpukuq, muhuq,
		yapuq
Sembrar	tarpuy	tarpuy, muyay, muhuy
Semejante	niraq	rikchakuy, kaqlla kay
Semen	yumay	yumay
Sementera	chakra	chakra, tarpusqa
Semestralmente	soqta soqta killanka	suqta killanta
Semestre	soqta killa	suqta killa, chawpi wata
Semilla	muhu	muhu, muru
Sencilla	llapsa	llapsa, llaspa, llika
Sencillo, a	wawa sonqo	wawa sunqu
Senectud	machu kay, paya kay	yuyayay, machuyay,
		payayay
Sensato, a	sonqoyoq runa	allin yuyayniyuq
Sensible	llakichikoq, llakinapaq	llakichikuq

Sentado, a	tiyasqa	tiyasqa, tiyaykusqa
Sentar	tiyachiy	tiyachiy, tiyarqachiy
Sentarse	tiyay, tiyakuy	tiyakuy, tiyakurquy, tiyarikuy
Sentidos	yuyayninkuna, uyariy	rikuy, uyariy, musmiy, miskichikuy, llatay
Sentir	llakiy, llakikuy watuy, watupakuy	llakiy, llakikuy, musyay, musyapakuy
Señal	unancha, chinpu, puyllu	unancha, chinpuy, chinpurquy
Señalado, a	sanapasqa, unanchasqa, chinpusqa, puyllusqa, qollanan	chinpusqa, riqsisqa
Señalar	sanapay, unanchay, chinpuy	chinpuy
Señor	apu, kuraka, wiraqocha, wasiyoy, yanayoq	kuraka, apu, wiraqocha, wasiyuy
Sepelio	aya p'anpay	aya panpay
Septenio	qanchis wata	qanchis wata
Séptimo, a	qanchis fieqen	qanchis ñiqin
Sepulcro	aya wasi, waka	aya panpana, waka machay
Sepultura	aya p'ukru, allpaq sonqon	aya uchku
Sepulturero, a	aya p'anpay kamayoq	aya panpaq
Séquito	qatiqokuna	qatiqkuna, qatiqninkuna
Ser	kay, kaq	kay, kaq
Serenar	chiriyachiy, chiriyarichiy	chiriyarqachiy, qasarqachiy
Sereno, a	chiri wayra, qasa wayra, munay sonqo, llanp'u sonqo	chiri wayra, llanpu sunqu
Serpiente	amaru	hatun machaqway, waska uru
Serranía	sallqa	sallqa
Serrano, a	sallqa runa	sallqa runa
Servicial	kamani yanapaq	yanapakuq
Servido, a	yanasqa	yanasqa, rurasqa
Servir	yaway, qaray	yanapay, rurapuy, qaray, qararquy, chaqay
Sesenta	soqta chunka	suqta chunka
Sesentón, a	soqta chunka watayoy	suqta chunka watayuy
Sesgado, a	wiksu kuchusqa, wiksusqa, paNqasqa	kinrayachisqa, wiksurqusqa
Sesgar	wiksu, pallqa	wiksu, kinray, qiwi
Sesudo, a	yuyayniyoq, yuyaysapa, sonqoyoq	yuyaysapa, ñutqusapa
Setecientos	qanchis pacha k	qanchis pachak
Setenio	qanchfe wata	qanchis wata
Setenta	qanchis chunka	qanchis chunka
Setentón, a	qanchis chunka watayoy	qanchis chunka watayuy

Sexagenario	soqta chunka watayoy	suqta chunka watayuy
Sexagésimo, a	socjta chunka ñeqen	suqta chunka kuti
Sexenio	soqta wata	suqta wata
Si	ari, riki	aw riki, aw ari
Siempre	wiñay	wiñay, wiña wiñay
Sien	sinis	sinis
Siendo	kaspa	kaspa, kaspataq
Siervo, a	yana, yanakuna	punqu
Sierra	sallqa sallqa	sallqa sallqa, chirikuq
Sieso	oqoti	uquti
Siete	qanchis	qanchis
Sigilado, a	pakasqa, pakarqosqa	upallasqa
Sigilador, a	pakaq, pakarqoq	upallaq
Sigilar	pakay, pakarqoy, mukmikuypakay	pakarquy, upallay
Sigiloso, a	mukmikoq sonqo	mana piman willaq
Siglo	pachak wata	pachak wata
Siglos	wiñay wiñaypaq	wiñay wiñaypaq
Signado	unanchasqa, chinpusqa	unanchasqa. chinpusqa
Signar	unanchay. chinpuy, puylluy	chinpuchakuy
Siguiente	qateqen qateq	qatiqnin, qipa hamuq
Silbador, a	wisay, kuyweq	sukakuq, sukaq
Silbar	wisay, kuywiy	sukay, sukakuy
Silbato	wisana, kuywina	sukana, suka
Silbido, a	wisay	suka, sukarquy
Silencio	upallakuy, mukmikuy	upallay, upallarquy
Silencioso, a	mukmikuy	upallalla kakuq
Silo	qolluna, taqe	taqi
Silvestre	sallqa	sallqa
Silla	tiyana	tiyana, tiyakuna
Sillar	kallanka rumi	llaqllasqa rumi
Simiente	muhi	muhi
Simultáneamente	kuskalla, kasqa pachapi	chay pachalla. kuskalla
Simultáneo	kuska, kasqan pacha	kuskalla
Sincero, a	sullull, sonqoyoq	chipaq sunqu, chiqanpi
Singular	sapaq	huklla, chullalla
Sirviente	wasi warma	wasi warma
Situar	churay, churay kuy	churay, churarquy
Soberbia	apuskachay hucha	huqarikuq sunqu
Sobornado, a	waqllichisqa, rantisqa	rantisqa
Sobornador, a	waqllicheq, ranteq	rantirquy
Sobornar	waqllichiy, rantiy	rantiy, waqllichiy
Sobra	yalliqen	puchu, puchuq
Sobrante	puchoq, puchoqe	puchu, puchuq

sobrar	puchuy, puchupuy	puchuy, puchupuy
Sobre	hawa	hawa, hawan
Sobrecoger	qonqaylla hapirqoy	qunqaymanta qaqirqoy
Sobrecogerse	manchankuy	mancharikuy
Sobrecogido, a	mancharichisqa	mancharisqa, manchasqa
Sobremanera	ancha, yupa	llunpay, manchay
Sobrenombre	nisqa	sutichasqa, musuq suti
Sobreponer	paltay, paltaykuy	paltay, paltaykuy
Sobreponerse	sinchichakuy	sinchichakuy
Sobrepuesto	paltasqa, paltay kusqa	paltasqa, churkusqa
Sobrepujado, a	yallisqa	llallisqa
Sobrepujados a	yalleq	llalliq
Sobrepujar	yalliy	llalliy, llallipay
Sobresaliente	yalleq	llalliriq
Sobresalir	yalliy	llapanta llalliy
Sobresaltar	mancharichiy	paway, mancharirqachiy
Sobresaltarse	mancharikuy	mancharikurquy
Sobresalto, a	mancharqoy	manchay, mancharirquy
Sobrino	kuncha	wawqinpa churin
Socavado, a	rukrisqa	uchkusqa, aspisqa
Socavador, a	rukreq	uchkuq, aspiq
Socavar	rukriy	uchkuy, aspiy
Socavón	rukri	machay, uchkusqa
Socalar	rukriy	sapinmanta hurquy
Socorredor, a	amachaq	amachaq
Socorrer	amachay, amachakuy	amachay, amachakuy
Socorrido, a	amachasqa, amachakusqa	amachasqa, amachakusqa
Socorro	amachay, yanapay	amachay, yanapay
Solidificado, a	tikayasqa, chirayasqa	rumiyasqa
Solidificar	tikayachiy, chirayachiy	rumiyarqachiy
Solidificarse	tikayay, chirayay	rumiyay
Sólido	rumiyasqa, wini, hiwaya	rumiyasqa
Soliloquio	sapanpi rimakuy	sapallanpi rimay
Solitario, a	purunpi kawsaq runa	sapan kawsaq
Solo	sapan, sapallan	sapan, sapallan
Soltado, a	kacharisqa	kacharisqa, kachay kusqa
Soltar	kachariy, paskay	kachariy, kachaykuy, paskay
Soltarse	kacharikuy, paskakuy	kacharikurquy, paskakurquy
Softera	mana qosayoq	mana qosayuq
Soltero	mana warmiyuq	mana warmiyuq
Soluble	chulloq, chulluchinalla	chulluq, chulluchinalla
Solozante	ancheq	anchiq, waqaq

Sombrero	chuku	ruqu
Somero, a	hawa hawalla	hawa hawalla
Somnolencia	puñunayay	puñunayay
Sonar	uyarikun	waqay, waqarquy
Su	paypa	paypa
Súbdito	kamachiqeyoq	kamachiyniyuq
Subida	wichana, seqana	wicharina, siqana
Subir	wichay, seqay	wichay, siqay
Subirse	wicharqoy, seqarqoy	wicharirquy, siqarquy
Súbitamente	qonqaylla	qunqaymanta
Súbito, a	qonqay	qunqaylla
Sublevado, a	hatarichisqa	hatarisqa
Sublevador, a	hataricheq	hatarichiq
Sublevar	hatarichiy	runa hatarichiy
Subsanado, a	allichapusqa	allicharqusqa
Subsanador, a	allichapoq	allichachiq
Subsanar	allichapuy	allicharqapuy
Subsidio	yanapay	yanapay
Subsidencia	kaqeqy, kawsay, kawsay kuna	kawsachikuq
Subsistente	kakoq, kawsakoq, kaqla	kaq, kawsaq
Subsistir	kakuy, kawsakuy	kay, kawsay, takyay
Subterráneo	chinkana	panpa ukunpi uchku
Subvenio	yanapasqa	yanapasqa
Subvenidor, a	yanapaq	yanapaq
Subvenir	yanapay	yanapay
Suceder	kay	nay, narquy
Sucedido, a	kasqa	karqusqa
Sugerido, a	wateqasqa	yachachisqa
Sugeridor, a	wateqaq, wateqa	yachachiq, willaq
Sugerir	wateqay	yachachiy, yuyachiy
Suicida	kikin wañuchikoq	kikillan, wañuchikuq
Suicidarse	wañuchikuy	kikin wañuchikurquy
Sujeto	runa, huk	runa
Sumado, a	huñusqa	huñusqa
Suman	huñuy	huñuy
Sumergido, a	challpusqa	challpusqa
Sumergidor, a	challpoq	challpuq
Sumergir	challpuy	challpuy
Sumergirse	chinkariy	challpukuy
Suministrado a	qosqa, haywasqa	aypusqa, qusqa
Sieministrador, a	qoykoq, haywaq	aypuq, quq
Suministrar	qoykuy, hayway	aypuy, quy
Sumiso, a	uyakoq	uyakuq

Superable	atipanalla	atipanalla
Superado, a	atipasqa	atipasqa
Superador, a	atipaq	atipaq, atiq, yalliq
Superar	atipay	atipay, yalliy
Superficialmente	hawan	hawa, hawa hawalla
Superficial	hawalla, hawan	hawan hawallan
Superficie	muyuyin, muyoqen	muyuriynin
Superior	uma, qollana	uma
Suplicado, a	mañakusqa	mañakusqa
Suplicador, a	mañakoq	mañakuq
Suplicar	mañakuy	mañakuy
Suplicio	muchuchiy	muchuy, ñakay
Suprimido, a	qolluchisqa	rakisqa, tukusqa
Suprimir	qolluchiy	chinkachiy

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras glotalizadas)	
Sabiduría	hamawt'a kay	yachay, amawta kay
Sabio	hamawt'a	yachaq, amawta
Sabroso	misk'i, mach'i	miski, añaka
Sahumado, a	q'osñichisqa	qusqñichisqa
Sahumador, a	q'osñicheq	qusñichiq
Sahumar	q'osñichiy	qusñichiy
Salpicado, a	challasqa	challasqa
Salpicar	ch'allay	challay
Saltador, a	p'itay	pawaq
Saltar	p'itay	paway
Salvaje	ch'uchu, hach'a runa	chunchu, yunka runa
Sancochado	t'inpu	yanusqa
Sancochar	wayk'uy	yanuy, waykuy
Sandalia	husut'a	usuta
Sangrador, a	sirk'ay kamyoy	yawar hurquq
Sangrar	sirk'ay	yawar urquy
Satírico, a	t'urpoqqalluyoy	ayaq simi
Secar	chakichiy	chakichiy
Secarse	ch'akiy	chakikuy
Seco	ch'aki	chaki
Sed	ch'akiy	yakunayay
Segregarse	t'aqakapuy	rakikuy
Selva	sach'a sach'a	yunka, sach'a sach'a
Senda	huch'uy ñan	kichki ñan
Senecto, a	ruk'u	yuyaq
Senectud	ruk'uyay	yuyaqyay
Seno	k'inchu	uqllay, qasqu
Separable	t'aqanalla	rakinalla
Separado, a	t'aqasqa	rakisqa
Separador, a	t'aqaq	rakiq
Separar	t'aqay	rakiy
Sepelio	aya p'anpay	aya panpay
Sepultado, a	p'anpasqa	panpasqa
Sepultador, a	p'anpaq	panpaq
Sepultar	p'anpay	panpay
Serpenteado, a	q'enqosqa	muyu muyu qinqusqa
Serpenteador, a	q'enqoq	muyu muyuq, qinquq
Serpentear	q'enquy	qinquy, qiwikachay
Serpiente	mach'aqway	wasak uru, machaqway

Seto	k'incha
Sexángulo	soqta k'uchu
Siega	k'allchay mit'a
Sindicar	ch'atay
Siniestra	lloq'e
Sinnúmero	aqo t'iyu
Sitio	k'iti
Sobaco	wallwak'u
Sobrellevar	q'epirikuy
Sobretarde	ch'isi, ch'isiyay
Socavado, a	hasp'isqa
Socavador, a	hasp'eq
Socavar	hasp'iy
Socio	llamk'aq masi
Soterrado, a	p'anpasqa
Soterrar	p'anpay
Suave	llanp'u
Suavemente	llanp'u llanp'ulla
Suavizado, a	llanp'uyasqa
Suavizador, a	llanp'uyacheq
Suavizar	llanp'uyachiy
Sustraer	t'aqay
Sumidero, a	millp'u, p'uytu
Superticioso, a	kintoq
Supurado, a	q'eyayasqa
Supurar	q'eyayay

qincha
suqta kuchu
rutuy, karchay
willay, willarquy
lluqi, ichuq
mana yupay atina
kiti
wallwaku
qipirikuy
chisinkuy, qaspa qaspa
uchkusqa, aspisqa
uchkuq, aspiq
uchkuy, aspiy
llamkaq masi
panpasqa
panpay
llanpu
llanpu llanpulla
llanpuyasqa
llanpuyachiq
llanpuyachiy
rakiy, rakirquy
millpu
chiki sunqu
qiyayasqa
qiyayay

CASTELLANO

QUECHUA CUSCO COLLAO

QUECHUA AYACUCHO
CHANKA

(Palabras compuestas)

Sacudido, a	chhapchisqa	chaspisqa, taspisqa
Sacudidor, a	chhapcheq	chaspiq, taspic
Sacudir	chhapchiy	chaspiy, taspic
Saliva	thuqay	tuqay
Serenado, a	thasnusqa	thasnusqa
Serenador, a	thasnoq	thasnuq
Serenar	thasnuy	thasnuy
Seso	ñutqho	ñutqu
Sífilis	wanthi	wanti
Sifilítico, a	wanthiyuq	wantiyuq
Sobado, a	qhaqosqa	qhaqosqa
Sobador, a	qhaqoq	qhaqoq
Sobar	qhaqoy	qhaqoy
Soberano	qhapaq	apay, qullaman
Sombra	llanthu	llanthu
Sombrío	llanthuyaq	llanthuyaq
Sonambulismo	musphay	musphay
Sonámbulo, a	musphaq	musphaq

T

CASTELLANO QUECHUA CUSCO COLLAO

(Palabras simples)

Tabaco	sayri
Tabla	llapsa kullu
Tableado, a	marusqa, malmasqa
Tablear	maruy, malmay
Tablón	huk tupu alpa
Taciturno, a	mukmikoq, llakisqa
Tacío	llapchay
Taimado, a	qellqa, yachaysapa
Tajado, a	kuchusqa
Tajador, a	kuchuq
Tajar	kuchuy
Tajar	rukriy, charqoy
Talega	wayqa
Tallo	sachaq, tullun
Tambalear	umanaray
Tamboril	tinya
Tamborilero	tinya waqacheq
Taniz	suysuna
Tanizar	suysuy
Tampoco	manallataq, hinallataq
Tañer	waqachiy
Tapadera	kipana
Tapado, a	kipasqa
Tapador, a	kipaq
Taper	kipay
Tápapa	mati, winku
Tapia	perqa
Tapado, a	perqasqa
Tapador, a	perqaq
Tapier	perqay
Tardador, a	unamoq
Tardanza	unamuy
Tardar	unay
Tardarse	unapuy
Tardota	sipi sipi
Tardo, a	llasa llasa

QUECHUA AYACUCHO
CHANKA

sayri
llaspa kullu
panpachasqa, kuskachasqa
panpachachiy
huk tupu alpa
upallasqa, llakisqa
llapchay, llapchay
yachaysapa, atuq sunqo
kuchusqa
kuchuq
kuchuy
kuchuy, saqay
wayqa
kaspi, tullun, kallma
umanaray, aywiykachakuy
tinya
tinya waqtaq
suysuna
suysuy
manataq, manataqmi
waqachiy
kipana
kipasqa
kipaq
kipay
puru, mati
pirqa
pirqasqa
pirqaq
pirqay
unakemuq
unakuy, unakurqay
unay
unapuy
chisinkuy
qilla, riakay ruraq

Tartamudear	akliuy, akliuykachay	akwa akwa imay
Tartamudo, a	akllu, akliuykachaq	akwa akwa rimaq
Tarugo	takarpu	takarpu
Tasado, a	chaninchasqa	chaninchasqa
Tasador, a	chaninchaq	chaninchaq
Tasar	chaninchay	chaninchay
Tatarabuela	apuskiypa payan	papaypa payan
Tatarabuelo	apuskiypa yayan	machuypa machun
Tataramiento, a	chupullu	willkaq willkan
Techado	wasichasqa	qatasqa
Techar	wasichay	wasi qatay
Tejedor, a	awaq	awaq
Tejer	away	away
Tejido, a	awasqa	awasqa
Tejaraña	llika	llika
Temblador, a	chukukukocq	katkataq, chukchukocq
Temblar	chukukuy	katkataq, chukchukuy
Temblor	pacha kuyuy	pacha kuyuy
Temedero, a	manchana	mandarina
Temedor, a	manchaq, manchakoq	mandachuk, mandaq
Temer	manchay	manchay
Temible	manchana, manchakuna	mandhana, manchakuy
Tempestad	sallallalay	runtu para, wayra
Templar	chiriychiy	quiniichiy
Tendedoro	masana	masakuna
Tenderse	siñy, siñkuy	siñkuy, waqapakuy
Tendido, a	siñsqa	siñsqa, waqapakusqa
Tenebroso, a	tutayaq	tutay tutay
Tener	kawsayniyoq	kayniyuq, kawsayniyuq
Tenso, a	chutarayay	chutasqa
Teñido, a	tulpusqa	tulpusqa
Teñir	tulpuy	tulpuy
Tercero, a	kimsa ñeqen	kimsa ñiqin
Terciana	chukchu	chukchu unqay
Tergiversado	simi waqllichisqa	tikrasqa, waqllisqa
Tergiversador, a	simi waqllicheq	tikraq, waqllichiq
Tergivesar	simi waqllichiy	tikray, waqllichiy
Terminable	tukunalla	tukunalla
Terminado, a	tukusqa	tukusqa
Terminador, a	tukoq	tukoq
Terminar	tukuy	tukuy
Término	tukukuynin	tukuynin
Termita	kuki	sisi

Temero, a	malla waka	malla waka, uña wakilla
Terraplenado	willusqa, marusqa	panpachasqa
Terraplenada	willoq, maroq	panpachay
Terraplenar	wiluy, maruy	panpachay
Terremoto	pachakuyuy	pacha kuyuy, pacha kaitatay
Terreno	alpa	alpa, chakra
Terrible	andha manchana	andha, manchana
Territorio	suyu	suyu
Terroso, a	alpayoq	alpasapa, alpayuq
Tesado, a	chutasqa	chutasqa
Tesador, a	chutaq	chutaq
Tesar	chutay	chutay
Tesoro	illa qollqe, illa qori	illa quillqi
Testa	uma	uma
Testimonio	rimay, willay	rimay, willay
Teta	ñuñu	ñuñu
Tetona	ñuñusapa	ñuñusapa
Tibia	pichu	chaki tullu
Tibiamente	chirilla, chiri songoyoq	chirichasqa
Tiempo	pacha	pacha, punchaw
Tierno	llullu	llullu
Tierra	teqsi muyu, pacha, alpa	tiqsi muyu, alpa
Tigre	uturunku	uturunku
Tijeras	kuchuna	kuchuna, kaplana
Tijeratada	kuchusqa	kuchusqa, kaplasqa
Tijeretejar	kuchupayay	kuchuparqay
Timidamente	llaklaspalla	manchakustin
Timido, a	llakllaq	manchaq sunqu
Tinaja	maqma, urpu	maqma, urpu
Tinajero	sañu kamayoq	maqma ruraq
Tiniebla	raqrayay, tutayay, tuta	tuta tuta, tutayarqay
Tino	yuyaylawan	sumaqllata
Tinta	tulpu	tinti, tulpu
Tintoreo	tulpuy kamayoq	tulpuy
Tintura	lluskuna	llusina
Tirar	chancay	chucay, chancay
Titubear	aklluykachay	akwa akwa rimaq
Tocar	takay	takay
Tocayo	suti masi	suti masi
Tocavía	amaraq	amaraq
Todo, a	llapa, tukuy, llapantin	llapan, llapantin
Todopoderoso	llapa atipaq	llapa atipaq, tukuy atipa

Todos	tukuy runa, tukuy, lepa runa	llapa runa
Toma	ka, kayqa	kay
Topada	takay	takay
Topador, a	takaq	takaq
Torbellino	pillukuy wayra	muyuq wayra
Torczaz	kuku tuwa	kita urpi
Torcjón	wiksa nanay	wiksa qiwiy
Tordo	chiwaku	chiwaku
Tornado	kuichipusqa	kuichisqa, sayachipusqa
Tornar	kuichiy, kuichipuy	kuichipuy, sayachipuy
Tomarse	huk hina tukuy	hukman yakurqay
Torre	pukara	pukara
Torrente	lloqlla	lloqlla
Tórtola	kullku	kullku
Torvo	wañuy millay	wiksu ñawi
Tos	uhu	uhu, uqu
Tosco, a	sagra	sagra
Toser	uhuy	uhuy, uquy
Tósigo	miyu	wañunapaq hanpi
Total	llapa, llapantin	lliw, llapan llapallan
Totalizado	huñutapusqa	hukllawasqa
Totalizar	huñutapuy	hukllaway
Totalmente	huñutillan, llapantillan	llapallan
Trabajado	qallpa alpa	llankasqa
Traedor, a	apamoq	apamuq
Traer	apamuy	apamuy
Traficado, a	rantisqa	rantisqa
Traficante	rantiy kamayoq	rantiywan puriq
Traficar	rantiy	rantiy
Tragador, a	rakrapu, rakraq	millpuq, llunku
Traido, a	apamusqa	apamusqa
Traidor, a	tapara sonop	mana allin runa
Trajinante	astay	astay
Trajinar	astay	astay
Triana	mini	mini
Triamado	minisqa	takusqa, minichasqa
Tramador, a	mineq	takuchiq, minichaq
Tramar	miniy	minichay
Triampa	toqllay	tuqllay
Trance	wañuy pacha	wañuy pacha
Tranquilizado, a	sonopyachipusqa	hawkeyaykusqa
Tranquilizador, a	sonopyachipoq	hawkeyachikuq
Tranquilizar	sonopyachipuy	hawkeyachipuy

Tranquilo	sonqoyakusqa	qasi, qasilla, hawka, hawkalla
Tranzar	allichanakapuy	allinchanakuy
Transeúnte	pureq runa	puriq runa
Transferido, a	apasqa, astasqa	apasqa, astasqa
Transferir	apay, astay	apay, astay
Transido, a	yarqasqa	yarqasqa
Transitable	purinalla	purinalla
Tránsito	purina	purina
Transmigrar	mitmay	huk llaqtaman ripuy
Transportado, a	astasqa, apasqa	apasqa, astakusqa
Transportador, a	astaq, apaq	apaq, apakuq
Transportar	astay, apay	apay, astarquy
Trapajo	rachapa, llachapa	latapa
Trapajoso, a	llachapasapa	laparuqusqa
Trapo	rachapa, ratapa	latapa
Tráquea	tonqor	tunqurí
Trasero	siki	siki
Trasladado, a	apsqa, astasqa	apasqa, astasqa
Trasladada, a	apaq, apamoq	astaq
Trasladar	apay, astay	apay, astay
Trasladarse	astakamuy	astakamuy
Trasnochador, a	paqariykoq	mana puñuq
Trasnochar	paqariy	mana puñuy
Trasquilado, a	rutusqa	rutusqa, kuchusqa
Trasquilador, a	rutoq	rutuq, kuchuq
Trasquilar	rutuy	rutuy, kuchuy
Tratar	apaykachay	apaykachay
Tratarse	apuchakuy	allin kawsakuy
Trece	chunka kimsayoc	chunka kimsayuq
Tremendo, a	manchana	manchana
Tremolar	rapapapay	aywiykachay
Trepidar	manchay, llakllay	manchay, katkatatay
Tres	kimsa	kimsa
Trescientos	kimsa pachak	kimsa pachak
Tribulación	llaki	hatun llaki
Tricolor	kimsa llinpi	kimsa llinpi
Trienio	kimsa wata	kimsa wata
Trigésimo, a	kimsa chunkafieqen	kimsa chunka ñiqin
Trillador, a	saruq	saruq
Trillar	saruy	saruy
Trimestre	kimsa killa	kimsa killa
Trinar	/,idricliichiy	» TM

Triste	llakisqa	llakisqa
Tristemente	llakinapaq	llakinista, llakikuywan
Tristeza	llaki	llaki, llakikuy
Trivial	yachasqa	yachasqa, riqsisqa
Trofeo	atimusqa	atinakuypi qichusqa
Troje	qollqa, pirqwa, taqe	taqi, pirwa
Trompada	saqma	saqma, takay
Trampeador, a	saqmaq	saqmaq
Trompear	saqmay	saqmay
Trompearse	saqmanakuy	saqmanakuy, takanakuy
Troncado	mankusqa	qurusqa, kutusqa
Troncar	mankuy	quruy, kutuy
Tronco	kurku	kullu
Tronchado, a	seqrasqa	kuchusqa
Tronchar	seqray	kuchuy
Trono	usnu, utpa tiyana	apupa tiyanan
Trozar	walluy	kuchuy
Tronzo, a	wallusqa	chunlu, quru rinri
Trozo	wakin	raki
Trucha	challwa	challwa
Truhán	qellma	yanqa rimaq runa
Trullo	wallata, willu	wachwa, wallata
Tú	qan	qan
Tufo	asnaq samay	asnaq samay
Tumbado	urmasqa	saqtasqa
Tumbador, a	urmacheq	saqtaq
Tumbar	urmachuy	saqtay
Tumbarse	urmapuy	saqtakurquy
Tuyo	qanpa	qanpa

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras glotalizadas)	
Tábano	t'ankayllu	tankayllu, wayrunqu
Tabicado, a	p'ititasqa	qinchasqa
Tabicador, a	p'ititaq	qinchaq
Tabicar	pititay	qinchay, qincharquy
Tabique	p'itita	qincha
Tacaño, a	mich'a	micha, maqlla
Taladrado, a	hutk'usqa	uchkusqa
Taladrador, a	hutk'oq	uchkuq
Tangible	hap'inalla, llapch'analla	hapinalla, llapchanalla
Táparo	hanq'ara	puku, mati
Taparse	p'istukuy	mantukuy, pistukuy
Tarde	ch'isi	chisiyay
Tarro	wich'i	tupu
Tasajo	ch'arki	charki sisina
Tolondro	ch'oqñe	punki, punkisqa
Tomado, a	hap'isqa	hapisqa
Tomar	hap'iy	hapiy
Tonto, a	p'anra	puqis, upa
Topacio	q'ello umiña	sumaq rumi
Tea	k'anchachina	akchi, akchikuq
Totora	t'utura, matara	matara
Tozo, a	t'inri, mut'u	akapa, taksa, uchuylla, chinli
Trabajar	llamk'ay	llamkay, ruray
Trabajo	llamk'ay	llamkay
Trabado, a	t'inkisqa	tinkisqa, kanichisqa
Trabar	t'inkiy	tinkiy, watay, kipuy
Trabarse	hap'inakuy	hapinakuy
Trabazón	t'inkiynin	tinki, kipu
Tieso, a	k'irku	kaspi hina
Tiesto	k'allana	kallana
Tostadera	k'allana	kallana
Tentación	wat'eqay	watiqay
Tentado, a	wat'eqasqa	watiqasqa
Tentador, a	wat'eqaq	watiqaq
Tentar	wat'eqay	watiqay
Terrón	k'urpa	kurpa
Temporal	p'uchukayniyoq	tukuqlla, tukuriqlla

Tendedor, a	mant'aq, mast'aq	mastaq
Tender	mant'ay, mast'ay	mastay
Tendón	hank'u	anku
Tirarse	wikch'ukamuy	wikchukuy, wikapakurquy
Tizado, a	q'estichisqa	yanachasqa
Tizador, a	q'esticheq	yanachaq
Tiznar	q'estichachiy	qityachay
Tiznarse	q'estichakuy	qityawan, qanrachakuy
Toalla	ch'akichikua	chakichikuna
Tobillo	wich'u	chaki muqu
Tocado, a	llapch'asqa	llapchasqa
Tocarse	llapch'akuy	llachpakuy
Testículo	q'olota	quluta
Taladrar	hutk'uy	uchkuy
Taladro	hutk'una	uchkukuq
Telegilla	ch'uspa	piska
Talón	t'ayku	chaki wipan
Tampoco	wank'ar	tinya
Torcer	q'ewiy	qiwiy, kawchuy
Torcerse	q'ewikuy	qiwikuy, kawchukuy
Torcido, a	k'antisqa	kawpusqa
Tormento	ñak'ariy	muchuy, ñakariy
Torpe	ch'irmay upa	llasaq, qilla
Tortuoso, a	q'enqo q'enqo	muyu muyu
Tostadera	k'akra, k'allana	kallana
Tostado	hamk'a	hamka
Tostar	q'aspay	kankay, hamkay
Trabucante	t'aqweq	taqwaq
Trabucar	t'aqwiq	taqway
Tragadero, a	millp'una	millpuy, milpukuq
Tragar	millp'uy	millpuy
Traje	p'acha	pacha
Tranca	q'emina	qimiq
Transparente	ch'uya	chuya
Transpirar	hunp'iy	hunpiy
Traquido	t'oqyay	tuqyay
Trasegar	hillp'uy	hillpuy, talliy
Transmitir	hap'ichiy	astay, apay
Traspasado, a	t'urpusqa	tuksisqa
Traspasador, a	t'urpoq	tuksiq
Traspasar	t'urpuy	tuksiy
Trenza	sinp'a	sinpa
Trenzado, a	sinp'asqa	sinpasqa

Trenzar	sinp'ay	sinpay	CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Trenzarse	sinp'akuy	sinpakuy			
Tripa	ch'unchull	chunchull		(Palabras compuestas)	
Triza	sipt'i	taksa paki			
Tronar	q'aqyay	tunruruy	Tanto	chhika	achka, nanaq, manchay
Tropezadeo	mitk'ana	mitkachikuq	Tarascada	qhamsa	kanisqa, kachusqa
Tropezador, a	mitk'aq	mitkaq	Tarascado, a	qhamsaqa	kanisqa, kachusqa
Tropezar	mitk'ay	mitkay	Tarascador, a	qhamsaq	kanikuq, kachuq
Trueno	q'aqya	tunruru	Tarascar	qhamsay	kaniy, kachuy
Tuerto, a	ch'ullan ñawi	chullan ñawi	Tersar	lliphiyachiy	wichay, churarqachiy
Tugurio	ch'uklla	chuklla	Terso, a	lliphiyay	llipikyaq, pichasqa
Tumor	ch'upu	chupu	Tempestad	paray qhonchuy, antay qhonchuy	runta para, wayra
			Templanza	llaphiyachiy	paqtaslla kay
			Temprano	rankhi rankhi	tuta tuta
			Tirar	chhoqay	chuqay, chanqay
			Tiritar	khatatatay	hatkatatay
			Tizne	qhechinha	qitya
			Toalla	uphakuna	chaki chikuna
			Tocino	khuchi wira	kuchi wira
			Testigo, a	qhaway	rikuq, yachaq
			Tibio, a	llaphi	tunpa chiri
			Tamaño	chhika	ancha
			Trémulo	khatatataq	katkatataq
			Trepador, a	lloqhaq	lluqaq
			Trepar	lloqhay	lluqay
			Triturado, a	chhanqasqa	chanchasqa
			Triturar	chhanqay	chanchay
			Trizas	chhalluy	ñutuchiy
			Trotador, a	phawareq	kallpaq, kallpariq
			Trotar	phawariy	kallpay, kallpariy

U

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras compuestas)	
Ubicarse	tiyay	kakuy, yachakuy
Ubre	ñuñu	ñuñu
Ulterior	chaqayneq, wakneq, hanaq	wakniq
Ulteriormente	hinaneqman	qipataña
Últimamente	kana	qipallataña
Ultimado	tukupasqa	tukusqa, puchukasqa
Ultimar	tukupay	tukupay
Ultra	chaymanta	chaymanta
Ulular	qaparqachay	qaparqachay
Umbral	punku chakana	punku chakana
Un, a	huk	huk
Unánimemente	llapantin, llapallan	huk sunqulla, llapanpa munasqa
Uncir	watay	watay, tinkiy
Undécimo	chunka hukniyoq	chunka hukniyuq
Ungido, a	hawisqa, llusisqa	llusisqa
Ungir	hawiy, llusiy	llusiy
Ungirse	hawikuy, llusikuy	llusikuy
Unible	huñunalla, tinkuchinalla	huñunalla
Único, a	sapay, sapan	sapallan
Unidad	huk kay	huk kay
Unidamente	huñu huñulla	kuska kuskalla
Unido, a	huk nisqa, huñusqa	huñusqa, kuskachasqa
Unificar	hukllachay	hukllawarqay
Unigénito, a	sapay churi	sapan churi
Unión	huklla kay	huklla wakuy
Unir	huñuy	huñuy
Unirse	huñunakuy	huñunakuy
Universo	tiksi muyu	tukuy pacha
Uno, a	huk	huk
Untador, a	haweq, lluseq	llusiq
Untar	hawiy, llusiy	llusiy, llutay
Untarse	hawikuy, llusikuy	llusikuy
Untaza	wallpa wira	wallpa wira
Unto	wira	wira
Untura	hawina, llusina	llusina
Uña	sillu	sillu

Uñoso, a	sillusapa	sillusapa
Urdido, a	allwisqa	allwisqa
Urtidor, a	allweq	allwiq
Usado, a	yachasqa	yachasqa
Usar	ruray	churakuy
Usarse	yachakuy	churakuy
Usual	yachasqa	yachasqaña
Usura	ancha mirayniyoq	miraynin
Usufructuar	miraynillanta	miraynin
Usufructuario	miraynin nryoq	mirayllanta hurqoq
Usurero, a	ancha nirayniyota, qollqe manoq	mirayllanta mannuq
Usurpador, a	qechupakoq	suwakuq, qichuq
Usurpar	qechupakuy	qichurquy
Uterinos	lluseq masi	llusiq masi

CASTELLANO

QUECHUA CUSCO COLLAO

(Palabras glotalizadas)

Último, a	p'uchukaq
Ultrajado, a	q'esachasqa
Ultrajante	q'esachaq
Ultrajar	q'esachay
Una	ch'ulla
Uñada	t'ipsiy
Uñarada	t'ipsisqa, hasp'isqa
Uso	hat'alliy

QUECHUA AYACUCHO
CHANKA

qipa, puchukaq
millasqa, kamisqa
qisachaq, kamiq
qisachay, kamiy
hukchalla
silluy, silluyqa
aspisqa, aspirqusqa
hatalliy

CASTELLANO

QUECHUA CUSO COLLAO

(Palabras compuestas)

Umbroso	llanthoq
Urgente	usqhanapaqkama
Urgir	usqhachiy

QUECHUA AYACUCHO
CHANKA

llantusapa
utiq, utqaq
utqay, utqachiy

V

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO
	(Palabras simples)
Vaca	waka
Vacaciones	hawkaypacha
Vacante	qaseq, hawkakoq
Vacar	qasiy, qawkakuy, samarikuy
Vaciar	talliy
Vacilante	iskayyaq, tunkeq
Vadeable	chinpanalla
Vadeador	chinpacheq
Vadear	chinpay
Vagabundo	purinkichu, usaq, usupa
Vagabundear	puriykachay
Vagancia	qasi kay
Vagar	usuy, qasi kawsay, puriykachay
Vagina	raka
Vagido	iñaw, iñaw! Nispa, waqay
Vahear	wapsiy
Vaho (vapor)	wapsiy
Vaho animal	samay
Valer	yanapay, amachay
Valeroso	sinchi yupayniyoq, puma sonqo
Valerosamente	puma sonqolla
Valioso	chaniyoq, ancha yupayniyoq
Valor	chanin, sinchi kay, sinchichakuy
Valorar	chaninchay
Vallado (cerco)	chaqla kancha
Valle	yunka
Vanilócuo	hayula
Vampiro	masu
Vanagloria	sumaykukuy, anchakachay
Vanagloriarse	yupaychakuy
Vanagloriosamentei	yupaychakuspa
Vanaglorioso	yupaychakoq
Vanamente	yanqalla
Vanesa (mariposa)j	pillpintu
Vanguardia	ñawpareq, wallawisakuna
Vano (persona)	qasapaytu

QUECHUA AYACUCHO
CHANKA

waka
hamakuy mita
samaq samakuq
samakuy
talliy, taqtay
iskayyay
chinpanalla
chinpachiq
chinpay
yanqa purikuq
yanqapuriykachay
qasi kay
yanqa purikuq
raka
waqay jiñaw, iñaw! Niy
wapsiy, wapsiy
wapsiy
samay
amachay, yanapay
mana manchakuspa
mana manchakuspa
chaníyuq, munasqa
chanin, sinchi sunqu,
kallpanchakuy, sinchichakuy
chaninchay
chaqllasqa kancha
panpa
yanqa rimay
hatun masu
anchakachay
yupaychakuy
yupaychakuspa
yupaychakuq
sapsa, mana imapaq
pillpintu
ñawpaq, ñawpariq
wayrasqa uma

Vano (cosa)	qasimanta, yanqapaq	mana siwjq
Vano (en)	yanqa	qasimanta
Vapor	wapsi	waspiy, wapsimuy
Vapulador	sikwaq, waqtaq	waqtaq, asutiq
Vapular	sikway, waqtay	asutiy, asutirquy
Vaquero	waka micheq	waka michiq
Variado (multicolor)	ñawra, pawqar, ñayraymana	achaka ríkchaq
Varetear	suyuchay	rakiy
Variar las cosas	hukman tukuchiy	hukman rikchakachiy
Varicela	apaychikchi	uyamuru
Varioloso	muruyoq	muruyuq, muruq qapisqan
Variable	iskay sonqo	iskay sunqu
Vasallo	suyu runa	suyu runa
Vaso	qero, akilla	qarro, tachu
Vaso de madera	qero	kaspi tachu, puku
Vaso de oro, plata	akilla	qurí tachu, qullqi tachu
Vaso de calabaza	mati	mati, puti
Vate (poeta)	haraweq	harawiq
Vate (adivino)	umu watoq	musyaq
Vaticinador	amulleq, umulli	watuy, musyaq
Vaticinar	amulleq, watuy	musyaq
Veces	yapa yapa, chaykuskaila	yapa yapa, pasaqla
Vecino	iskay masiy	wasi masiy
Veces (a veces)	mayllanpi	yanin yaninlla
Vedado	ama nisqa	harkasqa, ama nisqa
Vedar	amanly	harkay ama niy
Veedor de chacras	arariwa	chakra qawaq
Vega	panpa, waylia	waylia panpa
Veinte	iskay chunka	iskay chunka
Veje	machula	machula
Veje	machuyay, payayay	machuyay, payayay
Velador	paqarikoq	hita waqaychaq
Velar	paqar, tula paqaríkuq	tuta waqaychaq
Velar (hacer guardia)	chapa tiyay	waqaychay
Velo (de las indias)	ñañaka	liikila
Veloz	wayrachaki	wayraqina
Velozmente	wayralla	wayra/la, utqay/la
Vello	millma chukcha	chukchacha, millma
Velludo	millmasapa	millmasapa
Venadito	tarukacha	tarukacha
Venado	taruka	taruka
Vencedor	atipaq, llalleq, ateq atjrroq	awqakunata ayqichiq
Vencer	llalliy, atipay	atipay, atiparqay

vencido	atisqa, atirqoq, llallisqa	atisqa, atipasqa
Veneno	miyu miyu hanpi	wañuchikuq
Venerable	yupaychana	yupaychnapaq
Venerar	yupaychay	yupaychay
Vengador	añipakoq	mana allin kutichiq
Venir	hamuy	hamuy
Venta (mesón)	tanpu	tanpu, ranti tiyanan
Ventaja	yalliy	llallirisqa, yalli
Ventajoso	usapu	llallirinapaq
Ventear	wayray, wayrarimuy	wayramuy
Ventear	wayrachiy	wayrachiy
Ventear	supiy	supikuy
Vantarron	wayraka	wayraka
Ventilar	wayrachiy	wayrachiy
Ventisca	lasla wayra	lasla wayra, yanqa wayra
Ventrudo	wiksasapa	wiksasapa
Ventura	atawsami, kuisami	kusi sami
Venturoso	kusiyuq, samiyuq	samiyuq
Ver	rikuy	rikuy
Veráz	cheqaqsimi	chiqanpi rimaq, kaqlata
rimaq		
Veras	cheqaqmi, cheqaqmanta	chiqanpi
Verbalmente	simillamanta	simillamanta
Verdad	cheqaq, sullull	chiqan, kaqla
Verduras	asnata, yanki	yuyu, mikuna qurakuna
Verboso	rimaysapa	riamaysapa
Verdaderamente	cheqaqpuni	cheqaqpuni
Verdín	akakipa	qumir qumirchaña
Vergel	muya inkil, waylla	sumaq wirta
Vereda	chaki ñan	chakiñan
Verruga	tikti	tikti
Verrugoso	tiktisapa	tiktisapa
Versátil	tuntiykachaq sonqo	iskay sunqu
Vestigio	iskayay, yupi	yupi, saruy, llatasqan
Verídico	cheqaq	cheqaq
Verificar	cheqanchay	cheqanchay
Verosímil	iñinapaq, iñiyuq	iñinapaq
Veterinario	uywa hanpeq kamayoq	uywa hanpiq
Versificador	harawikoq	harawikuq
Versificar	harawiy	harawiy
Vertical	sayaq	sayaq
Verticatamente	sayanpamanta	sayanpamanta
Vértice	mukuku	

Vesícula biliar	hayaqen	hayaqen
Vez	may mayllanpi	yanis yanislla
Vez (otra vez)	yapamanta	huk kuti, huk mita
Vez (tal vez)	icha, ichas, ichapas	icha, ichapas, paqta apiki
Vez (tal vez no)	ichas mana	manapascha
Vez (tal vez yo)	ichas ñuqa	ichas ñuqa, paqta ñuqa
Vía	ñan	purikuna ñan
Viajar	puriy	puriy, illay
Viajero	pureq	illakuy, purina
Víbora	katari	machaqway, waska uru
Viable	atikoq	atikuqlla
Vianda	mihuna	mikuy mikuna
Viborezno	uña katari	uña machaqway
Viable	atikoq	atikuqlla
Vibración	maywikuy	maywikuy
Victoria	haylli	haylli, atipay
Vida	kawsay	kawsay
Vida eterna	wiñay kawsay	wiñay kawsay
Vida temporal	tukukoq kawsay	puchukama kawsay
Vida larga	unay kawsay	unay kawsay
Vida corta	pisi kawsay	pisi kawsay
Vida	kuska kawsapuy	kuska kawsakuy
Vidrio	qespi	qispi
Viejo	machu	machu
Vieja	paya	paya
Vicio	kuti	kuti kuti
Viento	wayra	wayra
Vientre	wiksa	wiksa
Vigésimo	iskay chunka ñeqen	iskay chunka ñiqin
Vigia	chapatiyay	qawaq, waqaychaq, chapaq
Vigor	kallpa	kallpa
Vigorizar	kallpanchay	kallpanchay
Vigoroso	kallpasapa	kallpasapa
Vil	aqoy kay, saqra	saqra, qarquna
Vinagrillo	oqa oqa	uqa uqa
Vileza	aqoy kay	aqu kay
Vilipendiar	alqochay	alquchay
Villorrio	hallka	hallka
Violar	kallpaspa yoqoy	sarutaq, pakiq
Violar	kallpamanta waqllicheq	warmi pakiy
Violentamente	kallpamanta	kallpamanta
Violento	chuski	piña piña
Viscoso	llawsa	llawsa

Visible	qayllalla	qawanalla, rikunalla
Visita	watukoq	watukaq
Vitalicio	wiñaypaq	wiña wiñaypaq
Vitreo	qespya	qispiya
Vituallar	qoqawchay	quqaychay
Vituallas	qoqaw	qoqaw
Viuda	ikma	ikma
Virtud	allí kay	allí kay
Virtud	allinkaykuna	allin kaykuna
Virtuoso	allin kaypi kawsay	sunquyuq runa
Viudez	ikmakay	ikma kay
Viudo	pasu	pasu
Vivificar	kawsarichiy	kawsarichiy
Vocablo	simi	simi rimaq
Vocear	qapariy	qayakachay
Vociferador	qaparqachay	qaparqachay
Volcán	areq areq	nina aqtumuq urqu
Voltear	muyuchiy	muyuchiy, tikray
Voluntad	munay	munay
Voluntariamente	munaymanta	munaymanta
Voluntarioso	munaysapa	munaysapa
Volver	kutirichiy, kutichipuy, kubnpuy	kutirichiy, sayachipuy
Volver a nacer	kutinpuy	kuyupuyuy
Voracidad	raqrapu kay	rakrapu, rakraq llunku
Vomitar	akruy	kipnay
Vorágine	antay qonchoy	antay qunchu
Voz	kunka	rimay simi
Vuelta	muyuy	muyuriy
Vuestro	qankunaq	qankunaq
Vulgo	runaka	llaqta runa
Vulpeqa	china atoq	china atoq
Vulva	raka	raka

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras glotalizadas)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Vaciador	hich'ay kamayoq	hichaq
Vaciar	hilip'uy, hich'ay, hattf ey	tallisqa, hillpusqa
Vaciarse	hich'akuy	tallikuy, hillpukuy
Vacio, a	ch'usaq	mana imayuq
Vacuidad	ch'usaq kay	mana imayuq
Vado	ch'aqcha	chaqcha urqu
Vadoso	ch'aqcha ch'aqcha	chaqcha chaqcha
Vahído	yuyay p'itiy	wañurirquy, yuyanin chinkan
Valiente	q'aqchayoq	mana manchaq, sinchi
Vara	Hañu k'aspi, k'aspi	Hañu kaspi, kaspi
Varear	p'anay	panay
Varetazo	p'ana	pana
Vastago	ch'iki, chawchu	chiklli
Vasija	p'uyñu	puyñu, maqma, uspu
Vasto, a	masfarisqa	<i>mastansqa, maslasqa</i>
Veces	hayk'a kuti, hayka mifa	hayka kuti
Vedar	hark'ay, amat'ay	harkay, amachay
Vedejoso	t'aqre uma, t'anapa uma	tanpa uma
Vehemente	p'itu	rawaq sunqu
Vejado	ñak'arichisqa	ñakarichisqa
Vejador	ñak'arecheq	ñakarichiq, piñachiy
Vejar	ñak'arichiy	ñakarichiy, ñakachiy
Vejez	mawk'ayay	mawkayay, mawkay
Vejiga	hisp'aypuru	ispay puru
Vela	ch'eqmikuy	chiojnikuy
Velar	t'oqrikuy	uywa waqaychay
Veloz	k'uchi	utiqla, pawaqla
Vellón	wik'i	millwa
Vena	sirk'a	<i>s'irka</i>
Venablo	wink'ullu, wach'ina chuki	winkullu, wachj
Venda	wank'u	wanku
Vendar	wank'uy	wankuy, wankiy
Venidero, a	q'aya	qamuq qamuqla
Venoso, a	sirk'asapa	sirkasapa
Venial	huch'uy hucha	taksa huchalla, huchuy
Ventana	t'oqo	hucha
Venus	ch'aska	wasi tuqu
		chaska

Venturoso	kusi punchaw punchaw	kusi punchaw, haylli
Ver	hamutay	qawey
Verde	qomer, kuku	qumir, chawa, llullu, kapla
Verdear	qomeryay	qumiyay
Verdoso	qomeryaq	qumiyaq
Verdugo	seqoq, ñakarecheq	siquq, warkuq, ñakarichiq runa
Verdлага	llutu llutu	yuyu
Verecundo, a	penqay, penqali	pinqay, pinqasqa
Vergonzante	penqakoq	pinqakuq
Vergonzosamente	penqa penqaypi	pinqa pinqaypi
Vergonzoso, a	penqanapaq, penqakoq	pinqaypaq
Vermes	chunchull kuyka	chunchul kuyka
Vertidor, a	hich'ay	hichaq, talliq
Verter	hich'ay	hichay, hillpuy
Vertiolo	kintu	sisay
Vesania (tuna)	waqayay	waqayay, pinakuy
Vestido	pacha	pacha
Vestidura larga	qaysu pacha	hailun pacha
Vestidura corta	suyru pacha	taksa pacha
Vestir	pachachiy, pachallichiy	pachachiy, walpanchiy
Vela	qoya	suyuq, watu
Veterano	waminka	yachaq machu
Viajar	chusay	illay, illany
Vicina	wikuña	wikuña
Vienes	ch'akachaw	ch'akachaw
Vigilia	rikcharayay	rikcharayay
Vinagroso	p'osqo	puchqu
Virgen	q'ajqa	mana qari riksiq
Viroto	pikwa	allin kaspi
Visceras	riatin	chunchull
Vituperable	penqana	pinqana
Vituperar	penqachiy	pinqachiy
Vivarracho a	kuchi	sagra warma
Visible	sutilla, suti rikhureq	sutilla, rikuriqlla
Vizcacha	wiskacha	wiskacha
Vividoq, a	pituykachaq	meskakuq
Vocetia	chaqwa	qaparkachaq
Voltear	teqray, teqranpay	tikray tikranpay
Volcarse	teqray, teqsupuy	tikrakurquy
Volcar	teqray	tikrachiy
Volcabo, a	t eqasqa, teqsusqa	likrasqa

Voltear	paqchay, paqchanpay	pakchay
Voltereta	wayllunku	wayllunku
Voluptuoso, a	mapa sonqo	mapa sunqo
Vómer	kapatu	kapatu
Vulnerar	Kiriy	chansakuy

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras compuestas)	
Vanilocuo	qhanamachi	yanqa rímaq
Vacilación	thuki	iskay yarqay
Vacilar	thukiy	iskayay
Valentía	qhari kay	mana manchaq
Valentón	qhariykachaq	sinchi kay
Valiente	runkhi, qhariykachaq	mana manchakuq
Valle	qheswa	qichwa
Varón	qhari	qarí
Varonil	qahariy qhari, qhari sonqo	qariy qarí, qarí sunqu
Varonilmente	qhariy qharilla	qariy qarilla
Vedija	khichu	kichu
Vejestorio	thultu machu, thultu paya	tultu machu, tultu paya
Vendedor, a	qhatoq	muyuchiq
Vender	qhatuy	muyuchiy
Venta	qhatu	rantiy, rantikuy
Verdor	qhamamayay	qumir qumiryay
Verdulera	yuyu qhatu	yuyu muyuchiq
Vericuetto	khallpa panpa	kallpa panpa
Verraco	orqo khuchi	urqu kuchi
Vertiente	phaqcha	paqcha
Vetusto, a	thultu machu, thultu paya	usku ñan
Vista	qhaway	qaway
Volador, a	phawaq	pawaq
Volar	phaway	paway
Volver	qhepnay	kutichiy
Vomita dor	qhepnaq	kutichiq
Vozarrón	rakhu kunka	raku kunka
Vuelo	phaway	paway

Y

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
	(Palabras simples)	
Y	ima	ima
Ya	ñan	ñan
Yacaré	kayman	kayman
Yacer	kunparayay, chutarayay	chutarayay
Yacija	aya p'anpana	aya panpana
Yema	ullihu	mutmu, ikh
Yerba	qora	qura
Yermo, a	purun panpa, puruma chuchin	purun panpa
Yerno	qatay	qatay
Yerro	pantay	pantay
Yesar	isku chakra	isku chakra
Yesera	isku tulipa	isku tulipa
Yeso	isku	isku
Yesoso	iskukama	iskukama
Yo	ñoqa, noqa	ñoqa
Yo mismo, a	ñoqa kikiy	ñoqa kikiy
Yuga	rumu	rumu
Yunta	masa	masa
Yuta	qallu taka	qallu taka
Yuyo	yuyu	yuyu

CASTELLANO

QUECHUA CUSCO COLLAO

(Palabras glotalizadas)

Yacente
Yacer
Yaya
Yema
Yerbazal
Yerto, a

t'ankaq
t'ankay
k'iri
ch'awchu, runtoq q'ellonnin
sach'a sach'a
k'irku

QUECHUA AYACUCHO
CHANKA

kunparayaq
tiyay, tankarayay
kiri
chawchu, runtuq qillunnin
sacha sacha
kirku

CASTELLANO

QUECHUA CUSCO COLLAO

(Palabras compuestas)

Yertoamora
Yesero

qhaya qhaya
isku qhatu

QUECHUA AYACUCHO
CHANKA

qaya qaya
isku qatu

Z

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras simples)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Zabala	achupalla	achupalla
Zancudo	wanwa	wanwa
Zanguería	unkaka	qara chupa
Zapallo	sapallu	sapallu
Zorrillo o zorrino	añas	añas
Zorro	aloq,lan	atuqur
Zurcir	qeqoy	siray
Zumbar	warwaryay, chiririyay	warwaryay, chiririyay

CASTELLANO	QUECHUA CUSCO COLLAO (Palabras glotalizadas)	QUECHUA AYACUCHO CHANKA
Zafarse	ch'utikuy	chuticuy
Zapatear	t'oqtipiyay	taqtipiyay
Zigzag	q'enqo	qinqu
Zorzal	ch'i'waku	chiwaku
Zurdo, a	lloq'encho	lluqistu

CASTELLANO

QUECHUA CUSCO COLLAO

QUECHUA AYACUCHO
CHANKA

(Palabras compuestas)

Zanjo
Zamponasankha
phuku phukusanqa
antara